

177. Keskiviikkona 15 päivänä joulukuuta 1993

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Ehdotus valtion talousarvioksi vuodelle 1994..... 5485

Hallituksen esitys n:o 126
Talousarvioaloitteet n:ot 1—447
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81

2) Ehdotus valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1994 5601

Hallituksen esitys n:o 127
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 80

Pöydällepanoa varten esitellään:

3) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18 puhemiesneuvoston ehdotuksesta eduskunnan työjärjestyksen 18 b §:n muuttamisesta (PNE 2) ”

4) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 22 hallituksen esityksestä EFTA-valtioiden ja Unkarin tasavallan välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Suomen ja Unkarin välillä maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 300) ”

5) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 27 hallituksen esityksestä kotikuntalaiksi ja laiksi väestötietolain muuttamisesta (HE 104) ”

S.
6) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 54 hallituksen esityksestä laiksi merimieseläkejärjestelmää koskevan joustavan eläkeikäjärjestelmän tarkistamisesta (HE 306) 5601

S.
7) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 55 hallituksen esityksestä laiksi yrittäjien eläkelain 10 §:n ja maatalousyrittäjien eläkelain 13 §:n muuttamisesta (HE 308) ”

8) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 56 hallituksen esityksestä laiksi kansaneläkelain muuttamisesta (HE 307) ”

9) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 57 hallituksen esityksestä laiksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 287) ”

10) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 59 hallituksen esityksestä laiksi kirkon eläkelainsäädännön muuttamisesta (HE 292) ”

11) Talousvaliokunnan mietintö n:o 50 hallituksen esityksestä luotto- ja rahoituslaitoksia ja niiden toimintaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 295/1992 vp) ”

12) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 58 hallituksen esityksestä valtion eläkelainsäädännön muuttamisesta ja laki-aloitteesta laiksi kansanedustajien eläkelain sekä valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain muuttamisesta (HE 96 ja LA 55) ”

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Andersson, Kauppinen, Korkea-aho, Laukkanen V., Muttilainen, Nordman, Rehn O., Renko, Savolainen, Vähäkangas ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä ed. Laukkanen V.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Andersson, Kauppinen, V. Laukkanen, Muttilainen, Nordman, Savolainen ja Vähäkangas, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Sasi, Tuomioja ja Wahlström sekä kuluvan kuun 17 päivään sairauden vuoksi ed. O. Rehn sekä virkatehtävien vuoksi edustajat Donner ja Korkea-aho.

Uusi hallituksen esitys

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan joulukuun 10 päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 302, joka nyt on edustajille jaettu.

Suuren valiokunnan uudelleen asettaminen

Puhemies: Suomen valtiosääntöön Euroopan Talousalueesta tehdyn sopimuksen johdosta tehdyt muutokset tulevat tänään voimaan. Kun tämän vuoksi suuren valiokunnan tehtävät tulevat olennaisesti muuttumaan, puhemiesneuvosto ehdottaa valtiopäiväjärjestyksen 42 §:n ja 41 §:n 3 momentin nojalla eduskunnan päätettäväksi, että suuri valiokunta asetettaisiin uudelleen.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Ilmoitetaan, että suuren valiokunnan vaali toimitetaan ensi tiistaina pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat vaalia varten on annettava eduskunnan keskuskansliaan viimeistään ensi maanantaina kello 12.

ETA:n parlamentaarisen sekakomitean Suomen valtuuskunnan asettaminen

Puhemies: Sen johdosta, että Suomen valtiosääntöön Euroopan Talousalueesta tehdyn sopimuksen johdosta tehdyt muutokset ja niihin liittyvät eduskunnan työjärjestyksen muutokset tulevat tänään voimaan, puhemiesneuvosto ehdottaa eduskunnan työjärjestyksen 62 a §:n nojalla, että eduskunta valitsee keskuudestaan seitsemän edustajaa ja yhtä monta varaedustajaa ETA:n parlamentaarisen sekakomitean Suomen valtuuskuntaan.

Samalla puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta toteaisi, että nyt valittavat edustajat ja varaedustajat toimivat myös EFTA-valtioiden kansanedustuslaitosten komitean Suomen valtuuskunnan jäsenenä ja varajäsenenä.

Lisäksi puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi, että valittavan valtuuskunnan keskuudesta määrätään viisi jäsentä ja varajäsentä toimimaan EFTA-parlamentaarikkokomitean Suomen valtuuskunnan jäsenenä ja varajäsenenä siten kuin eduskunnan työjärjestyksen 62 a §:ssä tarkoitettussa ETA:n parlamentaarisen sekakomitean Suomen valtuuskunnan ohjesäännössä myöhemmin tarkemmin säädetään.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Ilmoitetaan, että ETA:n parlamentaarisen sekakomitean Suomen valtuuskunnan vaali toimitetaan ensi tiistaina pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat vaalia varten on annettava eduskunnan keskuskansliaan viimeistään ensi maanantaina kello 12.

Euroopan parlamentin ja Suomen eduskunnan yhteiskomitean Suomen valtuuskunnan asettaminen

Puhemies: Viitaten tänään voimaan tulleeseen eduskunnan työjärjestyksen 62 b §:ään puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi valita 17 jäsentä ja heidän henkilökohtaiset varajäsenensä Euroopan parlamentin ja Suomen eduskunnan yhteiskomitean Suomen valtuuskuntaan toimikaudeksi, joka alkaa heti, kun heidät on valittu, ja jatkuu, kunnes uusi vaali on toimitettu tai asiasta on toisin päätetty.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Ilmoitetaan, että Euroopan parlamentin ja Suomen eduskunnan yhteiskomitean Suomen valtuuskunnan vaali toimitetaan ensi tiistaina pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat vaalia varten on annettava eduskunnan keskuskansliaan viimeistään ensi maanantaina kello 12.

ETYKin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan asettaminen

Puhemies: Viitaten tänään voimaan tulleeseen eduskunnan työjärjestyksen 62 b §:ään puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi valita 6 jäsentä ja yhtä monta varajäsentä ETYKin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskuntaan toimikaudeksi, joka alkaa heti, kun heidät on valittu, ja jatkuu, kunnes uusi vaali on toimitettu.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Ilmoitetaan, että ETYKin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan vaali toimitetaan ensi tiistaina pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat vaalia varten on annettava eduskunnan keskuskansliaan viimeistään ensi maanantaina kello 12.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnan julistettua Kauko Juhantalon edustajantoimen lakanneeksi valitaan hänen sijaansa uusi jäsen ulkoasiainvaliokuntaan.

Edelleen ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Nikula vapautusta työasiainvaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että mainittujen erikoisvaliokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi tiistain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi tiistaina kello 9.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus valtion talousarvioksi vuodelle 1994

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 126
Talousarvioaloitteet n:ot 1—447
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81.

Pääluokka 23

Puhemies: Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyt menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Moilanen: momentilta 23.27.50 vähennettäväksi 20 000 000 mk puoluetöiminnan tukemiseen ehdotetusta määräraahasta. (TAA 179)

2. Ed. Mäkelä: momentilta 23.27.50 vähennettäväksi 5 000 000 mk puoluetöiminnan tukemiseen ehdotetusta määräraahasta. (TAA 187)

3. Ed. Paloheimo: momentilta 23.27.50 vähennettäväksi 10 000 000 mk puoluetöiminnan tukemiseen ehdotetusta määräraahasta. (TAA 249)

Keskustelu:

Ed. M o i l a n e n : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. H i l t u n e n : Kannatan.

Ed. M ä k e l ä : Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. S u h o n e n : Kannatan.

Ed. P a l o h e i m o : Teen ehdotuksen n:o 3.

Ed. L u u k k a i n e n : Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—3 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Valtioneuvosto, luku 02 Valtioneuvoston kanslia, luku 03 Oikeuskanslerinvirasto ja luku 25 Valtioneuvoston edustus- ja virkahuoneistot hyväksytään.

Luku 27 Poliittisen toiminnan avustaminen

P u h e m i e s : Ed. Moilasan ehdotus n:o 1, ed. Mäkelän ehdotus n:o 2 ja ed. Paloheimon ehdotus n:o 3 ovat kaikki vastakkaisia, joten ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Moilasan ja ed. Paloheimon ehdotusten välillä, sitten voittaneesta ed. Mäkelän ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Paloheimon ehdotuksen n:o 3 ja ed. Moilasan ehdotuksen n:o 1 välillä.

Ehdotus n:o 3 ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 21 ei-ääntä, 53 tyhjää; poissa 20. (Ään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 3.

2) Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksen n:o 2 ja ed. Paloheimon ehdotuksen n:o 3 välillä.

Ehdotus n:o 2 ”jaa”, ehdotus n:o 3 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 19 ei-ääntä, 43 tyhjää; poissa 17. (Ään. 2)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 2.

3) Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta n:o 2 mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 2 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 153 jaa- ja 27 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 18. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 99 Valtioneuvoston muut menot ja pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 24

P u h e m i e s : Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyt menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Hämäläinen: momentille 24.30.66 lisäyksenä 100 000 000 mk varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahoihin. (I vastalause)

2. Ed. Laaksonen: momentille 24.30.66 lisäyksenä 285 000 000 mk varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahoihin käyttösuunnitelman kohtiin seuraavasti:

1. Monenkeskiseen kehitysyhteistyöhön lisäyksenä 205 000 000 markkaa, josta YK:n lastenrahastolle 100 000 000 markkaa, YK:n väestörahastolle 100 000 000 markkaa ja YK:n Naisten kehitysrahastolle 5 000 000 markkaa;

6. Humanitaariseen apuun lisäyksenä 50 000 000 markkaa; ja

9. Tukeen kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, kehitysjoukoille ja kehitysyhteistyötiedotukselle lisäyksenä 30 000 000 markkaa. (II vastalause)

3. Ed. Luukkainen: momentille 24.30.66 lisäyksenä 550 000 000 mk varsinaiseen kehitysyhteistyöhön. (III vastalause, TAA 169)

4. Ed. Mäkelä: momentilta 24.30.66 vähennettäväksi 300 000 000 mk varsinaiseen kehitysyhteistyöhön varatuista määrärahoista. (TAA 188)

5. Ed. Paloheimo: momentille 24.30.66 lisäyksenä 200 000 000 mk YK:n väestörahaston toimintaan. (TAA 247)

7. Ed. Hämäläinen: momentin 24.30.66 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat palautetaan mahdollisimman pian vähintään vuoden 1993 mukaisiksi.” (I vastalause)

8. Ed. Luukkainen: momentin 24.30.66 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että kehitysyhteistyön lisävarat ohjataan ensisijaisesti monenkeskiseen kehitysyhteistyöhön YK:n kehitysohjelmien kautta sekä kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön.” (III vastalause, TAA 169)

Keskustelu:

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Kannatan.

Ed. L a a k s o n e n : Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. A p u k k a : Kannatan.

Ed. L u u k k a i n e n : Teen ehdotuksen n:o 3.

Ed. U. A n t t i l a : Kannatan.

Ed. M ä k e l ä : Teen ehdotuksen n:o 4.

Ed. S u h o n e n : Kannatan.

Ed. P a l o h e i m o : Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. L u u k k a i n e n : Kannatan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 7.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Kannatan.

Ed. L u u k k a i n e n : Teen ehdotuksen n:o 8.

Ed. U. A n t t i l a : Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—5 sekä 7 ja 8 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Ulkoasiainhallinto hyväksytään.

Luku 30 Kansainvälinen kehitysyhteistyö

P u h e m i e s : Ed. Hämäläisen ehdotus n:o 1, ed. Luukkaisen ehdotus n:o 3 ja ed. Mäkelän

ehdotus n:o 4 ovat vastakkaisia, joten ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Hämäläisen ja ed. Luukkaisen ehdotusten välillä, sitten voittaneen ja ed. Mäkelän ehdotuksen välillä ja lopuksi voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Hämäläisen ehdotuksen n:o 1 ja ed. Luukkaisen ehdotuksen n:o 3 välillä.

Ehdotus n:o 1 ”jaa”, ehdotus n:o 3 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 136 jaa- ja 26 ei-ääntä, 22 tyhjää; poissa 15. (Ään. 4)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 1.

2) Äänestys ed. Hämäläisen ehdotuksen n:o 1 ja ed. Mäkelän ehdotuksen n:o 4 välillä.

Ehdotus n:o 1 ”jaa”, ehdotus n:o 4 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 159 jaa- ja 5 ei-ääntä, 21 tyhjää; poissa 14. (Ään. 5)

Eduskunta on tässäkin äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 1.

3) Äänestys ed. Hämäläisen ehdotuksesta n:o 1 mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 75 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 16. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

P u h e m i e s : Ed. Laaksosen ehdotus n:o 2 ja ed. Paloheimon ehdotus n:o 5 ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Paloheimon ehdotuksen n:o 5 ja ed. Laaksosen ehdotuksen n:o 2 välillä.

Ehdotus n:o 5 ”jaa”, ehdotus n:o 2 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 84 jaa- ja 71 ei-ääntä, 27 tyhjää; poissa 17. (Ään. 7)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 5.

2) Äänestys ed. Paloheimon ehdotuksesta n:o 5 mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 5 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 72 ei-ääntä; poissa 14. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hämmäläisen ehdotuksesta n:o 7.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 7 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 77 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 17. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 8.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 8 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 75 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 13. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 40 Teollinen kehitys yhteistyö, luku 50 Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa, luku 99 Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot sekä pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 25

P u h e m i e s : Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskeva ehdotus

Seuraava pääluokkaa koskeva, hyväksytyt menettelytavan mukaisesti keskustuskansliaan kirjallisena jätetty, edustajille monistettuna ja numeroituna jaettu ehdotus tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Mäkelä: momentille 25.50.74 lisäyksenä 12 000 000 mk Haapamäen avovankilan rakentamiseksi Keuruulle. (TAA 189)

Keskustelu:

Ed. M ä k e l ä : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. S u h o n e n : Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on tehty ehdotus n:o 1 ja sitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Oikeusministeriö, luku 10 Ylimmät tuomioistuimet, luku 20 Hovioikeudet, luku 25 Läänioikeudet, luku 30 Käräjäoikeudet, luku 40 Erityistuomioistuimet, luku 45 Eräät oikeudenhoitomenot, luku 46 Syyttäjänvirastot ja luku 47 Ulosottovirastot hyväksytään.

Luku 50 Vankeinhoitolaitos

Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 147 jaa- ja 38 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 13. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 60 Eräät virastot, luku 70 Vaalit, luku 99 Oikeusministeriön hallinnonalan muut menot ja pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 26

P u h e m i e s : Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyt menettelytavan mukaisesti keskustuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuna ja nu-

meroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Aittoniemi: momentille 26.75.21 lisäyksenä 20 000 000 mk poliisin palkkausmäärärahoihin haettavien korvauksia varten. (TAA 2)

2. Ed. Luukkainen: momentille 26.97.31 lisäyksenä 1 200 000 000 mk kuntien yleisiin valtionosuuksiin. (III vastalause, TAA 170)

3. Ed. Polvi: momentille 26.97.34 lisäyksenä 100 000 000 mk maksettavaksi harkinnanvaraisena avustuksena verouudistuksen seurauksena verotulojaan menettäneille kunnille. (TAA 258)

4. Ed. Apukka: momentille 26.97.43 lisäyksenä 125 000 000 mk maakunnan kehittämiskrahan. (II vastalause)

5. Ed. Laitinen: momentille 26.97.43 lisäyksenä 100 000 000 mk maakunnan kehittämiskrahan. (TAA 150)

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. M ä k i p ä ä : Kannatan.

Ed. L u u k k a i n e n : Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. U. A n t t i l a : Kannatan.

Ed. P o l v i : Teen ehdotuksen n:o 3.

Ed. O. O j a l a : Kannatan.

Ed. A p u k k a : Teen ehdotuksen n:o 4.

Ed. L a a k s o n e n : Kannatan.

Ed. L a i t i n e n : Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. P. L e p p ä n e n : Kannatan ed. Laitisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—5 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Sisäasiainministeriö, luku 05 Lääninhallitukset ja luku 06 Rekisterihallinto hyväksytään.

Luku 75 Poliisitoimi

Äänestys ed. Aittoniemen ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 55 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Ään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 80 Pelastushallinto ja luku 90 Rajavartiolaitos hyväksytään.

Luku 97 Avustukset kunnille ja alueellinen kehittäminen

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 2.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 2 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 78 ei-ääntä; poissa 15. (Ään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Polven ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 3 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 78 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Ään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

P u h e m i e s : Ed. Apukan ehdotus n:o 4 ja ed. Laitisen ehdotus n:o 5 ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Laitisen ehdotuksen n:o 5 ja ed. Apukan ehdotuksen n:o 4 välillä.

Ehdotus n:o 5 ”jaa”, ehdotus n:o 4 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 138 jaa- ja 27 ei-ääntä, 19 tyhjää; poissa 15. (Ään. 15)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 5.

2) Äänestys ed. Laitisen ehdotuksesta n:o 5 mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 5 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 71 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 12. (Ään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 27

P u h e m i e s : Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyt menettelytavan mukaisesti keskustuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Laaksosen: momentilta 27.10.16 vähennettäväksi 100 000 000 mk puolustusmateriaalihankintoihin tarkoitettua määrärahaa ja että eduskunta ei hyväksyisi momentin perustelujen 3. kappaleessa ehdotettua tilausvaltuutta. (II vastalause)

2. Ed. Luukkainen: momentilta 27.10.16 vähennettäväksi 820 000 000 mk puolustusmateriaalihankintoihin osoitetusta määrärahaa. (III vastalause, TAA 34)

3. Ed. Mäkelä: momentille 27.10.74 lisäyksenä 11 500 000 mk varuskuntien ja varikoiden rakentamiseen Keski-Suomessa (7 000 000 markkaa Lievestuoreen asevarikko 4:n varastojen rakentamiseen, 4 000 000 markkaa Ilmavoimien rakennus 9:n saneeraukseen ja 500 000 markkaa Keuruselän keskusvarastojen laajennuksen suunniteluun). (TAA 190)

4. Ed. Mäkipää: momentille 27.10.74 lisäyksenä 9 600 000 mk Parkanossa toimivan Pioneerivarikon monitoimirakennuksen rakentamiseen. (TAA 219)

5. Ed. A. Ojala: momentille 27.10.74 lisäyksenä 1 500 000 mk Orivedellä sijaitsevan asevarikko 6:n tykkikatosterminaalin rakentamiseen. (TAA 242)

6. Ed. Stenius-Kaukonen: momentille 27.10.74 lisäyksenä 10 000 000 mk Kuorevedellä sijaitsevan Ilmavoimien teknillisen koulun saneeraukseen. (TAA 165)

Keskustelu:

Ed. L a a k s o n e n : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. A p u k k a : Kannatan.

Ed. L u u k k a i n e n : Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. U. A n t t i l a : Kannatan.

Ed. M ä k e l ä : Teen ehdotuksen n:o 3.

Ed. S u h o n e n : Kannatan.

Ed. M ä k i p ä ä : Teen ehdotuksen n:o 4.

Ed. A i t t o n i e m i : Kannatan.

Ed. A. O j a l a : Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Kannatan ja teen ehdotuksen n:o 6.

Ed. L i n d r o o s : Kannatan ed. Stenius-Kaukonen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—6 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Puolustusministeriö hyväksytään.

Luku 10 Puolustusvoimat

P u h e m i e s : Ed. Laaksosen ehdotus n:o 1 määrärahan osalta ja ed. Luukkaisen ehdotus n:o 2 ovat vastakkaisia, joten ensin on äänestettävä ed. Luukkaisen ehdotuksesta ed. Laaksosen ehdotusta vastaan siltä osin, kuin se koskee määrärahaa, ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan. Lopuksi äänestetään ed. Laaksosen ehdotuksesta tilausvaltuuden osalta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Puolustusmateriaalihankintoihin momentilla 27.10.16 ehdotettu määräraha

1) Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksen n:o 1 ja ed. Luukkaisen ehdotuksen n:o 2 välillä.

Ehdotus n:o 1 ”jaa”, ehdotus n:o 2 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 144 jaa- ja 16 ei-ääntä, 25 tyhjää; poissa 14. (Ään. 17)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 1.

2) Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta n:o 1 mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 128 jaa- ja 55 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 15. (Ään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Momentin 27.10.16 perustelujen kolmannessa kappaleessa ehdotetut tilausvaltuudet

Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 127 jaa- ja 55 ei-ääntä; poissa 17. (Ään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 3 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 161 jaa- ja 22 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 15. (Ään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mäkipään ehdotuksesta n:o 4.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 4 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 155 jaa- ja 28 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 15. (Ään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. A. Ojalan ehdotuksesta n:o 5.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 5 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 145 jaa- ja 39 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 14. (Ään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Stenius-Kaukosen ehdotuksesta n:o 6.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 6 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 52 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 16. (Ään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 30 Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta, luku 92 Puolustushallinnon rakennuslaitos, luku 99 Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot ja pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 28

P u h e m i e s : Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyt menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Kasurinen: momentin 28.07.06 perusteissa lausuttavaksi: ”Ylimääräisten taiteilija-eläkkeiden lukumäärä tulee säilyttää nykyisellä tasollaan 55:nä.” (TAA 102)

2. Ed. Polvinen: momentille 28.40.74 lisäyksenä 7 000 000 mk Vartiuksen tulliaseman rakentamiseen. (TAA 263)

3. Ed. Mäkelä: momentille 28.60.76 lisäyksenä 5 000 000 mk Jyväskylän oikeus- ja poliisitalon rakentamisen aloittamiseen. (TAA 191)

4. Ed. Paloheimo: momentilta 28.87.89 vähennettäväksi 200 000 000 mk pankkitoiminnan tukemisesta. (TAA 250)

5. Ed. Vistbacka: momentille 28.87.89 lisäyksenä 8 000 000 000 mk kotitalouksien velkojen osittaista ja määräaikaista anteeksiantoa tarkoitavan lain aiheuttamiin kustannuksiin. (TAA 418)

6. Ed. Apukka: luvun 28.87 perusteluissa lausuttavaksi:

1) ”Eduskunta toteaa, että hallitus on asettanut ensisijaiseksi tavoitteekseen ei vain rahoitusjärjestelmän pelastamisen vaan ennen kaikkea pankkien nykyisten omistajien pelastamisen veronmaksajien kustannuksella.”

2) ”Eduskunta toteaa, että valtioneuvoston jäsenet ovat osoittaneet selvää leväperäisyyttä osuuskuntien säästökassojen ja vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden valvonnan järjestämisessä, mistä saattaa koitua valtiolle pankkitukeen rinnastuvaa lisämenoa.” (II vastalause)

7. Ed. Polvi: momentille 28.99.61 lisäyksenä 30 000 000 mk invalideille maksettavan autoveron palautusosan budjettiperusteiseen korottamiseen. (TAA 259)

8. Ed. Suhonen: momentille 28.99.61 lisäyksenä 50 000 000 mk invalidien autoveron palautusoikeuden budjettiperusteiseksi laajentamiseksi koskemaan myös sydän- ja astmapotilaita. (TAA 355)

9. Ed. Suhonen: momentille 28.99.61 lisäyksenä 50 000 000 mk autoveron budjettiperusteiseksi palauttamiseksi vähintään 40 %:n invaliditeetin omaaville invalideille. (TAA 356)

10. Ed. Luukkainen: pääluokan 28 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää pikaisesti neuvottelut valtion ja kuntien välisestä rahojen ja tehtävien jaosta. Tavoitteena on akuutin kuntataloutta koskevan kriisin laukaiseminen sekä valtion ja kuntien tarjoamien hyvinvointipalvelujen kartoitus, palvelutason määrittely ja kustannusten jako.” (III vastalause, TAA 171)

Keskustelu:

Ed. K a s u r i n e n : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Kannatan.

Ed. P o l v i n e n : Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. L a a k s o : Kannatan.

Ed. M ä k e l ä : Teen ehdotuksen n:o 3.

Ed. S u h o n e n : Kannatan.

Ed. P a l o h e i m o : Teen ehdotuksen n:o 4.

Ed. H a a v i s t o : Kannatan.

Ed. V i s t b a c k a : Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. J u r v a : Kannatan.

Ed. A p u k k a : Teen ehdotuksen n:o 6.

Ed. L a a k s o n e n : Kannatan.

Ed. P o l v i : Teen ehdotuksen n:o 7.

Ed. P o l v i n e n : Kannatan.

Ed. S u h o n e n : Teen ehdotukset n:ot 8 ja 9.

Ed. M ä k e l ä : Kannatan.

Ed. L u u k k a i n e n : Teen ehdotuksen n:o 10.

Ed. U. A n t t i l a : Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—10 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Valtiovarainministeriö, luku 03 Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, luku 05 Valtiokonttori sekä luku 06 Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset hyväksytään.

Luku 07 Eläkkeet

Äänestys ed. Kasurisen ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 77 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 18. (Ään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 10 Valtiontalouden tarkastusvirasto, luku 18 Verohallinto ja luku 39 Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle hyväksytään.

Luku 40 Tullilaitos

Äänestys ed. Polvisen ehdotuksesta n:o 2.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 2 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 129 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 20. (Ään. 25)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 52 Tilastokeskus hyväksytään.

Luku 60 Rakennushallinto

Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 3 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 31 ei-ääntä; poissa 18. (Ään. 26)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 70 Valtionhallinnon kehittämiskeskus, luku 80 Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet, luku 81 Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot, luku 82 Postipankki Oy, luku 83 Kansainväliset rahoitusyhteisöt, luku 84 Pohjoismaiset rahoitusyhteisöt, luku 85 Sitoumusten lunastaminen ja luku 86 Suomen itsenäisyyden juhlarahasto hyväksytään.

Luku 87 Rahoitusmarkkinoiden vakauttaminen

Äänestys ed. Paloheimon ehdotuksesta n:o 4.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 4 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 133 jaa- ja 43 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 16. (Ään. 27)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vistbackan ehdotuksesta n:o 5.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 5 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 63 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 15. (Ään. 28)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 6.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 6 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 67 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 18. (Ään. 29)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 99 Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut menot

Äänestys ed. Polven ehdotuksesta n:o 7.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 7 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 78 ei-ääntä; poissa 17. (Ään. 30)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Suhosen ehdotuksesta n:o 8.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 8 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 109 jaa- ja 73 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 16. (Ään. 31)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Suhosen ehdotuksesta n:o 9.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 9 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 75 ei-ääntä; poissa 14. (Ään. 32)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 10.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 10 ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 83 ei-ääntä; poissa 17. (Ään. 33)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 29

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. T. R o o s : Arvoisa puhemies! Taitaa olla poikkeuksellista, että nimenomaan opetusministeriön pääluokasta puhutaan kirkkaassa päivänvalossa. Viime vuosina se on osunut nimenomaan yön pimeihin tunteihin, mutta kauniit ajatukset ovat sentään valaisseet sitä.

Joku ehkä vielä muistaa omasta kokemastaan, ehkäpä kuulemastaan tai lukemastaankin liikuttavia kertomuksia siitä, kun maalaiskylä sai ensimmäisen kansakoulunsa. Se oli kuin koulun joulujuhla, kuusijuhla. Se oli valon tulo siihen kylään. Nyt jo harventuneissa kylissä käydään toisenlaisia keskusteluita. Niissä kylissä ainoa valo alkaa olla kohta lähtevän auton perävalo. Joskus tuntuu siltä, että olemme menneiden polvien perinnön hyvin huonosti hoitaneet, kun nyt puhutaan pienten kyläkoulujen uhanalaisesta asemasta. Syyllisiä alkäämme hakeko; sillä eivät koulut palaa eivätkä kylät virkoa. Hakekaamme sen sijaan yhdessä tuumin keinoja, konstejakin, joilla estämme yhden aidon suomalaisen kulttuurin, kyläkoulun, sammumasta. Sen liekin mukana sammuisi silloin liian paljon.

Olemme monista muistakin kuin koulu- ja koulutusasioista päättäessämme korostaneet mm. alueellisen tasa-arvon säilymistä. Olen vuosien mittaan läheltäkin katsellut koulujen lopettamista koskevia keskusteluja ja päätöksentekoa. Kysynkin, olisikohan opetusministeriöllä jonkinmoista mahdollisuutta katsoa sen perään, etteivät kuntien kesken eivätkä kuntien sisällä kunnan itsensä tekemät päätökset johda oppilaiden eriarvoisuuteen. Kunnan itsemääräämisoikeutta ei pidä loukata, mutta varovainen ohjailu oikeamielisyyden kaidalle polulle lienee mahdollista. Samaa asiaan puuttui jo valtiovarainvaliokunnan sivistysjaosto mietinnössään. Kysymys oli silloin lähinnä koulukuljetusten eriarvoistavasta vaikutuksesta, mutta samasta asiasta tässä on kysymys.

Arvoisa puhemies! Kun näin päivällä jatkamme, me jatkamme myös samalla eilisiä keskusteluja, jotka yön ajaksi katkesivat. Sillä perusteella ja siihen viitaten palaan asiaan, josta jo ed. Lahti-Nuutila eilen puhui. Katselen sitä kuitenkin vain yhden esimerkkitapauksen pohjalta sitä ennen kuitenkin pitkän listan nimiä luetellen.

Kysymys on valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisesta. Näinhän on päätetty, että niitä koko joukko tullaan ensi vuonna kunnallis-

tamaan. Sen päätöksen seurauksena sitten pitkin syksyä sivistys- ja tiedejaostossa kävi iso joukko asiantuntijoita ja sellaisiksi ilmoittautuneita kuultavana. Heillä oli yleensä vain yksi asia: He toppuuttelivat tämäntapaista hommaa, kuka vedoten siihen, että se ei ole koulun kannalta järkevää, kuka siihen, että henkilökunnan eläkeasiat ovat vielä niin ristissä, että ei ole mitään syytä mennä päätöstä tekemään.

Jotta nyt nähtäisiin ja pöytäkirjoihin jäisi jonkinlainen merkintä siitä, minkälaisesta joukosta tällä kertaa on kysymys, luettelen ne koulut, ne oppilaitokset, jotka on ensi lukuvuoden alusta tarkoitus siirtää kunnallisen ylläpitäjän ylläpitäviksi. Ne ovat Kiteen maatalousoppilaitos, Kuulovammaisten ammattikoulu, Lieksan koti- ja laitostalousoppilaitos, Loimaan maatalousoppilaitos, Parikkalan maatalousoppilaitos, Pieksämäen metsäoppilaitos, Pohjois-Karjalan ammattioppilaitos, Porin terveydenhuolto-oppilaitos, Pudasjärven maatalousoppilaitos, Rauman merenkulkuoppilaitos, Ruukin maatalousoppilaitos, Sodankylän metsäoppilaitos, Turun teknillinen oppilaitos ja Turun terveydenhuolto-oppilaitos. Niin kuin huomasitte, lista on monella tavalla kattava sekä maantieteellisesti että koulutuksellisesti. Kuten sanottu, likipitäen kaikilla, jotka kuultavana kävivät, oli sama asia: He vastustivat tässä vaiheessa, useat, tätä.

Otan esimerkiksi vain yhden, joka oli myös pohjana valiokunnan yksimieliselle mietinnölle, jossa viitattiin siihen, että tietynlaiset oppilaitokset, joilla on valtakunnallista merkitystä, pitäisi ainakin tässä vaiheessa vielä jättää ja katsoa tarkemmin asiaa. Se oppilaitos olkoon meiltä päin eli Rauman merenkulkuoppilaitos.

Sen laitoksen johtajan ja johdon käsityksen mukaan oppilaitosten kunnallistaminen perustuu malliin, jossa kunta, kuntayhtymä tai lähialue huolehtii ns. hyvinvointipalveluista, joihin ilman muuta perus- ja ammatillinen koulutuskin kuuluvat. Valtio puolestaan vastaisi infrastruktuuri- ja turvallisuustehtävistä. Merenkulkuoppilaitosten kohdalla ilman muuta lienee selvää, että ne voidaan luokitella tähän jälkimmäiseen ryhmään, turvallisuustehtävistä vastaaviin, koska merenkulkuoppilaitoksia on ensinnäkin vähän ja ne ovat tarpeellisia ulkomaankaupan turvallisten merikuljetusten kannalta.

No, eihän merenkulkuoppilaitoksella tietenkään yhden kunnan tai edes talousalueenkaan elinkeinoelämän kannalta ole kovinkaan oleellista merkitystä ja tehtävää. Oppilaitosten ylläpitäjärjestelmä uudistunee siten, ettei sillä, kuka op-

pilaitoksen omistaa, ole asialle suurtakaan merkitystä. Toisaalta, jos uudistuvaan kuntalakiin sisällytetään, kuten Kuntaliitto on kai esittänyt, kohta, jolla kunnat oikeutetaan päättämään oppilaitosten perustamisesta, ylläpidosta ja lakkauttamisesta, sillä on jo tässäkin tapauksessa iso merkitys. Kunnalle annetaan oikeus sitten lopettaakin ne.

Pahanilkinen ajatus tietysti oli se, että valtiolta rohkeus puuttuisi ja annetaan oppilaitos kunnalle, joka sitten suorittaa tämän lahtauttoiminnan. En väitä, että näin olisi ajateltu, mutta näin se kulkisi, jos ajatus siihen tapaan kulkisi. Kunta tietysti päätöstä tehdessään ei katso eikä sitä tietenkään oikeastaan voi velvoittaakaan katselemaan maailmoja syleilevästi oman kunnan rajan ulkopuolelle, ja silloin juuri tulee ristiriita, kun kunta joutuu ylläpitämään selkeästi valtakunnallista laitosta. Me tiedämme sen, että kuntatalous on vaikeuksissa joka kunnassa. Silloin saattaa olla houkuttelevaa ryhtyä supistamaan sellaisia toimintoja, joiden puolestapuhujia ei sillä kertaa satu kunnan luottamushenkilöissä tai virkamiehissä olemaan. Voisin tietysti kuvitella, että merenkulkuoppilaitos voisi olla jossakin kohdassa sitten sellainenkin.

Tässä on niitä perusteita, joita on meille esitetty tämän yhden oppilaitoksen kohdalla. Muiden kohdalla se kulkee vähän samaan tapaan. Minäkin olen mietinnön kanssa jyrkästi samaa mieltä, että tätä kannattaa vielä vähän miettiä, ja toivoisi, kun siinä on suhteellisen kategorisesti sanottu, että ensi vuoden alusta nämä siirretään, että nyt tuumaustuntia otettaisiin, jotta ei synny sellaisia vahinkoja, joita saisimme kaikki yhdessä katua.

Arvoisa puhemies! Lopuksi palautan mieliin sen, mitä ed. Lahti-Nuutila ja muutamat muutkin jo eilen yön tunteina sanoivat. Kysymys oli ajatuksesta, joka sivistys- ja tiedejaostossa heräsi, ajatus erillisen tiede- ja teknologiaministerin paikan tai ministeriön perustamisesta. Siinä ajatukset ovat kulkeneet ristiinkin. Meitä, jotka sen kannalla olemme, näytti olleen jaostossa hyvin paljon. Minä olen itse hyvin vähän harrastanut tieteitä, teknologiakokeilunikin ovat epäonnistuneet, niin että poika rakentakoon ikiliikkujan, mutta minulla on oikeus kannattaa näin hyvää ajatusta.

Ed. R y y n ä n e n : Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä kiinnittää huomiota asiaan, joka eilissä keskustelussa jäi mielestäni liian vähälle huomiolle. Nimittäin koulutuksen tason ohella keskeistä minusta koulutuspolitiikassa on oltava

koulutuksen tasa-arvon ja saatavuuden. Näistä periaatteista emme saa tinkiä lamankaan aikana. Koulutukseen hakeutumista ei saa estää asuinpaikka tai varallisuus. Olemme onnistuneet torjumaan koulumaksut keskiasteella mutta emme koulutukseen mielestäni tällä hetkellä liittyvää suurinta eriarvoisuutta, joka liittyy koulukuljetuksiin ja kuljetusmaksuihin, ja asia oikeastaan vain kärjistyy, kun kouluverkkoa nyt on jouduttu harventamaan.

Valtiovarainvaliokunta on asiaan hyvin selkeästi ja voimakkaasti puuttunut mietinnössään ja toteaa, että koulumatkakustannukset saattavat nousta asuinpaikasta riippuen korkeiksi ja niillä voi siten olla huomattava merkitys lapsiperheiden toimeentuloon. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että jos koulukuljetuksia ei järjestetä, saattavat haja-asutusalueiden muidenkin asukkaiden kuin koululaisten mahdollisuudet liikkua vaikeutua huomattavasti. Sitten valiokunta ponnella edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti tarvittaviin muutostoimenpiteisiin koulukuljetusten pysyväksi järjestämiseksi.

Minä toivon, että tämä järjestely tehdään tukemalla samalla joukkoliikennettä ja että järjestely annetaan kotikunnan eikä ylläpitäjän tehtäväksi, jolloin tasa-arvoinen oikeus koulukuljetuksiin ei käytännössä toteudu.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkaen siitä, mitä ed. Ryynänen otti esille koulukuljetuksista, on hyvä, että valtiovarainvaliokunnan mietinnössä siihen selkeästi on otettu kantaa. Ymmärtääkseni useaan kertaan myös valtioneuvostossa asiaa on sivuttu. Kuitenkaan opetusministeriö ei toistaiseksi ole tuonut selvää esitystä, ja minä vakavasti vetoan opetusministeriöön ministerien kautta, että tämä asia otetaan nyt todesta ja vuoden 94 aikana tähän tulee selvä lakiesitys.

Kuntaliitto on myös yksimielisesti asiaa ollut esittämässä tälle talolle asiantuntijakierroksillaan, ja arviolta on kysymys vain noin 150 miljoonasta markasta. Kuitenkin se on peruskysymys, että nuoret pääsevät koulutuksen piiriin ja sitä kautta myös 5 miljoonan ihmisen, Suomen ihmisjoukon, geenistöä voidaan kehittää eteenpäin. Lahjakkuudet eivät suinkaan ole kaupunkeihin ja koulujen lähialueille keskittyviä, vaan on kysymys siitä, että kaikilla on perusoikeus päästä koulutukseen.

Mikäli otetaan se kanta, että peruskoulu ja vähintään yksi tutkinto toisella asteella on ihmisen peruspalvelua, niin tässäkin valossa täytyy

saattaa tämä koulumatkakysymys nopeasti järjestykseen.

P u h e m i e s : Vastauspuheenvuoroja pyytäänsä kehotan edustajia muistamaan vastauspuheenvuorojen sisältövaateet ja luonteen.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Kun katselin ryhmäpuheenvuoroja, joita on käytetty yleiskeskustelussa, niin jokseenkin kaikissa on korostettu korkeakoulujen ja tutkimuksen merkitystä Suomen tulevaisuudelle. Siitä syystä toivoisin, että kun näitä asioita ryhmissä ja muualla käsitellään, ne muistettaisiin sielläkin eikä pelkästään sosiaalipääluokan asioita, niin kuin nykyään tahtoo käytännössä olla. Korkeakoulujen ja tutkimuksen tärkeys muistetaan liian paljon vain juhlapuheissa, ja kun käytännön toimia pitää tehdä, ne tahtovat unohtua. Pitäisi tavalla tai toisella saada hyväksytyksi se idea, että opetusministeriön nykyinen kehys ei riitä tekemään riittävän suurta painoaluetta juuri korkeakoulujen opetus- ja tutkimusrahoista ja Suomen Akatemian tutkimusmäärärahoista, koska kaikki ovat painoalueita ja siitä syystä on vaikea johonkin kohtaan erikseen suunnata rahoja ilman, että toinen kohta, joka myös on kohtuullisen tärkeä, pyrkii kärsimään. Tätä pitäisi nyt kaikissa eduskuntaryhmissä teoittaa ja tietenkin erikseen vielä tehokkaammin hallituspuolueiden ryhmissä niin, että ministeritkin ottavat sen huomioon keskustellessaan kehysten koosta.

Toinen sellainen asia, josta paljon tänä syksynä on käyty keskustelua, on lääninhallitusten oikeus tilata erilaista koulutusta erilaisilta oppilaitoksilta. Nythän käytäntö on muutettu niin, että peruskoulutus on siirretty oppilaitosten normaaliin rahoitukseen ja lääninhallituksille on jäänyt mahdollisuus tilata ammatillisilta aikuiskoulutuslaitoksilta täydennys- ja jatkokoulutusta.

Tässä on ilmeisesti hyvin paljon tapahtunut suoranaisia väärinkäytöksiä. Minulla on tässä esimerkki Oulun metsäoppilaitoksesta. Asia tulee ilmi Haapajärven kaupungin opetusministeriölle lähettämästä kirjelmästä, jossa arvostellaan sitä, että Haapajärven kunta joutuu kotikuntaperiaatteiden mukaisesti maksamaan Oulun metsäoppilaitokselle monta sataatuhatta markkaa erästä kurssista. Tämä kurssi on sellainen, että yksityismetsänomistajille on järjestetty kurssi, jossa on 600 tuntia yhteensä luentoja ja harjoituksia. On tietenkin varmaan hyödyllistä antaa tietoa yksityismetsänomistajille, miten metsistä pitää huolehtia, mutta lopputulos, mikä tästä seu-

raa, on kyllä aika omalaatuinen. Ensinnäkin sitä on markkinoitu oppilaille ilmaisena, ja on varmaan hyvin edullista saada siihen mahdollisimman paljon oppilaita, koska siitä tulee rahaa oppilaitokselle. Esimerkiksi Haapajärveltä on 12 oppilasta, joista 69-vuotias on vanhin, mukana on myös 61- ja 60-vuotiaat oppilaat. Kyllä eläkeiässä varmaan ihan hyvin voi vielä opiskella, mutta en tiedä, onko se sellaista, että siitä valtion pitää niin valtavasti maksaa kuin tästä seuraa. Oppilaina on myös kaupungininsinööri ja seurakunnan talouspäällikkö ja maa- ja metsätalousoppilaitoksen opettaja.

Nyt on käynyt selville, että kun kurssille ilmoitetaan, niin ei edes tarkisteta, onko siellä sitten todella mukana. Riittää vain, että on sillä hetkellä, kun tilastoidaan oppilaat. Tästä kuitenkin seuraa, kun se järjestetäänkin ammatillisena jatkolinjana, jota se ei missään nimessä voi olla, koska eiväthän nämä ole mitään ammattimiehiä, ainakaan ne, jotka on tässä lueteltu, että sen perusteella lähetetään lasku valtiolle á 54 149 markkaa, jolloin valtio maksaa 1,1 miljoonaa markkaa tästä koulutuksesta. Kunnat joutuvat maksamaan oman osuutensa siitä valtiolle tai oppilaitoksille. Tämä on minusta lääninhallituksen väärinkäytöstä suoraan, jos ei valvota, min-käläiseen toimintaan ja millä rahoitusperiaatteella rahaa käytetään. Tietenkin oppilaitoksen kohdalla on myös hyvin kyseenalaista, että laskutetaan ihan toisenlaisia hintoja kuin kurssi todellisuudessa maksaa.

Minun käsittääkseni tämänlaisia esimerkkejä lääninhallitusten tilauksista on paljon, ja se on valitettavaa, koska varmaan hyvin paljon siinä on ollut myös ihan järkevää ja kunnollista. Mutta jos lääninhallitukset voivat menetellä näin ja oppilaitokset samoin, niin kyllä tässä on valtion ja veronmaksajien varojen selvää väärinkäyttöä. Toivoisin, että näitä nyt ruvetaan selvittämään ja ainakin peritään rahat takaisin silloin, kun ne on väärin käytetty.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiuri kiinnitti huomiota tärkeään asiaan, kun hän totesi, että korkeakoulujen edellytykset toimia korkeimman opetuksen ja tutkimuksen toteuttajana pitäisi turvata ja edellytyksiä pitäisi jopa parantaa.

Edelleen ed. Tiuri totesi, että näin ei pitäisi tehdä vain juhlapuheissa, vaan myös käytännön teoissa. Ed. Tiurilla oli oikea vaatimus myös siitä, että kaikille eduskuntaryhmille pitäisi korostaa tätä asiaa. Kaikille ei tosin tarvitse korostaa tätä

asiaa, sillä kun korkeakoulujen leikkauslakia täällä käsiteltiin, koko oppositio äänesti 408 miljoonan markan leikkausta vastaan korkeakoulujen toimintaedellytyksistä. Tuntuu vähän siltä, että ed. Tiurilla olisi kovasti tekemistä itsensä kanssa, jotta hän tulisi vakuuttuneeksi siitä, että korkeakoulujen toimintaedellytyksiä ei saa leikata, vaan niitä pitää parantaa, eikä niitä ainakaan saisi leikata enää vuonna 1995. Valitettavasti ed. Tiuri ei ole tullut tällaisen ponnen taakse.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tarjoaa ed. Tiurille vielä mahdollisuuden tänään. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä nimittäin esittää, että korkeakoulujen toimintamenoihin lisättäisiin 400 miljoonaa markkaa, jolloin leikkausta ei tarvitsisi tehdä.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Lausun iloni ensinnäkin siitä, että opetusministeriön pääluokka, jolla ohjailaan merkittävällä tavalla kansakuntamme tulevaisuutta, voidaan käsitellä päiväiseen aikaan. Samoin lausun iloni siitä, että opetusministeri ja kulttuuriministeri ovat myös paikalla kuuntelemassa, mitä ajatuksia kansanedustajilla tällä hetkellä liikkuu harjoitettavasta koulutuspolitiikasta.

Pyydän jo etukäteen anteeksi, jos olen kriittinen ja kovasanainen, mutta olen pyrkinyt olemaan lojaali ministereille enkä ole siitä syystä halunnut kovin paljoa puuttua koulutus- ja kulttuuripolitiikkaan, mutta katson, että puuttumisen aika on nyt tullut. Tästä johtuen saatan olla myös hyvin kriittinen.

Arvoisa puhemies! Opetuksen välttämättömiä tukipilareita ovat johdonmukainen koulutuspolitiikka, rahoitus ja hallinto. Mikään näistä ei ole itsetarkoitus, mutta toisaalta mitään näistä ei saa vähätellä, koska suotuisaa oppimisympäristöä ei ylläpidetä ilman näitä rakenteita. Koulutuspolitiikan perimmäinen tarkoitus on luonnollisesti oppiminen, ja kaikki voimavarat pitäisi valjastaa tämän päätapahtuman toteutumiseen.

Viime aikojen koulutuspolitiikassa on jokaista opetuksen tukirakennetta murennettu käsitykseni mukaan kohtalokkaalla tavalla. Jopa käsite ”rakenne” on julistettu kirosanaksi. Koulutoimen rapautumisprosessissa talouden alasajo on saanut julkisuudessa eniten huomiota osakseen. Talous onkin ymmärrettävästi merkityksellisin koulutuspolitiikan tukirakenteista.

Haluun kertoa, mitä hallituksen esittämät ja eduskunnassa hyväksytyt päätökset ovat merkinneet koulutukselle.

Koulutoimelta on kolmena perättäisenä vuotena vähennetty valtion rahoitusta, minkä seurauksena oppilaitosten ylläpitäjät ovat joutuneet joko lisäämään omaa rahoitusosuuttaan tai supistamaan toimintoja. Vuonna 1992 opetusministeriön ja kuntien keskusjärjestöjen välillä solmitulla järjestelyasiakirjalla vähennettiin ensimmäisen kerran voimavaroja. Vuodelle 1993 vahvistettiin valtionosuuden perusteena olevat yksikköhinnat poikkeuslain turvin 8 prosenttia pienemmiksi, kuin miksi ne olisivat muutoin muodostuneet. Nyt vuotta 1994 varten säädetään uusi rahoituksen poikkeuslaki, jossa vuoden 1993 leikattuja yksikköhintoja leikataan edelleen tavalla, joka merkitsee, että valtio on vähentänyt panostustaan kolmessa vuodessa noin 20 prosentilla. Kuntien talouden tila on romahdusmaisesti heikentynyt. Tämä johtuu ennen kaikkea verotulojen vähentymisestä sekä työttömyydestä johtuvista velvoitteista, joten koulun ylläpitoon vaadittavaa taloudellista perustaa on horjutettu kahdelta suunnalta ja kahdella tavalla.

Käsitykseni on, että täytyy olla tosiasioista piittaamaton, jos joku vakavissaan väittää, että näillä säästöoperaatioilla on vain otettu koulutoimesta löysiä pois ja että leikkaukset eivät millään lailla vaikuttaisi opetuksen laatuun tai saavutettavuuteen. Varmaankin talouden hyvinä vuosina koulutoimessakin totuttiin siihen, että talouskasvun myötä kouluille saatiin lisävoimavaroja. Mutta tuskin yhdessäkään kunnassa on eletty sellaisessa ylellisyydessä, että 1/5:n voimavarojen leikkaus voitaisiin hoitaa vain toimintoja rationalisoimalla ilman koulutuksen tason vaarantumista.

Kun koulutuksen tasoa on edellä sanotulla ja kuvatulla tavalla horjutettu, olisi kohtuullista, että koulutuspolitiikkaa ohjattaisiin hallitusti ja että alasajo toteutettaisiin suunnitelmallisesti. Näin ei ole tapahtunut, valitettavasti, vaan koulutus on tietoisesti päästetty kellumaan markkinavoimien riepoteltavaksi. Valtio on vähentänyt voimavaroja, ja koulun ylläpitäjät on jätetty omiin oloihinsa etsimään selviytymiskeinoja. Minkäänlaista asioiden kiireellisyys- tai välttämättömyysjärjestystä ei ole tehty, vaan kukin on saanut selviytyä niin kuin on osannut.

Mitä tästä sitten on seurannut? Meillä on lakautettu peruskouluja sadan vuosivauhdilla, kun vastaava luku 1980-luvulla oli keskimäärin 20 vuodessa. Peruskoulussa ja lukiossa oli vuonna 1990—1991 yli 19 000 kerhoa. Lukuvuoteen 1992—1993 mennessä tätä koulutyön kannalta

merkityksellistä toimintaa oli vähennetty yli puoleen eli toiminnassa oli enää noin 9 000 kerhoa.

Koulutyön kannalta erittäin kohtalokkaita ovat olleet opettajien lomautukset. On selvää, että jos kolmannes koulun opettajakunnasta on kaksi viikkoa kerrallaan lomautettuna, niin koulutyö on sekaisin useita kuukausia. Ei yhdessäkään koulussa ole opettajavoimien ylikapasiteettia, niin että tällaiset henkilöstövähennykset voitaisiin toteuttaa vaurioitta.

Kuljetukset ovat samoin romahtaneet lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Kuljetusoppilaiden määrä on esimerkiksi lukiossa vähentynyt vuodesta 1990 vuoteen 1992 noin 40 prosenttia, ja vähennykset jatkuvat edelleen.

Monessa peruskoulussa on lopetettu tukiopeus käytännöllisesti katsoen kokonaan.

Viime vuosina on ollut muodikasta väittää, että hallinnon vähentämisellä on parannettu yksittäisten koulujen toimintaedellytyksiä. Kyseessä on suuren luokan itsepetos. Voimavarojen menetystä eivät korvaa mitkään säännösmuutokset, jotka antavat kunnalle tai koululle enemmän liikkumavapautta. Koulutoimen normit ovat olleet takeena siitä, että kouluilta ja opetuselta on vaadittu vähimmäissuorituksia. Normeja on moitittu yksipuolisesti siltä kannalta, että niillä on aiheutettu lisäkustannuksia. Asian toinen puoli on, että niillä on varmistettu opetuksen laatutasoa. Kukaan ei varmasti puolusta byrokratiaa, mutta hallinnon paniikinomainen viraltapano ei puhu määrätietoisesta koulutuspolitiikan puolesta.

Viimeinen näyttö hallinnollisen ajattelun kypsymättömyydestä oli yritys muuttaa opetushallitus Suomen opetuskeskukseksi. Hallitus teki keskuudessaan asiasta kesäkuussa periaatepäätöksen ja ilmoitti asiasta talousarvioesityksen yhteydessä, mutta ei pystynyt sopimaan uudistukseen vaadittavan lain sisällöstä. Julkisuuteen tulleiden tietojen mukaan asian valmistelu on ollut poikkeavan omaperäistä. Viraston johto sijoitti itsensä nykyisiä tehtäviä vastaaviin asemiin virastossa, jota itse asiassa ei ollut. Nykyinen työntekijäkunta pantiin hakemaan joko omia virkojaan tai uusia esimiestehtäviä, ennen kuin hallitus oli päässyt edes alustavastikaan käsittelemään uuden viraston perustamiseksi tarvittavaa lainsäädäntöä, puhumattakaan siitä, että olisi maltettu odottaa, olisiko eduskunnalla jotain sanottavaa asiasta. Mitään vakiintuneita virkaannimittämisperusteita ei noudatettu, vaan psykologin lausunto korvasi perinteiset kriteerit taidosta, kyvystä ja koetellusta kansalaiskunnosta. Viraston johto ei

ole nähnyt näissä menettelytavoissa mitään moitittavaa, mikä osoittaa, ettei viraston johto tunne alaistensa mielialoja tai sitten ei ole kiinnostunut edes tiedustelevaan niitä.

Samanlainen sekoilupolitiikka on luonteenomaista myös hallituksen suhtautumiselle koulutoimen aluehallintoon. Hallitus on kesäkuussa tehnyt kahtena peräkkäisenä päivänä ristiriitaisia päätöksiä aluehallinnon organisoinnista. Hallinnon kehittämistä koskevassa periaatepäätöksessään, joka on tehty 17.6.1993, hallitus julisti yksiselitteisesti, että lääninhallitukset vastaavat ammatillisen koulutuksen määrällisestä säätelystä alueellaan ja opetus-toimen muiden kuin merkittävien perustamishankkeiden valtionosuuksista. Tämän mukaan lääninhallituksilla olisi siis koulutoimessakin jonkinlainen sananvalta. Kun hallitus seuraavana päivänä 18.6. teki päätöksen koulutuksen kehittämissuunnitelmasta, niin olisi johdonmukaista odottaa, että se olisi täsmentänyt, millä tavoin aluehallinnon tehtävät järjestetään ja miten lääninhallitukset osallistuvat kehittämisohjelman toteutukseen. Hallituksen päätöksessä viitataan kyllä opetushallituksen ja opetusministeriön järjestelyihin, mutta minkäänlaisia johtopäätöksiä aluehallinnon kohtalosta ei asiakirjasta voida vetää.

Kukaan ei varmaan haikaile entisiä aikoja, jolloin koulutointa johdettiin pikkutarkoin säännöksiin. Vaihtoehtona ei kuitenkaan saa olla antaa mennä -politiikka, josta kukaan ei tiedä, millaisia tavoitteita koulutukselle asetetaan. Koulutus on tärkeä yhteiskunnallinen oikeus. Se on merkityksellinen hyvinvointitekijä. Sillä tuotetaan kansalaisille perusoikeuksia. Siltä on voitava vaatia jatkuvuutta, johdonmukaisuutta sekä oikeudenmukaisuutta. Koululaitos käsitykseni mukaan hoitaa viranomaistehtäviä kuten oikeuslaitoskin, joten se ei voi olla sekava erilaisten oppilaitosten kokoelma, vaan johdonmukainen järjestelmä. Viranomaisten tehtävänä on kantaa erityistä huolta huonossa taloudellisessa asemassa olevista kunnista sekä oppimisedellytyksiltään heikoimmista oppilaista. Markkinavoimille alistettu koululaitos ei tätä vaatimusta täytä.

Arvoisa puhemies! Koululaitoksemme alarajaa hallitus perustelee valtionalouden vaikeuksilla. Osin tämä väite pitää paikkansa. Tarkemmin asiaa tutkaeltaessa taustalta löytyy ideologinen suunnan muutos, joka johtaa siihen, että koulutuspolitiikkaa rakennetaan jatkossa vahvojen ja menestyvien ehdoilla. Olen katsellut nykyä suuren huolen vallassa. Kirjautu-koon puheenvuoroni eduskunnan pöytäkirjoihin

varoituksen sanana, jota olen pantannut liiankin pitkään.

Ed. V. Laukkanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A s t l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kasurinen kuvasi oikealla tavalla sitä tilannetta, joka syntyy ja on syntynyt sivistysleikkausten vuoksi käytännössä. Hän esitteli konkreettisesti tilanteen vakavuutta. Olen itsekin eilen ennen keskiyötä esitellyt tilannetta samalta perustalta. Opetuksen taso laskee, kokonaisuudessaan sivistystaso laskee, heikommin selviytävän oppilaan oppimismahdollisuudet heikkenevät suuresti. Ed. Kasurisen myötä ihmettelen sitä, että opetusministeri ei ole puhunut lainkaan näistä seurausilmiöistä. Joko hän ei tiedosta niiden olemassaoloa tai haluaa tarkoituksellisesti laakaista ne veran alle. Taitaa olla kokoomuslaista koulutuspolitiikkaa.

P u h e m i e s : Toistan äskeisen huomautukseni vastauspuheenvuoron sisällön suhteen.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Ed. Kasurisen puheenvuorosta kuului elämäkokemus ja myös ehkä ministerinä olemisen kokemus ja vastuu. Tuli mieleeni, että hänen puheenvuoronsa tueksi tarvittaisiin uusi koulutuspoliittinen selonteko, kun tiedämme parin miljardin jatko-säästövelvoitteet. Väitän, että opetusala nauttii koko eduskunnan lempilapsen roolia ja sitä ei kannattaisi hukata, koska haluamme tukea tässä vaikeassa tilanteessa koulutuksellisten päämäärien saavuttamista. Mutta tällainen päätäpahkaa tietämätön tilanne voi tuottaa näitä johtopäätöksiä, kriittisyyttä, mitä ed. Kasurisen puheenvuorossa kuului. Monilta osin niihin huoliin saattoi yhtyä.

Ministeri I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Tunnen ed. Kasurisen asian-tuntevaksi ja vastuuntuntoiseksi kansanedustajaksi, ja hyviin moniin näkökohtiin, joita hän nyt käsitteli, on helppo yhtyä. Yksi niistä on opetushallituksen aseman arviointi ja toinen aluehallinnon aseman arviointi.

Sen sijaan haluaisin korostaa kuitenkin kahta asiaa, jotka ovat meillä olleet vaikeutena viimeisten vuosien koulutuspolitiikassa. Toinen on se, että yhtä aikaa on tullut säästövelvoitteita, joita tietenkin opetushallinnonkin on pakko toteuttaa

kaikkien muiden hallinnonalojen rinnalla, ja toinen on se, että valtionosuusjärjestelmä tuli juuri tähän aikaan voimaan. Valtionosuusjärjestelmä, niin kuin hyvin tiedämme, oli pitkän prosessin tulos, ja siihen liittyi myös koulutoimen normien purku. Muistan erittäin hyvin eduskunnassa käydyn keskustelun, jossa silloinen hallituspuolueen edustaja — sosialidemokraattinen puolue — ja ministeri Kasurinenkin puolusti kuntien itsemääräämisoikeutta ja sitä, että kyllä kunnissa tiedetään, mikä parasta on.

Nyt me olemme nähneet, että vaikeuksia ja eriarvoisuutta syntyy. Nimenomaan koulutuksellinen tasa-arvoisuus ja saatavuus on vaarassa. Hyvin pitkälti näen syynä myös sen, että valtionosuusjärjestelmä on sellainen, että sillä ei enää voida täältä ylhäältä käsin normeja antaa. Siitä syystä mm. lukioiden oppilaskuljetusmäärät ovat vähentyneet, kun ylläpitäjä on päättänyt, että ei enää järjestetä koulukyyditystä. Emme ole saaneet uutta lainsäädäntöä, vaikka iltakoulussa on tästä asiasta kaksikin kertaa tehty päätöksiä, mutta jostakin syystä lakiesitystä ei tule edes hallituksen arvioitavaksi.

Kuitenkaan en halua yhtyä siihen ed. Kasurisen näkemukseen, että meillä täysin markkinavoimien riepoteltavaksi koulutuspolitiikka on annettu. Sieltä on kyllä nähtävästi selvästi toisenlainenkin linja. Pidän katastrofaalisena sitä, jos markkinavoimat tulevat koulutuspolitiikkaa määräämään.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liittyen ed. Kasurisen puheenvuoroon ja ministeri Tytti Isohookana-Asunmaan vastauspuheenvuoroon haluaisin todeta, että silloin, kun käsitelimme kuntien valtionosuuksia ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, sen lain käsittelyn yhteydessä meillä oli tiedossa tietyt valtionosuudet, joita tämä hallitus on nyt leikannut, joten tämä puheenvuoro ei ollut täysin perusteltu ministeriltä. Eli silloinen eduskunta uskoi maan hallitukseen, siihen että se tosiaankin toteuttaa valtionosuus-uudistuksen ja sitä kautta myös kuntien itsehallintomahdollisuuden. Kuntien on erittäin vaikea toteuttaa itsehallintoa, jos kunnat eivät saa opetus- ja kulttuuritoimintaansa rahoituksia.

Olen erittäin iloinen siitä, että entinen ministeri, kansanedustaja Kasurinen uskalsi olla rohkea puheenvuorossaan ja toi ne epäkohdat esille, joita koulutuksen eri osa-alueilla on. Toivon, että ministerit ottavat vakavasti tämän puheenvuoron ja ryhtyvät vähän nopeammin tekemään työ-

tä koulutuksen puolella, sillä teillä on neuvotteluvaltuudet ja -oikeudet ja teillä on myös sivistysvaliokunnan tuki takana. Osittain myös eduskunnasta on tukea saatavissa.

Ministeri I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläiselle täytyy kyllä todeta, että olemme toimineet myös toisin päin. Viitataan juuri kuntien kulttuuritoimintalainsäädäntöön, jonka edellinen hallitus valmisteli. Se oli valmiina pöydällä, kun itse tulin ministeriksi. Täytyy todeta, että muun muassa, ed. Tykkyläinen, kirjastojen valtionosuus oli edellisen hallituksen ja teidän ehdotuksestanne laskettu 24 prosenttiin. Saimme viime tipassa muutoksen aikaan, jolla kirjastojen valtionosuus rinnastettiin koulutoimen valtionosuuteen.

Kyllä tässä niin puolin kuin toisin on virheitä tehty, ja ehkä kritiikkiä pitää antaa puolin ja toisin. Mutta pääasia pitäisi olla meillä kaikilla sen, että vaikea taloudellinen tilanne kyettäisiin ohittamaan niin, ettei perusteellisia vaurioita sen kummemmin kulttuuripolitiikkaan kuin koulutuspolitiikkaankaan pääsisi syntymään.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vastata ministerille siitä, että kirjastoasiat saatiin kuntoon. Se oli ison taistelun tulos. Oppositio taisteli tämän rahoituksen turvaamiseksi, ja sitten keskustapuolueelta löytyivät esitykset ja myös rahoitukset. Kiitos siitä, totean näin.

Mutta sen sijaan kannan suurta huolta siitä, että me olemme menettäneet näiden säästöjen ansiosta, joita käsittelemme tässä istunnossa, erään sukupolven, ja se on valitettavasti tämän hallituksen aikaansaamaa. Me näemme tuloksen vasta myöhemmin, mikä on valitettavaa, ja sen korjaaminen on varmastikin hyvin ongelmallista ja vaikeaa.

Ed. K o h i j o k i : Herra puhemies! Kommunistisen Neuvostoliiton perustajan ja diktaattorin nimeä kantavalle Lenin-museolle on valtion tulevan vuoden talousarvioesityksessä ehdotettu avustuksena 100 000 markkaa. Minkäänlaista avustusta kysymyksessä olevaan tarkoitukseen ei tulisi myöntää. Museotoiminnan puitteissa ja muutenkaan julkisin varoin ei ole sopivaa palvoa diktaattoria, jonka alulle panemien toimenpiteiden seurauksena yli 70 vuoden ajan lukemattomat kansat ja sadat miljoonat ihmiset kärsivät ja näänntyivät orjaleireiksi muodostuneen kommunismin kurimuksessa.

Sama olisi ollut myös Suomen ja suomalaisten osana elleimme taistellen olisi onnistuneet torjumaan päällekkäaavan kommunismin tuhotulvaa. Lenin-kultin palvontaan ei ole vähintäkään aihetta. Onhan tiedossa, että heti Suomen itsenäisyyden tunnustamisen jälkeen, vuodenvaihteessa 1918, diktaattori Lenin määräsi neuvostovaltion asevarastoista lähettämään suuren määrän taisteluvälineitä ja ammuksia juuri itsenäistyneessä Suomessa taisteleville neuvostovaltion sotavoi- mille, joiden päämääräksi Lenin jo tuolloin määritteli Suomen liittämisen osaksi sosialistista neuvostovaltiota.

Diktaattori Leninin aikanaan alullepanema kommunistinen puolueideologia ja järjestelmä on nyttemmin aivan yleisesti todettu maailman tuhoisimmaksi harhaopiksi. Sen seurauksena on tuhattu luontoa ja elämää enemmän kuin min- kään muun ideologian ja järjestelmän seuraukse- na. Ilmeisesti sen vuoksi se järjestelmä yli kaksi vuotta sitten Venäjälläkin tuli kielletyksi.

Herra puhemies! Noin kuukausi sitten tuore uutinen Moskovasta välitettynä maailmalle tiesi kertoa, että Moskovassa sijainnut Lenin-museo on presidentti Jeltsinin määräyksestä suljettu pysyvästi ja lopullisesti.

Tämän pääluokan yhteydessä tulen yksityis- kohtaisen käsittelyn aikana tekemään ehdotuk- sen, että momentilta 29.93.52 vähennettäisiin 100 000 markkaa niin, että Lenin-museolle avus- tukseen tarkoitettua määrärahaa ei myönnettäisi, vaan se poistettaisiin.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuo- ro): Arvoisa herra puhemies! On totta, että kom- munismi ja sosialismi ovat aiheuttaneet suunnat- tomia vahinkoja erityisesti ihmisten vapaudelle. Mutta ed. Kohijoki ei tunnu edes aavistavan, että materialismi kaikessa hirvittävyudessaan on ai- heuttanut ja tulee aiheuttamaan suunnattomasti paljon enemmän vahinkoa, koska siinä on kysy- mys siitä, että nekin ihmiset, jotka eivät ole lan- genneet ja ikään kuin hukkuneet kommunismin pauloihin, ovat sortuneet materialismin kautta epäjumalanpalvelukseen ja palvovat rahaa. Jo- kainen, joka palvoo rahaa, ei voi palvella saman- aikaisesti Jumalaa. Ed. Kohijoki, luulisin, että tekin tiedätte, kuinka hirvittävä loppu näillä ih- misillä on, joiden jumalana on raha.

Ed. L a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Patologinen antikommunismi tuottaa tietenkin mielenkiintoisia puheenvuoroja. On kiinnostavaa nähdä, että kokoomuksen ed. Ko-

hijoen päällimmäisin huoli opetusministeriön pääluokkaa käsiteltäessä on 100 000 markan määräraha Lenin-museolle. Muistuttaisin ed. Kohijoelle, että esimerkiksi korkeakouluilta vähennettiin yli 400 miljoonaa markkaa tai vähennetään tässä budjetissa. Koululaitoksen leikkaukset ovat vielä suurempia mittaluokaltaan. Mutta tietenkin tämä puheenvuoro osoitti selvällä tavalla sen, mitä ed. Kohijoki pitää päällimmäisenä koulutointa ja opetustointia kehitettävänä.

Ed. P y k ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluaisin vastata ed. Kohijoelle niin, että kansakunnan suuruus ja henkinen tilahan mitataan myös sillä, että se kykenee tunnustamaan menneisyytensä ja historiansa. Kuten entisen itäblokin maiden tilanne osoittaa, niin sielläkään asiat eivät ole korjaantuneet sillä, että on vaihdettu katujen nimiä, poltettu museoita tai suljettu niitä ja rikottu patsaita. Ehkä niin kuin ed. Laakso täällä mainitsi, olisi tärkeämpää puuttua suurempiin kokonaisuuksiin ja keskittyä tulevaisuuden rakentamiseen.

Ed. K o h i j o k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. V. Laukkaselle huomauttaisin, että tässä pääluokassa ei ole materialismille erikseen esitettyä määrärahaa.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Kohijoelle, että Lenin-museo on maailmassa muuan ainutlaatuinen museo, ja se on herättänyt maailmalla erittäin positiivisen vyöryn sen suhteen, että turistit haluavat nähdä sen kokonaisuuden. Sen säilyttäminen on erittäin arvokasta.

Mitä tulee yleensä patsaisiin ja Leniniin kohdistuvaan vihaan myös Venäjällä, niin kyllä kulttuuri-ihmisenä toteaisin, että on minusta väärin, että näitä patsaita ja niihin liittyviä muistoesineitä hävitetään, koska se on kuitenkin viesti tuleville polville, aivan kuten Euroopassa keskitysleiritkin, joissa käy satojatuhansia ja miljoonia ihmisiä toteamassa sen kaamean muiston, mikä niihinkin rakennuksiin liittyy muistutuksena siitä, että koskaan ihmiskunta ei joutuisi tai sortuisi samalle tielle. Kyllä minusta tämän kaltaisten museoiden läsnäolo on erittäin tärkeää, ennen kaikkea Leninin, jonka vaikutus on Suomen itenäisyyteen ollut hyvin merkityksellistä.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin todeta tässä yh-

teydessä, että olkoon vain Lenin-museo olemassa, olkoon vain Lenin-museo ainoalaatuinen maailmassa historiallisena muistomerkkinä. Kyseenalaista on kuitenkin se, tuleeko Suomen valtion tulo- ja menoarviossa osoittaa sille rahaa. Käytettäköön, arvoisa kollega Laakso, jos herra puhemies sallii, sekin 100 000 markkaa vaikkapa korkeakoulujen hyväksi.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minun on vastattava ed. Kohijoelle. Hän ei tunnu näkevän metsää puilta. Ei tietenkään tässä pääluokassa ole materialismille erikseen varattu yhtään mitään, mutta koko tämä budjetti palvelee vain ja yksinomaan materialismin tavoitteita.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Haluan kuitenkin tuoda esille tämän puheeni alussa sellaisia asioita, joita on korjattu.

Kulttuuriministeri on saanut korotettua kulttuurimarkkaa ja myöskin liikuntamarkkaa, ja ne ovat mielestäni myönteisiä asioita, samoin kuin myöskin kirjaston puolella tapahtuneet korjaukset. Ne ovat hyviä asioita.

Sen sijaan olen pahoillani siitä, että muilla alueilla me olemme valitettavasti menneet erittäin paljon taakse päin. Kun elämme nyt 90-lukua, olemme joutuneet tämän eduskunnan aikana antamaan periksi nykyiselle hallitukselle koulutuksen osalta monien heikennyksien kohdalla. Joudumme kärsimään tämän hallituksen aikaansaamista säästötoimenpiteistä, ja nämä kohdistuvat sekä peruskoulutukseen, ammatilliseen keskiasteeseen, korkeakoulutukseen että lisäksi avoimeen korkeakouluopetukseen. Olemme saaneet valiokunnassa selvityksen, että noin 200 000—300 000 työtöntä jää avoimen korkeakouluopetuksen ulkopuolelle, mikäli opetusministeriön suunnitelmat toteutuvat.

Olemme käsitelleet tämän syksyn aikana useita budjettilakeja. Vaikka oppositiopuolueet ovat yrittäneet kaikin voimin ja tavoin sivistysvaliokunnassa saada aikaan korjauksia budjettilakeihin, niin hallituspuolueiden jäsenet ovat tehneet leikkaukset jokaiseen lakiin. Sosiaaliturvaa on heikennetty kaikkien opiskelijoiden kohdalla.

Nykytilanne on ajautunut siihen, että ainoastaan rikkailla on tulevaisuudessa mahdollisuus opiskella. Olemme palaamassa historiamme alkuaikeihin, jolloin köyhillä ihmisillä ei ollut mahdollisuutta saada tasavertaista opetusta, kun vanhemmilla ei ollut varallisuutta maksaa lasten ja nuorten opiskelua. Valitettavasti historia tois-

tuu. Tämän todistavat kaikki tämän hallituksen päättämät lisärasitteet oppilasmaksuina ja sosiaaliturvaetuksien leikkauksina, jotka eivät merkitse niille lapsille ja heidän vanhemmilleen mitään, joilla on hyvä elintaso. Mutta ne merkitsevät opiskelun estymistä sellaisten perheiden lapsille, joiden vanhemmat ovat työttömiä ja joilla ei ole ylimääräistä varallisuutta.

Miksi tämä hallitus ei ymmärrä köyhiä? Olen usein tätä asiaa pohdiskellut. Olen tullut siihen tulokseen, että useimmat tämän hallituksen jäsenistä eivät ole koskaan joutuneet köyhyyden kanssa minkäänlaiseen kanssakäymiseen. Heillä on ollut vauras lapsuus, tai myöhemmässä elämänvaiheessa he ovat tulleet varakkain, jolloin he ovat unohtaneet tavallisen kansan ja kansalaiset ja opiskelijat. Ei ole pelkkä sattuma, että koulutusta ajetaan taloudellisesti oppilaiden kotikuntien maksettavaksi tai oppilaiden maksettavaksi. Se on selvä ideologinen valinta. Tällä halutaan luoda mahdollisuudet yksityisille oppilaitoksille.

Sosialidemokraattinen ajattelutapa on aina puolustanut sitä, että me pidämme peruskoulun sillä tasolla, jonka olemme saavuttaneet. Nykyinen hallitus on tätäkin ajamassa kovaa vauhtia alas. Yksityisen ja vahvemman oikeus näkyy joka alueella, kun katselee ympärilleen.

On valitettavaa kuulla sellaisia sanontoja, että köyhät ovat niin taitamattomia, että eivät osaa hoitaa talouttaan. Voi kysyä, kuinka köyhät voivat talouttaan hoitaa, kun heillä ei ole siihen mahdollisuutta. Ei ole työpaikkaa tänä päivänä. Myös akateemisesti koulutetut eivät voi hoitaa asioita ja koulutusasioita lastensa kohdalla. Ei myöskään muissa ammateissa toimivilla ole tähän mahdollisuutta.

Lama on vaikuttanut työttömyyden lisäksi siten, että konkurssseja on tullut useita ja koulutuksen saavutettavuuteen sekä ihmisten tasa-arvoiseen kouluttautumiseen ei ole mahdollisuutta. Tähän on saatava suunnan muutos.

Maallemme kaikkein tärkeimpiä asioita on se, että voimme säilyttää opetuksen tason. Tiedämme, että tasa-arvoinen opiskelumahdollisuus kuuluu kaikille. Jokaiselle ihmiselle, jolla on halua koulutukseen, pitää luoda sellaiset mahdollisuudet.

Selvää on, että tämä hallitus ei tee muuta kuin säästöjä ja kysyy kansanedustajiensa välityksellä, mistä oppositio voi säästöt ottaa. Mielestäni hallituspuolueiden kansanedustajien pitäisi huolehtia siitä, mistä säästöt voidaan ottaa. Mikäli he kantavat todellista vastuuta suomalaisen yhteis-

kunnan koulutustasosta, he olisivat nämä säästöt varmastikin löytäneet.

Oma näkemykseni on, että tämän hallituksen olisi pitänyt selkeästi nostaa koulutus sille kuuluvaan arvoonsa, koska koulutuksella turvaamme ja tulemme tulevaisuudessa turvaamaan tämän kansakunnan menestymisen myös maailman laajuisessa yhteistoiminnassa. Kansainvälistymistä tapahtuu kaikkialla. Me tarvitsemme nyt Suomessa korkeatasoista koulutusta ja tutkimusta ja siihen panostamista.

Korkeakoulujen kehittämislaista otettavat säästöt todistavat sen, että hallitus ei kannata todellista vastuuta korkeakoulujen kehittämisestä ja sen saattamisesta kansainväliselle tasolle. Hallitus on ajamassa korkeakouluja alas niin, että maakunnalliset yliopistot tulevat menettämään omia yksikköjään. Tulevaisuudessa hallitus toiminee niin, että enää ei olisi kuin muutama yliopisto Suomessa. Jokainen täällä oleva kansanedustaja, jonka alueella on yliopisto tai korkeakoulu, tietää, että se on suuri voimavara maakunnalle.

Itse totean kuopiolaisena kansanedustajana, että Kuopion yliopisto on meidän kaupunkimme ja meidän maakuntamme voimavara. Yliopisto luo mahdollisuudet elinkeinöelämän harjoittamiselle, kansainväliselle vaihdolle, ja yliopisto myös turvaa työpaikkoja ja samalla mahdollistaa veronmaksajien kautta rahoituksen turvaamisen kunnille. Tälläkin tavalla me pystymme turvaamaan omien kuntiemme taloutta. Monipuolisen koulutustarjonnan turvaaminen luo pohjan myös henkisellet kasvulle. Voiko tämän paremmin enää asiaa hoitaa? Kunpa sen voisi toteuttaa näin lama-aikana, että ihmisillä olisi mahdollisuus kehittää omaa henkistä kasvuaan.

Tämä hallitus on selvittänyt valtionosuusudistuksien lainsäädännöt ja niiden yhtenäistämisen. Valitettavasti voi vain todeta, että näitten lakien kautta on tullut kunnille ja yksittäisille oppilaille aika paljon rasitteita. Useimmat kunnat eivät selviydy tämän hallituksen tekemistä leikkauksista ilman vaurioita. Kunnat joutuvat useampien kymmenien vuosien aikana tekemään korjaustyötä saavuttaakseen jonkinlaisen tason opetustoiminnassa. Oppilaitoksia lakkautetaan, luokkakokoja suurennetaan, opettajien virkoja vähennetään jokaisessa koulutusyksikössä tämän hallituksen toimesta.

Arvoisa puhemies! Näin ei voi enää pitkään jatkua. Säästöistä on tehtävä kerta kaikkiaan loppu. Toivonkin, että jos hallitus ei kykene asioita hoitamaan järjestykseen, tuleva uusi edus-

kunta ja sen myötä valittu hallitus hoitaa koulutusasiat kuntoon ja korjaa ne virheet, mitä tämän hallituksen aikana on tehty.

Käsittelimme eduskunnassa hiljattain lukiolainsäädäntöä, jossa valtiovarainministeri otti kantaa perustelulausumaan, jossa oli tarkoituksena turvata erityislukioiden asema 1995. Haluan kerrata vähän historiallisia tietoja.

Vuonna 1989 käsiteltiin eduskunnan lausumia. Silloinen perustuslakivaliokunta on hallituksen kertomuksesta 1987 antamassaan mietinnössä edellyttänyt, että hallitus saattaa viipymättä ja viimeistään kymmenen vuoden kuluessa päätökseen eduskunnan lausumien käsittelyn tai perustellen ilmoittaa, ettei lausuma enää anna aihetta toimenpiteisiin. Onko tämä toteutunut? Ei ole toteutunut tämän hallituksen aikana, ehkäpä ei edellistenkään hallitusten aikana.

Hallituksen ja eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksista antamissaan eduskunnan hyväksymisissä mietinnöissä perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että hallituksen tulee viipymättä ja viimeistään kymmenen vuoden kuluessa saattaa kunkin eduskunnan lausuman käsittely päätökseen. Perustuslakivaliokunta toteaa useiden erikoisvaliokuntien lausunnoissaan kiinnittäneen huomiota samaan kysymykseen eli eduskunnan ilmaisevan tahdon hitaaseen toteutumiseen hallituksen toimesta. Eduskunnan lausumien arvo ja kertomuksen selkeys vaativat, että hallitus nopeasti toteuttaa eduskunnan päätökset tai sitten menettelynsä asianmukaisesti perustellen toteaa, ettei asia anna enää aihetta toimenpiteisiin, jolloin eduskunta kertomuksen käsittelyn yhteydessä voi ilmaista kantansa asiaan.

Perustuslakivaliokunnan mielestä hallituksen on osoitettava eduskunnan lausumien edellyttämiin valmistelutehtäviin riittävät voimavarat. Hallituksen on pyrittävä tekemään lausumia koskevat poliittiset päätökset niitä lykkäämättä tai saattamaan kysymykset, joissa hallituksen mielestä olosuhteiden muutokset ovat estäneet eduskunnan tahdon toteutumisen, kertomuksessa eduskunnan tietoon uutta harkintaa varten. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että hallitus saattaa viipymättä asiat eduskunnan tietoon lausumien kohdalta.

Näin siis meidän historiamme osuus tähän päätöksentekoon. Tämä historiallinen osuus todistaa sen, että kansa on valinnut 200 kansanedustajaa tekemään tässä talossa eduskunnassa päätöksiä ja antanut heille oikeuden tehdä demokraattisesti päätöksiä ja esityksiä esimerkiksi lausumista. Tämän johdosta katson, että ministerei-

den on toteutettava eduskunnan tahtoa. Tämä aika ei anna mitään erityisoikeuksia hallitukselle olla toteuttamatta eduskunnan tahtoa, vaikka muutama viikko sitten ministeri totesi, että hän ei missään tapauksessa vie asiaa eteenpäin. Totesin käytävällä, että voi olla niinkin, että on toinen hallitus, missä ovat toiset ministerit tekemässä päätöksiä eduskunnan tahdon mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Päätän tämän puheenvuoroni siihen, että oman käsitykseni mukaan eduskunta on suurinta päätösvaltaa Suomessa käyttävä elin. Hallituksen on toteutettava eduskunnan päätöksiä. Myös nykyisessä hallituksessa olevien ministereiden on kunnioitettava eduskunnan tahtoa eduskunnan tekemien päätöskien kohdalla koskien myös opetusministeriön hallinnon alaa.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tykkyläinen maalaa kovin synkein värein koululaitoksen tilannetta ja tulevaisuutta. Viime yönä käydyssä keskustelussa kuitenkin kävi selville, että Suomessa käytetään koulutukseen suurin piirtein eniten kaikista Oecd-maista bruttokansantuotteesta. Kun meidän kansantulo me on laskenut enemmän kuin opetusmenot laskevat, niin me käytämme vielä enemmän ilmeisesti tänä vuonna, kun tuo tilasto oli vuodelta 91.

Minusta olisi syytä myös miettiä, miksi meillä sitten koululaitos on niin huonossa kunnossa, jos kuitenkin rahaa menee näin paljon. Olisiko siellä varaa tehostamiseen? Minusta on ihan oikein, että Suomessa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kansantulosta koulutukseen, mutta kun sitä näin paljon käytetään ja sitten pienikin siitä pois ottaminen romahduttaa koko järjestelmän, niin kyllä siinä varmaan olisi jollakin muullakin tavalla parannuksia aikaansaata- vissa kuin pakkolomilla ja muilla vastaavilla, joita opettajat ovat halunneet.

Ed. R y y n ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläinen totesi puheenvuorossaan, että ainoastaan rikkailta on mahdollisuus saada tulevaisuudessa opetusta. Minusta tältä osin puheenvuoro oli hyvin vahvasti liioiteltu ja vailla todellisuuspohjaa. Tiedämme hyvin, että peruskoulutus tässä maassa on edelleen maksutonta. Samoin olemme yhdessä pystyneet torjumaan koulumaksut keskiasteella. Olisin toivonut, että ed. Tykkyläinen olisi antanut tunnustusta tästä asiasta.

Olen täällä aikaisemmin todennut, että suurin eriarvoisuus liittyy tällä hetkellä koulukuljetus-

maksuihin. Asuinpaikka voi tuoda valtavasti lisää kustannuksia ja olla esteenä koulutukseen hakeutumiselle, ja tämä asia on hoidettava kuntoon.

Me varmasti kaikki täällä kannamme huolta koulutukseen kohdistuneista säästöistä ja niiden vaikutuksista. Valtiovarainvaliokunta ponnella edellyttää, että hallitus huolehtii selvityksen tekemisestä kaikilla koulutustasoilla siitä, miten toteutetut uudistukset ja säästötoimenpiteet ovat vaikuttaneet koulutuksen tasoon, sen saatavuuteen ja sen järjestämiseen. Eli tällaista kattavaa kokonais selvitystä peräänkuulutetaan.

Jokainen varmasti toivoisi, että kaikki koulu tus voisi olla maksutonta. Se nyt ei kuitenkaan ole mahdollista, joten on oikeudenmukaista taa ta kaikille maksuton koulu tus mahdollisimman pitkälle ja periä sitten maksuja aikuiskoulutuk sesta ja moninkertaisesta koulutuksesta. Näissäkin maksuissa on tarveharkinta.

Olen ed. Tykkyläisen kanssa yhtä mieltä siitä, mitä hän mainitsi Kuopion yliopistosta, että se on maakunnan voimavara. Näin varmasti jokai nen yliopisto on omalle maakunnalleen. Valtio neuvoston periaatepäätöksen mukaisesti Kuopi on yliopiston kohdalla vahvistetaan sen omia painopistealueita. Toivon, että yliopisto näiden vahvistusten kautta voi kehittyä tulevaisuudessa, vaikka myönnän sen, että hammaslääketieteen tiedekunnan menetyk s on toki kipeä asia. Tärkeää on myös se, etteivät lääketieteen osaksi tulevat säästöt tulevaisuudessa koske Kuopion yliopis ton lääketieteellistä tiedekuntaa.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Tiurille totean, että me emme voi vertailla eri maita sen johdosta, että meillä on korkea työttö myys, yli 500 000 työtöntä. Näin ollen meillä pitäisi olla enemmänkin määrärahoja käyttää ni menomaan työttömien koulutukseen.

En ole ed. Rynnäselle aiemmin vastannut, kos ka kunnioitan oman vaalipiirini kansanedusta jien mielipiteitä, mutta nyt joudun vastaamaan, koska me näemme asiat eri tavalla. Minä näen asiat ihmisenä, joka on maakunnan kanssa teke misissä ja ihmisten kanssa tekemisissä ja ehkäpä sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat köyhiä ja työttömiä; he todella joutuvat kärsimään tämän hallituksen säästötoimenpiteistä liittyen keskias teella tapahtuvaan, ammatillisessa koulutuksessa tapahtuvaan, lukioissa tapahtuvaan koulutuk seen ja aikuiskoulutukseen. Uskon, että kun ed. Rynnänen tarkastelee näitä asioita, voi ehkä yh-

tyäkin mielipiteisiini, kun hän joutuu tekemisiin sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat taloudelli sesti ahdingossa.

Sen sijaan olen samaa mieltä yliopistokysy myksestä. Toivoisin, että siinä taistelussa ei olisi aluepolitiikka se kriteeri, millä taistellaan, vaan siinä taistelussa me taistelisimme koko Suomen puolesta, että yliopistot ja korkeakoulut voisi vat menestyä ja niille turvattaisiin riittävä rahoi tus.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoi sa puhemies! Ed. Tykkyläisen puheenvuoroon, jota ed. Rynnänen kommentoi, toteaisin, että kyl lä on tapahtunut, ed. Rynnänen, selvä muutos tämän hallituksen aikana koulutuksellisessa ja sivistyksellisessä tasa-arvossa huonompaan suuntaan valitettavasti. On pelättävissä, että tä män porvarihallituksen jäljiltä maassa on sellai nen koulutusstrategia ja -politiikka, joka merkit see sitä, että enenevässä määrin vähävaraisten perheiden lapsien opiskelumahdollisuudet tule vat kaventumaan. Pidän sitä todella valitettava na ja erittäin suurena takaisinmenona. Pelkään pahoin, että olemme palaamassa takaisin 50-lu vulle, josta itselläni on lapsuudesta myös muisto ja. Muistan hyvin tarkkaan koulutukselliset eri arvoisuudet, mitkä silloin oli ja kuinka monissa pienituloisten perheissä koulutusmahdollisuuks ia ei ollut. Näinhän ei vielä ole, sen myönnän, eikä ed. Tykkyläinen näin väittänyt, mutta mielestäni suunta, jonka porvarihallitus on nyt aloittanut, on todella pelottava ja huolestuttava.

Ed. R y y n ä n e n (vastauspuheenvuoro): Ar voisa puhemies! Koulumaksut keskiasteelle olisi vat olleet juuri tätä paluuta, ja teimme yhdessä kovasti työtä asian korjaamiseksi. Kuten edellä totesin, silloin kun maksuja joudutaan tuomaan, on hyvin tarkkaan ja oikeudenmukaisesti mietit tävä, minkälaiseen koulutukseen ne sitten koh distuvat, niin että turvataan kuitenkin perusta mahdollisimman pitkälle kaikille. Meillä on pal lon päällekkäistä koulutusta, perättäistä koulu tusta, ja silloin on tietysti kohtuullista, että ne maksut, joita joudutaan kantamaan, kohdentu vat sinne.

Ed. Tykkyläiselle, me kaikki maakunnan kansanedustajat olemme varmasti ihan samalla tavalla tekemisissä maakunnan ihmisten kanssa. Tällä tavalla on kyllä lähtisi ketään edustajato veriani jaottelemaan. Varmasti olemme tekemi sissä erityisesti niiden ihmisten kanssa, joilla on vaikeuksia tänä päivänä.

Ed. **V i r r a n k o s k i**: Herra puhemies! Käsitellyssä oleva opetusministeriön hallinnonalan talousarvio sisältää viime vuoteen verrattuna kaksi merkittävää uudistusta ja parannusta, jotka ovat jääneet kaikesta huolimatta aika vähälle huomiolle.

Ensinnäkin, kuten debatissa jo kävi ilmi, keskiasteen oppilaitosten ruokahuoltomaksu poistuu. Näin toteutuu sivistysvaliokunnan ja eduskunnan tahto, jonka mukaan ruokahuoltomaksun tulee olla vain tätä vuotta koskeva ja jatkossa koulutuksen tulee olla oppilaille maksutonta. Hallitus on kunnioittanut eduskunnan asiasta antamaa lausumaa, mitä on pidettävä hyvin myönteisenä. Nuorten opiskelijoiden koulutuksen maksuttomuus on tärkeimpiä keskeisiä periaatteita, mitä meillä pohjoismaisena sivistysvaltiona ylipäänsä on.

Toinen merkittävä uudistus koskee opintotukea. Kuten opintotukilain käsittelyn yhteydessä jo todettiin, tämä hallitus on suunnannut taloudellisista vaikeuksistaan huolimatta voimavaroja opintotukeen. Se on ilmeisesti ainoa yhteiskuntapolitiikan ala, jossa resursseja on ylipäänsä voitu lisätä. Niinpä opintotukeen käytettävät resurssit lisääntyvät tämän hallituksen aikana noin miljardilla markalla, mikä osoittaa poikkeuksellisen aktiivista ja korkeaa sivistystahtoa. Tätä taustaa vasten esimerkiksi ed. Tykkyläisen ja ed. Outi Ojalan kannanotot, että ainoastaan rikkailla on tulevaisuudessa mahdollisuus opiskella, ovat täysin katetta vailla.

Arvoisa puhemies! Tämän päivän koulutoimen resursseja säätelee opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettu laki, joka antaa kunnille ne voimavarat, joiden puitteissa koulutus on järjestettävä. Lakia säädettäessä sivistysvaliokunta lausunnonaan muotoili ponnen muotoon ne yksityiskohdat, joita se piti lakiehdotuksen heikkoina kohtina ja joita sen vuoksi olisi erityisesti seurattava.

Eräitä ponnessa mainittuja asioita hallitus on jo hoitanut. Muun muassa ammatillisten oppilaitosten kotikuntavastuut tasattiin eri oppilaitosmuotojen kesken tänä vuonna lailla. Samoin otettiin tarkemmin huomioon näiden oppilaitosten investointien aiheuttama rasitus. Myös ammatillisten erityisoppilaitosten kotikuntavastuuta on huomattavasti helpotettu, mistä on annettava kiitos ja tunnustus hallitukselle. Näiden erityisoppilaitosten kotikuntavastuut, koska ne kouluttavat vammaisia ja vaikeavammaisia opiskelijoita, olivat huomattavan korkeat.

Kaikesta huolimatta sivistysvaliokunnan pon-

sissaan ilmaisemissa asioissa on vielä pari yksityiskohtaa, jotka ovat selvästi hoitamatta. Toinen näistä ongelmista koskee vammaisten ja sairaiden lasten peruskoulutusta. Ennen lainmuutosta sairaalakoulujen ja vammaisille lapsille peruskoulutusta antavien 11-vuotisten peruskoulujen valtionosuus oli 86 prosenttia. Uuden lain myötä näidenkin koulujen valtionosuuteen sovelletaan samaa yksikköhintaa kuin tavallisten peruskoulujen eli yksikköhinta on tänä vuonna noin 18 500 markkaa per oppilas. Kunta saa tähän valtionosuuden, joka on 1.—5. kantokyselyluokassa 60 prosenttia eli 11 100 markkaa, eli oppilas maksaa tavallisessa peruskoulussa kunnalle noin 7 400 markkaa.

Näkö-, kuulo- ja liikuntavammaisille koulutusta antavissa 11-vuotisissa peruskouluissa tilanne on toinen. Kunnan on maksettava oppilaasta todellisten kustannusten ja valtionosuuden ero. Todellinen kustannus näissä kouluissa on keskimäärin 61 500 markkaa vuodessa, joten kunnan vastuuksi vammaisen oppilaan opetuksen järjestämisestä jää noin 50 400 markkaa. Kunnan maksuosuus vammaisesta oppilaasta on seitsenkertainen terveen oppilaan koulukustannuksiin verrattuna. Tämä on niin suuri luku, että kunnat pyrkivät välttämään oppilaiden lähettämistä vammaisten kouluihin. Tästä seuraa, että sellaiset vanhemmat, joilla on näkövammaisia, puhevammaisia tai kuulovammaisia lapsia, pelkäävät, että heidän lapsensa lähetetään joko laitoksiin, erityiskouluihin, apukouluihin tai sitten ihan tavallisiin kouluihin. Tästä seuraa, että näiden oppilaiden koulutuksen kohdalla saatetaan vakavastikin ylikäydä peruskoululain 3 §:n säädöstä, jonka mukaan kasvatusta ja opetusta on järjestettävä oppilaiden edellytysten mukaisesti. Jos noudatettaisiin vanhaa valtionosuusjärjestelmää, näiden oppilaiden koulutus maksaisi kunnalle suunnilleen saman verran kuin terveiden oppilaiden koulutus. Ilmeisesti tässä tilanteessa olisi parasta, että valtio ottaisi suuremman vastuun 11-vuotisen peruskoulun koulutuskustannuksista ja lähdetäisiin sillä tavoin kehittämään asiaa, että kunnan kustannuksille määrättäisiin katto, joka voisi olla esimerkiksi kaksinkertainen tavallisen peruskouluoppilaan kustannuksiin verrattuna, mutta ei korkeampi, ja valtio hoitaisi lopun.

Toinen yksityiskohta, johon sivistysvaliokunta kiinnitti huomiota rahoituslakia käsiteltäessä, oli kysymys, johon täällä on monta kertaa viitattu, eli järjestetäänkö koulukuljetukset ja tarvittava oppilasasuntolatoiminta siten, että opiskeli-

joilla on tasavertaiset koulunkäyntimahdollisuudet. Niin kuin täällä on todettu, opiskelijoilla ei ole tällä hetkellä tasavertaisia koulunkäyntimahdollisuuksia. Koulukuljetuksia on supistettu merkittävästi. Erityisesti niitä ovat supistaneet sellaiset koulun ylläpitäjät, joilla ei niin sanoaksemme ole omia oppilaitaan kuljetettavien joukossa, eli valtio ja suuret kaupungit. Tästä syystä on tervehdittävä suurella tyydytyksellä sitä, että valiokunta kiinnitti tähän asiaan huomiota ja on vaatimassa korjauksia. Paras ratkaisu olisi vanha käytäntö, jonka mukaan oppilaan kotikunta voisi päättää koulukuljetuksesta ja saisi sitten siihen valtionosuuslain mukaisen valtionosuuden.

Herra puhemies! Tänä syksynä käsiteltiin mm. kansanopistojen ja ammatillisten erikoisoppilaitosten valtionosuusuudistus. Siinä yhteydessä päätettiin, että tämän vuoden lopussa maksamattomat valtionosuudet maksetaan jälkikäteen kuuden vuoden aikana. Viivästys on valtiontaloudellisesti varmaan perusteltua, mutta eräissä tapauksissa se voi johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin. Vähäisenä esimerkkinä haluaisin mainita, että esimerkiksi Suomen yrittäjäopistolta todennäköisesti jää saamatta noin 3,5 miljoonan markan valtionosuudet eli ne tulevat jälkikäteen. Verrattuna sen taustayhteisöön valtionosuuden viivästyminen tekee noin 400 per asukas kyseistä kuntaa kohti. Eli jos verrattaisiin Helsingin kaupungin olosuhteisiin, Helsingin kaupungilta jäisi saamatta viivästysvaltionosuuksia 200 miljoonaa markkaa yhden ainoan oppilaitoksen osalta. Mielestäni tämä ei ole oikein eikä kohtuullista. Siksi toivoisinkin, että ensi vuoden lisätalousarviossa voitaisiin osoittaa pieni määräraha siirtävistä valtionosuuksista aiheutuviin ilmeisen kohtuuttomiin tilanteisiin ja niiden korjaamiseen.

Arvoisa puhemies! Toivon, että nyt käsitellyssä olevaa talousarviota toteutettaessa ja uusia valmisteltaessa voitaisiin ottaa edellä mainitut epäkohdat huomioon.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Virrankoski totesi lukukausimaksutilanteeseen ammatillisten oppilaitosten osalta, että ”ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintosiaalisista eduista annetun lain mukaan opetus ammatillisessa oppilaitoksessa on oppilaille maksuton”. Näinhän se on, mutta ed. Virrankoskelta jäi kertomatta, että poikkeuksiakin on. Erityisestä syystä nimittäin opetushallitus voi nykyään kuitenkin antaa oppilaitokselle luvan periä oppilasmaksuja. Oppilasmaksujen periminen on ollut melko harvinaista. Lukuvuonna

92—93 vain yhteensä 14 oppilaitosta — 6 kauppaoppilaitosta, 1 käsi- ja taideteollinen oppilaitos, 1 hotelli- ja ravintolaoppilaitos sekä 6 kansanopistoa pyysi oppilasmaksujen perimiseen lupaa, jonka ne opetushallitukselta saivat. Oppilasmaksut olisivat 250—1 000 markkaa lukukaudessa. Opetushallituksen mahdollisuuden poikkeusten antamiseen tulee saamaan opetusministeriö hallituksen esityksen n:o 303 mukaan, joka sivistysvaliokunnassa tällä hetkellä juuri on käsitellyssä. Samaan aikaan tässä laissa aikuiskoulutuksena järjestetyn ammatillisen perus- ja jatkolinjakoulutuksen oppilailta voidaan periä oppilasmaksuja.

Pää on siis vaarallisesti auki ja me kuljemme ilmeisesti vakaasti ja vääjäämättömästi kohti lukukausimaksuja. Ed. Tiuri totesi juuri tänään istuntonsalin ulkopuolella, että kaikilta oppilaitoksilta pitäisi periä lukukausimaksuja. Epäilen pahasti, että siinä oli oikeistopuolen mielipide asiasta, ellei ed. Tiuri sitten ole poikkeus. Korostan siis vielä kerran ed. Virrankoskelle, että jätitte kokonaan kertomatta, että on poikkeusmahdollisuus, jota käytetään, ja poikkeusmahdollisuudet nyt vielä lisääntyvät, kun valtion oppilaitoksille annetaan oikeus periä maksuja.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Virrankosken puheenvuoron johdosta vastaan peruskoulun osalta. Kaikki ei ole kunnossa. Ihmettelen suuresti keskustan kantaa siihen, että pieniä kouluja lakkautetaan ja oppilaat siirretään suurempiin asukaskeskuksiin. Keskustalla heillä on tähän saakka ollut vähän erilaiset mielipiteet. Lisäksi luokkakoot tulevat kasvamaan, opettajien virkoja lakkautetaan, tulee yhä enemmän vaikeuksia opetuksessa ja opetuksen tasossa, koska isoissa ryhmissä on omat vaikeudet opettaa.

Sitten haluan todeta valtionosuusuudistuksien jälkimaksatuksiin, jotka liittyvät työväenopistoihin, kansalaisopistoihin ja myös sivistysjärjestöihin, että olisin toivonut, että ed. Virrankoski olisi liittynyt vastalauseeseen, että nämä maksatukset olisi voitu ajallaan maksaa niin kuin oppositio esitti. Turha täällä nyt on puhua, että tämä on epäkohta, joka pitäisi poistaa. Tämä epäkohta on olemassa vielä neljä vuotta, ja sen puolesta on äänestänyt esimerkiksi ed. Virrankoski.

Ed. V i r r a n k o s k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ensinnäkin pienistä

kouluista, että niiden tuntikehystä ei ole leikattu tämän hallituksen aikana. Näin ollen kun niitä on lakkautettu, se on ollut paikallisen kunnan päätös. Taloudellisia perusteita tällaisille päätöksille ei ole ollut.

Toteaisin ed. Astalan puheenvuorosta, kun hän mainitsi, että eräissä tapauksissa voidaan maksuja periä. Tämä todella pitää paikkansa. Tämä laki säädettiin Sorsan neljännen hallituksen aikana, kun Kaarina Suonio oli opetusministerinä.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Ihan muutamilla sanoilla haluan saatella tämän pääluokan osalta mietintöä, jota itsekin olen ollut sivistys- ja tiedejaostossa tekemässä.

Ensinnäkin se on mietintönä mielestäni varsin tasapainoinen kokonaisuus. Toiseksi voi todeta, kuten ed. Virrankoski, että tässä poikkeuksellisen tiukassa tilanteessa on voitu mm. opintotukea edelleen kehittää. Se on sellainen asia, joka ansaitsee erityisen tunnustuksen.

Mitä tulee erilaisiin säästöihin, me kaikki tiedämme, että säästöpainet ovat suuret ja koskevat kaikkia suuria pääluokkia budjetissa. Opetusministeriön pääluokkahan on toistaiseksi toiseksi suurin, kunnes valtion lainanhoitomenot ovat sen kohta ohittamassa. Luulen, että suomalainen nuoriso on kyllästynyt siihen tyhjän puhumiseen ja siihen näkemykseen, että meillä ei saisi säästää valtion menoissa. Mehän tiedämme, että 5 miljardia markkaa viedään nyt japanilaisille ja USA:laisille sijoittajille sellaisia varoja, joita me välttämättä tarvitsisimme Suomessa tulevina vuosina mm. juuri sosiaaliturvan hoitamisessa ja koulutuksen kehittämisessä. Siis kaikkien säästöjen torjuminen on mielestäni tyhjän puhumista, jopa vastuutonta ajatellen nimenomaan Suomen nuorison koulutusta tulevina vuosina ja Suomen nuorisoa yleensä.

Me siis tarvitsemme säästöjä myös opetusministeriön pääluokassa. Tärkeätä vain olisi se, että niiden vaikutukset olisivat kokonaisuutena mahdollisimman vähän haittaa tuovia. Silloin meidän täytyy edetä pitkän ajan rakenteellisilla säästöillä. Korostan myös sitä, että on pyrittävä etsimään uutta tulopohjaa opetusministeriön pääluokkaan, niin vaikeaa kuin se onkin. Siinä varmasti eurooppalainen rahoitustoiminta tarjoaa jotakin mahdollisuuksia. Paljon puhutaan maksuista. Mielestäni on hyvä, että peruskoulutus on maksutonta, totta kai, mutta maksuja ei mielestäni kannata kuitenkaan kokonaan torjua. Nythän on niin, että jos säästetään 100 miljoonaa tai se

kerätään maksuina, sillä on aina kaksinkertainen vaikutus.

Valiokunnan mietinnössä on mielestäni hyvin kiinnitetty huomiota siihen, että meillä tutkimusmäärärahat ovat lisääntyneet, pääasiassa kyllä nimenomaan kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokassa. Nyt näiden tutkimusmäärärahojen voidaan ajatella kulkevan liikaa opetusministeriön pääluokan ohi. Tässä varmasti tarvittaisiin sektoriministeriöiden osalta jatkossa koordinaointia. Tällä tavalla voitaisiin myös opetusministeriön hyvin ahtaan kehyksen ulkopuolelta saada varoja korkeakoulujen tutkimukseen.

Korkeakoulupuolelta on eräs erittäin valitettava asia budjetissa, ja se liittyy korkeakoulujen kehittämisohjelmaan. Tällä tarkoitan lähinnä Turun hammaslääketieteen yksilön lakkauttamispäätöstä. Mehän tiedämme, että Turun yksikkö on hammaslääketieteen yksiköistä kaikkein perinteisin ja muut yksiköt ovat enemmän Turun lapsina syntyneitä. Erityisen tähdehdellistä on ollut, että Turun yliopiston hammaslääketieteen yksikön toimesta ja yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa on ollut erittäin menestyksellistä tutkimustoimintaa jo pitkään ja se on jatkunut.

Valtioneuvoston päätökseenhän tulikin lausuma, jonka mukaan vapautuvista varoista osa käytetään Turun yliopiston hammaslääketieteen yksikön menestyksellisen tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan turvaamiseen sekä alan jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuudet pyritään turvaamaan. Valiokunnan mielestä päätöksen toteuttaminen vaatii riittävien voimavarojen osoittamista Turun yliopistolle. Valiokunta ponnessaan edellyttääkin, että valtioneuvoston päätökseen liittyen ja sen mukaisesti voimavaroja käytetään Turun yliopistossa hammaslääketieteen tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan tehokkaaseen jatkamiseen. Sen vuoksi tulee myös jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuudet turvata riittävässä laajuudessa.

Kun meillä mentiin kahden hammaslääketieteen yksikön lakkauttamiseen, tässä vaiheessa Turku joutui hyvin kohtuuttomaan tilanteeseen. Pidänkin hyvänä valiokunnan mietintöön saatua lausumaa ja edellytän, että se kirjaimellisesti toteutetaan. Näen sen omalta osaltani tässä vaiheessa riittävänä. Hyvä on, jos tulevaisuudessa voidaan edetä, kun hammashoitoa Suomessa ehkä voidaan jatkossa laajentaa, myös peruskoulutuksen suuntaan.

Haluan myös lyhyesti todeta valiokunnan ponnien koulumatkojen osalta niiden kustannusten korvaamisesta, järjestelmän luomisesta sii-

hen. Nyt aivan liikaa on puhuttu ruokamaksusta, joka oli kai 4 markkaa. Nythän voivat maaseudulla, kun on pitkät etäisyydet, koulumatkat olla monta kymppiä, 50—60 markkaakin päivää kohden. Siinä on suurta eriarvoisuutta. Tämä on maksupuolen isoin ongelma tällä hetkellä. Valiokunta edellyttää sen selvitetäväksi.

Herra puhemies! Lopuksi täytyy puhua pesäpallosta, Suomen kansallisurheilusta, ja yleensäkin liikuntapaikkojen peruskorjaamisesta, perusparantamisesta. Määräraha on olemassa budjetissa liikuntapaikkarakentamiseen 48 miljoonaa markkaa. Nythän me korostamme yleensä rakennustoiminnassa korjausrakentamista siinä mielessä, että se työllistää, ja kun meillä on tiloja ja kulisseeja Suomessa, nyt on varmaan järkevää yleensäkin pitää nykyisiä rakennuksia kunnossa, niitä kehittää ja perusparantaa. Erityisesti tämä sopii liikuntapaikkarakentamiseen. Mehän tiedämme varsinkin uimahallien tilanteen. Siellä on paljon mahdollisuuksia perusparantamisella parantaa liikuntamahdollisuuksia.

Pesäpallokenttien osalta on se tilanne, että nykyaikainen huippupesäpallo edellyttää ei sisälliä vaan todellakin kentän päällystämistä nurmikentäksi. Näitä Suomessa on tehty jo useita eri puolilla Suomea. Itse asiassa lähes kymmenellä paikkakunnalla ovat urheiluseurat yhdessä kuntien kanssa käynnistäneet hankkeita. Siellä vapaehtoosella työllä kerätään satojatuhansia markkoja. Kunta panostaa niihin. Jos valtio pienellä osuudella, vaikka 100 000 markalla kenttää kohden, menee mukaan, nämä hankkeet voidaan toteuttaa. Tällä tavalla juuri mielestäni liikuntapaikkarakentamisessa pitäisi edetäkin eli kuntien panosta pitää edellyttää, myös seurojen panosta pitää edellyttää, valtio menee tällaisiin hankkeisiin mukaan, ja tulee viipuvaikutus työllisyyden ja muiden myönteisten vaikutusten osalta.

Valiokuntahan kiirehtiikin korjausrakentamista, mainitsee erikseen kansallispelimme osalta juuri pesäpallokenttien perusparantamisen vauhdittamisen juuri sellaisissa hankkeissa, joissa kunnat ja urheiluseurat ovat mukana. Tällä tavalla, jos tämä asia hoidetaan vielä nopeasti lääninhallitusten kautta, ensi kesänä voidaan aloitettuja hankkeita Pesäpalloliiton kanssa yhteistyössä edeten hoitaa 6—8 kappaletta. Jos Suomi yhdentyy Eurooppaan menee, herra puhemies, pesäpalloa me emme koskaan kuitenkaan saa Suomessa unohtaa vaan se on yksi meidän identiteettimme perusta urheilupuolella.

Ed. H a l o n e n : Herra puhemies! Vähemmistökuultuuriin asema on ollut kiitettävällä tavalla esillä kuluneen vuoden aikana sekä meillä Koto-Suomessa että yleisemminkin Euroopassa ja Suomi on mielestäni varsin ansiokkaalla tavalla esiintynyt vähemmistökuultuuriin asian ajamisen puolesta myös suuremmilla näyttämöillä. Euroopan neuvoston ihmisoikeusasiakirjaan eli eurooppalaiseen ihmisoikeussopimukseen on liitetty viime aikoina lisää asiakirjoja, joiden tarkoituksena on nimenomaan taata vähemmistökuultuuriin asema jäsenmaissa. Tässä suhteessa Suomella on myös ollut erittäin hyvä asema puhua muiden vähemmistöjen puolesta, koska Suomen omista vähemmistöistä nimenomaan ruotsinkielinen vähemmistö on usein aivan esimerkiksi otettu ja mm. Ahvenanmaan itsehallinto on tässä suhteessa varmaan ihan kansainvälisesti vertaillut ainutlaatuinen huipputapaus. Mitä tulee meidän muihin vähemmistöihimme, nimenomaan saamelaiden osalta voidaan osoittaa myös suurta edistystä.

Voi ehkä sanoa niin, että omalla tavallaan valtaväestö voi auttaa kutakin kulttuurista vähemmistöä löytämään oman kulttuurisen identiteettinsä mutta ei voi ylenmääräisesti myöskään hoputtaa vähemmistöryhmää siihen. Tämän vuoksi on mielestäni aika ymmärrettävää, kun katsoo lainsäädäntöä taaksepäin, että nimenomaan se meidän vähemmistöistämme, jota kutsutaan nykyään ensimmäiseksi yleiseurooppalaiseksi vähemmistöksi, eli mustalaiset, nykynimitykseltään romanit, ovat ne, jotka jäivät mm. peruskoululainsäädännön yhteydessä ja eräissä muissakin yhteyksissä muiden vähemmistöjen varjoon.

Nyt on kuitenkin korkea aika pitää heistä huolta. Heidän määränsä, jota on hyvin vaikea laskea, ehkä noin 6 000 tällä hetkellä, on kuitenkin niin pieni, että he eivät voi koskaan omin voimin pitää valtaväestöön päin itsestään kylliksi huolta. Se, että sanon, että nyt on korkea aika, johtuu nimenomaan siitä, että me olemme toisaalta avautuvan eurooppalaisen integraation edessä ja toisaalta myös meille on tulossa uusia vähemmistöjä, jotka ovat hyvin nopeasti suurempiakin kuin meidän perinteiset vanhat vähemmistömmme. Otan nyt vain esimerkiksi erittäin nopeasti kasvavan venäjänkielisen vähemmistömmme.

Euroopan neuvosto on kiinnittänyt hyvin paljon huomiota romanien asemaan viime vuosien aikana, koska sellainen vähemmistö, jolla ei ole omaa aluetta eikä sellaista, sanoisiko, isovelitai

isosiskomaata, jossa voitaisiin täydentää omaa kulttuuria, on tietysti heikommassa asemassa. Mielestäni suomalaisilla olisi hyvä mahdollisuus olla sellainen kansakunta, joka voisi omalta osaltaan olla mallina muille.

Romanikieli ei ole kirjallisena vielä täydellisesti kehittynyt, ja sen vuoksi on erinomaisen hyvä asia, että on kuluneen vuoden aikana saatu mm. suomi — englanti — romani-sanakirja jo valtion julkaisukeskuksen kautta myytäväksi ja monta muuta tällaista pientä, mutta tämän koko vähemmistökuulttuurin historian kannalta tavattoman suurta asiaa eteenpäin.

Taloudellisen laman keskellä on kuitenkin vaarana, että hyvin alkaneet hankkeet voivat jäädä kesken. Minun mielessäni on lähinnä nyt opetusministeriön pääluokassa kaksi asiaa. Toinen on se, että romanikielen asema äidinkielenä peruskoulujärjestelmässä on, kuten jo mainitsin, lainsäädännöllisistä syistä huonommassa asemassa kuin ruotsin kieli tai saamen kieli. Sen vuoksi minusta on ollut tavattoman hyvä asia, että kansanedustajat ovat yhteisellä kyselyllään tätä koettaneet painottaa. Uskoisin, että voimme täälläkin kuulla varmaan asiasta vastaavan ministerin kannan siitä, miten tämä äidinkielen asemaan verrattava asema voitaisiin käytännössä hoitaa. Tästä on ollut lupauksia, mutta kun tämä lapsi, voisiko sanoa niin, on enemmän tosiasiallisen käytännön varassa kuin laillistetun lapsen asemassa, siitä kantaa huolta.

Toinen ehkä vielä ongelmallisempi asia on ollut se, että sellainen oman kulttuurin yksikkö, joka voisi tukea pienen romanivähemmistön kulttuurin edistämistä, on ollut meillä vasta parisen vuotta. Se on ollut pääkaupunkiseudun Ammatti-instituutin tiloissa, ja kokemukset siitä ovat kaikin puolin muuten olleet positiivisia, mutta se valtakunnallisuus, jota tällä idealla ajettiin, ei ole täysin toteutunut. Sen vuoksi, vaikka itse tulen pääkaupunkiseudun suurimmasta kunnasta eli Helsingistä, kannan muutenkin kuin romaniasian neuvottelukunnan puheenjohtajana huolta siitä, että ensi vuoden budjetissa ei ole varsinaisesti niitä kahta virkaa, jotka ovat olleet Ammatti-instituutin puolella aikaisemmin, ja niitä ei ole siirretty varsinaisesti omalla nimikkeellään opetusministeriön puolelle. Huoleni kohdistuu siihen, että tämä prosessi kuitenkin jatkuu.

Minulle on epävirallisesti ministeriön puolelta vakuutettu ja samoin myös opetushallituksen puolelta ovat käydyissä neuvotteluissa sekä pääjohtaja Hirvi että toimistopäällikkö Pitkänen vakuuttaneet, että tämä asia on myötätulessa.

Mutta nyt on näyttänyt siltä, että siinä on kuitenkin joitakin teknisiä ongelmia. Tämä budjetin pääluokka on mielestäni aivan oikea kohta nyt ottaa tämä asia esille. On aivan selvä asia, että, sanoisinko, me luottamushenkilöt ja toisaalta ne kaksi työntekijää, jotka tässä yksikössä ovat, ja asiakkaat, kaikki, olisivat hyvin innokkaasti saamassa tämän kulttuuriyksikön takaisin kotiin, niin kuin he sitä kutsuvat, eli opetushallitukseen. Toivoisin, että ministeri Uosukainen voisi tästä pari sanaa käyttää siitäkkin huolimatta, että joudumme tässä muita kiireitämme aina välillä muualla juoksemaan.

Viimeisenä asiana romanikysymykseen voisi sanoa, että eri ministeriöiden yhteisenä projektina on ollut se, että on romanikulttuuritulkit, joihin heitä niin voisi kutsua, yhdyshenkilöt, joita on ollut Turun ja Porin lääninhallituksessa, Keski-Suomen lääninhallituksessa ja Uudenmaan lääninhallituksessa. Kun näiden rahoitus on ollut hyvin eri tavalla järjestetty, sitä ei ole voinut oikein minkään pääluokan kohdalla keskitetysti ottaa esille, mutta kokemus tämmöisistä kulttuuritulkeista on ollut erinomaisen myönteinen. Työ jatkuu vielä ensi vuonna ainakin osan aikaa, ja toivoisi myös tässä taloudellisesti tiukassa tilanteessa, kovin pienistä summistahan tässä on kyse, sellaista perään katsomista, että me voisimme saada onnistumisen tunteen jokaisesta näistä projekteista. Ne näyttävät erittäin hyviltä tällä hetkellä.

Arvoisa puhemies! Olen tavallisesti vaivannut enemmän kulttuuriministeriä, mutta tällä kertaa totean vain ihan lyhyesti sen, että teatterilain mukaiset määrärahojen jaot ovat kyllä nostaneet, sanoisinko, käden korvalliselle vähän useammallekin. Kun laki on uusi ja rahaa on ollut vähemmän ja kun tulkintasäännöt ovat vielä kesken, jää sellainen tunne, että ehkä pitäisi ”syventäviin opintoihin” palata tämän lain yhteydessä. Tekninen työvuosi-käsite on ehkä ollut hiukan hankala toteuttaa. Toisaalta mm. Teatteri Pienen Suomen puolesta, joka on ihan kohtuullisesti tullut kyllä huomioon otetuksi taloudellisesti kokonaistuloksessa, on jääty miettimään perusteita, millä tavalla lain edellyttämä laskentatapa on toteutettu. Mutta minä luulen, että me emme ole tässä suhteessa ollenkaan ainoa teatteri, joka tätä pohtii, joten vuoropuhelua voidaan jatkaa vielä budjetin jälkeen.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asia meni jo vähän ohitsekin, mutta palaan siihen kuitenkin.

Ed. Ala-Nissilä luetteli ja osoitteli pitkän litanian sopivia kohteita rahoille. Niihin jokaiseen on hyvin helppo kyllä yhtyä. Erityisesti korostaisin uimahallien osuutta. Uimahallimme alkavat olla jo vanhempia kuin vesi niissä ja korjauksen tarpeessa.

Se, mihin ed. Ala-Nissilän puheessa halusin puuttua, oli nimenomaan se, että hänen olisi pitänyt tai hän olisi ainakin voinut todeta, että rahat ovat tällä hetkellä todella niin tiukalla, että näihin hyviinkään hankkeisiin ei riitä. Mutta rahaa olisi varsin helposti kyllä löydettävissä, kun palattaisiin veikkauspelien ja raha-arpojen voittovarojen jaossa entiseen käytäntöön eli entisen asetuksen mukaisiin jakosuhteisiin eikä jäädytettäisi osaa, mikä saattaa muuten olla ensimmäinen tai taitaa olla jo toinenkin askel kohti budjetin yleiskatteeksi joutumista. Sieltä olisi mahdollisuus irrottaa rahaa ja toteuttaa urheilu-, liikunta- ja kansanterveysyhtiötä ajattelevien ihmisten toiveet.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä toteaisin sen, että kun sivistysvaliokunnassa tätä lakia aikanaan käsiteltiin, ministeriön virkamiehet totesivat, että kulttuurille ja teatterille kohdistettuja määrärahoja tullaan hyvin tarkoin seuraamaan, että ne myös käytetään niihin kohteisiin, mihin ne on myönnetty. Mutta nyt on kyllä käytännössä osoittautunut aivan toiseksi tilanne. Vaikka rahamäärä näennäisesti teatterille on lisääntynyt, kunnat toiselta puolelta leikkaavat ja käyttävät tavallaan valtiolta tulevan määrärahan kuntien muiden velkojen hoitamiseen. Tässä suhteessa tarvitaan mielestäni viesti kulttuuriministeriltä myös kunnille siitä, että niissä teattereissa, joille valtio antaa henkilötyösuhteisiin nähden laskettuna määrärahoja, ne todella käytetään teatterin ja kulttuurilaitosten ylläpitämiseen ja niiden kohentamiseen eikä suinkaan leikkaamiseen.

Ministeri I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Ehkä totean Veikkauksen rahojen käytöstä sen verran, että ensinnäkään niitä ei ole jäädytetty, kuten ed. T. Roos totesi, vaan on toimittu sillä tavalla, että budjetin yleiskatteelliselta puolelta eli niiltä momenteilta, joilta kulttuuritoimintaa rahoitetaan veromarkoilla, on siirretty Veikkauksen sisälle toimintoja ja tällä tavalla markat tulevat kulttuurin käyttöön kyllä ihan sataprosenttisesti. Kulttuuribudjetti on pienentynyt kokonaisuudessaan sen takia, että Veikkauksen lisäksi kulttuuria rahoitetaan yleisillä veromarkoilla.

Ed. Rädylle voi todeta sen, että en kyllä usko, että missään kunnassa teatterille, orkesterille tai museolle menevä valtionosuus riittäisi jonnekin muualle, vaan kyllä on käytännössä tultu sellaiseen tilanteeseen, että kun valtionosuudet ovat kasvaneet valtionosuuslainsäädännön myötä, niin vastaavasti kuntien oma rahoitusosuus on pienentynyt. Siitä on juuri tuore tilastotietokin Arsis-lehdessä — sattumoisin sattuu olemaan mukana — josta saattaa todeta, että näin on todella käynyt. Kunnat pienentävät omia kulttuurimarkkojaan ja menettelevät vastoin voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Ainoa lohko vapaa-aikatoimen ja kulttuurin puolella, joka ei pysty käyttämään valtionosuusrahoja kokonaisuudessaan, lienee liikuntatoimi. Liikuntamarkka on nyt 89 hallituksen esityksessä; täällä eduskunnassa se on noussut 92 markkaan. On tiedossa oikein hyvin ministeriössä, että kaikissa kunnissa eivät liikuntatoimen menot ole edes niin suuret kuin on valtionosuus.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Herro puhemies! Ed. Roos toi esille mahdolliset liikuntapaikkojen peruskorjaukset ja liikuntapaikkojen rakentamiset. Hän oli asiassa aivan oikeassa, että niihin ei ole kohdistettu juurikaan varoja tulevassa budjetissa, ja ministeri Isohookana-Asunmaa puhui kovin kauniisti siitä, miten näitä rahoja ei ole jäädytetty. Tämä pitää paikkansa kyllä, mutta liikunnan kohdalla on tosiasia, että liikunnan osuus ensi vuoden budjetissa veikkausvoittovaroista on vähän alle 28 prosenttia, kun sen asetuksen mukaan pitäisi olla 36,6 prosenttia. Tämä asia jää edelleenkin vaille mitään pätevää selitystä.

Ed. P e r h o - S a n t a l a : Arvoisa puhemies! Tämän pääluokan käsittelyn yhteydessä on jo moneen kertaan todettu opetuksen, koulutuksen, tieteen teon, tutkimuksen ja tuotekehityksen tärkeä merkitys Suomen tulevaisuudelle, ja siitä syystä on varmasti vielä huolellisemmin kuin esimerkiksi tämän vuoden menokehyyksiä asetettaessa mietittävä ja katsottava, miltä osin ollaan jo äärimmäisellä rajalla, sillä rajalla, jonka yli mentäessä syömme eväitä tulevaisuuden rakentamiselta.

Opetussektorin säästöissä on ollut varmasti paljon aivan aiheellista. On ollut vajaakapasiteettilla toimivia oppilaitoksia, päällekkäisyyttä, liiallista monimuotoisuutta ajatellen Suomen rajallista kokoa ja asukaslukua jne., mutta tällä hetkellä ankeaa todellisuutta on se, että opetuk-

sen tasoa ei välttämättä jatkossa pystytä turvaamaan sillä tavalla, että meidän tärkein voimavaramme, korkea koulutus, osaaminen ja ammattitaito, voitaisiin turvata, ja tämä nimenomaan sen takia, että sille rakentuvat ne innovaatiot, joita me tarvitsemme oman taloudellisen tilanteemme kohentamiseksi.

On erittäin hyvä asia, että valtiovarainvaliokunnan lausunnossa todetaan se, että ei voida toteuttaa niitä kehyksiä, joita on alun perin mietitty, vaan lisävaroja on saatava opetusministeriön kehityksen ulkopuolelta. Täällä alleviivataan ja tähdennetään myös Akatemian voimavarojen lisäämistä mm. kansallisen innovaatiojärjestelmän toimivuuden turvaamiseksi ja edellytetään tiede- ja teknologiapolitiikan vahvistamista jnp.

Omalta osaltani puuttuisin sellaiseen paikalliseen kysymykseen, jota täällä myös on jo aikaisemmin sivuttu, asiaan, joka aiheutti alueellisen maansurun ja aikamoisen shokin. Tarkoitin 18.6.93 valtioneuvoston päätökseen sisällyntä Turun hammaslääketieteellisen laitoksen lakkautuspäätöstä. Tämä päätös kelpaa tietyllä tavalla laajemmaksi kouluesimerkiksi siitä, miten kokonaisuudesta irrotettuna tehdään päätös, jonka todelliset säästövaikutukset, jos ajatellaan koko kansantaloutta tai aluetaloutta, ovat kohdallisen marginaaliset.

Tämä päätös on joka tapauksessa tehty ja sen päätöksen yhteydessä kirjattiin valtioneuvoston pöytäkirjaan, että menestyksellisen tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan jatkuminen on turvattava, samoin jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuudet. Sanamuoto tältä osin oli jossain määrin löysä. Kirjaus kuului, että nämä mahdollisuudet ”pyritään turvaamaan”.

Turun eteläisen piirin kansanedustajien yhteistyöryhmä päätti tehdä talousarvioaloitteen yksimielisesti siitä, että tiedekunnan hammaslääketieteen laitoksen perusopetus tulee säilyttää siinä laajuudessa, että hammaslääketieteen laitoksessa voidaan jatkaa menestyksellisesti tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa sekä antaa alan jatko- ja täydennyskoulutusta. Tämä oli laadittu siihen muotoon, että edellytykset näille kahdelle tärkeälle asialle, tutkimukselle ja tuotekehitystoiminnalle sekä jatko- ja täydennyskoulutukselle, ovat olemassa. Talousarvioaloite on ollut hyvin tärkeä valtiovarainvaliokunnan työskentelyssä, kun se on muotoillut omaa kantaansa tähän kysymykseen.

Valtiovarainvaliokunnan ponnassa edellytetään, että valtioneuvoston 18.6.93 tekemän päätöksen mukaisesti vapautuvia voimavaroja käytetään

Turun yliopistossa hammaslääketieteen tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan tehokkaaseen jatkamiseen ja edelleen että sen vuoksi tulee myös jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuudet turvata riittävässä laajuudessa. Valtiovarainvaliokunta on tiukentanut tavoitetta, joka oli lausuttu epämääräisemmin valtioneuvoston päätöksen yhteydessä.

Turun yliopiston hammaslääketieteen laitokselta saatujen tietojen mukaan tämä perustelulausuma heitä tyydyttää siitä syystä, että valmistelut on jo aloitettu näiden päämäärien saavuttamiseksi. Kysymys on luonnollisesti niistä resursseista, siitä henkilöstöstä, joka tarvitaan näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, eli noin 75 virasta.

Kun ymmärtääkseni tässä salissa tulee tämä mietintö yksimielisesti hyväksyttäväksi, vaalipiirimme kansanedustajien yhteistyöryhmän talousarvioaloitteen tarkoitusperä näin ollen tulee toteutumaan. Se on erittäin tärkeää Turun ja Turun talousalueen kannalta pelkästään jo siitä syystä, että hammaslääketieteen laitoksen tutkimustoiminta on tunnustettua. Esimerkiksi tänä vuonna laitoksen tutkimusryhmille on myönnetty suomalaisia apurahoja yhteensä 4,8 miljoonaa markkaa ja EY:n apurahoja 2 miljoonan markan edestä, yhteensä 6,8 miljoonaa markkaa ulkopuolista rahaa.

Tämä on yksi tärkeä argumentti sille, että tämän tutkimustoiminnan tulee jatkua. Vähintään toinen yhtä tärkeä argumentti on tämän laitoksen tuottamien innovaatioiden, tuotteiden — ksyliitolin, röntgenlaitteiden, atk-järjestelmien jne. — tuottama hyöty alueen elintarviketeollisuudelle ja alueen korkean teknologian tuotannolle. Tätä osaamista ja innovaatiota ei pidä hukata. Sitä pitää tukea ja kannustaa, ja jatkossa, kun opetusta koskevia päätöksiä tehdään, alueen oppilaitokset pitää nähdä osana tätä aluetta, alueen taloutta, alueen resursseja ja myös alueen kansainvälisiä yhteyksiä.

Ed. A s t l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin yhtyä monilta osiltaan ed. Perho-Santalalla täällä esittämiin asioihin, mm. myös siihen, että syntyi todella alueellinen maansuru ja sokki, kun 18.6. valtioneuvosto tuon päätöksensä teki Turun hammaslääketieteen laitoksen lopettamisesta. On hyvä, että valtiovarainvaliokunnassa on tehty tuo ponsi. Kaikki, jotka ovat osallistuneet sen tekemiseen, ansaitsevat tietenkin lämpimän tunnustuksen.

Muistutan kuitenkin ed. Perho-Santalalla miehen sen, että valtiovarainvaliokunnan mietin-

töön liitetyssä I vastalauseessa ponnien muoto on siltä osin laajempi, että se sisältää myös perusopetuksen eli se ilmeisesti on sanallisesti juuri sellainen kuin Varsinais-Suomen kansanedustajien yhteistyöryhmän aloitekin oli. Sehän kuuluu: ”Valiokunta edellyttää, että valtioneuvoston päätökseen 18.6.93 sisältyvän lausuman tavoitteiden turvaamiseksi Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan hammaslääketieteen laitoksen perusopetus säilytetään siinä laajuudessa, että hammaslääketieteen laitoksessa voidaan jatkaa menestyksellisesti tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa sekä antaa alan jatko- ja täydennyskoulutusta.” Eli siinä olisi nyt sitten jalostetussa muodossa ponsi, joka takaisi myös perusopetuksen.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston jäsenenä haluan kyllä harmitella sekä ed. Perho-Santalalan puheenvuoron että ed. Astalan vastauspuheenvuoron johdosta sitä, että opetusministeriön pääluokan keskustelu on muuttunut eräänlaiseksi Turun-taudiksi. Itse vastustin jaoston jäsenenä juuri tästä syystä näiden ponsien muotoilua. Vastustin siitä huolimatta, että varsinaisessa mietinnössä, jonka valiokunnan enemmistö on hyväksynyt, näitä ponsia perustellaan tällä valtioneuvoston periaatepäätöksellä. Tässä keskustelussa kuitenkin puhutaan alueellisesta maansurusta. Minusta se sanonta sisältää ristiriidan. Ei se ole maansurua, joka on alueellista surua. Kyllä me tietysti muualta päin Suomea olevat edustajat ymmärrämme tämän Turun alueen kansanedustajien kampanjan ja aktiivisuuden, joka heijastuu koko ajan tähän keskusteluun, mutta haluaisin korostaa omalta osaltani sitä, että tällaisissa asioissa, kun on kysymys korkeakouluopetuksen erään osa-alueen ylikapasiteetista, meidän pitäisi katsoa maan kokonaisuutta eikä alueellista etua.

Ed. L a i v o r a n t a: Herra puhemies! On kauhean helppoa kaikkien puolesta puhuminen ja leikkausten vastustaminen. On todella helppo puhua puolesta ja vastustaa kaikkia vaikeita ratkaisuja, mutta näin ei todella voi toimia kenenkään hyväksi, ed. Astala, ei edes Turun lääketieteellisen puolesta voi näin toimia. Vastuun ottaminen ihmisten hyvinvoinnin edellytyksistä on etenkin näin taloudellisesti niukkoina aikoina vaikeaa ja raskasta. On tehtävä sellaista, mitä kaikki vastustavat, mutta mikä tulevaisuudessa on yleinen ja yhteinen etu.

Sivistystoimen säästöt ovat yksi osa näistä välttämättömistä ratkaisuista. Koulutustoimen säästöjä ja kehitysnäkymiä pohdittaessa ylläpuvat romutuspuheet on syytä jättää omaa arvoonsa. Käsitakseni on, että sivistys- ja koulutus-taso eivät romahda tehtyjen leikkausten vuoksi. Sen sijaan liian löysä raha on turmellut aidon sydämen sivistyksen ja luovuuden, ed. Astala, sekä lisännyt itsekkyyttä. Tämä on vakava uhka tulevaisuudelle, nimenomaan aidon sydämen sivistyksen puuttuminen ja itsekkyyden on vakava uhka tulevaisuudellemme, sivistyksellemme ja opetustoimellemme. Itse asiassa löysä raha on syytä nykyiseen kriisiimme. Tämä on syytä muistaa myös opetustoimessa.

Valitettavasti on todettava, että koulutuksemme ei ole tuottanut sellaista sivistyksen ja taidon tasoa, jota tehnyt sijoitukset antavat oikeuden edellyttää. Rahalla on yritetty korvata luovuus ja omatoimisuus. Tulos on nähtävissä, ja se on mautentava. Vastuunotto kyky on erittäin heikko, se näkyy eduskunnassakin, ja yhteisvastuu on hiipunut. Sitä on turha etsiä tästäkään salista kovin paljon. (Ed. Tykkyläinen: Ainakin ed. Laivoranalta!) — Aivan oikein, myös minulta.

Sen sijaan, että ryhdyttäisiin omaehtoiseen toimintaan, täälläkin vaaditaan kurkku suorana ja kintaat naulassa yhteiskunnalta apua ottamatta huomioon sitä tosiasiaa, että mikään hallitus ei voi muuttua rahaksi tai leiväksi, yhteiskunta olemme me kaikki ja hallitukset voivat korkeintaan luoda edellytyksiä omatoimisuudelle ja vaikuttaa kansakunnan tuottaman tuloksen jakamiseen. (Ed. Astala: Mutta niitä ei saa leikata!) — Aivan oikein! Yhteiskunta voi vain jakaa sen tuloksen, jonka kansakunta tuottaa. Ei se voi sitä lisätä eikä leikata, pitkän päälle se kaikki tässä yhteiskunnassa käytetään. Mutta, ed. Astala, ette tekään voi muuttua rahaksi, jos olette vastuussa. Jos teillä on jaettavana 120 miljardia markkaa, niin pitkän päälle te ette enempää voi jakaa, ette taatusti. (Ed. Astala: Mutta toisin voi jakaa!) — Aivan oikein, olette siinä oikeassa. Eri hallitusten välillä voi olla korkeintaan se ero, että voimavarat voidaan suunnata eri tavalla painottaen. Tämän myönnän, ed. Astala, mutta ainoastaan niin, ja silloin on muistettava se, että kaikille ei voi kumartaa, jollekin joutuu aina pyllistämään. Kun toiselle annat, toiselta otat. Tämä on se, mikä ed. Astalankin on syytä viimein ja vihdoin tunnustaa tässä yhteiskunnassa.

Käsitykseni on, että rahalla ei voida korvata todella omaehtoisuutta ja luovaa henkistä pääomaa, päinvastoin. Sen sijaan niukkuus rahasta

voidaan korvata omaehtoisuudella, luovuudella ja sydämen sivistyksellä. Myönteisellä elämänsenteella on paljon annettavaa tässäkin tilanteessa. Olen vakuuttunut, että taloudellisen kriisin vallitessa positiivinen näkemys on taatusti parempi kuin kaiken tappava ruikuttaminen ja olosuhteista kiukuttelu.

Tältä pohjalta tyydyn myös sinänsä huonolta tuntuneeseen ratkaisuun Turun yliopiston hammaslääketieteellisen yksikön hammaslääkäriopetuksen lakkauttamisesta. Päätös on tehty, nyt on omatoimisuudella ja luovuudella pelastettava se, mikä on pelastettavissa. Uskon ja luotan laitoksen henkilökunnan kykyyn toimia menestyksellisesti myös jatkossa, mikäli valtiovalta valtiovainvaliokunnan esittämän kannan mukaisesti turvaa supistetun toiminnan edellytykset.

Tältä osin en toista asiaa, vaan yhdyin kaikilta osin ed. Enestamin esittämään kantaa. Hän on osaltaan tehnyt hyvää työtä ja ansaitsee todella tunnustuksen. Hän on toiminut niin maakuntamme kuin koko maammekin etujen hyväksi. Kiitän myös valiokuntaa vastuullisesta asiasta suhtautumisesta ja äänestän valiokunnan mietinnön puolesta siitäkkin huolimatta, että ed. Hämäläinen esittää Turun hammaslääketieteen opetuksen kannalta paremmalta tuntuva perustelu-lausumaa.

Herra puhemies! Viitaten puheeni alkuosaan otan vastuun tehdystä ratkaisusta ja pyrin pelastamaan sen, mikä pelastettavissa on. Siksi en yhdy kaikille kaikkea hyvää lupaavaan mieliteltyyn, voimatta vaikuttaa itse asiaan. Tulen äänestämään vihreää.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! On ymmärrettävää, että turkulaiset puhuvat hammaslääketieteellisensä lopettamisen uhan takia, mutta toisaalta on erittäin valitettavaa, että koko hammaslääketieteellinen kysymys ei ole edennyt normaalilla tavalla niin, että olisi arvoitettu eri yksiköiden suorituskykyä ja myös merkitystä maakunnalle. Tässä suhteessa opetusministeriö ei ole arvostanut oman vuoden 1991 työryhmänsä työtä, jonka mukaan mm. lakkautettava Kuopion yliopiston hammaslääketieteellinen tiedekunta oli varsin korkealle arvostettu.

Nyt myös kokonaistaloudellisessa arvioinnissa on se huono puoli, että tässä ei ole otettu huomioon juuri hammaslääketieteen yksikön alueellisia merkityksiä ja toisaalta työllisyyspoliittista arvoa. Muun muassa Kuopion osalta lyhyesti haluan todeta, että sairaanhoitopiirin puolella tämä tulee aiheuttamaan mm. Kuopion yli-

opistollisen sairaalan suusairauksien poliklinikan laajennusta, joka tulee merkitsemään 4,5 miljoonan markan kustannuserää, ja edelleen virkojen lisäyksiä se tulee olemaan noin 3 miljoonan markan luokkaa. Eli tämä osoittaa sitä, että kun joudutaan tekemään prosenttilinjalla edeten tällaisia leikkauksia, niin kokonaistaloudellinen ja toiminnallinen arviointi jää yliopistolaitoksen kehittämisessä sivuun, ja se on erittäin valitettavaa.

Sinänsä on erittäin myönteistä, että valtiovainvaliokunnassa on saatu lausuma siitä, että kesäkuisen 1993 valtioneuvoston päätöksen mukaisesti Kuopion yliopistonkin asemaa ja uusia painopistealueita vahvistetaan ja lääketieteellinen koulutus jätetään edellä mainitun päätöksen mukaisesti säästötoimien ulkopuolelle. Se on todella nyt tässä tilanteessa tietysti erittäin arvokas asia.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Minusta on syytä huomata, että eduskunta on ottanut kantaa mm. erittäin tärkeisiin hammaslääketieteellisiin koulutuskesymyksiin ilman, että meillä on ollut yhtä ainutta varsinaista asiakirjaa esillä. Näin myös valtiovainvaliokunta on ottanut kantaa sekä Turun hammaslääketieteelliseen koulutukseen että välillisesti myös Kuopion yliopiston hammaslääketieteelliseen koulutukseen ilman, että myöskään valiokunnalla on asiasta ollut minkäänlaista hallituksen esitystä tai muuta asiakirjaa. Nämä kannanotot ovat tapahtuneet pelkästään valtioneuvoston asiaa koskevan suunnitelman pohjalta.

Minä lähdän siitä, että on kyse erittäin keskeisestä koulutuspoliittisesta kannasta, joka koskettaa koko maata eikä vain koulutuspolitiikkaa vaan myös erittäin keskeisesti terveyspolitiikkaa. Tästä syystä minusta tällaiset kannanotot tulisi ottaa kokonaisuutena hyvän valmistelun pohjalta ja ennen kaikkea esimerkiksi Kuopion kohdalta odottaa, ennen kuin kantoja otetaan, asiaa koskevaa lakiesitystä. Turun kohdalla asia on toinen, koska Turun hammaslääketieteellinen tiedekunta toimii lääketieteellisen tiedekunnan osastona. Tästä syystä sitä ei tulla käsittelemään tällä valitettavasti omana lakiesityksenään.

Minä esimerkiksi en voi hyväksyä sitä, että valiokunta on ottanut välillisesti jo kantaa Kuopion hammaslääketieteen opetuksen lopettamiseen, mikäli tällä kannanotolla tarkoitetaan sitä, että kun painopistealueet hyväksytään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, siihen sisältyy myös hammaslääketieteellisen koulutuksen lak-

kauttaminen. Minusta on tärkeää, että eduskunta voisi käsitellä nämä asiat kokonaisuutena ja asianomaisten esitysten pohjalta.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo varsinaisessa puheenvuorossani kiinnitin huomiota eduskunnan työskentelytapoihin ja voin yhtyä pitkälti ed. Luhtasen puheenvuoroon siltä osin, että tehdään tällaisia perustelulauseita, vaikka itse lakia ei ole käsitelty vielä asianomaisessa valiokunnassa. Toivoisinkin, että hallitus ottaisi opiksi näistä puheenvuoroista ja myös kunnioittaisi eduskunnan ja kansanedustajien työtä omalta osuudeltaan.

Opetusministeri U o s u k a i n e n : Herra puhemies! Hyvin lyhyesti kokoan omasta kulmistani keskustelun. Toden totta kävimme sitä viime yönä jo useita tunteja, ja siinä yhteydessä myös käytin esittelypuheenvuoron. Pysin olemaan toistamatta itseäni.

Keskustelun mittaan on tullut sellainen tunne, että toiset katsovat, että tapahtuu liikaa ja liian vauhdikkaasti, toiset katsovat, ettei tehdä yhtään mitään. Eilen kuulin sellaisen viisauden Lapatossun sanomana, että laiskaksi sanovat, vaikka yhtään mitään ei tee. Mutta haluan korostaa, että minä perustellusti ja kernaasti keskustelen koulutuskuvioista niin, että pohditaan tulevaisuusnäkyviä myös siinä mielessä, kun meillä on tilaisuus puhua laajoista kokonaisuuksista. Mutta nyt olemme käsittelemässä budjettia, olemme käsittelemässä sivistys- ja tiedejaoston osuutta mietinnöstä; siitä muuten pyydän kiittä. Jos kohta olen samaa mieltä ed. Luhtasen kanssa, että lakiehdotus luonnollisesti on luontevin tapa käsitellä asiaa, niin valtioneuvoston periaatepäätös kuitenkin on tässä tapauksessa asiakirja, joka ongelmallisessa tilanteessa mainiosti palvelee pohjana, ja siihen on otettu aivan oikealla tavalla kantaa. Siinä niitä eväitä nyt on.

Minulla on ilo — taitaa olla vähän vaikea keskustella, kun kansa saapuu paikalle, (Ed. Halonen: On paljon kuulijoita!) mutta kuulijoiden saapumista on vähän hankala odotella — todeta tässä yhteydessä se, että kun on ollut oppositio- puolueen edustajana ja sillä tavalla hallituspuolueen edustajana, ettei ole ollut liki ministeriötä, ja nyt sitten tässä roolissa, niin kyllä tietää, miten erilainen sävy puheenvuoroissa on. Ed. Laivoranta sitä kuvasi mielestäni hyvin. Ihan erilainen sävy on. Ja kun mietitään, millä tavoin rakennetaan tulevaisuutta, täytyy muistaa se, että kun minä ajattelen entisiä aikoja, ed. Kasurinen, kyllä

se entinen menokin hirvitti, ihan vuorenvarmasti. Yhdyn niihin kansanedustajiin, jotka täällä ovat sanoneet, että kun summat olivat suuret ja laskettiin bkt:stä prosentteja, niitä rahoja ilmeisesti ei osattu oikein kohdentaa, koska vallitsee uusavuttomuus ja monoliittinen ajattelutapa, siis vain sellainen, ettei vaihtoehtoja riittämiin ole; liikaa on tuijotettu menneeseen eikä tulevaan. Tekee mieleni itsenikin ... (Eduskunnasta: Opettaja jatkaa vain!) — Sopii odottaa. (Eduskunnasta: Oma luokka häliisee!) — Niin tuntuu tekevän. — Tilanne sen laatusena kuitenkin on hoidettavissa eteenpäin ja rakentavasti, jos sitä yhdessä tehdään. Mielestäni viime budjettikäsitely oli rakentavampi, se oli ehkä jollakin tavalla konkreettisempi, mutta mikäpä minä olen sitä arvioimaan. Sen vain vakuutan, että olen ottanut tarkein muistiin teidän ehdotuksenne vastaisen varalle.

Huomautan mm. täällä mainituista erityislukioista, että ne ovat erikoislukioita ja olen itse 1983 mietintöön sivistysvaliokunnassa ujutannut ne resurssit, vaikka oli oppositioaika. Takuulla olisin pitänyt niistä huolen muutoinkin kuin ponnien kautta, mutta oli miten oli, tässä kohtaa tämä asia on kunnossa pidettävä ja status taattava niin kauan kuin uusi lukio tulee riittävin resurssein. Tässä suhteessa haluan tämän lausua hyvin painokkaasti.

Meillä on kaksi sellaista kohtaa, joista erityisesti selvitystä on vaadittu, mutta voin kertoa, että selvityksiin on myös ryhdytty. Toinen on nimenomaan säästöjen seurausten tutkiminen. Näin tapahtuu. Toinen on sellainen, mitä ei täällä ole vaadittu, mutta haluan kunnioitetulle eduskunnalle kertoa, että opetushallitus on jo tekemässä sen laatuista asiakirjaa, josta selviää, vaikka kunnat ovat niin vapaita ja vaikka kunnilla on itsemääräämisoikeus, mistä ainakaan ei tule tinkiä. Tämä on tehty niin kuin trampoliiniksi, ettei satu pahempia vahinkoja kuin on sattunut. Tähän en uskonut mentävän. Me olemme yhdessä, tämä eduskunta, eri puolueet, eri kombinaatioissa, tätä itsemääräämisvaltaa kunnille tahtoneet. Yhdyn tässä kollegaani, joka huomautti siitä, että on vahinko, että samaan aikaan tuli lama. Olen kuitenkin luottanut kuntiin ja niiden viisauteen, mutta varmuuden vuoksi tämä selvitys on tehtävä ja yhteistyössä kuntien kanssa myös koulutusta jatkettava niin, ettei sellaisia ilmastoja ole kuin henkisiä ilmastoja valitettavasti on näkynyt myös kuntien ja kunnanisien ja -äitien piirissä.

Minun on pakko mainita Turun- taudista, joka täällä äsken kuvattiin, vain sen verran, että ha-

luan teidän tietävän vielä kertaalleen, mistä ja vain mistä syystä perusopetusta nyt vähennetään. Meillä on yksinkertaisesti hammaslääkäreitä liikaa. Tämä tiede on onnistunut niin hyvin, että se on tehnyt itsensä osittain tarpeettomaksikin. On tällä tavalla, että työttömiä hammaslääkäreitä oli syksyllä 93 runsaat 150, orientoitumispaikkoja odottavia oli lisäksi noin 80 ja ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa sai noin 100 hammaslääkäreitä. Päivärahan suuruus on noin 7 000 markkaa kuukaudessa. Se on suuri summa. Emme voi kouluttaa hammaslääkäreitä kortistoon. Sen sijaan me voimme mainiosti, aivan niin kuin on lausunut jaosto ja niin kuin on valtioneuvoston periaatepäätöksessä yhteistyössä näiden korkeakoulujen kanssa muotoiltu kohta, antaa tutkimukselle mahdollisuuden ja antaa mahdollisuuden myös täällä niin paljon puhutulle kansallisvallisuuden kertymälle. Ne asiat eivät sulje toisiaan pois. Eteivät opettajat ja tutkijat vetävät puoleensa opiskelijoita, ja silloin meillä on huippukoulutusta ja huippututkimusta.

Muistettakoon vielä, että hammaslääkärikoulutus on varsin ammattisuuntautunutta ja jopa Hammaslääkäriliiton mukaan hammaslääkäreiden valmiudet sijoittua yhteiskunnan muihin tehtäviin ovat esimerkiksi lääkäreitä huomattavasti. Tokihan me sen tiedämme. Vajaatyöllisyydessä piilee vaara esimerkiksi ylihoitoon, koska hammaslääkäreiden potilas joutuu luottamaan lääkäriin. Tämän halusin todeta, ja palaamme asiaan varmasti Kuopion yliopistoa koskevan lain yhteydessä ja sen hammaslääketieteen opetuksen yhteydessä.

Herra puhemies! Täällä esitettiin sen laatuista väitteitä, jotka eivät olleet tosia, ja myös kauhuksia maksuista ja jos jostakin. Minä panen tämän nimenomaan sen tiedon tiliin, että kenties vaalit alkavat lähestyä. Toivon, ettei totuus unohtu.

Mutta on vielä yksi konkreettinen asia, jonka haluan ennen pontta sanoa, ja se on romanien kulttuuria koskeva kysymys, jonka ed. Halonen otti esille. Tässä kohtaa on selkeästi mahdollista budjetin puitteissa toimia, ja näin aion myös tehdä, koska nythän näitä ei momenteittain kirjata. Ja kun asia on tärkeä, mikä meitä estää sitä hoitamasta. Näin tapahtuu.

Samoin olen vastannut kirjallisesti kielen opetuksen, joten en nyt siihen mene enempää.

Koulumatkoja — tämä on kuin sillisalaattia, anteeksi, herra puhemies — koskeva kysymys on niin suuri ja kipeä, että se koko kokonaisuus on selvittettävä ennen muuta niin, että me ilta-

koulupäätöksemme mukaisesti tähän lainsäädäntöön pikaisesti ryhdymme ja toiseksi yhdessä liikenneministeriön kanssa kokonaisuuden asiasta hoidamme sillä tavoin, että se ottaa huomioon ed. Rynnäsen esille ottaman haja-asutusalueiden joukkoliikenteen. Minä olisin toivonut, ettei niin paljon olisi ollut sellaista ponsien taakse menevää alueellista nilkkimäisyyttä, sellaista-kin ilmeni, mutta aika vähiin se jäi. Kyllä täällä kuitenkin mielestäni valtiopäiville kokoontunut eduskunta aivan sillä tavoin asiaa esitti kuin kuuluikin. Mutta kun samat edustajat vaativat tässä yhteydessä, ettei mistään saa supistaa, ja samat puhuvat sosiaali- ja terveystieteiden yhteydessä, ettei mistään saa supistaa ja kohta kohdalta näin, niin silloin vain totean, minkä jo sanoin, että on erilainen kohta ihmisillä puhua sen mukaan, onko vastuussa hallituksen puolella vai ei.

Vielä minä toivoisin, että kaikki edustajat lukisivat eilisestä istunnosta viimeisimmän puheenvuoron, ed. Aino Suholan puheenvuoron. Siinä on sekä laki että evankeliumi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Apukka: momentille 29.10.21 lisäyksenä 400 000 000 mk korkeakoulujen toimintamenoihin. (II vastalause)

2. Ed. Luukkainen: momentille 29.10.21 lisäyksenä 500 000 000 mk korkeakoulujen toimintamenoihin. (III vastalause, TAA 66)

3. Ed. Luukkainen: momentin 29.10.21 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että korkeakoulujen toimintamenoista osoitetaan 200 000 markkaa tulevaisuustutkimuksen professorin viran perustamiseen Helsingin yliopistoon.” (III vastalause, TAA 251)

4. Ed. Hämäläinen: lukuryhmän Korkeakouluopetus ja -tutkimus (luvut 29.10, 11 ja 19) perusteluissa lausuttavaksi:

1) ”Eduskunta edellyttää, että vuonna 1995 korkeakouluille suunnatut voimavarat säilyte-

tään kustannustasoa vastaavina ja että korkeakoulujen kehittämislain 3 § pidetään voimassa vuosina 1995 ja 1996.”

2) ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston päätökseen 18.6.1993 sisältyvän lausuman tavoitteiden turvaamiseksi Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan hammaslääketieteen laitoksen perusopetus säilytetään siinä laajuudessa, että hammaslääketieteen laitoksessa voidaan jatkaa menestyksellisesti tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa sekä antaa alan jatko- ja täydennyskoulutusta.” (I vastalause)

5. Ed. Jurva: momentille 29.39.52 lisäyksenä 50 000 000 mk aikuisopiskelijoiden opintolainojen korkotuen budjettiperusteiseksi maksamiseksi. (TAA 90)

6. Ed. Mäkelä: momentille 29.39.55 lisäyksenä 10 000 000 mk opintorahan huoltajakorotuksen budjettiperusteiseksi maksamiseksi. (TAA 192)

7. Ed. Hämäläinen: luvun 29.39 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että opintotuen ehtojen 20 vuoden keinotekoinen ikäraja poistetaan ja opintorahan määrää nostetaan perustoimeentuloa vastaavaksi turvaksi siten, että se sidotaan kansaneläkkeen perusosan ja lisäosan määrään.” (I vastalause)

8. Ed. Mäkelä: momentille 29.43.30 lisäyksenä 15 000 000 mk aikuisopiskelijoiden opiskelumahdollisuuksien parantamiseksi. (TAA 193)

9. Ed. A. Ojala: momentille 29.43.31 lisäyksenä 5 000 000 mk vieraskielisten lasten äidinkielen opetuksen järjestämiseen. (TAA 243)

10. Ed. A. Ojala: momentille 29.43.31 lisäyksenä 500 000 mk peruskoulun yleisopetuksessa oppivelvollisuutensa suorittaneiden vammaisten ja pitkäaikaissairaiden oppilaiden jälkiseurannan järjestämiseen. (TAA 244)

11. Ed. Tykkyläinen: momentille 29.43.34 lisäyksenä 20 000 000 mk Kuopion läänin yleissivistävien oppilaitosten perustamiskustannuksiin. (TAA 387)

12. Ed. Vistbacka: momentille 29.43.34 lisäyksenä 2 500 000 mk Ullavan yläasteen rakentamisen suunnitteluun ja aloittamiseen. (TAA 419)

13. Ed. Laitinen: momentille 29.60.74 lisäyksenä 2 100 000 mk Keski-Suomen ammattioppilaitoksen peruskorjauksen I-vaiheen suunnitteluun ja aloittamiseen. (TAA 151)

14. Ed. Mäkelä: momentille 29.60.74 lisäyksenä 5 600 000 mk Tarvaalan maatalousoppilaitoksen opetustyöpajan peruskorjauksen ja laajennuksen aloittamiseen. (TAA 194)

15. Ed. Mäkelä: momentille 29.60.74 lisäyksenä 1 000 000 mk suunnittelumäärärahana Jyvä-

kylän teknillisen oppilaitoksen lisärakennuksen rakentamiseksi. (TAA 195)

16. Ed. Gustafsson: momentille 29.65.30 lisäyksenä 1 000 000 mk valimoalan valtakunnallisen kehittämiskeskuksen toiminnan käynnistämiseksi Tampereen ammattioppilaitoksen yhteydessä. (TAA 434)

17. Ed. Lahti-Nuutila: luvun uudelle momentille 29.65 lisäyksenä 1 000 000 mk tevanake-alan valtakunnallisen kehittämiskeskuksen perustamiseksi. (TAA 139)

18. Ed. P. Leppänen: momentille 29.88.50 lisäyksenä 3 000 000 mk hiukkaskiihdyttimen rakentamiseen Suomeen. (TAA 156)

19. Ed. Pykäläinen: momentin 29.88.53 perusteluissa lausuttavaksi: ”Naistutkimukselle osoitetaan vuosittain tutkimusmäärärahoja veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.” (TAA 277)

20. Ed. Hämäläinen: lukuryhmän 29.88, 90 ja 98 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarojen käytössä palataan normaaliin käytäntöön vuonna 1995 ja että jakosuhteesta säädetään lailla.” (I vastalause)

21. Ed. Luukkainen: momentille 29.90.31 lisäyksenä 2 000 000 mk kuurojen näyttelijäkoulutukseen. (III vastalause, TAA 278)

22. Ed. Astala: momentille 29.90.51 lisäyksenä 712 000 mk kymmenen budjettiperusteisen yksivuotisen taiteilija-apurahan myöntämiseen nuorille taiteilijoille. (TAA 45)

23. Ed. T. Roos: momentille 29.90.52 lisäyksenä 100 000 mk Suomen vanhan kirjallisuuden päivät ry:lle vanhan kirjallisuuden päivien järjestämiseen. (TAA 324)

24. Ed. T. Roos: momentille 29.90.52 lisäyksenä 100 000 mk vammaisten kulttuuriviikkotoiminnan tukemista varten. (TAA 326)

25. Ed. Rätty: momentille 29.90.52 lisäyksenä 2 000 000 mk kirjailija Väinö Linna -reitin säilyttämiseen ja kunnostamiseen. (III vastalause, TAA 335)

26. Ed. Gustafsson: luvun 29.90 uudelle momentille 400 000 mk Suomen nuorisokirjallisuuden instituutin kannatusyhdistys ry:n toiminnan tukemiseen. (TAA 65)

27. Ed. Laitinen: luvun 29.90 uudelle momentille 9 000 000 mk suomalaisen elokuva-alan tutkimus- ja kokeilutyön loppuunsaattamiseen Nuijasotaprojektissa. (TAA 152)

28. Ed. Hämäläinen: luvun 29.90 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että käynnistetään laaja-alainen komiteatasoinen taiteili-

japolitiikan selvitys vuoden 1994 alkupuolella.”
(I vastalause)

29. Ed. Astala: momentille 29.93.50 lisäyksenä 10 000 000 mk Turun Kulttuurikeskuksen saneerausta varten. (TAA 48)

30. Ed. Kohijoki: momentilta 29.93.52 vähennettäväksi 100 000 mk niin, että Lenin-museolle avustukseen tarkoitettu määräraha poistetaan. (TAA 106)

31. Ed. Vähänäkki: momentille 29.93.52 lisäyksenä 200 000 mk ns. SALPA-linjan linnoitusketjun kunnostamiseen turistikohteeksi varojen keräämiseksi rintamaveteraaneille. (TAA 437)

32. Ed. Luukkainen: momentille 29.94.29 lisäyksenä 500 000 mk näkövammaisten kirjastolle materiaalituotantoon ja lainausten postikuluihin. (III vastalause, TAA 279)

33. Ed. Hämäläinen: pääluokan 29 perusteissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus pysäyttää supistamistoimet koulutuksen kaikilla tasoilla ja palauttaa opetustoimen määrärahat sellaiselle tasolle, joka turvaa hyvän koulutuksen koulumuodosta ja varallisuudesta riippumatta. Hallituksen tulee selvittää mahdollisuudet opetustoimen maksamatta olevien valtionosuuksien loppuerien maksamiseen vuonna 1995.” (I vastalause)

Keskustelu:

Ed. A p u k k a : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. L a a k s o n e n : Kannatan.

Ed. L u u k k a i n e n : Teen ehdotukset n:ot 2 ja 3.

Ed. U. A n t t i l a : Kannatan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 4.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Kannatan.

Ed. J u r v a : Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. M ä k i p ä ä : Kannatan.

Ed. M ä k e l ä : Teen ehdotuksen n:o 6.

Ed. S u h o n e n : Kannatan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 7.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Kannatan.

Ed. M ä k e l ä : Teen ehdotuksen n:o 8.

Ed. S u h o n e n : Kannatan.

Ed. A. O j a l a : Teen ehdotukset n:ot 9 ja 10.

Ed. G u s t a f s s o n : Kannatan.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 11.

Ed. T. R o o s : Kannatan.

Ed. V i s t b a c k a : Teen ehdotuksen n:o 12.

Ed. J u r v a : Kannatan.

Ed. L a i t i n e n : Teen ehdotuksen n:o 13.

Ed. P. L e p p ä n e n : Kannatan.

Ed. M ä k e l ä : Teen ehdotukset n:ot 14 ja 15.

Ed. S u h o n e n : Kannatan.

Ed. G u s t a f s s o n : Teen ehdotuksen n:o 16.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Kannatan ja teen ehdotuksen n:o 17.

Ed. G u s t a f s s o n : Kannatan.

Ed. P. L e p p ä n e n : Teen ehdotuksen n:o 18.

Ed. L a i t i n e n : Kannatan.

Ed. P y k ä l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 19.

Ed. N i k u l a : Kannatan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 20.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Kannatan.

Ed. L u u k k a i n e n : Teen ehdotuksen n:o 21.

Ed. R ä t y : Kannatan.

Ed. A s t a l a : Teen ehdotuksen n:o 22.

Ed. L a a k s o : Kannatan.

Ed. T. R o o s : Teen ehdotukset n:ot 23 ja 24.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Kannatan.

Ed. R ä t y : Teen ehdotuksen n:o 25.

Ed. P y k ä l ä i n e n : Kannatan.

Ed. G u s t a f s s o n : Teen ehdotuksen n:o 26.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Kannatan.

Ed. L a i t i n e n : Teen ehdotuksen n:o 27.

Ed. P. L e p p ä n e n : Kannatan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 28.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Kannatan.

Ed. A s t a l a : Teen ehdotuksen n:o 29.

Ed. L a a k s o : Kannatan.

Ed. K o h i j o k i : Teen ehdotuksen n:o 30.

Ed. S a v e l a : Kannatan.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Teen ehdotuksen n:o 31.

Ed. R i n n e : Kannatan.

Ed. L u u k k a i n e n : Teen ehdotuksen n:o 32.

Ed. P y k ä l ä i n e n : Kannatan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Teen ehdotuksen n:o 33.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—33 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Päätökset:

Luku 01 Opetusministeriö, luku 02 Evankelis-luterilainen kirkko, luku 05 Ortodoksinen kirkkokunta, luku 06 Valtion audiovisuaalinen keskus, luku 07 Opetushallitus ja luku 08 Kansainvälinen yhteistyö hyväksytään.

Luku 10 Korkeakoulut

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Ed. Apukan ehdotus n:o 1 ja ed. Luukkaisen ehdotus n:o 2 ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Apukan ehdotuksen n:o 1 ja ed. Luukkaisen ehdotuksen n:o 2 välillä.

Ehdotus n:o 1 ”jaa”, ehdotus n:o 2 ”ei”.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 16 ei-ääntä, 34 tyhjää; poissa 34. (Ään. 34)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 1.

2) Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 1 mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 67 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 42. (Ään. 35)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 3 ”ei”.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 40 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 57. (Ään. 36)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Lukuryhmän 29.10, 11 ja 19 Korkeakouluopetus ja -tutkimus perustelut

Äänestys ed. Hämäläisen ehdotukseen n:o 4 sisältyvästä 1) ehdotuksesta

Mietintö ”jaa”, ehdotukseen n:o 4 sisältyvä 1) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 69 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 38. (Ään. 37)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hämmäläisen ehdotukseen n:o 4 sisältyvästä 2) ehdotuksesta

Mietintö ”jaa”, ehdotukseen n:o 4 sisältyvä 2) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 67 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 34. (Ään. 38)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 11 Valtion harjoittelukoulut ja luku 19 Muut korkeakoulumenot hyväksytään.

Luku 39 Opintotuki

Äänestys ed. Jurvan ehdotuksesta n:o 5.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 5 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 69 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 33. (Ään. 39)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta n:o 6.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 6 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 68 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 35. (Ään. 40)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hämmäläisen ehdotuksesta n:o 7.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 7 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 70 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 33. (Ään. 41)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 42 Valtion yleissivistävät oppilaitokset hyväksytään.

Luku 43 Lukiot, peruskoulut ja musiikkioppilaitokset

Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta n:o 8.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 8 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 69 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 39. (Ään. 42)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. A. Ojalan ehdotuksesta n:o 9.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 9 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 66 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 38. (Ään. 43)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. A. Ojalan ehdotuksesta n:o 10.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 10 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 70 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 37. (Ään. 44)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tykkyläisen ehdotuksesta n:o 11.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 11 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 44 ei-ääntä, 9 tyhjää; poissa 47. (Ään. 45)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vistbackan ehdotuksesta n:o 12.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 12 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 27 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 39. (Ään. 46)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 60 Valtion ammatilliset oppilaitokset

Äänestys ed. Laitisen ehdotuksesta n:o 13.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 13 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 47 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 37. (Ään. 47)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta n:o 14.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 14 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 131 jaa- ja 23 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 38. (Ään. 48)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta n:o 15.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 15 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 124 jaa- ja 29 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 38. (Ään. 49)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 65 Kunnalliset ja yksityiset ammatilliset oppilaitokset

Äänestys ed. Gustafssonin ehdotuksesta n:o 16.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 16 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 61 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 37. (Ään. 50)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Lahti-Nuutilan ehdotuksesta n:o 17.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 17 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 71 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 35. (Ään. 51)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 66 Oppisopimuskoulutus, lukuryhmän 29.60, 65 ja 66 Ammattiopetus perustelut, luku 69 Aikuiskoulutus, luku 80 Varastokirjasto, luku 81 Rauhan- ja konfliktitutkimuslaitos, luku 82 Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja luku 83 Arkistolaitos hyväksytään.

Luku 88 Suomen Akatemia ja tieteen tukeminen

Äänestys ed. P. Leppäsen ehdotuksesta n:o 18.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 18 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 56 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 37. (Ään. 52)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pykäläisen ehdotuksesta n:o 19.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 19 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 53 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 36. (Ään. 53)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Lukuryhmän 29.88, 90 ja 98 Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot perustelut

Äänestys ed. Hämmäläisen ehdotuksesta n:o 20.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 20 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 76 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 33. (Ään. 54)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 89 Tieteen muut menot hyväksytään.

Luku 90 Taiteen tukeminen

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 21.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 21 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 69 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 38. (Ään. 55)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Astalan ehdotuksesta n:o 22.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 22 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 69 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 33. (Ään. 56)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. T. Roosin ehdotuksesta n:o 23.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 23 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 71 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 33. (Ään. 57)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. T. Roosin ehdotuksesta n:o 24.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 24 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 70 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 35. (Ään. 58)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rädyn ehdotuksesta n:o 25.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 25 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 71 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 34. (Ään. 59)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Gustafssonin ehdotuksesta n:o 26.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 26 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 69 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 33. (Ään. 60)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laitisen ehdotuksesta n:o 27.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 27 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 55 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 44. (Ään. 61)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hämäläisen ehdotuksesta n:o 28.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 28 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 62 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 38. (Ään. 62)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 92 Valtion taidemuseo hyväksytään.

Luku 93 Museovirasto ja kulttuuriperinne

Äänestys ed. Astalan ehdotuksesta n:o 29.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 29 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 57 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 35. (Ään. 63)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kohijoen ehdotuksesta n:o 30.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 30 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 21 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 39. (Ään. 64)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vähänäkin ehdotuksesta n:o 31.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 31 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 64 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 39. (Ään. 65)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 94 Kirjastotoimi

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 32.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 32 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 70 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 36. (Ään. 66)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 95 Suomen elokuva-arkisto, luku 96 Kulttuurin muut menot sekä luku 98 Liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukeminen hyväksytään.

Päätöksen perustelut

Äänestys ed. Hämmäläisen ehdotuksesta n:o 33.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 33 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 70 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 34. (Ään. 67)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

P ä ä l u o k k a 30**Yleiskeskustelu:**

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan pääluokan budjettiin tuli tavattoman paljon muutoksia eduskuntakäsittelyn aikana siitä yksinkertaisesta syystä, että täällä äänestettiin leppäämään markkinointirahastolaki, joka käytännössä merkitsi sitä, että pääluokkaan piti palauttaa takaisin ne momentit, joilla maatalouden vientitukea säädellään.

Täytyy todeta vielä kerran tässä yhteydessä, että on tavattoman valitettavaa, että näin kävi, siitä yksinkertaisesta syystä, että maatalouden markkinointirahasto yhdistettynä markkinajärjestelmälain, tuontimaksulain ja hinnanerokorvauslainsäädännön kanssa olisi ollut merkittävä askel, kun Suomen maataloutta sopeutetaan edessä oleviin mahdollisiin EU-ratkaisuihin, mutta ennen kaikkea myös Gatt-sopimuksen edellyttämiin muutoksiin. Gatt-sopimuksesta tullaan käsittääkseni tämän päivän aikana tekemään lopulliset päätökset Genevessä.

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menot ovat olleet viimeisen kahden vuoden aikana erittäin suurten säästötoimien kohteena, ja maa- ja metsätaloustaloustalokunta on ollut budjetin yksi niistä pääluokista, josta on säästetty suhteellisesti hyvin paljon. Tilastokeskuksen luvut kertovatkin virallista kieltään siitä, että viljelijäväestön tulotaso on laskenut vuonna 91 16 prosenttia ja vuonna 92 yli 20 prosenttia. Ne ovat virallisia tilastolukuja, jotka kertovat viljelijäväestön tulokehityksen selkeän suunnan.

Jatkossa toivon seuraavaa budjettia valmisteltaessa maa- ja metsätaloustaloustalokunnan alalla, että otettaisiin huomioon se ponsi, joka löytyy valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä ja jossa edellytetään nimenomaan maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittämiseen riittävien määrärahojen varaamista.

Maatilatalouden kehittämisrahaston voimavarojahan on siirretty budjetin säästökatteeksi, mutta sieltä on myös käytetty maataloustuotannon tasapainottamismenojen kattamiseen määrärahoja. Siitä on seurannut, että ensi vuonna siellä on erittäin vähän valtion lainoitusta varten rahaa. Niinpä pääosa ensi vuoden lainoituksesta tulee painottumaankin korkotukiluototuksen puolelle.

Hallitushan asetti toimikunnan valmistelemaan Suomen maatalouden EY-sopeutusta nimenomaan siltä osin, millä tavalla voitaisiin parantaa maatalouden tuottavuutta ja kannattavuutta, ja siinä tietysti hyvin keskeisenä kysymyksenä on verotus. Itse toivon, että sieltä saataisiin mahdollisimman pian heti uusien valtiopäivien alkuun esityksiä, joilla maatalouden tuottavuutta ja kannattavuutta voitaisiin parantaa. Minusta kysymys on selkeästi siitä, että tuotantoketjua rasittavia veroja ja maksuja on kyettävä, vaikka taloudellinen tilanne on kuinka ahdas, vähentämään, ja se edellyttää, että myös verovähennysoikeuksia hyväksi käyttämällä voidaan parantaa maatalouden tulonmuodostusta.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti kuitenkin itse en ollut aiheuttanut äskeistä äänentoistolaitteen häiriötä. Täällä on budjetin pääluokassa kohta Siirto maataloustuotteiden markkinointirahastoon 1,1 miljardia markkaa. Tämä on nimenomaan se valtion vientivastuu, jota täydentää viljelijöiltä erilaisina veroina ja maksuina kerättävä vientivastuu.

Kun markkinajärjestelmälakia pannaan täytäntöön ja neuvotellaan valtiovallan ja maataloustuottajien välillä siitä, miten vientivastuu jatkossa eri tuottajien kesken jaetaan, toivon, että

silloin pidetään mielessä hyvin kirkkaana se, että vientivastuu pitää jatkossa kerätä enemmän aiheuttamisperiaatteen mukaan. Nimitetään näen, että se on ainoa keino ylläpitää edes jonkinasteista solidaarisuutta ja yhteisvastuuta maatalouden eri tuotantosuuntien kesken, koska tuotannonalalla itsellään on tietty intressi myös ylituotannon vähentämiseen, mutta se intressi tulee ja syntyy vasta siitä, jos voidaan myös selkeästi sen tuotannonalasektorin omaa vientivastuuta sitä kautta vähentää. Erityisesti sikatalous on ollut ala, joka olisi ollut halukas tuotantoa supistamaan. Jos päästään siihen kuin pitäisi, että vientivastuu määräytyy entistä enemmän aiheuttamisperiaatteella, silloin tuotannonala on varmasti kiinnostuneempi siitä, että ylituotantoa ajetaan lähemmäksi kotimaan kulutusta.

Euroopan yhteisön jäsenyyssratkaisua ajatellen, ottaen huomioon sen, että maatalous on aluepolitiikan lisäksi ainoa keino, jonka kautta Suomi voi saada sieltä jotain palautusta maksaansa jäsenmaksuun, siinä tilanteessa tietysti puhtaasti vain itsekkäistä lähtökohdista mitä suurempi Suomen maataloustuotannon taso olisi, sitä enemmän me saisimme EU:lta 100 prosentin vientivastuuta, jonka jäsenmaat maksavat. Vientihän on ainoa alue, jonka EU rahoittaa täysimääräisesti.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi tosiaan toivon, että helmikuussa, kun uudet valtiopäivät kokoontuvat — meillä valiokunnassa toki on käsiteltävänä lausunnolla maaseutupoliittinen selonteko — heti sen jälkeen hallitus antaa meille esityksiä siitä, miten maatilatalouden tuottavuutta ja kannattavuutta voitaisiin parantaa. Sillä on kiire ihan siitä syystä, että erällä tuotannonaloilla kannattavuus on pudonnut jo erittäin alas. Se johtuu pitkälti siitä, että ylituotanto tänä päivänä rasittaa tavattoman paljon, ja se ei suinkaan ole viljelijän etu, koska yhä suurempi osuus ylituotannosta on tänä päivänä sovittujen pelisääntöjen mukaan maatalouden itsensä vastattavaa.

Ed. T. R o o s : (Ed. Lamminen: Pari sanaa kutuista!) Arvoisa puhemies! Puutun maatalouspääluokan osalta vain yhteen asiaan, siihen mihin tietoni ja harrastukseni jotensakin riittävät. Toisin sanoen pidän perinteisen kuttupuheeni.

Herra puhemies! Oletan — kuulinkin jo tässä vaiheessa jonkun hymähtelevän — että ehkä joku paheksuikin tämäntapaista aloitusta ja puheenaihetta. Kuitenkin asia on hyvin vakava niille muutamalle kymmenelle, jotka kuttutilasta leipänsä saavat. Siinä on tiettyjä huolenaiheita, ja

pyrin niitä tässä nyt heidänkin puolestaan välittämään.

Vuohi eli niin kuin meillä päin sanotaan kuttu on vanhimpia kotieläimiämme. Se on köyhän miehen lehmä, joka sitkeästi on pysynyt lajina hengissä. Kutunmaito sellaisenaan on suorastaan kamalan makuista, mutta maitoallergikolle se lienee kuitenkin ainoa maito, joka sopii. Kutun pitäjä, kuttutila, pitää samalla yllä erittäin vanhaa kulttuuria, jonka juuret ovat jo matkalta Volgan mutkalta tänne Suomeen. Siihen kulttuuriin kuuluu lisäksi erinomainen kutunjuusto ja käsityökulttuurin osalta talokohtaiset juustokehät. Miksi on tärkeätä taas puhua näistä vaatimattomista eläimistä? Mielestäni monestakin syystä.

Meillä on haettu ja löydettykin tapoja ja keinoja maaseudun maatilojen erikoistua. Joskus, eikä aina onnistuenkaan, on esikuvia haettu turhan kaukaa meille vieraista kulttuureista. Yhteiskunnan vähäisen tuen turvin meille on syntynyt muutama kymmenen vuohitilaa, tarkoitan tällä tiloja, jotka saavat päätoimeentulonsa siitä ammatista. Useat sentapaisen tuotantomuotoon erikoistuneet tilat ovat tällä hetkellä vielä melko velkaisia, koska sellaisen rakentaminen on edellyttänyt aika kovaa investointia. Ei siis ole minäkäänlaista aihetta järkyttää tuon elinkeinon talouden tasapainoa.

Toinen, taikka taitaa olla jo kolmaskin, huolen syy on tämän vuohenmaidon kuljetustuen suuruus. On ensinnäkin syytä muistaa, että vuohenmaidostahan ei meillä ole ylituotantoa eikä varmaan koskaan tulekaan. Voi sanoa, että tällä hetkellä tilanne on päinvastainen. Kutunmaitoa ottaa vastaan Valkeakosken meijeri. Maidot keräävälle ja kuljettavalle autolle on annettu varsin kuvaava nimi. Sen nimi on Kuttukiito. Kuljetustukea meillä maksetaan koko valtakunnassa vain 700 000 litralle. Alan ihmisten mielestä sitä pitäisi nostaa vähintään miljoonaan litraan, sillä tiedossa on ainakin noin 20 kutunmaidontuottajaa, jotka haluaisivat tulla mukaan Kuttukiidon kyytiin, mutta tästä syystä eivät pääse. Toinen tapa heidän päästä mukaan olisi niin, että vanhojen tuottajien kiintiöitä pudotettaisiin. Se on kuitenkin sentapaista niukkuuden jakamista, että sitä en osaa suositella. Edellä mainitsemani Valkeakosken meijeri ottaisi saamieni tietojen mukaan maitoa vastaan nykyistä paljon enemmänkin jo senkin takia, että se saisi siitä varoja tilojensa saneeraamiseen.

Todettakoon vielä kerran niille arvoisille kuujiolle, jotka eivät näistä asioista niin kovin hyvin

perillä ole, että 40—50 kutun tila jo on kannattava, jos työtä tehdään vaivoja laskematta ja rehu saadaan pääasiallisesti omalta tilalta.

Vuohesta eli kutusta saadaa maidon lisäksi myös lihaa. Joidenkin mielestä se on erittäin hyvääkin. Valitettavasti vain siihen ei saada tuotantotukea. Eräät teurastamot eivät ota sitä vastaan ollenkaan. Muutamat maksavat 2—6 markkiaan kilolta. Eilen juuri sain tietää, että kysyntää tällä lihalla kyllä olisi. Meille on maahan muuttanut, kutsumatta, sellaisia pakolaisia, joiden kulttuuriin vuohieläin kuuluu.

Herra puhemies! Asiaan kuulumattomana lisätietona voin kertoa, että tietämäni mukaan muutamat pakolaiset ostaisivat juuri näitä vuohia elävänä voidakseen sitten rituaaliteurastuksen menoin ne teurastaa ja käyttää. No, sitä tietysti voidaan vastustaa, ja jos kysytään, kuulun vastustajien joukkoon kyllä. Yleensäkin vuohenlihan markkinointi lienee enemmän alan sisäinen markkinointikysymys, johon valtion on vaikea puuttua, mutta tukea tietysti voisi miettiä, koska sitä tiettävästi kuitenkin kysytään. Pahat, mutta tietävät kielet tietävät kyllä kertoa, että lampaan lapakin saattaa tarkemmin tutkittua olla joskus kuttulasta peräisin.

Vielä puutun yhteen ongelmaan, jonka ikäännyvät vuohitilojen omistajat, pitäjät, kohtaavat. Sukupolvenvaihdos vuohitilojen tapaisilla ja koikoisilla tiloilla on saamani tiedon mukaan niin hankala, että siihen ei mieluustikaan ryhdytä ja kaikilla ei ole edes siihen varaa. Olisikin mielestäni syytä maaseudun elävänä pitämiseksi erikoiselinkeinojen avulla helpottaa vuohitilojen tapaisen pikkuyritysten sukupolvenvaihdosta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä paheksun sitä, mihin oletan ed. Vuorensolakin puuttuvan, että Mouhijärvellä sijaitseva tutkimusasema nyt vuodenvaihteessa tullaan lopettamaan huolimatta siitä, että vastustus oli kova. Siinä katkaistaan mielestäni väkivaltaisesti mm. pitkiä nurmikasvien viljelykokeiluketjuja, mm. sinimailasen koeviljelyä ja monta muuta.

Alkuperäiseen aiheeseen palatakseni totean vielä, että mainitulla Mouhijärven, vanhalta nimeltään Selkeen, laidunkoasemalla myös jalostetaan vuohia ja on todella päästy merkittäviin tuloksiin. Meillä on vuohien keskituotos nykyään noin 700—800 kiloa vuodessa. Se on merkittävän korkea määrä. Paras minun tuntemani vuohi tuottaa tänä vuonna 1 900 kiloa, ja se on todella iso määrä, kun sitä vertaavat ne, jotka tietävät vähän lehmien keskituotoksista, vuosikymmenten takaisin saavutuksiin.

Arvoisa puhemies! Vuohesta sanotaan, että jos ei se pahaa tekee, niin se ainakin sitä suunnittelee, mutta sen takia ei tätä jaloa eläintä ja sen ylläpitäjiä passaa rangaista.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! Maatalouspoliittista, kokonaisvaltaista keskustelua ei ole nyt päätyvänpäin vuoden aikana eduskunnassa kyetty käymään. Maaseutupoliittinen selonteko, joka eduskuntakäsittely on alkamatta, ei sinällään sekään pidä sisällään maatalouspoliittista tarkastelua. Ilmeisesti aihe on myös kunnan potun kaltainen.

Ed. S-L. Anttila maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtajana julistautui äsken osin ristiriitaiseksi valiokunnan ja omienkin valiokunnassa ottamiensa kannanottojen kanssa tukeutessaan Tanskan-malliin eli EY:n nettosaajataivoitteen kannattajaksi. Se ei ole viisasta. Se ylläpitää nimenomaan nykyisen kaltaisen vientituen jatkuvaa tarvetta ja sitoo valtion budjettitalouden ja verovarojen käytön hyvin voimakkaasti maatalouden ylituotantoon samaan aikaan, kun sosiaaliturvaa, opintoturvaa ja kaiken kaikkiaan hyvinvointivaltion perusteita ajetaan muutoin tämän hallituksen toimesta alas. (Ed. S-L. Anttilan välihuuto) — Sen lisäksi, ed. S-L. Anttila, me olemme edelleen hukkumassa siihen samaan vilja- ja rasvavuoreen, jonka alla on oltu jo vuosia, ja minäkäänlaista muutosta ei tähän tilanteeseen halutakaan. — Päättävän satokauden sato on 3,3 miljardia kiloa. Siinä on yli 800 miljoonaa kiloa ylituotantoa, ja Valtion viljavarasto ja varastot ylipäänsä ovat täynnä. Pelkästään rehupommi on yli 800 miljoonaa kiloa yli kotimaisen kysynnän. On yli miljardin markan kysymys, miten se hoidetaan.

Maatilatalouden kehittämisrahaston voimavarat, joilla meidän piti sopeutua, antaa tiloille kehittymismahdollisuuksia, erityisesti nuorille tiloille, ovat valuneet kuiviin ylituotannon takia. Niitä käytetään tasapainottamis- eli passiivimeinoin. Hyvin paljon maksetaan siitä, ettei tehdä mitään, sen sijaan että nimenomaan aktiivisempiin tukiin pitäisi suuntautua.

Tähän liittyy myös se, mihin ed. S-L. Anttila kiinnitti viittasi, eli kotieläintuottajien vastuu ylituotannosta. Erityisesti tarkoitan viljalla rahastavien, pienviljelijöiden ja veronmaksajien housuilla istuvien isojen isäntien ja sivutoimisten valtion virkamiesten ym. aiheuttamaa ylituotantoa, jota maksetaan kotieläintuottajilla yli heidän oman vastuunsa jopa 500—600 miljoonaa markkaa.

Edelleen kovasti eräitä asioita EY:stä omiva hallitus halusi tehdä ja tekikin maitokiintiötkin

kaupan kohteeksi tilanteessa, jossa kyseessä on valtion taloudesta riippuvainen tuotantoala kuitenkin. Tällä hetkellä tiedämme, että nuorilla tuottajilla on erityisesti vaikeuksia velkaantuneisuuden vuoksi, ja nyt heidän pitäisi lisäkiintiötä lähteä ostamaan. Hollannissahan nämä maitokiintiöt ovat nousseet jopa 12 markkaan litra. Tällainen kaupanteko sosialisoidussa maataloudeessamme on aivan tarpeetonta ja tulee vaikeutamaan nuorten tuottajien tilojen kehittämistä. Tältä osin on erikoista, että MTK-johtoinen hallitus tässä yhteydessä toteuttaa sellaisia järjestelyjä, joita edes tuottajat itse eivät kannata. En ole kuullut missään maataloustuottajien, varsinkaan nuorten tuottajien, kannattavan tällaista muutosta, mutta siitä huolimatta hallituspuolueiden piti se ajaa läpi. (Ed. Järvi-lahti: Missä porukassa liikutte?) — Muun muassa Pohjois-Savon nuorten tuottajien porukoissa, ed. Järvi-lahti. Ed. Järvi-lahdellekaan ei tekisi pahaa tavata nuoria tuottajia.

Syksyn kuuma uutisaihe oli maatalouden markkinointirahaston perustamisen kaatuminen sekä maatalouden markkinointijärjestelmän rakentaminen. Oli yllättävää, että kiivaimmat EY-vastustajat keskustapuolueessa kiivailivat EY:n perusteella rahaston perustamisesta. Silloin viimeistään olisi pitänyt hälytyskellojen soida vähän joka nurkalla, ja syy alkaakin nyt tietysti löytyä. Markkinointirahaston kaatumiseen asti hallitus esiintyi siten, että joudutaan palaamaan nykyiseen maataloustulolakiin, joka on vuonna 1989 säädetty.

Kuitenkin välittömästi rahastolain kaaduttua hallitus ryhtyi antamiensa esitysten korjaamiseen siten, että päätavoitteena oli nykyisen maatalouden osallistumisvastuun korvaaminen. Se tapahtui niin, että pääasiallisena tavoitteena oli poistaa vuoden 1989 viisivuotisen maatalouslain loppuvuosille rakennettu tuottajien vientivastuun kasvaminen. Tänä vuonnahan tuottajien markkinointimaksut nousevat yli 1 500 miljoonan markan. Hallitus on ylituotannon ja vientituen säilyessä vähintään samana halunnut häivyttää voimassa olevan maataloustulolain vuodelle 1994 sisältämän vientivastuun kasvun. Nykyisen maataloustulolain mukaanhan lähes kaikissa tuoteryhmissä valtion 90 ja 50 prosentin vastuuraajat tuotannosta muuttuivat niin, että tuottajien vastuut olisivat edelleen kasvaneet. Tällainen ajautuminen ei ole, mihin äsken viittasin, myöskään maatalouden etu. Passiivitukia tullaan jatkamaan, ja nuorten tilojen kehityspyrkimykset tulevat edelleen estymään.

Hallitus esitti markkinajärjestelmälakiin välittömästi markkinointirahaston kaatumisen jälkeen 8 §:n 3 momentin, joka oikeutti meidän sosialidemokraattien rahastolakiin liittämät epäilykset koko uudistuksen perimmäisestä tarkoituksesta. Tuontimaksujärjestelmällä voidaan paitsi estää kuluttajien kannalta tärkeä kilpailu ja hintojen alentaminen myös kerätä maa- ja metsätalousministeriö- ja MTK-painotteisella ohjauksella tuontimaksuja tavoitehinta- ja tuotehinta- ja ei-omavaraisilta tuotteilta siten, että päästään myös tuottajien nykyisten osallistumisvastuiden alentamiseen. Toisaalta tuontimaksuilla rakennetaan rajasuojaa, jolla varmistetaan esimerkiksi viljan tavoitehinnan toteutuminen kotimarkkinoilla, eli korkea viljan tavoitehintaa pyritään näillä järjestelyillä turvaamaan.

Kun maa- ja metsätalousvaliokunnassa hallituspuolueet hylkäsivät sosialidemokraattien ja tekemäni esityksen lausumasta, jolla olisi säilytetty tuottajien vuotta 1994 koskeva osallistumisvastuu nykyisen lainsäädännön puitteissa, on EY:llä ja eri perusteilla markkinoidun lakikokouksen ydin tullut ilmi. Haluttiin nimenomaan välttää vuoden 1994 ylituotannosta johutuva tuottajien vastuun kasvu vaaleja edeltävänä vuonna. Tämä tulee merkitsemään kuluttajaverotusta, kuluttajien kuppeamista satojen miljoonien markkojen edestä.

Sinänsä, mitä tulee markkinointirahastokysymykseen ja johtokuntakysymykseen, SDP olisi ollut valmis rakentamaan lakikokouksen ydintä, jolla virkamiesvastuulla toimivalla markkinointirahaston johtokunnalla olisi ollut joustavat operatiiviset mahdollisuudet reagoida rajasuojan, kuluttajan ja maataloustuotannon tarpeiden yhteensovittamisella. Ministeriöiden edustajien muodostamalla johtokunnalla tulisi kokonaisuuden hallinnan vuoksi olla mielestäni tällöin myös valtuudet tuontimaksusta päättämiseen. Tuontimaksut eivät voi mielestäni olla lainsäädännön ja eduskuntaryhmien välisen neuvottelun lopputulos. Silloin ei kokonaisuus ole käsissä. On erikoista ajatella, että yli 600 tuotteen osalta hallituksessa istuu joku sipuliministeri, joka miettii kunkin tuotteen tuontimaksun valmistelua. Ei tällä tavalla voida reagoida. Meidän täytyy luottaa kansallisen edun, maataloustuotannon edun ja kuluttajan edun yhteensovittavaan virkamiesvastuulliseen operatiiviseen yksikköön. Tällainen meidän pitäisi mielestäni aikaiseksi saada. (Eduskunnasta: Byrokratia!) — Se nimenomaan ei ole byrokratiaa, mutta se, että lähdetään hitaasti reagoimaan lakitasolla tuontimaksuissa aina tilan-

teen muuttuessa, on aika erikoista. Herra puhemies! Minä epäilen, että joka toinen asia puhemieslistalla tulee olemaan tuontimaksua, milloin sipulin, milloin kukkakaalin ja milloin minäkin osalta. Tämä ei nyt ole kovin järkevään näköistä välttämättä ulospäin.

Sitten ihan lyhyesti, herra puhemies, metsäpolitiikasta. Metsätalouteen ja metsäteollisuuteen, meidän keskeiseen selkärankaamme, liittyy monenlaisia paineita, toki myös kansallisia paineita, ja monia muutoksia metsähallituksen osalta on jo tapahtumassa. On ympäristönsuojelupaineet ja työllisyyspainet, ja puuvoimaprojektit etenevät toivon mukaan myös myönteisesti, kotimaisten polttoaineiden käyttö kasvaa, mutta varsin voimakkaasti on myös kansainvälisiä paineita.

EY:llä itsellään valitettavasti alkaa olla suunnitelmia metsäpolitiikankin rakentelusta, ja siitä on syytä pelätä tulevan puskapolitiikkaa. Siinä mielessä Suomen eduskunnan ja hallinnon pitäisi erityisen voimakkaasti ottaa metsäpolitiikka nyt esille hallituksen valmistelussa, miettiä ehkä ministeriöiden työnjakoakin, millä tavalla metsäpolitiikan roolia voitaisiin korostaa. Eduskunnassa meillä on valiokunta nimeltään maa- ja metsätalousvaliokunta, mutta se on käytännössä maatalousvaliokunta.

Metsäpolitiikan harrastusta pitää muutenkin ryhtyä tässä talossa lisäämään. Mielestäni olisi syytä metsähallinnon ja eri intressitahojen järjestää vähintään muutaman päivän mittaiset metsäpolitiikan johdon kurssit. Ei tarvitse tavoitella maanpuolustuskurssin 3,5 viikkoa, mutta sopiva olisi vajaa viikkokin, jolloin todella eduskunnan jokainen edustaja istuntokautensa aikana kävisi läpi metsäpolitiikan perusteet. Tämä on kansallisesti häpeä, että tästä talosta ei kovin monta tämän sektorin harrastajaa tai siitä kiinnostunutta löydy. Se ei ole Suomen kansan eikä talouden etu.

Edelleen myös tätä asiaa voisi hallitus korostaa sillä tavalla, että se valmistelisi parlamentaariselta pohjalta eri intressiryhmät mukaan saavan metsäpoliittisen selonteon, jota kautta toivon mukaan eduskunnan työ konkretisoituisi metsäpoliittiseen ohjelmaan, jossa me sitten näitä kansallisia ja kansainvälisiä paineita ottaisimme esille.

Metsäpolitiikka on tärkeää, mutta kun tänä aikana romahtavat rakenteet, sosiaaliturva joka puolella, 300 000 perhettä on toimeentulotuen, huoltoavun, varassa, joka kymmenes suomalainen, silloin myöskään en voi ymmärtää sellaista valtiovarainministeri Iiro Viinasta, jolla on sil-

mäläput maa- ja metsätalousministeriön rahameinoautomaatteihin nähden, ovat ne sitten passiivitukia maatalouden ylituotantoon liittyen tai metsäpuolella vastaavia yksityismetsätalouden tukia.

Miten voi olla perusteltua tänä päivänä, että taimikon hoitoon liittyvänä asiana maksetaan metsänomistajalle 25 markkaa motti siitä, että hän esimerkiksi omaan saunan pesäänsä kaataa puita? Ei tässä ole mitään kansantaloudellista, valtiontaloudellista eikä metsätaloudellista järkeä. Tällainen korvaushan on alun perin käsitteäkseni tarkoitettu siihen, että jos metsänomistaja toimittaa puuta energialaitokselle ja nimenomaan tositetta vastaan, hän saisi 25 markkaa kuutiolta. Minä toivon, että tämä häpeä, kansan silmiin kieltämättä pistävä epäkohta, myös poistetaan.

Herra puhemies! Vielä liittyen markkinointijärjestelmän muutokseen valiokunnassa todella hallituspuolueiden edustajat eivät halunneet lausumaa siitä, että maataloustuotteiden markkinointijärjestelmän muutokset eivät vuoden 1994 osalta muuttaisi vuonna 1989 säädetyn maataloustulolain määrittelemää tuottajien osuutta vientituesta. Sillä he paljastivat sen, mikä on hyvin keskeisesti takana tässä uudistuksessa. Etiketti oli uusi, sisällä oli samaa rehuviljaa. Sen takia minä tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään lausuman nyt eduskunnan salissa. Hallituspuolueiden edustajat voivat osoittaa minun olevan väärässä ja kuvittelevan turhia hyväksymällä tämän lausuman.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastauspuheenvuoro ed. Rajamäen puheenvuoroon, jossa ed. Rajamäki voimakkaasti kritisoi maitokiintiöjärjestelmän muutosta, jolla nyt mahdollistetaan se, että nuoret sekä ehkä vanhemmatkin, jotka ovat halukkaita lisäämään ja ostamaan lisäksi kiintiöitä niiltä, jotka niistä ovat valmiit luopumaan, voivat näin tehdä. Minusta tämä on joustava järjestelmä, jossa jonkin verran vähennetään byrokratiaa. Alkuperäinen hallituksen esitys, jossa joustomahdollisuus olisi ollut vieläkin suurempi, ehkä olisi ollut parempi, mutta nimenomaan haluttiin edetä lyhyillä askelilla ja saada aikaan järjestelmä, jossa viljelijät keskenään keskinäisillä kaupoilla ja sopimuksilla voivat edetä niin, että järkeä voidaan käyttää ja ne, jotka todella tarvitsevat, voivat ostaa. En itse usko, että nämä kiintiöt nousevat arvoon arvaamattomaan, tämän kaltaisiin hintoihin. Näen, että alkuperäinen hallituksen esitys, joka valio-

kunnassa jonkin verran muuttui, on hyvä edistysaskel ja vie asiaa eteenpäin ja antaa sitä joustoa, jota maidon tuotannossa Suomessa jatkossa tarvitaan.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maitokiintiöiden vapaasta kaupasta mm. EY:ssä ei ole saatu kovin hyviä kokemuksia. Se on ollut esillä eduskunnassa useasti aikaisemminkin, ja aina eduskunta on sen ajatukseen hylännyt, ja hallitukset eivät ole aikaisemmin sitä esittäneet. Myöskään nyt tuottajajärjestöjen taholta varsinkaan nuoret tuottajat eivät ole pitäneet sitä järkevänä.

Ajoimme aika voimakkaasti sosialidemokraattien esityksestä aikaisemmin lausumaa maitokiintiölakiin, että etusijalle vapautuvissa kiintiöissä tulee asettaa nuoret tilojaan kehittämään pyrkivät tuottajat ja ottaa myös lisäkiintiöt huomioon osana tilan taloudellista vakauttamista. Kun on tyhjiä parsipaikkoja, ei tarvitse antaa velkarahaa pankista vaan voidaan antaa pari lehmää ja lisätä tuotantoa. Tämä olisi ollut paljon järkevämpi tapa. Nyt tämä kauppahomma saattaa johtaa siihen, että vanhemmat, velattomat, hyvin pärjäävät tuottajat saavat jätetään tuotantomahdollisuuksia mutta nuoret jätetään ilman.

Ed. Kalli, minä pelkään, että tällaisella ratkaisulla ja ylituotannon jatkamisella, jota te haluatte ylläpitää, vuosituhannen alussa suomalainen euroviljelijä on velaton 70-vuotias viljelijä.

Ed. V u o r e n s o l a : Arvoisa puhemies! Olemme kuulleet kaksi varsinaista puheenvuoroa kahdelta sosialidemokraatilta edellä, ja ehkä niiden olennainen ero on se, että toinen oli selkeästi asioita kehityksen kannalta katsova ja toinen mielestäni hämmästyttävän negatiivinen. Toivoisinkin, että myös ed. Rajamäki voisi miettiä asioita ehkä vähän positiivisemmassa ja kehittävämmässä hengessä. Ymmärrän, että se ei välttämättä opposition rooliin kuulu, mutta jos me haluamme maatalouspolitiikkaa hoitaa elinkeinopolitiikkana, se edellyttää sitä, että me kaikki ryhdymme tähän asiaan emmekä välttämättä rakenna raja-aitoja, kuten ikävä kyllä tuollainen puheenvuoro ja melkein päteksi mieli sanoa vuodatus, jonka saimme kuulla, aiheuttaa.

Ed. T. Roos myös viittasi minuun sanoen, että puheessani aikoisin ottaa esille Sata-Hämeen koeaseman mahdollisen tai todennäköisen lopettamisen. Alun perin en sitä ollut ajatellut, mutta nyt voin todeta, että pidän sitä aikamoisena harmin paikkana sen vuoksi, että se kuitenkin sillä

hiesu-savialueella, jolla se on toiminut, on ollut merkittävällä tavalla tutkimus- ja kehitystoimintaa eteenpäin vievä sekä nurmipuolella että vuohien ja kuttujen puolella. Olisin kovasti toivonut, että se olisi voinut toimia, mutta saattaapa olla menneen talven lumia.

Arvoisa puhemies! Vertailtaessa budjetin maatalouspääluokkaa menneeseen ja tulevaan voidaan sanoa, että vuonna 1994 maataloudella menee huonommin kuin tänä vuonna ja paremmin kuin seuraavana vuonna. Budjetin linjaus on siis pidemmälläkin aikavälillä maatalouden voimavaroja kokonaisuudessaan selvästi vähentävä.

Puutun tässä yhteydessä muutamaan sisäiseen linjaukseen ja niihinkin tulevan kehityksen kannalta. Poliittinen realiteetti lienee se, että maatalouden suuri lakiremontti kokonaisuena jäi tämän budjetin käsittelyn myötä pahasti kesken. Poliittiset paineet ajoivat maatalouden markkinointirahastolain sivuraiteelle. Tämä aiheuttaa maataloudelle pitkän, toivottavasti ei kuitenkaan pysyvän, ongelman. Rahasto olisi kaikista vastaväitteistä huolimatta ollut merkittävä työväline joustavuuden, markkinaorientoitumisen ja sopeutumisen kannalta.

On kuitenkin selvää, että nykytilanteeseen tulee sopeutua. Täten on tärkeätä, että ministeriö pyrkii luomaan nopeasti menetelmät, joilla vientiin ja tuontiin liittyvä lainsäädäntö voi toimia joustavasti. Ei yksin maatalouden vaan myös koko kansantalouden kannalta on tärkeätä, että viennin ja tuonnin lakijärjestelmän toimivuus taataan.

Samoin järjestelmän toimivuutta tulee koko ajan seurata niin, että kuluttaja-, teollisuuden raaka-aine- ja tavoitehinnat toimivat tasapainoisena kokonaisuutena. Saattaisi olla hyvinkin tarpeellista, että maataloustuloneuvottelut käynnistettäisiin välittömästi ja samalla asetettaisiin erityinen seurantaryhmä tarkkailemaan tuonti- ja vientilainsäädännön toimivuutta. Tässä asiassa on syytä olla hyvin herkkäkorvainen, koska kyse on kuitenkin uudesta järjestelmästä.

Erittäin tärkeänä asiana pidän myös uuden markkinajärjestelmän sisäänajoa. Korostaisin ennen muuta sitä, että avoin neuvottelulaki vaatii nyt aivan uudenlaista suhtautumista tuloneuvotteluihin. Liekö sitten idealistista, mutta nyt pitäisi siirtyä yhä enemmän elinkeinopolitiikan hoitoon ja luoda mm. tulojärjestelmän laskentamallit, joissa voidaan korostaa maataloutta, metsätaloutta ja maaseutua erikseen. Käsitykseni mukaan ei ole tarvetta varsinaiseen eriyttämiseen, mutta erilliseen tarkasteluun. Liian helposti ni-

mittäin metsätalous- ja maaseutupolitiikka jäävän maatalouspolitiikan ongelmien varjoon.

Vuoden 1994 budjettirakenne sinänsä on hyvin entisen kaltainen. Tämä merkitsee sitä, että varsinainen liikkuvuus budjetin sisällä on lähes olematonta. Jotta kuitenkin elinkeinopoliittista otetta voitaisiin lisätä, tarvittaisiin lisää joustavuutta, itse asiassa passiivirahan muuttamista aktiiviseksi, hallinnonin selkeää vähentämistä ja satsaamista tulevaisuuteen. Tulevaisuudessa tulisi panostaa maatilatalouden kehittämisrahas- ton sopeuttavaan rahoitukseen, pinta-alaläjäjärjestelmän kehittämiseen, aluetuen oikeaan täsmäkohdentamiseen sekä suoran tulotukijärjestelmän suuntaamiseen aktiivituloille.

Herra puhemies! Uudet suuntaukset kuuluvat aina ja yleensä budjetin linjauksiin. Tällä kertaa kuitenkin osin ymmärrettävästi uusia linjauksia on sisällöllisesti varsin vähän. Tähän budjettiin odotin jo määrärahoja mm. biopolttoainekokeiluun, etanolivalmistuksen laajentamiseen, luomutuotannon laajentamiseen sekä pienimuotoisen elintarviketuotannon lisäämiseen. Nämä mainitsemani kehittämiskohteet eivät olisi nimittäin välttämättä vaatineet kovinkaan suuria taloudellisia satsauksia, vaan niissä tarvittaisiin lähinnä valtiovalan alulle panevaa voimaa.

Kuten jo alussa sanoin, jää maaseutupolitiikka helposti tässä budjetissa maatalouspolitiikan varjoon. Se on toisaalta ymmärrettävää, mutta siirrettäessä maaseutupolitiikan hoito tulevaisuuteen saattaa se jäädä kokonaan huomiotta. Tässä yhteydessä ottaisin esille pari ongelmaa.

Käsitykseni mukaan eräs varsin suuri tekijä maaseutupolitiikan hoidossa on se, että kyseessä olevaa asiaa hoitaa tällä hetkellä ainakin kolme eri ministeriötä: maa- ja metsätalousministeriö, sisäasiainministeriö ja osaltaan myös kauppa- ja teollisuusministeriö. On usein vaikeata löytää yhtenäistä linjaa näiden ministeriöiden kesken, vaan useimmiten törmää nimenomaan ristiriitaisuuksiin. Maaseutupolitiikka tulee keskittää maa- ja metsätalousministeriöön ja erillisenä osastona siten, että voimavarat ja organisaatiot voidaan käyttää tehokkaasti.

Toinen seikka maaseutupolitiikassa on yhteiskunnan osallistuminen maaseutuyrittämisen kehittämistoimiin. Tällä hetkellä olemme omaksuneet ajattelun, jossa eri organisaatioiden, mm. neuvonnan, koulutuksen ja hallinnon, kautta jaetaan varoja. Saattaisi olla huomattavasti tehokkaampaa hoitaa asia maatilojen, maaseutuyritysten, kautta, siis siten, että eri organisaatiot saisivat varoja nimenomaisesti yrittäjien kautta. Us-

koisin, että tätä kautta syntyisi sitä tehokkuutta, jota nyt niukkenevien varojen aikakautena tarvitaan.

Lisäksi mainitsisin vielä, että jatkossa tulee kiinnittää erityistä huomiota maatalouden tutkimuksen uudistamiseen. Kyseessä tulisi olla uudistus, jossa tutkimusta lähennetään käytäntöön, tehdään siitä asiakaslähtoisempää ja palvelevaa. Tällöin tulisi harkita mallia, jossa esimerkiksi yliopistosta luodaan koulutuksen, neuvonnan ja tutkimuksen keskipiste.

Maatalous ja maaseutuelinkeinon kehittäminen ja luominen on yhä enemmän yksilöiden ja yrittäjien tietojen ja taitojen kehittämistä. Yksilön kehittäminen on siis aina myös maaseudun kehittämistä, ei kuitenkaan enää vain materiaalista vaan ennen muuta taidollista kehittämistä. Tässä suhteessa maatalouden itsensäkin tulee avautua eikä suinkaan käpertyä omiin ympyröihinsä. Maatalouden tulee kehittyä yhtenä osana maamme elinkeinopoliittikkaa. Näin se todennäköisesti pärjää myös paremmin ja parhaiten avautuvilla markkinoilla.

Metsätalouden osalta totean, että on harmillista, että tämän sektorin voimavaroja vähennetään. Metsän merkitys on kansantaloudessa kiistaton, ja myös puun hyödyntämisessä on vielä paljon kehittämistä. Sen sijaan että askaroimme jatkuvasti uusien organisaatioiden kanssa, meidän tulisi suunnata olemassa olevia organisaatioita enemmän uuteen puun ja puun raaka-aineen hyödyntämiseen. Uusiutuva metsälautakuntajärjestelmä on täynnä ammattimiehiä, jotka niin päätettäessä ovat valmiita uuteen, ammatiksiin kuuluvaan kehittelytyöhön. Jääköhän tämä voimavara kokonaan käyttämättä?

Myös puumarkkinoiden toimivuuteen tulisi luoda uusia malleja. Raaka-aineen hyödyntäminen on kuitenkin kaikkien yhteinen etu. Valtion ei sinänsä pidä sitoutua raaka-aineen hinnoittelujärjestelmään, mutta sen ei myöskään pidä estää mm. sopimustuotantoa ja sopimustoimintaa. Puun tuotanton sopimustoiminta sopii erinomaisesti ei pelkästään hinnan vaan ennen muuta määrällisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Toivon nimenomaan metsäsektorilta sitä, että valtion metsäorganisaatioita myös omalta osaltaan kyseenalaistettaisiin. Olisi syytä miettiä, tarvitaanko meillä nykytilanteessa näin monta valtion eri metsätahoa, varsinkin kun ainakin julkisuudesta päätellen siitä näyttää seuraavan vain se, että syntyy erilaisia kuppikuntia. Voitaisiinko siirtyä vähitellen maa- ja metsätalousministeriö-

johtoiseen selkeämpään hallintomalliin, johon kuuluisi neuvonta, koulutus ja tutkimus kokonaisuuksina? Tämähän tietysti olisi tietyn tulostas- tuun puitteissa. Etuna tässä asettelussa olisi käsi- tykseni mukaan se, että siinä saattaisi jäädä varo- ja enemmän varsinaiseen metsien hoitoon.

Herra puhemies! Maa- ja metsätalousministe- riön budjetti on lamavuoden budjetti. Sitä on seuraavankin vuoden budjetti, mutta toivotta- vasti mm. nyt toteutettujen maatalouden lakiuud- istusten myötä saadaan aikaan uusia kehittämi- sen ja kehittymisen elementtejä. Niukkenevat voimavarat saavat toivottavasti aikaan uutta luovaa ajattelua ja yrittäjyyteen pohjautuvaa ke- hittymistä.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Kotimaisen kalan nosto, markkinointi ja jalostus sekä myynti edellyttävät sellaisten hankkeiden toteuttamista, jotka mainittuja tarkoituksia edistävät. Hallitus on ensi vuoden talousarvioon varannut 2,5 mil- joonaa markkaa kalataloudellisiin rakentamis- ja kunnostamishankkeisiin. Hallitus ehdottaa sa- malla, että määräraha merkitään kolmen vuoden siirtomäärärahaiksi. Jo määrärahan pienuus ja sen muuttaminen siirtomäärärahaiksi merkinnee sitä, että huomattava osa välttämättömistä hank- keista jää vaille rahoitusta.

Eräs näistä hankkeista, joita tässä nyt tarkoi- tan, on Taivassalossa sijaitsevan Tuomaraisten keskuskalatasaman huoltorakennus. Olen huol- lissani tästä tilanteesta. Olen tehnyt talousarvio- aloitteen 1,5 miljoonan markan määrärahasta ja tulen tuon aloitteen yksityiskohtaisessa käsitte- lyssä esittämään hyväksyttäväksi.

Haluaisin tässä yhteydessä todeta, että en nyt aio esiintyä maatalouspolitiikan asiantuntijana. Täällä on parempia sen alan tuntijoita. Mutta jotenkin minulle on syntynyt sellainen käsitys, että liian suoraviivaisesti täällä otetaan kantaa, unohdetaan se, että on kokonaan eri asia, jos kysymys on koneellistuneen maatalouden suuris- ta patruunoista tai viljelijäväestön pienten ja per- heviljelmien valtaenemmistöä, joka elää vai- keuksien ja ongelmien keskellä, pankkien velka- vankeudessa jnp. Tämä väestö elää myös maa- seudulla, ja sen elämästä ja tulevaisuudesta on kannettava huolta.

Ed. K a l l i : Herra puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoron osalta innostuin vastaamaan lä- hinnä metsäpolitiikasta ja metsäpolitiikan to- teuttamisesta, joka osaltaan liittyy tämän talous- arvion käsittelyyn.

Meillähän viime vuosina sen jälkeen, kun puun myyjien ja ostajien välillä ei enää ole ollut mahdollista tehdä perinteiseen tapaan sopimuk- sia, on syntynyt tilanne, jossa puun myyjien ja ostajien välillä on ollut syvä epäluottamus. Se on nopeasti vaikuttanut sittemmin puukaupalliseen tilanteeseen niin, että puu ei ole liikkunut osal- taan johtuen sopimismahdollisuudesta ja osal- taan puun hinnasta. Kilpailulaki, joka tuli voi- maan, osaltaan on estänyt vanhan kaltaisen jär- jestelmän käyttöönoton, jossa pelisäännöistä, pelitavasta ja taktiikasta olisi voitu sopia, mikä sitten olisi mahdollistanut sen, että jonkinlainen alueellinen tai laitoskohtainen hinnoittelu olisi ollut mahdollista. Mikäli puukaupassa jatkossa halutaan saada aikaan häiriötön tilanne, jossa puuta voitaisiin ostaa ja myydä entistä enemmän, se edellyttäisi jonkinlaista sopimista ja nyt voi- massa olevan kilpailulain jonkinlaista muutosta. Toivonkin, että hallitus osaltaan tässä on aktiivi- nen ja tähän tapaan toimii, jotta puuta saadaan riittävästi ja jotta puun myyjien ja ostajien välillä pelisäännöt tällä tavalla voisivat selkiintyä. Se kuitenkin on enemmän näiden kahden osapuolen välinen asia. Pelkällä metsäpolitiikalla, lainsää- dännöllä ja sanelemalla, tämä asia ei mene järjes- tykseen, vaan tarvitaan luottamuksen lisäämistä ja uusien pelisääntöjen soveltamista. Siten tämä tärkeä asia voidaan saada kuntoon. Siinä tieten- kin myös valtion osaltaan on oltava mukana edis- tämällä ja luomalla pelisääntöjä.

Sitten metsänparannustukeen, jota ed. Raja- mäki lyhyesti tulkitsi ja söhäisi sillä tavalla, että metsänomistajat saavat tukea korjatessaan puu- ta omaan lämmityskäyttöön tai saunan lämmit- tämiseen. Tarkoituksella ed. Rajamäki hyvin ka- pea-alaisesti otti tämän esiin. Meillähän metsän- parannusrahoitus tällä hetkellä tapahtuu niin, että pääsääntöisesti luovuttiin lainoista ja avus- tuksista ja siirryttiin pelkästään metsänparan- nustukeen, jota voidaan käyttää perinteisten toi- mien, kuten tien rakentamisen, ojituksen, taimi- kon hoidon ja nuoren metsän kunnostamisen, lisäksi nyt myös energiapuun korjuuseen sillä ta- valla, että kun nuoren metsän kunnostamisessa, jolloin ei synny myytävää puuta, metsänomistaja kaataa tai kerää energiapuuta ja kun tämän joko metsänhoitoyhdistys tai metsälautakunnan asiantuntija toteaa, on mahdollista saada tämän kaltainen palkkio, minkä ed. Rajamäki totesi. Se ei kuitenkaan ole mikään automatiikka, vaan se edellyttää tietynlaisen suunnitelmallisen nuoren metsän kunnostuksen toteutumista, jossa ediste- tään metsänhoitoa sillä tavalla, että mahdollisesti

tämä hanke myöhemmässä vaiheessa tuottaa sitä parempaa laatupuuta, jota teollisuus tarvitsee. Tilanteessa, jossa tämän kaltaiselle puulle valitettavasti nyt ja lyhyellä aikavälillä ei ole muuta järkevää käyttötapaa, on parempi, että puu poltetaan mökillä tai saunassa tms. Tämä kuitenkin palvelee nykyistä tilannetta varsin hyvin. Se aktivoi kunnostaman nuoria metsiä, mikä osaltaan myöhemmin näkyy kuitenkin sekä teollisuuden että koko yhteiskunnan ja myös metsänomistajan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Sitten yksityismetsätalouden hallinnon uudelleenjärjestelyyn tai siihen mahdollisuuteen, jonka se pitää sisällään, ja jota ed. Vuorensola puheessaan käsitteli. Nythän valtion metsien osalta metsähallitus liikelaitostettiin ja tämä osaltaan mahdollistaa sen, että valtion metsiä, nimenomaan talousmetsiä, voidaan hoitaa entistä järkevämmiin ja entistä paremmalla tavalla, ja se osaltaan on tietenkin haaste myös yksityismetsätalouden hallinnon suuntaan.

Kun valtiontalouden säästöistä johtuen olemme joutuneet tilanteeseen, että myös yksityismetsätaloudesta, sen neuvonnasta ja hallinnon osasta, on jouduttu resursseja ja määrärahoja vähentämään, on tietenkin luonnollista, että myös perinteiseen organisaatioon jollakin tavalla olisi voitu puuttua ja muuttaa sitä niin, että entistä vähemmällä rahalla olisi voitu toimia entistä paremmin ja tehokkaammin niin, että ne tulokset, jotka nyt koetaan järkeviksi ja tärkeiksi, olisi voitu hoitaa pienemmillä resursseilla suuntaamalla pääpaino niille töille, jotka nyt ovat tärkeitä. Valitettavasti vain me metsäihmiset emme tässä asiassa kyenneet löytämään yhteistä säveltä emmekä saamaan aikaan tilannetta, jossa yksituumaisuus olisi ollut vallitseva. Siis ei ollut edellytyksiä eikä mahdollisuuksia antaa tästä lakia. Nyt tämä tilanne, että jatketaan nykyisessä asennossa, varmaan paras mahdollinen.

Uskon kuitenkin, että metsälautakunnat, kaikkien osaltaan, lähtevät omia toimintojaan sopeuttamaan käytettävissä olevien resurssien ja rahojen puitteissa mahdollisimman tehokkaasti ja nyt osaltaan ottavat itse vastuun siitä, mitä itse olivat tekemässä. Myöhemmin jää nähtäväksi, kykenevätkö ne tähän. Ellei näin käy, uskon, että tämä asia nousee uudelleen esille ja pohdittavaksi, pääsääntönä sillä tavalla, että vähenevät rahat jatkossa kuitenkin entistä enemmän kohdennetaan niille alueille, joita tämän päivän metsätalous, metsänhoito ja niiden tarpeet edellyttävät: vähemmän hallintoon ja enemmän tulosta nimenomaan näihin metsällisiin toimiin, joilla panoste-

taan tulevaisuuteen ja jotka hyödyttävät sekä koko metsätaloutta että myös kansantaloutta.

Sinällään metsäpoliittinen keskustelu ja selvitys on tärkeä ja merkittävä asia. Sitä ei kenenkään sovi vähätellä. Osaltani annan arvon tälle avaukselle, mitä ed. Rajamäki esitti. Kaikki askeleet ja avaukset tällä suunnalla ovat tervetulleita. Tämä asia on tärkeä sekä metsänomistajille, metsäteollisuudessa työskenteleville ihmisille, metsäteollisuudelle että koko suomalaiselle yhteiskunnalle. Kaikki toimet ja edistysaskeleet, joita tällä sektorilla aikaansaadaan, ovat tervetulleita.

Meillähän Suomessa metsäteollisuus on investoinut yli 30 miljardia markkaa rahaa metsäteollisuuteen. Jotta nämä resurssit ja rahat mahdollisimman hyvin voitaisiin hyödyntää, se edellyttää, että koko ketju toimisi hyvin ja että kaikki ketjussa mukana olevat tahot ja osapuolet kokisivat saavansa oikeudenmukaisen palan siitä kakusta, joka jaettavana on. Vasta sen jälkeen on paremmat edellytykset lisäinvestoinneille, jotka sittemmin jauhavat ja tuovat lisätuloa kansantalouteen.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On erittäin hyvä, että metsäpolitiikasta keskustellaan vielä budjetin palautekeskustelun yhteydessä. Palaan vielä taimikon hoidon 25 markan kuutiokorvauskysymykseen. Ed. Kalli varmasti tietää yhtä hyvin kuin minäkin, että kyseessä oli alun perin järjestely, jolla energiapuun tuottajille kontrolloidusti oli tarkoitus tämä summa suorittaa. Kyseessä on vuositasolla kymmenien miljoonien markkojen potti, jonka käyttö ei vastaa kansalaisten oikeustajua. Sitä käytetään tänä päivänä sillä tavalla, että on konkreettisia esimerkkejä todella omasta käytöstä, jopa puhutaan naapuriin myynnistä, ja sitten 25 markan kuutiokorvauksesta. Tämän tyyppiä järjestelyjä, jotka mustaavat yksityismetsälain ja metsien hoidon periaatteita ja arvoa, ei pidä kauan jatkaa, vaan ne pitää purkaa ja poistaa. Kyseessä on, kuten ed. Kallin ja minun yhteiset ystävät metsähallinnonkin piirissä ovat kertoneet, puhdas poliittinen ratkaisu ja rahastus. Tarkoitus oli tehdä tästä todella kontrolloidumpi järkevämpi malli.

Ed. B j ö r k e n h e i m : Arvoisa puhemies! Olin havaitsevinani ristiriitaa ja epäluuloa ed. Vuorensolan puheenvuorossa siinä mielessä, että ensin hän moitti kaikkia työryhmiä siitä, että puuhastellaan organisaatioiden uudelleenjärjestelyn kanssa. Sitten muutama lause myöhemmin hän

sanoo, että meillä on liian monta organisaatiota, jotka tekevät päällekkäistä työtä. Jommankumman väitteenhän täytyy olla väärä. Voin vakuuttaa, että se työ, jota nyt on viime aikoina tehty nimenomaan organisaatioiden keventämiseksi ja päällekkäisten toimintojen poistamiseksi, olisi edennyt hyvin, mutta me tiedämme, mihin tämä kaatui valitettavasti.

Ihan niin kuin ed. Kalli sanoi, nimenomaanhan meidän pitää tähdätä siihen, että metsänparannusvaroja riittää metsään ja siinä tehtävään työhön ja organisaatiosta pois. Minä ainakin toivon vielä, että tätä metsälautakuntajärjestelmää voidaan keventää tulevan vuoden aikana.

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! En halua pitkittää tätä keskustelua. Haluan vain nostaa erään yksityiskohdan esille valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä. Se koskee kansallispuistoja. Maassammehan on 29 kansallispuistoa, joista 26 on Metsähallituksen hallinnassa, valvonnassa ja hoidossa ja kolme on Metsäntutkimuslaitoksen hoidossa. Kun mielestäni tulee järkevöittää kansallispuistojen hallintaa, hoitoa ja ennen kaikkea tietysti uusien rakentamista, valiokunta on edellyttänyt mietinnössään, että hallitus selvittää mahdollisuudet keskittää kansallispuistojen hallinta ja hoito yhdelle viranomaiselle. Minusta on hyvä, että tämä asia selvitetään. Kun rakenteille on tulossa mm. Kolin kansallispuisto ja Metsähallituksella on valmis organisaatio luonnonsuojelualueiden rakentamiseen ja hoitoon, niin mielestäni tämä asia tulee mahdollisimman pikaisesti selvittää.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyt menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Luukkainen: momentille 30.01.25 lisäyksenä 1 000 000 mk eläinkokeita vähentävien ja korvaavien menetelmien kehittämiseen. (III vastalause, TAA 172)

2. Ed. Luukkainen: ehdottaa, että talousarvioon palautettavalle momentille 30.01.50 (val-

tionapu eläinsuojelulle) otetaan 200 000 mk ja että momentin perusteluissa lausuttaisiin: ”Eduskunta edellyttää, että momentti säilytetään tulevissakin talousarvioissa.” (III vastalause, TAA 173)

3. Ed. Hämäläinen: momentin 30.31.41 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta toteaa, että tehtäessä maatalouden tuloratkaisuja tulisi pyrkiä veronmaksajien maksettavaksi tulevan hintaja tulotuen vähentämiseen.” (I vastalause)

4. Ed. Hämäläinen: momentin 30.31.44 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää hallituksen toimivan niin, että vastuu satovahingoista siirtyy asteittain tuottajille itselleen ja että valtion vastuut näiltä osin poistuvat.” (I vastalause)

5. Ed. Laaksonen: luvun 30.31 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää hallitukselta, että maatalouden tukea kehitetään nopeasti ja voimakkaasti tilakohtaiseen suuntaan.” (II vastalause)

6. Ed. Hämäläinen: momentin 30.32.40 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta toteaa, ettei momentille varattu määräraha tule riittämään, ellei elintarviketeollisuudelle anneta mahdollisuutta käyttää vientiin meneviin elintarvikkeisiin ulkomaisia, maailmanmarkkinahintaisia raaka-aineita ja ellei ylituotannon supistamiseksi oteta käyttöön tehokkaampia toimia, ja todetun perusteella eduskunta edellyttää hallituksen toimivan niin, etteivät veronmaksajien maksettaviksi tulevat vastuut ylituotannosta ja hinnanerokorvauksista kasva esitetystä vuoden 1994 aikana.” (I vastalause)

7. Ed. Rajamäki: luvun 30.32 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että maataloustuotteiden markkinointijärjestelmän muutokset eivät vuoden 1994 osalta muuta vuonna 1989 säädetyn maataloustulolain määrittelemää tuottajien osuutta vientituesta.”

8. Ed. Pulliainen: luvun 30.33 uudelle momentille 5 000 000 mk luonnonhoitotilojen perustamis- ja ylläpitoavustuksiin. (TAA 274)

9. Ed. Hämäläinen: luvun 30.33 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta toteaa, että maatalouden kehittämisrahaston varojen siirto muiden momenttien katteeksi hidastaa maatalouden rakennekehittämistä sekä vähentää aloitteleville viljelijöille suunnattuja tukitoimia. Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja ei saisi käyttää pääluokan menojen katteeksi vaan maatalouspolitiikkaa tulisi harjoittaa niin, että maatalouden eri momenteille syntyy pysyviä säästöjä.” (I vastalause)

10. Ed. Luukkainen: luvun 30.33 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että jatkossa Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja on käytettävä rahaston toiminta-ajatuksen mukaisesti maatalouden välttämättömän rakennemuutoksen toteuttamiseksi." (III vastalause)

11. Ed. Luukkainen: momentilta 30.34.40 vähennettäväksi 770 000 mk käyttösuunnitelman kohdasta Turkistalouden kehittäminen. (III vastalause, TAA 175)

12. Ed. Pulliainen: momentille 30.34.40 lisäyksenä 5 000 000 mk maaseudun uudenlaisten tuotanto- ja asuinyhteisökokeilujen avustamiseen. (TAA 273)

13. Ed. Pulliainen: momentille 30.34.46 lisäyksenä 1 000 000 mk metsämarjojen ja sienien varastoinnin tukemiseen.

14. Ed. Vähänäkki: momentille 30.36.45 lisäyksenä 1 000 000 mk suomalaisten luonnonkalojen istutuksiin itäisen Suomenlahden rannikkovesiin. (TAA 438)

15. Ed. Laine: momentille 30.36.77 lisäyksenä 1 500 000 mk kalataloudellisiin rakentamis- ja kunnostamishankkeisiin Taivassalon Tuomaraisten keskuskalastussatamassa. (TAA 141)

16. Ed. Vistbacka: momentille 30.36.77 lisäyksenä 2 000 000 mk kalateiden rakentamistöiden aloitukseen Pyhäjoen Venetpalon ja Haapakosken voimalaitoksiin. (TAA 421)

17. Ed. Polvinen: momentille 30.38.21 lisäyksenä 1 950 000 mk Hakasuon kalanviljelylaitoksen toiminnan tehostamiseen laitoksen henkilökuntaa lisäämällä. (TAA 267)

18. Ed. Pulliainen: momentille 30.70.21 lisäyksenä 3 000 000 mk vanhojen kotimaisten kotieläinrotujen ja -kantojen säilyttämiseen geenipankkina. (TAA 276)

19. Ed. Rask: momentille 30.85.22 lisäyksenä 10 000 000 mk Kemijoen virkistyskäytön kehittämiseen. (TAA 296)

20. Ed. Mäkelä: momentille 30.85.77 lisäyksenä 1 100 000 mk valtionosuutena yhdysvesijohdon rakentamiseen välille Muurame—Säynätsalo—Kinkomaa. (TAA 197)

21. Ed. Luukkainen: momentin 30.85.77 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että määrärahaa ei käytetä Tarpianjoen ruoppaukseen." (III vastalause)

22. Ed. Hämäläinen: momentilta 30.86.42 vähennettäväksi 5 000 000 mk yksityismetsätalouden edistämisorganisaatioiden valtionavuista. (I vastalause)

23. Ed. Polvinen: momentille 30.86.44 lisäyk-

senä 25 000 000 mk metsänparannustöihin. (TAA 266)

24. Ed. Luukkainen: luvun 30.95 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että Metsähallitus hoitaa valtion metsiä kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti eikä hanki tuloja luonnonsuojelualueilta." (III vastalause)

25. Ed. Luukkainen: pääluokan 30 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen maataloustulolain muuttamisesta siten, että luovutaan maataloustuotteiden vientituesta ja siirrytään maanviljelijöiden suoraan tulotukeen." (III vastalause)

26. Ed. Luukkainen: pääluokan 30 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että kalatalouden tukijärjestelmää yksinkertaistetaan ja päällekkäisiä tukimuotoja karsitaan." (III vastalause)

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Teen ehdotukset n:ot 1 ja 2.

Ed. Anttila: Kannatan ed. Luukkaisen tekemiä ehdotuksia.

Ed. Hämäläinen: Teen ehdotukset n:ot 3 ja 4.

Ed. Lahti-Nuutila: Kannatan.

Ed. Laksonen: Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. Apukka: Kannatan.

Ed. Hämäläinen: Teen ehdotuksen n:o 6.

Ed. Lahti-Nuutila: Kannatan.

Ed. Rajamäki: Teen ehdotuksen n:o 7.

Ed. Törnqvist: Kannatan.

Ed. Pulliainen: Teen ehdotuksen n:o 8.

Ed. U. Anttila: Kannatan.

Ed. Hämäläinen: Teen ehdotuksen n:o 9.

Ed. Lahti-Nuutila: Kannatan.

Ed. Luukkainen: Teen ehdotukset n:ot 10 ja 11.

Ed. U. Anttila: Kannatan tehtyjä ehdotuksia.

Ed. Pulliainen: Teen ehdotukset n:ot 12 ja 13.

Ed. U. Anttila: Kannatan tehtyjä ehdotuksia.

Ed. Vähänäkki: Teen ehdotuksen n:o 14.

Ed. Rinne: Kannatan.

Ed. Laine: Teen ehdotuksen n:o 15.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Vistbacka: Teen ehdotuksen n:o 16.

Ed. Jurva: Kannatan.

Ed. Polvinen: Teen ehdotuksen n:o 17.

Ed. Apukka: Kannatan.

Ed. Pulliainen: Teen ehdotuksen n:o 18.

Ed. U. Anttila: Kannatan.

Ed. Rask: Teen ehdotuksen n:o 19.

Ed. A. Ojala: Kannatan.

Ed. Mäkelä: Teen ehdotuksen n:o 20.

Ed. Suhonen: Kannatan.

Ed. Luukkainen: Teen ehdotuksen n:o 21.

Ed. U. Anttila: Kannatan.

Ed. Hämäläinen: Teen ehdotuksen n:o 22.

Ed. Lahti-Nuutila: Kannatan.

Ed. Polvinen: Teen ehdotuksen n:o 23.

Ed. Apukka: Kannatan.

Ed. Luukkainen: Teen ehdotukset n:ot 24—26.

Ed. U. Anttila: Kannatan tehtyjä ehdotuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—26 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Maa- ja metsätalousministeriö ja maa-seutuelinkeinopiirit

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 1 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 51 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 54. (Ään. 68)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 2.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 2 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 58. (Ään. 69)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 02 Maa- metsätalousministeriön tietopalvelukeskus hyväksytään.

Luku 31 Hint- ja tulotuki

Äänestys ed. Hämäläisen ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 3 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 50 ei-ääntä, 2 tyhjä; poissa 55. (Ään. 70)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hämäläisen ehdotuksesta n:o 4.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 4 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 41 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 53. (Ään. 71)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta n:o 5.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 5 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 54 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 53. (Ään. 72)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 32 Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottamistoimenpiteet

Äänestys ed. Hämmäläisen ehdotuksesta n:o 6.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 6 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 42 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 53. (Ään. 73)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rajamäen ehdotuksesta n:o 7.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 7 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 55 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 52. (Ään. 74)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 33 Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen

Äänestys ed. Pulliaisen ehdotuksesta n:o 8.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 8 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 46 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 52. (Ään. 75)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hämmäläisen ehdotuksesta n:o 9.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 9 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 52 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 55. (Ään. 76)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 10.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 10 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 53 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 52. (Ään. 77)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 34 Muut maatalouden menot

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 11.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 11 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 128 jaa- ja 15 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 54. (Ään. 78)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pulliaisen ehdotuksesta n:o 12.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 12 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 46 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 53. (Ään. 79)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pulliaisen ehdotuksesta n:o 13.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 13 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 56 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 53. (Ään. 80)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 36 Kala-, riista- ja porotalous

Äänestys ed. Vähänäkin ehdotuksesta n:o 14.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 14 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 59 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 53. (Ään. 81)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laineen ehdotuksesta n:o 15.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 15 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 44 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 53. (Ään. 82)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vistbackan ehdotuksesta n:o 16.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 16 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 26 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 53. (Ään. 83)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 38 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Äänestys ed. Polvisen ehdotuksesta n:o 17.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 17 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 32 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 53. (Ään. 84)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 65 Geodeettinen laitos hyväksytään.

Luku 70 Maatalouden tutkimuskeskus

Äänestys ed. Pulliaisen ehdotuksesta n:o 18.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 18 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 50 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 52. (Ään. 85)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 72 Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos, luku 76 Metsäntutkimuslaitos, luku 83

Kasvintuotannon tarkastuskeskus ja luku 84 Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos hyväksytään.

Luku 85 Vesivarojen käyttö ja hoito

Äänestys ed. Raskin ehdotuksesta n:o 19.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 19 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 53 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 55. (Ään. 86)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta n:o 20.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 20 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 27 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 53. (Ään. 87)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 21.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 21 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 22 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 55. (Ään. 88)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 86 Yksityismetsätalous

Äänestys ed. Hämmäläisen ehdotuksesta n:o 22.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 22 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 36 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 54. (Ään. 89)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Polvisen ehdotuksesta n:o 23.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 23 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 26 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 53. (Ään. 90)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 87 Maanmittauslaitos ja luku 92 Kartta-keskus hyväksytään.

Luku 95 Metsähallitus

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 24.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 24 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 44 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 58. (Ään. 91)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 96 Eräät metsätalouden menot, luku 97 Kasvinjalostuslaitos sekä luku 99 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

Pääluokan perustelut

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 25.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 25 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 88 jaa- ja 55 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 54. (Ään. 92)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 26.

Mietintö ”jaa”, ehdotus n:o 26 ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 57 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 52. (Ään. 93)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

P ä ä l u o k k a 31

Yleiskeskustelu:

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Ministeri Viinanen pyrki jo eilen yleiskeskustelun yhteydessä käyttämässään puheenvuorossa lyömään jalat alta kansanedustajien todennäköisiltä muutosehdotuksilta tässä liikenneministeriön pääluokassa sekä myös valtiovarainvaliokunnan mietinnössä esitetyiltä johtopäätöksiltä.

Nimittäin valiokunta totesi hallituksen ehdotuksen johtavan investointitason romahtamiseen ja eduskunnan esittämien aluerakenteellisten tavoitteiden toteuttamatta jättämiseen. Valiokunta katsoi tarpeelliseksi investointitason nostamisen niin tielaitoksen kuin rautatiehankkeidenkin osalta. Lainaan nyt pikkuisen tästä valiokunnan mietinnöstä, jossa todella tielaitoksen osalta sanotaan näin: ”Valiokunta toteaa, että kehittämismäärärahojen esitetyn suuruinen vähentäminen johtaa investointitason romahtamiseen, jolloin eduskunnan esittämät aluerakenteelliset tavoitteet eivät toteudu.” Edelleen: ”Aluerakenteen hajanaisuus merkitsee valiokunnan mielestä kansainvälistyvässä kehityksessä tehottomuutta ja sidottujen pääomien vajaata käyttöä.” Tämän jälkeen valiokunta sitten katsoi, että: ”Mahdollisissa elvyttävyyteen tähtäävissä talousarvioissa investointitasoa tulisi nostaa ja suunnata investoinnit eduskunnan aiemmin osoittamiin aluerakennetta kokoaviin hankkeisiin sekä tärkeitten kansainvälisten yhteyksien nopeampaan parantamiseen.”

Valtiovarainvaliokunta puhuu mietinnössään myös lähialueiden hankkeiden edistämisestä ja tieverkon kehittämishankkeiden toteuttamisesta. Valiokunta katsoo, että ”liikenneministeriön tulisi pikaisesti selvittää yhdessä eri osapuolten kanssa kokonaiskuljetusselvityksenä kansalliset intressimme oman kanavaverkostomme kehittämiseksi sekä oman sopivan tonnistomme aikaansaamiseksi”.

Mitä tulee vielä rautatieliikenteeseen, niin siltä osin valtiovarainvaliokunnan mietintö on sivulla 110 juuri sen kaltainen kuin edellä koetin kuvaila. Tässä mietinnön osassa lausutaan mm. näin: ”Rataverkon kehittämis- ja kunnossapitomäärärahat ovat alentuneet tasolle, joka jatkuessaan merkitsee käytännössä käytettävissä olevan rataverkon puolittumista. Tämä merkitsee sitä, että osa maastamme jää kokonaan rautatieliikenteen ulottumattomiin.”

Haluaisin todeta, että vaikka valtiovarainvaliokunta mielestäni on aika hyviä kannanottoja ja hyviä johtopäätöksiä tehnyt ainakin siltä osin kuin edellä lainasin, niin valtiovarainvaliokunta ei kuitenkaan ole tehnyt vastaavia muutosehdotuksia talousarvioon. Muutosehdotusten teko on jäänyt opposition huoleksi. Esimerkiksi vasemmistoliiton kansanedustajat ehdottavat hallituksen vähentämisehdotusten sijaan tieverkon kehittämisrahaa korotettavaksi 500 miljoonalla markalla ja vastaavasti Valtionrautateiden radanpidon kehittämisinvestointeihin 300:n, ja perusra-

danpitoinvestointeihin 200 miljoonan markan lisäystä.

Seuraavassa käsittelen lähinnä Turun ja Porin läänin molempien vaalipiirien, niin pohjoisen kuin eteläisen, sekä erityisesti Varsinais-Suomen kansanedustajien yhteistyöryhmän ehdotuksia talousarvioon tehtäviksi muutoksiksi, jotka tulevat äänestettäväksi yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Ensimmäisenä otan esille ed. Olavi Ala-Nissilän ja 22 muun kansanedustajan allekirjoittaman aloitteen, jossa kiinnitetään huomiota Turun tiepiirin perustienpidon rahoituksen alimitoitukseen liikennesuorituksen ja tiepituuden edellyttämään tarpeeseen nähden. Lauttakustannuksilla karsittu rahoitusosuus talousarvioesityksessä on 11,1 prosenttia, kun piirin osuus liikennesuoritteesta on noin 13 prosenttia.

Talousarvioon merkityn määrärahan jakaminen esitetyn alueellisen jaon mukaisesti johtaisi aloitettavien tienparannuskohteiden karsimiseen Turun ja Porin läänissä noin puolella suunniteluista sekä merkitsisi entistäkin suurempaa jälkeenjääneisyyttä maan tieverkon keskimääräisestä kuntotasosta.

Ministeri Viinaselle, viitaten hänen eiliseen puheenvuoroonsa, voin vakuuttaa, että tässä aloitteessa, josta nyt puhun, ei ehdoteta mitään lehmänpolkujen rakentamista tai peruskunnossapittoa. Hän nimittäin käytti lehmänpolku-nimitystä eilen pariin kolmeen kertaan. Tulen ehdottamaan ed. Ala-Nissilän ym. aloitteen pohjalta 25 miljoonan markan määrärahaa Turun tiepiirin perustienpidon rahoittamiseen.

Toisena asiana otan esille nimelläni tehdyn talousarvioaloitteen, jossa ehdotetaan 1,5 miljoonan markan määrärahaa Kustavin ja Lokakahden välisen Lehmänkurkun tieyhteyden rakentamiseen. Siis kysymys on Lehmänkurstusta eikä lehmänpolusta, kuten ministeri Viinanen puhui. Tämä aloite, josta nyt puhun, on ollut vireillä jo kymmenien vuosien ajan, ja liikenneministerit kukin vuorollaan ovat puoltaneet hankkeen toteuttamista, mutta rahaa ei ole hankkeelle myönnetty. Vaikka kaikki aikaisemminkin esitetyt, hanketta puoltavat perustelut ovat edelleen ajankohtaiset ja paikkansa pitävät, kuten mm. hanketta ainakin aikaisemmin puoltanut ministeri Kanervakin tietää, on perusteluihin vielä lisättävä yksi asia, ja se on Vakka-Suomen erittäin vaikea työllisyystilanne, joka sekin puoltaa hankkeen hyväksymistä. Mikäli tämä hanke jää roikkumaan, on pakko ryhtyä valmistelemaan sen korvaamista lossi-, lautta- tai laivayhteyksin.

Tulen joka tapauksessa vielä ehdottamaan 1,5 miljoonan markan määrärahaa Lehmänkurkun tieyhteyden rakentamiseen.

Olen myös tehnyt aloitteen Kustavin keskusta-alueen kevyen liikenteen väylien rakentamiseksi Kustavin kirkolta Vartsalan lossirantaan ja Kaurissaloon johtavan maantien varteen. Kustavin keskustasta Vartsalan lossirantaan ja Kaurissaloon johtavat tiet ovat vilkasliikenteisiä ja näiden teiden kapeudesta johtuen turvattomia jalankulkijoille ja pyöräilijöille. Pyöräilijöitä siellä liikkuu hyvin paljon mm. matkaamassa Ahvenanmaalle Kustavin Vartsalan lossiyhteyden kautta. Juuri tästä syystä kevyen liikenteen väylien rakentamista tulisi jatkaa ehdottamillani tieosuuksilla ja varata tarkoitukseen miljoonan markan määräraha, jota tulen ehdottamaan.

Uudenkaupungin seudun työllistämistä ja kehittämistä silmälläpitäen olisi tärkeätä kiirehtiä liikenneyhteyksien parantamista. Siinä tarkoituksessa tulen ehdottamaan 1 miljoonan markan varaamista talousarvioon Uudenkaupungin ohittavan ohikulkutien rakentamiseen Lokalahdelta Pyhärantaan. Tämä on Uudenkaupungin hyväksymän kehittämisohjelman ensimmäisiä tavoitteita, siis Uudenkaupungin kaupungin ja koko Vakka-Suomen kannalta erittäin tärkeä hanke.

Varsinais-Suomen seutukaavassa ja Loimaan kaupungin ja kunnan yhteisessä yleiskaavaluonnoksessa on varauduttu uuden valtatie 9:n liittymän rakentamiseen kaupungin etelärajalle. Liittymä on välttämätön Loimaan kaupungin nykyisen liikenteen pullonkaulan selvittämiseksi. Uudella liittymällä olisi elvyttävä vaikutuksensa myös Loimaan kaupungin ja koko lähiseudun elinkeinoelämälle. Siitä muodostuisi Loimaan eteläinen portti, ja se avaisi lisäksi mahdollisuuden ohikulkevan valtatie 9:n matkailupalvelujen laajempaankin kehittämiseen. Myös mm. näillä perusteilla olen jättänyt talousarvioaloitteen, jossa ehdotan talousarvioon otettavaksi 7 miljoonaa markkaa valtatie 9:n eteläisen liittymän ja siihen liittyvien katujärjestelmien toteuttamiseksi Loimaalla, ja tulen tekemään aloitteeni mukaisen ehdotuksen.

Viittasin jo puheenvuoroni alussa rautatiehankkeiden kehittämistarpeisiin. Turun ja Helsingin välisen rantaradan perusparantaminen on jo vuosikaudet ollut esillä talousarviokäsittelyssä. Rahaa on tarkoitukseen myönnetty ja myönnetään tälläkin kertaa hallituksen ehdottamana, mutta kuitenkin niin nihkeästi, että työn valmistuminen on viivästynyt monilla vuosilla alku-

peräisiin suunnitelmiin verrattuna. Jotta enää ei tulisi uusia viivästymisiä, Varsinais-Suomen kansanedustajien yhteistyöryhmä päätti tehdä talousarvioaloitteen määrärahan korottamiseksi. Ed. Paasion nimellä oleva talousarvioaloite tulee nyt käsiteltäväksi. Tulemme ehdottamaan ed. Paasion nimellä olevan talousarvioaloitteen hyväksymistä.

Ed. Ala-Nissilän nimellä on jätetty myös toinen vaalipiirimme kansanedustajien yhteisaloite, joka koskee Turun — Toijalan radan tason nostoa ja sähköistuksen suunnittelua. 10 miljoonan markan määrärahaehdotus on jaettu pöydille minun nimissäni, ja tulen tämän mukaisen ehdotuksen tekemään yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Olen tehnyt myös talousarvioaloitteen Uudestakaupungista Raumalle ja Poriin johdettavan Urpo-radon suunnittelun jatkamisesta. Hankkeen yleissuunnitelma valmistui jo 1970-luvulla. Aloitteeni tarkoittaa yleissuunnitelman saattamista jatkosuunnittelukelpoiseksi. En kuitenkaan tee varsinaista määrärahaehdotusta, vaikka se oli talousarvioaloitteeni varsinaisen tarkoitus, vaan ehdotan aloitteeni perusteella lausumaa, jonka toivon johtavan seuraavan talousarvion käsittelyssä myös määrärahaan tai ainakin sellaiseen jatkosuunnitteluun, jota aloitteellani olen tarkoittanut.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Laman johdosta infrastruktuuri-investointeja on jouduttu vetämään alas huomattavasti. Liikennemäärät ovat myös laman johdosta supistuneet jonkin verran, vaikka selvästi vähemmän, kuin mitä kansantalouden lasku antaisi ymmärtää. Nyt kun ensi vuoden budjetti alkaa olemaan tiedossa, kun tuloratkaisu on saatu aikaan, kun valtion ulkomainen laina ei enää kasva, vaan supistuu, alkaa olla se aika, jolloin voidaan lisätä infrastruktuuria Suomessa. Liikenneministeriössä suunnittelemme parastaikaa sen tyyppisiä toimenpiteitä ensi vuoden ensimmäiseen lisäbudjettiin.

Ne harvat kohteet, joihin on mahdollista käyttää rahaa, ovat pullonkauloja päätieverkostossa, ja ne ovat siitäkin syystä myös ympäristöpoliittisesti tärkeitä. On tarkoitus, että nämä investoinnit tehdään sekä rautatie- että maantiepuelella. Suhdannepoliittisesti tämän tyyppiset toimenpiteet ovat ensi vuoden aikana ajankohtaisia. Jos käänne taloudessa tapahtuu nopeammin kuin nyt voidaan ennakoita, saamme myös enemmän liikkumatilaa. Pelkään kuitenkin pahasti, että

Lehmänkurkun tie joutuu vielä odottamaan jonkin verran, niin hyvä ehdotus kuin se onkin.

Ed. M. Laukkaneen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oli oikein hyvä kuulla ministeri Norrbackin linjaus, mutta olisin kyllä, herra ministeri, kaivannut hieman selkeämpää kantaa koko maan kannalta hyvin olennaiseen ja merkittävään isoon kansainväliseen ratakäyttöön eli Itäradan toteuttamiseen. Sillä on todellakin kiire, ja se jos mikä olisi myös selkeä liikennepoliittinen kannanotto ja ratkaisu, joka tukisi myös Suomen asemaa eurooppalaisena sillanpääasemana yhteyksien rakentamisessa Venäjälle. Sinne muutoin sivumennen sanoen Suomen vienti on räjähdysmäisessä kasvussa. Viime kuukausien kauppatilastot sen osoittavat.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on mainittu Kerava — Lahti-rataoikaisu ja tietysti oikein tervetulleena hankkeena myös perusparanumäärärahojen aikaansaanti, mutta mielestäni ministeri Norrback voisi hieman omaa linjaustaan, varsinkin rautatieinvestointien osalta tämentää. Onko niin, että hän tulee tyytymään Kerava — Lahti-rataoikaisuun ja katsoo, että se on sitten itäratainvestointi sellaisenaan. Myönnän, että kyllähän se Pohjois-Kymenlaakson, Etelä-Karjalan ja Savonkin osalta puolella tunnilla matkaa lyhentää, mutta on aivan selvää, että se on hyväksyttävissä vain siitä näkökohdasta käsin, että se on ensimmäinen askel itäratahankkeessa ja siitä seuraa sitten myös jatkoa. Toivoisin, että hallitus ja ministeri Norrback tässä asiassa voisivat edetä hyvin nopealla aikataululla.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tietysti aivan myönteistä kuulla, että hallitus on vihdoinkin herännyt tekemään liikenneinvestointeja erityisesti lamatilanteen työllisyyttä helpottamaan. Mutta tuntuu kyllä varsin erikoiselta, että me nyt päätämme ensi vuoden varsinaista budjettia ja ennen kuin se on edes loppuun lyöty, puhutaan, että vasta ensi vuoden lisäbudjeteissa nämä hoidetaan. Miksei niitä voitu esittää jo tähän budjettiin, kun valtiovarainvaliokunnassa runsaasti vielä loppuvaiheessa tehtiin monenlaisia muutoksia siihen?

On erittäin tärkeää, että rataverkkoa pidetään kunnossa. Tällä hetkellä se on alkanut rapistua niin, että joudutaan nopeuksia pudottamaan. Ed. M. Laukkaselle muistuttaisin, vaikka on tietysti erittäin tärkeä kehittää länsi — itä-suuntaista uutta rataa, että ei pidä unohtaa päärataa, joka

kulkee Helsingistä Lappiin saakka, tietysti Tampereen kautta. Silloin ensijaisesti pitää tietysti Helsingin — Tampereen väliä parantaa, jotta päästään nopeammin Rovaniemelle saakka.

Nämä hankkeet pitäisi saada nopeasti liikkeelle erityisesti sen vuoksi, että nämä ovat hyviä työllisyysinvestointeja. Pirkanmaalla on myös esitetty Hämeenlinnan — Tampereen moottoritien rakentamista. Tämä on Pirkanmaalla varsin laajan mielipiteen tukema kanta, joten toivon, että ministeri myös on valmis viemään tätä eteenpäin.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhdyn ed. M. Laukkasen esittämään kritiikkiin siitä, että todella Heli-radasta ei ole mitään mainintaa. Tuntuu kuin liikenneministeriössä ei suunniteltaisi yhtään pidemmälle, ainoastaan siihen, mihin käsi ulottuu. Korjataan vanhaa, mutta todella valtakunnalle ja isänmaalle tärkeitä hankkeita ei millään tavalla viedä eteenpäin.

Jokainen meistä tietää, että sen jälkeen, kun Suomesta tulee EU:n jäsen, toivottavasti mahdollisimman pian, EU-maat tulevat kuljettamaan tavaransa laivoilla Suomeen. Kaikki etelärannikon satamat ovat silloin täystyöllistettyjä ja niiden välillä pitää olla aina Porista Haminaan saakka kunnollinen ratayhteys ja siitä jatkuen suoraan Pietariin. Olisi hyvä, että todella vähän pitemmällekin ministeriössä nähtäisiin. Mutta tuntuu siltä, että ei Suomen tulevaisuudesta sillä sektorilla kanneta huolta ollenkaan.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan suositus siitä, että nyt päätettäisiin Hyvinkää — Lahti-rataosuuden rakentamisesta, saattaa olla hyvä päätös tässä vaiheessa. Muiden vaihtoehtojen vertailuun on ehkä syytä varata jonkin verran lisää aikaa, koska maailma muuttuu aika paljon. Jokaisen vaihtoehdon takana on hyvin itsevarmoja lobbajia, ja sekin on tietenkin sallittua. Mikä se varsinainen totuus sitten on, sitä kannattaa ehkä vähän pohtia. Kun ed. Vähänäkki moittii meitä siitä, ettei meillä ole riittävän pitkäjänteisiä suunnitelmia, niin juuri itäratahan on sellainen projekti, joka toteutuu aikaisintaan ensi vuosituhanen puolella ja makaa sitten satoja vuosia, eli ei ainakaan pitkäjänteisyyden puutteesta sovi moitita liikenneministeriötä, ehkäpä jostakin muusta, (Ed. Vähänäkki: Katsotaan ensi hallituksen aikana, lähtekö liikkeelle!) jos ed. Vähänäkin mielikuvitus riittää, ellei, niin minä voin auttaa ja etsiä kritiikin aiheita.

Mitä sitten suhdanneinvestointeihin tulee, niin nyt pitää valppaasti seurata kehitystä ja valtion pitää toimia nopeasti silloin, kun uusista investoinneista on hyötyä, eli pitää toimia hyvin määrätietoisesti tältäkin osin, niin kuin yritetään tehdä. Nyt, kun budjetti on tiedossa, tuloratkaisu on tiedossa, vaihtotase pysyy ylijäämäisenä, niin tiedämme ainakin nämä perusedellytykset, jotka ovat äärettömän tärkeitä, kun kehitetään taloutta ja kun halutaan parantaa työllisyyttä.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa herra puhemies! Tarkoitukseni on puhua jonkin verran liikenneturvallisuudesta, mutta en malta olla toteamatta, että tuntuu hieman oudolta kuulla tavoitteita siitä, kuinka investoitaisiin moottoriteihin tai Tampereelle kulkevaan luotijunaan, joka kulkisi 200 kilometriä tunnissa. Ihmetyttää, että erityisesti opposition taholtaikin suosittaisiin tällaisia ajatuksia, jopa ed. Stenius-Kaukonen tuntui suosivan ehkäpä vain asuinpaikkansa perusteella, ja se on jollakin tavoin ristiriitaista, koska täällä juuri eilen on murehdittu sitä, että Suomessa ihmiset jopa näkevät nälkää. Taloudellinen tilanne on ajautunut näin valtavaan kriisiin, eikä silloin minusta ole uskottavaa samanaikaisesti puhua siitä, kuinka upeata olisi saada moottoritie, koska minusta se on mahdotonta tilanteessa, jossa perusasiatkin ovat uhattuina kansalaisilta. (Ed. Laine: En usko, että ed. Stenius-Kaukonen puhui moottoriteistä, enkä ainakaan minä!) — Ed. Laine väittää, että ed. Stenius-Kaukonen ei puhunut kauniisti moottoritien puolesta, mutta olin juuri kuulevinani, että hän nimenomaan puhui Tampereen puolesta olevan moottoritien puolesta ja myös näistä luotinopeusjunista. Ymmärrän, että se on aivan sama asia, sijoittaa nyt infrastruktuuriin kymmeniä, ehkä satojakin miljoonia ja samanaikaisesti monet ihmiset näkevät nälkää. Voisin kuvitella, että prioriteetin kannalta pitäisi ensiksi ratkaista ihmisten nälkäongelma, ja jos rahaa jää, sen jälkeen voitaisiin ehkä keskittyä infrastruktuurin rakentamiseen. Kaiken lisäksi, jos ed. Laine haluaa, totean vielä varmuuden vuoksi senkin asian, mitä tähän infrastruktuuriin tulee, että kun maailmaa sanotaan suureksi perheeksi, niin olen vakuuttunut siitä, että ennen kuin me satsaamme kovin paljon moottoriteihin ja luotinopeusjuniin lisää rahaa, meidän pitäisi itse asiassa huolehtia maailman nälkäongelmasta. Maailmalla kuolee 14 600 000 lasta nälkään joka vuosi, ja jos me suljemme silmämme tältä ja haluamme kulkea kahtasataa Helsingin ja Tampereen välillä junassa, minusta

silloin meidän arvoissamme on jotakin pahasti vialla.

Arvoisa herra puhemies! Puhun liikenneturvallisuudesta ja pitkän linjan kehityksestä liikenteen puolella. Osallistuin juuri äskettäin Tanskassa Aalborgissa olleeseen Eurotraffic 93-liikenneseminaariin, ja monet niistä ajatuksista, joita nyt esitän, perustuvat oikeastaan tämän seminaarin herättämiin tuntoihin.

Ensinnäkin on kiistatonta se, että jos liikennettä ei tarkastella itsenäisenä yksikkönä, johon haluttaisiin vaikuttaa, niin kaikki muu talouspoliittinen kehitys ja ajattelu, jota Euroopan yhteisön piirissä harjoitetaan, johtaa väistämättä erittäin radikaaliin liikenteen kasvuun. On aivan selvää, että jo Eta-ratkaisun myötä Suomi ei jää tämän täysin kielteisen kehityksen ulkopuolelle. Liikenteen raju kasvu johtaa väistämättä ympäristön lisääntyvään saastumiseen, ja tätä ei pitäisi kenenkään hyväksyä. Tällainen kehitys on meidän edessämme, enkä ole havainnut mitään sellaisia aktiivisia otteita, että liikenneministeriö vakavasti paneutuisi tällaiseen kielteiseen kehitykseen.

Liikenteen määrällinen kasvu, joka siis perustuu talouden yhdentymisiin eri valtioiden välillä, johtaa ei ainoastaan siihen, että ympäristö rajusti saastuu, vaan myös lisääntyneisiin liikennekuolemiin. Tällä hetkellä Euroopan yhteisön maissa kuolee vuosittain noin tuhat ihmistä viikossa eli yli 50 000 ihmistä vuodessa, ja tämä on suunnatoman suuri uhraus, jos ajatlemme sitä henkisen kärsimyksen ja muun kuin aineellisen menetyksen kannalta. Myös taloudellisesti se näyttelee valtavan suurta menetystä.

Voi tietysti sanoa, että Euroopan yhteisö samanaikaisesti pyrkii näiden seminaarien avulla ja tieteellis-teknisen kehityksen avulla siihen, että liikenneturvallisuus paranisi, mutta tämä ei käytännössä ole mahdollista, koska liikennetiheys kasvaa niin rajulla tavalla. Tekninen kehitys tuo esiin visioita siitä, kuinka satelliittien avulla ohjataan yhä voimakkaammalla tavalla liikennettä ja näin välttyttäisiin liikennekuolemilta. Tämä painotus on periksi antamista sen tosiasian suhteen, että itse asiassa lähes kaikissa liikenneonnettomuuksissa on taustalla aina inhimillinen tekijä. Yli 95 prosenttia liikenneonnettomuuksista johdetaan selvistä virheistä, joihin kuljettaja tai muu liikenteeseen osallistunut syyllistyy.

Arvoisa herra puhemies! En kerta kaikkiaan usko, että me voisimme palata enää sellaiseen aikaan, että henkilö voisi vaikkapa alkoholin vaikutuksen alaisena kulkea turvallisesti tieliikenteessä, mutta aikoinaan vielä näin oli. Voimme

vain ajatella maanviljelijää, joka kuuman kesäpäivän myi torilla tavaroitaan ja joi sen verran alkoholia, että illalla oli väsyneessä kunnossa, ja kun hän palasi takaisin kotiinsa, niin matkalla hän nukahti. Silti hän pääsi turvallisesti kotiin, koska hevonen toki osasi reitin kotiin asti ja vei turvallisesti isäntänsä kotiin. Tällainen aika ei enää palaa, niin paljon kuin uhrataankin miljardeja liikenneturvallisuuden tekniseen kehittämiseen.

Siksi minusta olisi välttämätöntä, että kiinnitettäisiin voimakasta huomiota siihen, että liikenne ylipäättänsä vähenisi. Tämän pitäisi olla yksiselitteinen tavoite, ja kaikkien niiden toimenpiteiden, mitä liikenneministeriönkin puolella tehdään, pitäisi pyrkiä juuri tähän tavoitteeseen: liikenteen vähenemiseen, ennen kaikkea henkilöliikenteen ja yksityisautoiluun.

Näyttää siltä, että on tapahtumassa juuri päinvastainen kehitys, jossa joukkoliikenne erityisesti verouudistusten myötä joutuu yhä huonompaan asemaan. Ja kun markkinavoimille annetaan sijaa, niin voidaan lakonisesti todeta, että kun joukkoliikenne ei ole kannattavaa, se voidaan lakkauttaa. Mutta tämä on äärettömän kielteinen kehitys maaseudun ja niiden kansalaisten kannalta, jotka eivät haluaisi turvautua yksityisautoiluun.

Toinen merkittävä asia, mikä talouden yhdentymisen myötä lisääntyy, on tietenkin tavaraliikenne ja siinä ennen kaikkea ristikkäisliikenne. Kysyin komission edustajalta tässä seminaarissa, onko mitään mieltä siinä, että Saksasta kuljetetaan kestokakkupohjia Suomeen ja Suomesta kuljetetaan keksejä Saksaan. Ymmärrämme, mikä valtava rasite tämä on ympäristölle. Komission edustaja toisaalta myönsi, että tämä on kiellettyä kielteistä ja pitäisi pyrkiä siihen, että tällaista liikennettä voitaisiin vähentää. Mutta toisaalta hän aika rehellisesti myönsi, että on kuitenkin niin, että integraatio johtaa juuri tällaiseen kehitykseen. Täysin vapaa kansainvälinen kilpailu, Eurooppa ilman rajoja, on aivan sama asia kuin kotimarkkinat Suomessa. Täällä kilpaillaan surutta ja annetaan tavaroiden kulkea rajojen sisäpuolella vaikka Helsingistä Inariin ja päinvastoin, jos vain kauppa käy. Nyt kun tämä laajenee koskemaan koko Eurooppaa, seurauksena on suunnaton liikenteen rasituksen kasvu. Tätä ei pitäisi kenenkään hyväksyä. Kontrollimatonta markkinavoimiin perustuva liikenteen liikey joudutaan hyväksymään.

Yhtä lailla voimme sanoa, että henkilöliikenteenkin osalta nykyajan ihminen on aivan liian kärsimätön ja levoton. Se osaltaan lisää aivan

turhaa ja tarpeetonta kulkemista paikasta a paikkaan b. Tässäkin suhteessa olemme vieraantuneet ja etääntyneet niin kauaksi alkuperäisestä ideasta, että tuskin me enää pystymme sitä hahmottamaan. Ja jos sanoo ääneen jotakin tähän liittyen, se voi pikemminkin kuulostaa koomiselta kuin järkevältä.

Tosiasiassa on kuitenkin käsittääkseni se, että alun perin ihminen oli paikallinen ihminen. Hänellä oli tietty asuinpaikka, hän saattoi syntyä siellä ja kuolla siellä. Enkä usko, että se oli ollenkaan niin haitallista ja kielteistä kuin tänä päivänä ehkä ajattelemme, että joku on paikallinen ihminen. Tästä paikallisuudesta on ollut paljon iloa siinä mielessä, että matkustaminen on jäänyt vähemmälle. Kulkeminen paikasta toiseen on totta kai antanut enemmän aikaa itse elämiseen, koska en usko siihen, että varsinainen elämäntehtävä kenelläkään olisi kulkea eri paikkojen välillä, niin mukavaksi kuin kulkeminen voidaan saada. Tässä suhteessa on tapahtunut hyvin kielteistä kehitystä. Siinä mielessä ymmärrän hyvin sitä ruotsalaista filosofiaa, joka luotinoisuuskesken kaiken vetäisi hätäjarrusta pysäyttääkseen vain ihmiset ajattelemaan, kuinka mieletöntä maailman meno ja kulkeminen on. Siihen ei toki tule ketään yllyttää, koska se sinänsä on vakava rikos, mutta hänen viestinsä oli yksiselitteinen. Ihminen ei enää pysy paikoillaan, on levoton ja rauhaton, ja sen seuraukset ovat Euroopan tasolla, jos otamme kaikki Euroopan maat huomioon, 130 000 ruumista vuoden aikana. Melko suuri luku, mutta emme ehkä osaa sitä oikein edes murehtia tai ajatella, että sitä voitaisiin jotenkin torjua, koska se tuntuu niin itsestäänselvältä ja väistämättömältä.

Arvoisa herra puhemies! Liikenneturvallisuuden kannalta haluaisin vielä todeta, että mikään ei olisi niin hedelmällistä ja kannattavaa kuin voimakas ennalta ehkäisevä työ. Tässäkin suhteessa tuntuu, että toimet ovat aivan liian ponnettomia ehkä juuri sen takia, että liian paljon annetaan rahaa tekniselle työlle ja kehittelylle. Toisaalta siihen liittyy varmasti se, että ne syyt, miksi onnettomuuksia tapahtuu, ovat niin moninaiset. Kun ajattelemme kuljettajaa, miksi hän ajaa liian lujaa, hän saattaa paeta tai hän saattaa olla alkoholin vaikutuksen alaisena, huumeiden alaisena tai sitten hänen elämänsä saattaa olla siinä pisteessä, että hänellä väliä -mentaliiteetti vaikuttaa siihen, että hän ajaa täysin piittaamattomasti.

Ymmärrämme, että ennalta ehkäisevästi on tavattoman vaikea juuri tällaisiin riskiryhmiin millään tavanomaisilla keinoilla vaikuttaa. Tä-

mänkin vuoksi liikennevalistustyö pitäisi aloittaa hyvin aikaisessa vaiheessa. Toiseksi meidän tulisi nähdä, niin kuin Suomen Gallup vahvisti, että tänä päivänä kaksi kolmesta suomalaisesta tuntee elämän tarkoituksettomuutta, joten suurin yhteinen tekijä varmasti holtittoman liikennekäyttäytymisen takanakin on se, että koko elämä saattaa olla melko holtitonta. Tähänkin asiaan pitäisi vakavasti paneutua, mutta näin ei tietysti ole muodissa nykyaikana.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. V. Laukkanen tarttui hyvin tärkeään asiaan, liikenneturvallisuuteen. Mutta nyt, kun on liikenneministeri paikalla, olisin vielä tältä sektorilta halunnut herra ministerin huomiota kiinnittää erääseen erityiskysymykseen, johon olemme erityisen voimakkaasti törmänneet Kaakkois-Suomessa, nimittäin itäautojen aivan holtittomaan liikennekäyttäytymiseen ja ennen muuta tavattoman huonoon kuntoon sekä autojen itsensä että erityisesti renkaiden osalta. Muutamien viime viikkojen aikana on tapahtunut lukemattomia vakavia henkilövahinkojakin aiheuttaneita liikenneonnettomuuksia nimenomaan Kaakkois-Suomen alueella, ja aina näissä on ollut keskeisenä toisena osapuolena onnettomuuden aiheuttajana venäläinen auto. Olisin todellakin toivonut, että herra liikenneministeri voisi tämän ottaa vakavasti ja etsiä sellaisia määrärahoja, joilla viranomaisten valvonta- ja kontrollimahdollisuuksia erityisesti rajalla heti, kun nämä autot maahan tulevat, lisätään ja tällaiset huonot, heikkokuntoiset autot otetaan liikenteestä pois.

Toinen varapuhemies: Huomaatan, että vastauspuheenvuoron tulee sisältää joko oikaisu tai kommentti nimenomaan edellisen puhujan puheenvuoroon.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Pari lyhyttä kommenttia. Asiaan, josta ed. M. Laukkanen nyt puhui, kiinnitetään todella vakavaa huomiota eli yritetään valvoa ajoneuvojen kuntoa. Me käymme jatkuvasti myös neuvotteluja Venäjän viranomaisten kanssa näistä asioista.

Haluan vain muuten kiinnittää huomiota siihen, että liikenneonnettomuuksien määrä on selvästi vähentynyt tämän vuoden aikana varmaan johtuen lamastakin mutta myös johtuen niistä toimenpiteistä, joihin liikenneviranomaiset ovat ryhtyneet.

Ed. T. R o o s : Arvoisa puhemies! Ed. Vesa Laukkanen tapansa mukaan puhui hyvin filosofoiden ja syvällisesti ja meissä kuulijoissa uudenslaisiakin ajatuksia herätellen. Sellaista puhetta tällaisen hyvin tavanomaisenkin pääluokan kohdalla kuuntelee mielellään. Tämä olkoon ikään kuin avaukseksi eräänlainen anteeksipyyntö, koska minun puheenvuoroni ei yllä samaan. Mutta puolustelen sitä vähän silläkin, että Jukolan veljessarjassa minun kaimani oli juuri se, joka puhui kaikkein maanläheisimmin, hänen tapauksessaan tosin tunkionläheisimmin.

Arvoisa puhemies! Viikon alussa puhuttiin pitkään ja aika kovinkin sanoin sähköisestä viestinnästä. Pelkäänpä, että niin saattaa käydä nytkin. Siltä varalta, että niin käy, minä yritän ajella resiinalla alta pois eli puutun lähinnä rautatieliikenteeseen.

Valtiovarainministeri kävi perinteisesti valtiovarainvaliokunnan kokouksessa esittelemässä ministeriönsä käsityksen talousarvion saamasta kohtelusta valiokunnassa. Se lausunto sisälsi niukanlaisesti kiitokseksi mielletäviä ilmauksia. Keskustelu siinä yhteydessä kääntyi myös rautateihin. En siihen sen enempää puutu. Sen vain tahdon sanoa, että rataliikenne turvallisena ja liki saasteettomana liikennemuotona ansaitsisi nykyistä paremman kohtelun.

Olen kuitenkin pääluokkaan tekemässäni aloitteessa esittänyt määrärahan Pori-radana sähköistuksen suunnittelun aloittamiseksi. Aloitteelle löytyy mielestäni hyviä perusteita, eikä se mikään uusikaan aloite sen puoleen ole. Kysymys on Tampereelta Poriin johtavasta ja sitten lähempänä Poria Raumalle haarautuvasta radasta, liki sata vuotta vanhasta liikenneyhteydestä. Rata on paitsi Tampereen myös Pirkanmaan ja osin Keski-Suomen satamarata. Myös muita osia Suomea voidaan sen vaikutusalueeseen laskea, lähinnä ne osat, missä prosessiteollisuutta sielläpäin harrastetaan. Nimenomaan sellainen se on Tampereelta Raumalle päätyvän radana osalla. Aikanaan rakentuva Rauman Sellu lisää kyseisen radana merkitystä.

Rata oli jo kymmenkunta vuotta sitten pääsemässä sähköistettävien listalle. Jonkinlaisella listalla se lienee vieläkin. Toivottavasti se ei kuitenkaan ole tappolistalla vaan odottamassa mahdollisimman pikaista tuleamista. Radanvarren elinkeinoelämä samoin kuin Pirkanmaan ja Satakunnan maakunnatkin ovat löytämässä tai ainakin selvästi etsimässä toisiansa. Sitä hyvää asiaa myös Porin radana sähköistäminen edistäisi.

Arvoisa puhemies! Esittelen, kuten ed. Laine teki ja saattavat tehdä jotkut muutkin, muutama sieltä päin jätetyn aloitteen tähän pääluokkaan. Eräs niistä, johon ed. Stenius-Kaukonen jo viittasikin, koskee määrärahan myöntämistä välin Helsinki — Tampere nopeustason nostamiseksi, sillä Helsinki — Hämeenlinna — Tamperevyöhykkeellä asuu sentään liki kolmasosa meistä suomalaisista, ja suunnilleen kolmasosa meidän työpaikoistammekin sijaitsee samalla alueella. Siinä on helminäinen taajamakettu täältä Tampereelle.

Nyt tämän radana kehittäminen edellyttäisi Tampere — Helsinki-rataosana nopeustason nostamista kansainväliselle tasolle, joka tarkoittaa tässä yhteydessä suunnilleen 200:aa kilometriä tunnissa, ja jotta siihen päästäisiin, pitää rataa ja kalustoa parantaa. Se ei ole kuitenkaan yksin vain sen välin asia, vaan se liittyy selkeästi siihen rataosuuteen, jolla tämän puheenvuoroni aloitin, eli Pori-rataan. Se liittyy myös Pohjanmaan rataan, joka jatkuu siitä ylöspäin. Samoin Keski-Suomen jatkoyhteyksillä on merkittävä vaikutus. Näkyvillä on, että tämän valtakunnan pääradana alkuperäinen kehittämissaikataulu uhkaa edelleen viivästyä, ja sieltäpäin katsellen sellainen kehityssuunta on vähintäänkin lievästi huolestuttava.

Toinen maan pintaa kulkeva liikennealoite oli sitten se, josta minä oletan ed. Vesa Laukkanen kanssa olevamme jonkin verran eri mieltä, niin kuin sen alueen kansanedustajien kesken onkin, koska kaikki eivät ole lämmenneet moottoritien jatkorakentamiselle. Itse asiassa kaikki eivät ensimmäiselle metrillekään ole mieltymystään osoittaneet. Nimittäin kun me vuosi sitten olimme asiaa käsittelemässä, silloin eduskunta edellytti, että päätieverkon yhtäjaksoista rakentamista tulee jatkaa, ja siinä silloin korostuu Helsinki — Tampere-päätieyhteyden loppuun saattaminen eli kolmostie. Nythän se ohittaa juuri ja juuri Hämeenlinnan Helsingistä tultaessa Parolaan asti.

Itse silloin tällöin ja viikko sitten viimeksi sen ajaneena huomaa selvästi, mikä ero on moottoritien ja sillä, kun moottoritie muuttuu tavalliseksi tieksi. Nopeudet laskevat. Monen mielestä se nyt ei välttämättä ole paha asia, mutta varomatomat ohitukset lisääntyvät, liikenne ruuhkautuu, ja selvästi vaaratilanteita alkaa syntyä enemmän. Kaiken lisäksi se jotenkin kuljettajaan vaikuttaa sillä tavalla, että ehkä mielentila muuttuu liikenteen kannalta huonompaan suuntaan, eli siinä on vähän tuskaista kulku varsinkin silloin,

kun on kova liikenne ja on paljon vastaantulijoita. Tie on kapea, ja nopeudet ovat selkeästi sen tasoiselle tielle liian kovia.

Laadittujen selvitysten mukaan Tampere — Helsinki-moottoritie on juuri saman vyöhykeajattelun mukaisesti sen vyöhykkeen yksi perusedellytys. Se on sitä vyöhykettä, joka väestöllisesti ja taloudellisesti on maamme ydinaluetta, ja erittäin tärkeitä kansantaloudellisestikin olisi sille vyöhykkeelle sitoutuneiden resurssien täysimittainen hyväksikäyttö. Huonon liikenteellisen palvelutason vuoksi nykyinen valtatie 3 vaikeuttaa vyöhykkeen kehittymistä ja siten entisestään keskittää tuotannolliset investoinnit ja sekä väestö- että työpaikkakasvun Helsingin ja Hämeenlinnan väliselle alueelle. Se on siltä alueelta katsellen tietysti erinomaisen hyvä asia mutta meiltä päin katsellen ei.

Tämäkään, kuten äsken saatoin todeta rautatien yhteydessä, ei ole pelkästään jonkin Pirkanmaan tai Päijät-Hämeen tai Kanta-Hämeen tai Satakunnan asia, vaan sillä on merkitystä paljon pidemmällekin, nimenomaan kolmostien jatko Vaasan tienä kohti Etelä- ja Keski-Pohjanmaata. Kun otetaan huomioon tämän hankkeen työllistävää vaikutus, liikenteen sujuvuuden ja turvallisuuden parantumisesta ja ajansäästöstä aiheutuvat välittömät säästöt ja rakennuskustannusten alentumisesta aiheutuva supistunut kustannusarvio, on tämä investointi aloitteen tekijöiden mielestä kansantaloudellisesti kannattava ja varsin perusteltu. Ministeri tätä puhetta kuunnellessaan kuuntelee varsin tuttuja sanoja, koska ei tästä niin kovin pitkä aika ole, kun tästä asiasta lähestyön merkeissäkin arvoisan ministerin tykönä käytiin.

Jotta voisi sanoa, herra puhemies, että puheella on kohottava loppu, siirryn lentoliikenteeseen ja nimenomaan Tampere-Pirkkalan lentoasemalle, joka sijaitsee Pirkkalan kunnan puolella. Ei sen liikenne rehellisesti sanoen erityisen vilkasta ole, mutta sillä olisi mahdollisuudet kehittyä ja se kehittyikin, mutta eräs sen kehittymisen este on sen erittäin vaatimattomat matkustajaterminaalitilat. Ne ovat sen tasoiset ja sen kokoiset, että ne kaipaivat jo nykyisenkin liikenteen takia parannusta, laajennusta. Mutta erityisesti, jos sellaisen työryhmän, jonka liikenneministeriö aikoinaan asetti selvittämään kansainvälisen lentoliikenteen hajauttamista, tuloksia totellaan, niin siinä tietääkseni kiirehditettiin mm. Tampere-Pirkkalan terminaalin tilojen laajennussuunnitelmia.

Sen lentoaseman käyttöä tulisi valtakunnallisena reitti- ja tilausliikenteen kenttänä nopeasti

kehittää ja tehostaa. Siellä maakunnassa on nykyään jo erittäin paljon kongressimatkailua. Siellä on korkeakoulujen kansainvälistä tutkija-ym. yhteistyötä, ja liike-elämä hyvää vauhtia kansainvälistyy. Kaikki ne vaativat suoria ja nopeita lentoyhteyksiä juuri sinne. Tutkimusten mukaan tilauslentomatkan sopivimpana lähtökohtana Tampere-Pirkkalaa piti yli 400 000 lentomatkus-tajaa. Nykytasoon verrattuna se tarkoittaisi liikenteen moninkertaistumista. Muun muassa näillä perusteilla on tällaistaikin aloitetta lähdetty tekemään.

Arvoisa puhemies! Tämä oli yksi puheenvuoro pitkässä sarjassa täyttymättömiä, mutta mahdollisia toiveita.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minä vastauspuheenvuorossani ehkäpä lähinnä huomautan ed. T. Roosille siitä asiasta, että kun hän nyt puhuu 200 kilometrin tuntinopeudella kulkevasta junasta, toisaalta hän puhuu moottoritiestä ja vieläpä vaikka paremmasta lentoasemasta, niin kyllä olisin kaivannut jonkinlaisia perusteluja sille, miten eettisesti ja moraalisesti voidaan perustella, että näihin investoitaisiin ehkä kymmeniä, jopa satoja miljoonia markkoja, jos toisaalta me todella olemme sen tilanteen edessä, että rahat ovat äärettömän lähellä loppumistaan silloin, kun me puhumme kansalaisten perustoimeentulosta ja sellaisista asioista, kuin saavatko lapset koulussa riittävästi opetusta tai onko riittävästi paikkoja vanhuksille, ja monet asiat ovat täydellisesti kriisissä. Kuinka tämä sopii sen kanssa, että nyt kuitenkin estottomasti voitaisiin hyväksyä, että tehdään nämä investoinnit?

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällainen kysymyksenasettelu, minkä ed. Vesa Laukkanen teki, edellyttäisi tietysti paljon pidempää keskustelua ja hiukan parempaa keskustelukumppania myös ed. Laukkaselle kuin minä olen. Muistutan siitä, että tässä nyt ei tarkoiteta suinkaan sitä, että nämä yhdellä kerralla ja yhdessä potissa olisivat. Kaiken lisäksi ei ole edes esitetty täällä äänestettäväksi näitä minun esittelemiäni aloitteita, vaan ne ovat hyvien asioiden hengissä pitämistä, sen ajan odottamista, kun on mahdollista ne tehdä. Mutta en minä nyt ihan samaa mieltä voi olla ed. Vesa Laukkanen kanssa, että näitä olisi kovin järkevää pistää lasten ja vanhusten ruuan ja lasten koulunkäynnin ja muun kanssa vastakkain tai työttömyyden

kanssa, koska monet näistä hankkeista ovat niitä, jotka ylläpitävät työllisyyttä, ja monet ovat hankkeita, jotka mahdollistavat opiskelun ja pitävät yllä sellaista talouselämää, josta saaduilla verovarjoilla nämä ed. V. Laukkasen mainitsemat, minun mielestäni myös välttämättömät tarpeet voidaan tyydyttää.

Liikenneministeri Norrbäck: Arvoisa puhemies! Haluan vain muistuttaa siitä, että hyvin toimiva infrastruktuuri luo hyvinvointia ja näin terveydenhoidolle ja opetukselle paremmat edellytykset.

Sen lisäksi haluan muistuttaa siitä, että Suomi on harvaan asuttu, mutta iso maa ja toimivat liikenneyhteydet ovat kyllä hyvinvoinnin perusedellytyksiä Suomessa. Vaikka nyt voi filosofoida siitä, miten paikallinen ihminen on, niin siitä ihminen itse päättää, eikä kannata yrittää olla liian opettavainen siinä. Vapaa liikkuminen kuuluu perusoikeuksiin. Minä en ole valmis kaventamaan niitä.

Ed. Vähänäkki: Herra puhemies! Minäkin tullen puhumaan toiveista, mutta voin sanoa, että se pääasia, josta tullen puhumaan, ei tule olemaan täyttymätön, vaan täyttyy kenties huomattavasti aikaisemmin kuin arvon ministeri puheenvuorossaan totesi. Tuntien kokemuksesta herra liikenneministerin herkän tuohtumistavan pidättäydyn liian ankarasta kritiikistä, jotta ei ymmärryskykyäni uudelleen panna arvioinnin alaiseksi.

Tästä budjetista liikenneministeriön kohdalla voidaan todeta sama, minkä seppä Högman aikanaan sanoi Paavo Ruotsalaiselle, suurelle herrännäisjohtajalle: ”Yksi sinulta puuttuu ja sen mukana kaikki.” Sen jälkeen hän jatkoi kristillisesti, mutta minä jatkan toteamalla, että liikenneministeriön budjetista yksi puuttuu ja sen mukana voidaan sanoa, että puuttuu kaikki, ja se on nimenomaan rantaratana Helsingistä Haminaan ja sieltä edelleen Viipurin kautta Pietariin kulkeva rata.

Tällä väylällä Suomenlahden pohjoisrannikolla on hyvin pitkät historialliset perinteet kulkuväylänä. Silloin kun ei rataa ja kumipyörälliä kennettä ollut vielä, niin vesitse viikingit tulivat, herra ministeri, Ruotsista, Norjasta ja Tanskasta, kulkivat tätä rannikkoa myöten ja leiriytyivät Porvoon, Loviisan, Kotkan, Haminan edustalla oleviin saariin, joskus jopa talvehtivat, jättivät vaikutteitaan ja kävivät myös huomattavasti kauppaa.

Muutama sata vuotta myöhemmin tuli vielä konkreettisemmaksi yhteydenpito ja vielä pitemmälle, herra liikenneministeri, Keski-Euroopasta Hansaliiton aikana. Niitä laivoja kutsuttiin kogeiksi, ja niihin mahtui huomattavan paljon silloista kuranttia kauppatavaraa, kuten mausteita, aseita, kankaita jne., mitä suomalainen varsinkin varakkaampi väestö halusi ostaa ja halusi, että niitä tuotaisiin Keski-Euroopasta. Hansaliitto jossain määrin muistuttaa tulevaa EU:ta, nykyistä EY:tä, jossa tulemme olemaan jäsenenä. Väylät tulevat kulkemaan aika lailla samalla tavalla, koska Suomihan olisi itäisin, meidän itärajamme olisi EU:n itäraja.

Vielä jatkan kaupankäynnistä 1800-luvulla. Noin yli sata vuotta eli Venäjän vallan ajan Kymen lääni, silloinen Viipurin lääni, oli erittäin kehittyneitä aluetta nimenomaan kaupankäynnin osalta Pietariin. Kaikki, mitä Viipurin läänissä kyettiin tuottamaan, meni kaupaksi. Koivuhallot jopa kuivaamattomina menivät kaupaksi Pietariin eikä riittänytkään, vaan nimenomaan Länsi-Euroopasta kulki samanlainen väylä kuin oli jo Hansaliitolla, herra liikenneministeri, ja sitä ennen mm. Ruotsista tulleilla viikingeillä.

Me uskomme, en pelkästään minä, vaan takana olevat suuret ryhmittymät Kymen läänissä ja Suomen tulevaisuutta pitemmälle ajattelevat kansanedustajat, me uskomme ja tiedämme, että Pori, Rauma, Turku, Helsinki, Loviisa, Kotka, Hamina ovat huomattavia satamapaikkakuntia ja että saksalaiset, ranskalaiset, englantilaiset ja muiden EU-maiden laivat tulevat vuorenvarmasti, jos me tarjoamme kunnollisen infrastruktuurin täällä, käyttämään näitä satamia, eikä niitten kapasiteetti pian aikaa edes riitä. Ne tulevat ja rantauttavat tavaransa, ja sieltä ne pitää saada maitse mahdollisimman pian suurelle Leningradin talousalueelle ja Pietarin kaupunkiin. Kuluu nimittäin varmasti hyvin pitkä aika ennen kuin Venäjä saa itse satamakapasiteettinsa kuntoon, ja ehkä se ei sitä rupea voimaperäisesti edes rakentamaan, jos huomaa, että homma pelaa hyvin suomalaisten voimin.

Ed. Paloheimo teki taannoin erinomaisen esityksen. Se oli peräti perustuslain muutosehdotus, että siihen sisällytettäisiin pykälä, jossa edellytettäisiin hallitukselta aika ajoin pitkän tähtäyksen suunnittelua, jossa esimerkiksi ei rataa rakenneta sillä perusteella, mikä tällä hetkellä kenties on taloudellista, vaan nähtäisiin jokin väistämättömyys, että tulee niin ja niin tapahtumaan. Tämä pitäisi nähdä jopa liikenneministeriön ja -ministerinkin, että tämä on sellainen rata, joka tarvitaan.

Nyt nimittäin olen jo kuullut puhuttavan vakavasti siitä ja silmäkulmia Suomessa kurtistellen, että saksalaiset, aina neuvokkaat ja nopeat, ovat suunnittelemassa kunnollisen hyvän moottoritieyhteyden tekemistä Liettuan ja muun Baltian läpi Pietarin eteläpuolelle. Mahdollisesti puhutaan radasta, saksalaisilla rahoilla tehdystä. Jos me emme tässä kilpajuoksussa pääse ripeämmin liikkeelle, niin suuri osa Suomen kansasta ei tule niille liikenneministereille armoa antamaan eikä heitä kauniisti muistelemaan, jotka eivät tätä selvää näköpiirissä olevaa tarvetta pyri edes pienellä määrärahalta toteuttamaan tai viemään eteenpäin.

Ainoa, mitä on tämän hallituksen aikana tämän Helsingistä itään menevän ratayhteyden hyväksi tehty, on, että nimettiin VR:n sisällä kaiketi jokin työryhmä, joka tutkisi, onko rantarata, jota minä olen tässä eteenpäin vienyt, paras vaihtoehto Helsingistä itään meneväksi yhteydeksi vai onko se Kouvolan ja Lappeenrannan kautta Vainikkalaan vievä yhteys. Työryhmä tutki asiaa ja päätyi, mikä oli hämmästyttävää ja todellinen yllätys, siihen, että Helsingistä itään johtava rata tulee kulkemaan Keravalta Lahteen, sieltä Heinolaan, Mikkeliin ja määränpäänä Kajaani. Liikenneministeriölle tai tälle selvityksen tekijälle ei nimitys Helikään ole antanut siis konkreettista sisältöä. Meidän näkemyksemme mukaan Lissabonista lähtevä Eurooppa-ratayhteys on aika erikoinen, jos se todella päättyy Kajaaniin. Ministerin on nähtävästi työryhmän selostuksen hyväksynyt.

Jotain myönteistä kuitenkin voisin sanoa tästä liikenneministerin johdolla laaditusta budjetista eli sen, että pienoinen osuus on luvassa tuosta välttämättömästä suuresta ratahankkeesta. Nimittäin Turku — Helsinki-osuus kai johonkin vuoteen mennessä ollaan tekemässä kuntoon, ja sehän on silloin pätkä tätä pitkää Ranta-Helirataa. Suunnitteluun siellä oli muistamani mukaan päälle 40 miljoonaa, mutta tosin tekstiosissa sanotaan, että suunnittelu ei koske uusia rata-osuuksia, vaan entisten nopeuttamisia ja korjauksia ja välttämättömiä oikaisuja jne.

Myös olisin tässä lausunut tyydytyksen siitä, että kumipyöräliikennepuolella kuitenkin liikenneministeriö on jotakin tehnyt. Nimittäin valtatie n:o 7, joka kulkee Helsingistä Haminaan tai tulee aikanaan kulkemaan ja siitä nähtävästi vielä itään, on saanut tyydyttävästi rakentamismäärärahoja. Huomattava osuus Kotkan kaupungin Otsolasta itään lähtevää tietä, taitaa olla viitisentoista kilometriä pitkä pätkä, on ensi vuonna

näihin aikoihin jo valmis. Mutta se ei vielä kuitenkaan riitä jo nyt kasvaneen huomattavan autoliikenteen vuoksi, mikä Venäjälle menee ja erityisesti mikä sieltä tulee. Ed. Markku Laukkanen kajosi siihen, että vajaakuntoisia autoja tulee, mutta se on kai enemmän poliisin kuin liikenneviranomaisten asia.

Haminan kohdalla valtatie n:o 7 on herättänyt siinä mielessä ristiriitaisia tunteita, että pelätään, että meren rannan tuntumassa kulkeva maantie, moottoritie, ehkä häiritsee kauniita rantanäkymiä ja saattaa aiheuttaa häiriöitä myös asukkaille lähiseuduilla. Nyt puhutaan aika lailla vakavasti, että Haminan kohdalla tämä rannan kohdalla kulkeminen suoritettaisiin rakennettavan tunnelin kautta.

Seuraavaksi, kun tämä Otsolan — Summan väli moottoritiestä on valmis, olisi erittäin tärkeää, heti kun se on valmistunut, että nyt jo lähdettäisiin suunnittelemaan vaikeita liikennesolmu-kohtien järjestelyjä nimenomaan Haminan kaupungin Tervasaassa, sen läheisyydessä, ja Pyhtään kunnan Siltakylän kohdalla, koska nämä liikennejärjestelyt ovat moottoritien rakentamisessa kaikkein eniten suunnittelutyötä ja vaivaa vaativia ja ne tulisi aloittaa ajoissa. Olen tästä tehnyt raha-asia-aloitteen, jossa vaatimattomasti 2 miljoonaa pyydetään lisäyksenä tienrakentamismomentille käytettäväksi juuri valtatie 7:n Otsola — Summa-osuuden valmistuttua rakennettavien liikennejärjestelyjen suunnitteluun äsken mainitsemallani paikalla.

Erittäin tärkeä tiekysymys vanhassa Viipurin läänissä, nykyisin Kymen läänissä, on läänin pääkaupungista Kouvolasta Kotkaan kulkeva valtatie n:o 15. Sitä kutsutaan Kymenlaakson runkotieksi. Se on erittäin raskaasti liikennöity, ja tie on profiililtaan jo auttamattoman vanhanaikainen. Se pitäisi mahdollisimman nopeasti perusparantaa. Olen esittänyt 4 miljoonan markan määrärahan sen suunnitteluun, jotta sitten kun tästä hallituksesta päästään, olisi suunnitelmat valmiina, jotta se edistysmielisempi hallitus, joka astuu remmiin, voi konkreettisesti rakentamismäärärahat budjetteihinsa sijoittaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki käsitteli puheenvuorossaan ns. rantarataa Helsingistä itään. Ed. Vä-

hänäkille on syytä huomauttaa, että ns. itärata-vaihtoehtoja on kolme. Ensimmäinen on Savon rata-vaihtoehto, toinen on rata Kouvolaan ja kolmas on ns. rantarata-vaihtoehto.

Savon rata menisi ensi vaiheessa Helsingistä Lahteen ja myöhemmin Lahdesta Heinolan kautta Mikkeliin, Kuopioon, Kajaaniin ja aina Murmansiin asti. Huomautan ed. Vähänäkille, että Lahdesta pääsee rataa myös Kouvolaan ja sieltä Pietariin.

Itäratavaihtoehtoa selviteltyt liikenneministeriön ja Valtionrautateiden työryhmä on nimenomaan ehdottanut uutta nopeaa rataa ja päätynyt Savon radan kannalle, aivan kuten ed. Vähänäkki totesi. Totean edelleen, että itäratavaihtoehtoja pohdittaessa saattaa nopeasti ajatellen tuntua siltä, että rantarata on nopein väylä Pietariin ja Venäjälle. Maantieteellisistä syistä kuitenkin kaikissa ratavaihtoehdoissa, jotta pääsee Pietariin, on radan noustava ylös rannikolta Salpausselälle. Myös rantaradan on noustava Viipurinlahden kiertämisen vuoksi Salpausselälle. Siksi on järkevää, että nousu tapahtuu mahdollisimman aikaisin eli jo Lahden korkeudella, jolloin vaikutusalue tulee mahdollisimman suureksi.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa kuultuani arvon edustajan puheenvuoron, että jotakin iloa tai etua rahan puutteesta ja lamasta kuitenkin on, nimittäin se, että kaikkia tämän hallituksen hyvänä pitämiä suunnitelmia ei kuitenkaan onneksi voida toteuttaa.

Toistan sen, että surkukupaisinta on ajatella, että liikenteen tärkeitä solmukohtia, etelärannikon satamia, ajatellen niiden yhteys kulkisi Savon ja Kouvolan kautta kiertäen Pietariin. Kyllä nykyisin on rautateiden ja maanteiden rakentaminen niin korkeata luokkaa, että ei joku Viipurinlahti ole enää ongelma. Se on alitettavissa ja ylitettävissä, ja ne edut, mitkä saavutetaan satamien läheisyyden vuoksi, ovat totta kai ensimmäisiä, primäärejä, huomioon otettavia näkökohtia.

On todettava vielä se, että kun ainakin entisen Neuvostoliiton kanssa kaupankäynnissä on usein ollut puutetta siitä, mitä sieltä ostettaisiin ja sama vaivaa toistaiseksi myös nykyistä Venäjää, niin usein on heitetty sekä ajatus, että venäläiset, jotka ovat hyviä radanrakentajia, ovat rakentaneet ratoja Siperian ylitse jne., voisivat osallistua hyvin aktiivisesti jopa Suomen puolella tähän rakennustyöhön, kuten he ovat tehneet sinänsä kannattamattomia kanavatoitakin Sisä-Suomessa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkille totean vielä, että Savon rata ulottaa vaikutuksensa koko Itä-Suomeen, ja Haminan ja Kotkan satamat ovat jo nyt rautateillä yhdistettyjä tähän verkkoon. En usko, että Viipurinlahdella alkaa tapahtua mitään siltarakennustöitä kovin lähiaikoina.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy kyllä nyt ed. Ihämälle sanoa, että eivät Suomen talousmahdollisuudet ja ulkomaankaupan mahdollisuudet ole missään Etelä-Savon metsissä Heinolan ja Mikkelin välillä. Kyllä ne ovat, kuten ed. Vähänäkki on selkeästi sanonut, Suomesta itään Pietarin tiellä sananmukaisesti. On aivan selvää, että itärata toteutettuna merkitsee pitkän päälle sitä, että Suomi on yhä keskeisemmällä tavalla myös osana koko eurooppalaista liikennejärjestelmää. Silloin on aivan selvää, että itään suuntautuvat liikenneinvestoinnit ovat keskeinen osa Suomen ulkomaankauppapolitiikkaa ja sen myötä keskeinen osa suomalaista talouspolitiikkaa. On aivan välttämätöntä, että nämä tullaan tekemään sekä rautateiden että myös maanteiden osalta. Siellä tarvitaan paljon investointeja, ja ne ovat tässä priorisoinnissa äärimmäisen keskeisellä sijalla.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkaselle totean vielä, että jos rata rakennetaan Helsingistä Lahteen ja Lahdesta on yhteys Kouvolaan ja sieltä Pietariin, ratayhteys pelaa sellaisenaan erittäin hyvin.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Ministerille ei liene yllätys, että minäkin tulen asettamaan sanani ratakeskusteluun. Havaitseen, että ed. Vesa Laukkanen on poistunut salista, mutta kun hän kovasti puheenvuorossaan ihmetteli, miksi sosialidemokraattiset kansanedustajat tässä keskustelussa ovat painottaneet nimenomaan liikenneinvestointien merkitystä ja hän ei ymmärtänyt perusteitamme, niin haluan lukea eduskunnan pöytäkirjoihin ja mahdollisesti ed. V. Laukkanenkin silmien eteen seuraavan perustelun vastalauseestamme: ”Liikenneinvestointeja tulisi lisätä. Tielaitoksen mukaan urakat ovat nyt kymmeniä prosentteja normaaleja halvempia. Hankkeiden kustannuksista arvioidaan palautuvan valtiolle ja kunnille veroina ja työllisyysmenojen säästöinä jopa yli 30 prosenttia. Tieinvestoinnit ovat myös erittäin hyviä elvytyskohteita, koska tiehankkeiden tuotantopanakset ovat valtaosin,

90 prosenttia, kotimaisia.” Eli tässä lyhyesti perustelu sille näkemykselle, miksi olemme näiden investointien puolesta puhuneet.

Mitä tulee käsiteltävään pääluokkaan, tässä luonnollisesti on monia sellaisia asioita, joihin voisi sanansa sanoa, mutta minäkin keskityn nyt ratakysymyksen käsittelyyn.

Kuuntelin mielenkiinnolla ed. Ihamäen perusteluja Savon rata-vaihtoehdon puolesta. Hän vähätteli rantarataa jossain määrin sanoen, että isoihin teollisuuslaitoksiin ovat jo itse asiassa rai-deyhteydet olemassa. Te unohditte kuitenkin yhden tärkeän perustelun, joka viimeksi tänään tuli esille, kun liikennevaliokunnassa käsitelimme maaseutupoliittisesta selonteosta annettua lausuntoa, jonka käsittelyn yhteydessä ainakin liikennevaliokunnan jäsenille tuli aivan selväksi se, mikä merkitys kuljetusten osuudella on tuotteen hinnanmuodostuksesta. Se on aivan selkeästi huomattavan paljon enemmän kuin esimerkiksi energian osuus on puunjalostuksessa, joten kun investointien merkitystä kansantaloudellemme ja teollisuudellemme lasketaan, tässä on myös matkatut kilometrit otettava huomioon, ja tällä tavoin niillä on hyvin suuri vaikutus lopputuotteen hintaan, mikä se lienee kotimarkkinoilla tai maailmanmarkkinoilla.

Itse olen rautatieliikenteen puolestapuhuja ollut siitä huolimatta, että henkilöliikenne Kotkaan on vähän mutkallinen johtuen siitä, että se kulkee Kouvolan kautta. Myös mutkallinen oli se vaihe, kun sitä yritettiin lakkauttaa. Siitä kiitos vielä julkisesti liikenneministerille, että siihen löytyi ratkaisu, koska se rataosuus on kuitenkin VR:n itäisen raideliikenteen osuiksista tavaraliikenteen osalta tuottoisin. Sitä ei voitane kieltää.

Se, miksi minusta on tullut raideliikenteen puolustaja, on lähinnä perusteltavissa nimenomaan ympäristö- ja liikenneturvallisuudesta johtuvilla syillä. Olen myös nähnyt tärkeäksi sen, että kotimaan rajojen sisällä olevan rataverkon kunnossapidosta on huolehdittava, ja se on tehtävä järkevällä tavalla. Kuitenkin Suomen kansantalouden ja talouden kannalta on huomattavan suuri merkitys sillä, millä tavalla kansainvälinen raideliikenne ja sen tarve tulee tyydyttää.

Olen lähes päivittäin käyttämässä valtatie 7:ää, josta voisin kertoa pitkältikin kokemuksia liikennevirroista, jotka ovat huomattavasti lisääntyneet. Tältä osin myös kannan huolta siitä liikenneturvallisuudesta, mikä valtatie 7:n osuudella on ihan arkipäivää joka päivä, niin kuin kansanedustaja Matti Vähänäkki puheenvuorosaan jo kuvaili. On pelkästään myönteinen asia,

että tavaraliikenne on lisääntynyt. Se merkitsee käytännössä sitä, että meidän ulkomaankauppamme on lisääntynyt, mutta ne huolet, jotka tästä aiheutuvat, ovat lähinnä liikenneturvallisuuteen liittyviä.

Sen vuoksi olisi tavattoman tärkeää se, että liikenneministeriössä tietysti huolehditaan kantatieverkossa olevien teiden kunnosta mutta myös kurkotettaisiin tulevaisuuteen. Uskon, että sillä rantaratasuunnitelmalla, joka on yli tuhatluvun menevä, alkaa olla kiire, jos tavaravirrat kehittyvät tämän suuntaisesti kuin ne nyt näyttävät kehittyvän ihan arkisen havainnoinnin perusteella.

Olen vähän pettynyt liikennejaoston ympäriryöreään kannanottoon raideliikenteen ja kansainvälisen raideliikenteen osalta. Siinä on pyritty varmaan löytämään kompromissi, joka on osittain vesittänyt sitä. Näin ollen tulen pääluokan yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan perustelulausumaa, joka merkitsisi sitä, että liikenneministeriö siitä huolimatta, että yksi selvitys näiden ratavaihtoehtojen osalta on tehty, ottaisi tämän vielä uudelleen tarkasteluun siltä pohjalta, että kansainvälisyys tulisi paremmin ja painotetummin esille kuin aikaisemmin laaditussa selvityksessä. Tiedän kyllä liikenneministerin vastauksenkin tähän, mutta joka tapauksessa katson tarpeelliseksi, että eduskunta vielä kerran ottaisi kantaa nimenomaan tähän tarveselvitykseen.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joudun tässä kiistelemään Kymen läänin edustajien kanssa itäratavaihtoehtoista, ja on varsin ymmärrettävää, että ed. Kasurinen on rantarata-vaihtoehdon kannalla. Hän puhui hyvin viisaasti kansantaloudellisista painotuksista näissä ratavaihtoehtoissa. Haluan vielä kerran korostaa kuitenkin sitä, että kaikissa itäratavaihtoehtoissa joudutaan nousemaan rannikolta ylös Salpausselälle ja näin ollen matkat ovat kohtalaisen saman pituiset, kun Helsingistä lähdetään Pietariin. Eli kaikissa tapauksissa joudutaan nousemaan Salpausselälle. Tämä johtuu lähinnä siitä, että Viipurinlahti joudutaan kiertämään.

Ed. P e l t t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kasurinen sanoi, että liikennejaosto olisi vähän ympäriryöreästi näistä asioista lausunut. Minusta tämä on kuitenkin aika selvästi tässä, kun sanotaan, että ”lisäämäärärahatarpeita rataverkolle aiheuttaa myös tavoite nopeusta-

son nostamiseksi pääradoilla sekä kansainvälinen välttämätön nopean liikenteen yhteys Pietariin". Tämä oli meillä jaostossa vahvasti esillä samoin kuin se, että Venäjä tarvitsee erittäin paljon Suomen satamia. Sen omat satamat tuskin riittävät. Senkin takia on tärkeää, että olisi hyviä rautatieyhteyksiä ei pelkästään Suomenlahdelle vaan myös Pohjanlahdelle. Tarkoitin tällä lähinnä Kantalahden ratayhteyttä.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tältä osin voin vetää arvosteluni pois, mutta siitä huolimatta tulen esittämään ponteni yksityiskohtaisessa käsittelyssä. Voimme sitten jatkaa keskustelua siitä.

Ed. Ihamäelle totean, että on tietysti hyvin valitettavaa, että Viipurin silta, joka ei ole vielä kovin vanha, on jäänyt hoidotta. Näyttää siltä, että siellä joudutaan uusimaan tai tekemään perusteellinen korjaus lahden ylittävän sillan osalta, jolloin tietysti myös Salpausselkä-ongelma poistuisi. Jos tähän urakkaan joudutaan, niin tavara liikenteen osalta pitää huomioida myös tämän mahdollisesti uusittavan sillan osalta ne tarpeet. Toivon, että silta kestää, mutta huolestuttavia, hälyttäviä tietoja olen lukenut siitä lehdistä.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Minäkin pistän lusikkani ratakeskusteluun. Mutta ennen yksityiskohtaisempaa keskustelua haluan minäkin puhua osaltani hieman liikenneinvestointien, siis sekä rautatie- että maantieinvestointien, työllistävästä vaikutuksesta.

On todellakin hieman nurinkurista asettaa vastakkain investointeihin käytettävät rahat ja sitten se akuutti sosiaalinen hätä, joka meillä tällä hetkellä Suomenmaassa on. Nimittäin mielestäni on huomattavasti parempi, että ihmiset, perheet saavat toimeentulonsa työn kautta, jota nimenomaan rautatie- ja tieinvestoinnit antavat, kuin että he saisivat toimeentulonsa vain passiivisen työttömyysturvan kautta, niin kuin tällä hetkellä tapahtuu. Sen vuoksi minusta ei myöskään työllisyys- ja sosiaalipolitiikasta millään tavalla voida irrottaa elvyttävää investointitarvetta.

Mielestäni erityisesti nyt taantuman, laskusuhdanteen, laman tai miksi tätä halutaankaan nimittää aikana olisi satsattava rautateiden peruskorjaukseen. Valiokunta on lausunnossaan hyvin tuonut esille sen, että tarvetta on. Siinähan sanotaan mm., että "rataverkon kehittämisen ja kunnossapitomäärärahat ovat alentuneet tasolle, joka jatkuessaan merkitsee käytännössä käytävissä olevan rataverkon puolittumista. Tämä

merkitsee sitä, että osa maastamme jää kokonaan rautatieliikenteen ulottumattomiin". Eli aika synkeät ovat näköalat tulevaisuuteen. Olenkin niiden edustajien kanssa samaa mieltä, jotka ovat sanoneet, että rautatieverkkoa on jatkossakin kehitettävä.

Mielestäni nyt esille otettu Kerava — Lahti-rataoikaisu on ensimmäinen askel, ja toivottavasti siihen suuntaan, jota itse itäratavaihtoehtoista kannatan, eli Kouvolan vaihtoehtoa. (Ed. Ihamäki: Kaikkein huonoin vaihtoehto!) Siinä nimenomaan saataisiin monta kärkeä yhdellä iskulla: Saataisiin yhteys Pietariin, Pietarin kautta Keski-Eurooppaan ja samalla sillä turvattaisiin Itä-Suomen yhteydet. Nimittäin nykyiset — ja tätä perustelen lähinnä teollisuudelta saatujen tietojen perusteella — tiedot ja ennusteet matkustaja- ja tavaramääristä tukevat nimenomaan Kouvolan vaihtoehtoa. Se on myös kustannuksiltaan halvin ja palvelee koko Itä-Suomen miljoonan asukkaan vaikutusalueita selvästi parhaiten. Niin sanotusta Savon vaihtoehdosta totean, ottamatta siihen sen enempiä kantaa, että mielestäni ei ole oikein satsata Itä-Suomeen tarvittavia rahoja pelkästään Lahden talousalueen kehittämiseen, kuten tässä vaihtoehdossa tulisi käymään.

Kuten sanoin, rautatieinvestointeja on nimenomaan tehtävä nyt laman oloissa sen vuoksi, että tarvetta investointeihin on nyt erittäin runsaasti. Jos nämä investoinnit suurelta osin jäävät siihen vaiheeseen, kun nousu jo alkaa, on aika luultavaa, että suuri paine kohdistuu silloin nimenomaan moottoritien rakentamiseen. Silloin rautatieinvestoinnit jäävät jälleen taka-alalle, ja tässä tilanteessa voidaan olla jo melko varmoja siitä, että kauhukuva siitä, että puoli Suomea jää kunnollisten rautatieyhteyksien ulottumattomiin, toteutuu.

Valtionrautatiehän on joutunut supistamaan toimintaansa, koska ns. vähäliikenteisille radoille annettua tukea on supistettu. Tässä yhteydessä olisi todella pysähdyttävä miettimään sitä, millä tavalla säästöjä saadaan parhaiten aikaan, tai mieluummin sitä, millä tavalla rautateille saadaan paremmin tuloja. Nimittäin kysymyshän ei voi olla siitä, että pelkästään mietitään, millä tavalla saadaan säästöjä aikaan, kun samalla tällaisessa toiminnassa se ilman muuta merkitsee sitä, että myös tulot pienenevät.

Yksi esimerkki tästä on se, että kun Oulu — Joensuu — Helsinki-yöjuna lopetettiin, tuloksesta on hyvin todennäköisesti se, että myös Joensuun ja Helsingin välillä matkustajien määrät

oleellisesti vähenevät, koska kierto joudutaan suorittamaan Pieksämäen kautta. Siellä on heikommat rataosuudet. Koko matkalta rata ei ole sähköistetty. Se on matkustajien kannalta huomattavasti hankalampaa kuin suora sähköistetty yhteys Joensuusta Helsinkiin. Tämä on jo merkinnyt ja tulee merkitsemään sitä, että matkustajat kaihtavat tätä yhteyttä ja näin myös Valtionrautateiden tulot tulevat vähenemään. Eli mielestäni olisi ollut parempi, että olisi mietitty, millä tavalla tuolle yhteydelle saadaan lisää matkustajia. Vähäliikenteisyshän on johtunut lähinnä Oulun ja Joensuun välisestä liikenteestä eikä suinkaan Joensuun ja Helsingin välisestä liikenteestä.

Kun ajatellaan sitä, minkälaisia mahdollisuuksia tuolla välillä Oulu — Joensuu tai Oulu — Nurmes — Vuokatti on, niin eittämättä mieleen tulee matkailu. Nimenomaan yhdistettyä matkailuyritysten kuljetustarpeisiin minun mielestäni olisi ollut runsaasti mahdollisuuksia kehittää tämän junayhteyden lisäkäyttöä. Mutta tälle ei haluttu antaa mahdollisuuksia, vaan lähes ainoana niistä esityksistä, joita liikenneministeriö teki, oliko viime keväänä vai tänä syksynä, yhteyksien lopettamisesta, jäi voimaan Oulu — Joensuu — Helsinki-junayhteyden osittainen lopettaminen ja osittain sen kierrättäminen mutkan kautta. Minun mielestäni ei missään tapauksessa ensinnäkään voi olla reilua, että kaikki muut päätökset peruttiin ja tämä yksi jätettiin voimaan.

Toivon todella, että tuo 20 miljoonan määräraha, joka on lisäyksenä esitetty budjettiin, hyväksyttäisiin. Nimittäin tällä saataisiin junayhteydet tällä osuudella ennalleen, ja toivottavasti myös VR ottaisi tämän ratayhteyden sillä tavalla kehitettäväkseen, että se todella miettisi, miten matkustajia sinne enemmän saataisiin. Nimittäin tällä järjestelmällä tilanne tulee muodostumaan siksi, mikä se jo monin osin rautatieliikenteen kohdalla on, että kun palveluja on heikennetty, tästä on tullut itse itseään ruokkiva kehä. Kun yhdeltä osalta on palveluja heikennetty, asiakkaat eivät enää lähde junaan, ja myös seuraavissa ketjuissa on asiakaskato. Tätä kautta koko rautatieliikenteen houkuttelevuus häviää.

Laajemminkin ei pelkästään rautatieliikenteen osalta vaan muutoinkin julkisen liikenteen osalta olisi kehitettävä nimenomaan tällaista kuljetusketjuajattelua sillä tavalla, että kun matkustaja haluaa pisteestä A pisteeseen B, jos hänellä on vaihtoja liikennemuodosta toiseen, vaihdot olisivat mahdollisimman joustavia, aikataulupalvelut pelaisivat, reittisuunnitelmat olisi tehty yh-

teistyössä eri kuljetusmuotojen kanssa. Tämä on se ainoa tie, jota kautta julkista liikennettä ja joukkoliikennettä voidaan kehittää. Toivon, että tämä suunta, joka oli mm. hyvin esillä parlamentaarisen liikennekomitean mietinnössä, saisi huomattavasti enemmän sijaa liikenneministeriön suunnitelmissa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Myllerille haluan todeta, että jos rata rakennetaan Helsingistä Lahteen, se hyödyttää myös koko Itä-Suomea, myös Joensuuta ja Pohjois-Karjalaa. Lahti-vaihtoehto nopeuttaa nimenomaan yhteyksiä koko Itä-Suomeen. Jos rata rakennettaisiin suoraan Helsingistä Kouvolaan, se lyhentäisi matkustusaikaa Lahti-vaihtoehtoon verrattuna ainoastaan 13—15 minuuttia. Myöskään Kouvola-vaihtoehto ei ole halvempi kuin Lahti-vaihtoehto.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedän, että liikenneministeriön selvitykset ovat tuon suuntaisia, kuin tässä esitettiin. Mutta esimerkiksi kun Teollisuuden Keskusliitto on tehnyt omia tarveselvityksiään, niissä selkeästi on noussut Kouvola-vaihtoehto parhaimmaksi.

Ed. L e h t o s a a r i : Arvoisa puhemies! Kun käsittelyssä olevaa liikenneministeriön pääluokkaa käsiteltiin valtiovarainvaliokunnan liikennejaostossa, siellä nousivat keskeisesti esille, kuten täälläkin keskustelussa, nämä rautatiehankkeet. Kuten mietintöön on kirjoitettu, huolemme kohdistui ennen muuta maamme rataverkon kunnosapitoon ja vanhojen ratojen rakenteen uusimiseen. Valitettavasti tosiasia on se, että lukuisilla rataosuuksilla radan kunto on niin heikko, että junien nopeuksia ja painorajoituksia on ollut pakko alentaa.

Toinen huolenaihe rautatieliikennettä ajatellen oli henkilöliikenteen supistaminen ns. vähäliikenteisillä rataosuuksilla. Näitä supistuksiaahan on jossain määrin suoritettu. Mutta kuitenkin tässä yhteydessä on syytä esittää kiitos liikenneministerille ja hallituksenkin suuntaan, että hyvin monista näistä supistuksista, jotka olivat listoilla, on luovuttu ja näin ollen junat jatkavat edelleen siellä liikennöintiä.

Jaostossa toivottiin kovasti, että VR hankkisi uusia, nopeita ja kevyitä kiskobusseja, jotka sopisivat juuri alemmalle rataverkolle syöttöliikennettä hoitamaan. Uutiset kertovatkin, että tähän suuntaan ollaan menossa. Tämä on todella myös myönteinen signaali tältä suunnalta.

Täällä on noussut esille eri rautatievaihtoehdot. Rantarata on noussut hyvin keskeisesti esille. Haluaisin yhtyä niihin ajatuksiin, jotka puoltavat Savon rataa. Se on hyvin perusteltu ratkaisumalli, johon tulee tulevaisuudessa panostaa markkoja silloin, kun niitä on meillä käytettävissä.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Haluan omalta osaltani sanoa muutaman sanan tieliikenteestä ja yleensä liikenneministeriön pääluokasta, vaikka ed. T. Roos toikin meidän satakuntalaisten ja myös pirkanmaalaisten toiveita esiin.

Ministeri Viinanen eilen mainitsikin, että ei kaikkien kinttupolkujen pitäisi olla päällystettyinä, ja myös yhdyin tähän. Mutta kun itse asun maaseudulla ja syrjäseudulla, pitäisin hyvin oikeudenmukaisena sitä, että kun tiedämme, että maaseudulla pitää asua, siellä myös liikenneolosuhteet olisivat edes kohtuullisella tasolla. Liikenteen pitäisi myös siellä pelata. Yritystoiminnan edellytyksistä on sanottava, että jos esimerkiksi tieliikenteen mahdollisuudet ovat erittäin huonoja ja tiet rempallansa, niin myös yritystoiminta kaikkoo maaseudulta. Toivoisin oikeudenmukaisuutta toivoisin liikenneministeriön pääluokassa.

Mutta kun pirkanmaalaiset ja satakuntalaiset kansanedustajat ovat olleet yhteispalaverissa ja kun minäkin aikamani kuuluin TVL:n Turun piiriin ja nykyisin, kun Kihniökin siirtyi, siirtynyt Hämeen piiriin, niin aina meillä on ollut huolenaiheena se, että varsinkin Turku, myös Pori, on vienyt tiemäärärahoista suurimman potin. Hajasutusalueet ja maaseutu ovat saaneet jäädä nuolemaan näppejään. Pitäisin tärkeänä sitä, että tosiaan katsottaisiin näitä maantieteellisiäkin olosuhteita, kun teistä ja teiden kunnostuksista puhutaan.

Täällä on puhuttu hyvin paljon, miten pitäisi kehittää täältä Helsingistä Tampereelle, Seinäjoelle ja Vaasaan suuntautuvaa liikennettä. Kun myös liikenneministeri on paikalla, niin haluaisin heittää kysymyksen ilmaan: On pidetty tärkeänä, että kun saatiin Helsingin ja Hämeenlinnan välinen moottoritie valmiiksi ja se on ollut erittäin hyvä asia, nyt sitten on toiveena, että tätä kehitettäisiin Tampereelle ja siitä myös aina eteenpäin pohjoisen suuntaan. Mutta kun tiedetään realistiset vaihtoehdot, että määrärahoja ei tänä päivänä ainakaan liikenneministeriön pääluokalla lisätä, päinvastoin vähennetään, niin on toiveena, että rautatieasiaa kehitetään Helsingistä Tampereelle ja myös Seinäjoelle, että joskus saataisiin

näitä luotijunia. Se edellyttää tietysti, että rata on hyvässä kunnossa. On kaksi vaihtoehtoa, mikä on tärkeimpänä liikenneministeriössä: kehittää tässä vaiheessa rataa vai maantietä, koska uskon, että resursseja ja määrärahoja ei tänä päivänä molempiin vaihtoehtoihin löydy.

Koska yleensä aina haukutaan ministeriä, niin minä lupasin ja lupaan näin joulun alla omalta kohdaltani antaa kiitokset nykyiselle ministerille, en tiedä, onko hän vaikuttanut siihen, mutta ainakin maakunnassa otettiin hyvin tyytyväisinä vastaan eräs tieto: Oli pelättävissä valtatie 23:n pudottaminen ns. alemman asteiselle tasolle. Tämä valtatie 23 lähtee Porista ja menee Jyväskylään, siitä Varkauteen ja aina Ilo-mantsiin asti. Jokainen tietää, että tämäkin valtatie, poikittaisliikenne Porista Ilo-mantsiin, on erittäin tärkeä asia. Toivon, että tätä tietä myös kehitetään pitäen se tällä korkeammalla tasolla. Eli tämmöiset joulukiitokset vaikkapa ministeri Norrbackille.

Kuten ed. V. Laukkanenkin mainitsi, henkilövahinkojen ja onnettomuuksien vähentäminen on tielaitoksen tehtäviä. Se on erittäin myönteisenä otettava vastaan. Toisena kohtana on, että tielaitos vähentää liikenteen pohjavedelle aiheuttavia haittoja, samoin kaupunkialueella meluhaittoja. Paljon on viime aikoina käyty keskusteluja esimerkiksi suolan vähentämisestä ja monessa tiepiirissä on lähdettykin siitä, että suolaa vähennetään. Täällä aina heitän näitä kysymyksiä ministerille ja toivoisin, että hän voisi vastata: Onko suolan vähentäminen edesauttanut juuri pohjavesiä, onko myönteistä paaletta tullut?

Jos on henkilöliikenteen vahinkojen ennalta ehkäiseminen tärkeätä tiellä, niin on muistettava, että sama koskee merenkulkua. Itsenäisyyspäivän tienoilla saimme lukea ja nähdä uutisista, että Vaasan edustalla tämä, mikä laiva olikaan, ajoi karille. Onko tällaiseen pelastusoperaatioon liikenneministeriössä varauduttu? Laivalla olijat kertoivat, että kun tämä karilleajo tapahtui ilta-päivällä, niin viimeiset pääsivät laivasta pois vasta seuraavana päivänä, ilta-päivällä eli vuorokausi melkein jouduttiin odottamaan. Tämäkin on ollut tällaisia harvinaisia onnettomuustapauksia, ja onnettomuudeksi sitä ei voi sanoa, mutta kyllä siellä muutamille ihmisille oli kuulemma paniikkia syntyä, niin että pitäisi tietysti näitä asioita merenkulun puoleltakin ottaa käsittelyyn.

Mitä vielä tulee merenkulkuun ja yleensä vesiliikenteeseen — kun me edustajat taas olemme Pirkanmaalla kokoontuneet — on myös pyydetty

lähettämään sellaisia terveisiä, että tietysti liikenneministeriön ja onko se sitten kauppa- ja teollisuusministeriön toisena pitäisi yhdessä tuumin myös toteuttaa ja entistä enemmän pohtia, miten voitaisiin hyödyntää Suomen sisävesiliikennettä. Japanilaisethan sanovat, että he osaisivat tehdä jos jonkinlaiset konstit matkailun lisäämiseksi. Onhan meillä täällä Suomen sisämaassa erittäin kauniita järvi- ja jokeita, eli toivoisin, että sisävesiliikennettä kehitettäisiin.

Koska en ole tätä budjettia erityisen tarkasti lukenut, täällä on Ilmatieteen laitoksen osalta sanonta, jota en myöskään oikein ymmärtänyt: ”Ilmatieteen laitos on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, joka ylläpitää palvelu- ja tutkimustoimintaa sään ja ilmaston tulosalueilla.” Edelleen mainitaan, että ”liikenneministeriön tarkoituksena on asettaa tavoite myös sääennusteiden osuudelle syksyllä 93 sovittavien periaatteiden mukaisesti.” Kun näin yksinkertaisesti ajattelin, niin mietin, että Ilmatieteen laitoksen henkilöt ovat noita-akkoja tai ennustajia. Onko käynyt niin, että he ovat ennustaneet tänä päivänä, että huomenna tulee vesisade, mutta saattaa tullakin pakkanen? Minä en oikein ymmärtänyt, mitä tämä lause sisältää, ja toivoisin, että saisin tässä vielä tähän asiaan selvitystä.

Mitä tulee yleensä viestintään ja korvauksiin ja kun edelleen ajattelen maaseutua, on tärkeätä, että myös lehtien maaseutujakeluiden korvauksiin annetaan riittävät määrärahat. Se nyt pysyy samana, mikä on ollut 93, eli 98 miljoonaa markkaa. Samoin on myös hyvin tärkeätä, se, mikä on perusteluissa, että Suur-Tukholman alueelle aiheutuviin menoihin annetaan 5 miljoonaa markkaa. Tiedämme, että Tukholmassa ja myös muualla Ruotsissa on paljon suomalaisia, jotka haluavat katsoa suomalaisia ohjelmia.

Kaiken kaikkiaan minulla ei ole budjetista enempää yksityiskohtaista esittämistä kuin viitata siihen, mitä puhuttiin liikenteen turvallisuudesta. Tiedän, että myös ministeri Norrback joskus kulkee Helsingistä Vaasan suuntaan maanteitse ja on varmaan saanut tietää ja kuulla, että varsinkin Hämeenkyrön, Ikaalisten ja Parkanon, varsinkin Hämeenkyrön, seudulla on kohtuuttoman paljon tapahtunut onnettomuuksia ja kuolonkolareita. Toivonkin, että tähän liikennesumppuun saataisiin määräraha, koska nämä tieliikennejärjestelyt juuri tältä osin tarvitaan. Me emme halua mitään moottoriteliikennettä Tampereelta pohjoiseen, vaan riittää, että tehdään riittävästi ohituskaistoja ja näin liikenne voidaan saada joustavaksi.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä kansanedustajien Kasurisen ja Lehtosaaren ym. kanssa siitä, että päätös henkilöliikenteen jatkamisesta vähäliikenteisillä radoilla oli tärkeä, vaikka se onkin pääsääntöisesti määräaikainen. Tulevaisuus on sitten kahdesta asiasta kiinni: a) matkustajista ja b) siitä, että voidaan alentaa kustannuksia elikkä kehittää kevyempää tekniikkaa. Maakunnilla ja kunnilla on vastuu siitä, että saadaan lisää matkustajia. Toinen kysymys on riippuvainen liikenneministeriön ja Valtionrautateiden päätöksistä ja toiminnasta. Yritämme nyt yhdessä kehittää uutta tekniikkaa ja saada lisää matkustajia, jotta tulevaisuus on turvattu näitten junavuorojen osalta.

Ed. Mäkipää esitti eräitä kysymyksiä, joihin yritän lyhyesti vastata. Ylipäätään kiinnitetään sekä liikenteen suunnittelussa että muutenkin paljon huomiota ympäristönhoitoon tällä hetkellä. Suolan käyttöä on selvästi vähennetty, ja tänä talvena on kokeilutoimintaa meneillään tieosuuksilla, missä ei käytetä suolaa ollenkaan, ja sitä seurataan hyvin tiiviisti. Ellei liikenneonnettomuuksien lukumäärä kasva, kokeiluja laajennetaan aivan varmasti.

Liikenneturvallisuuteen muuten on kiinnitetty todella paljon huomiota. Nyt liikennemäärät ovat alentuneet jonkin verran, mutta liikenneonnettomuuksien määrä on alentunut selvästi enemmän, todennäköisesti kahdesta syystä: Toinen syy on tietenkin liikennemäärien vähentyminen, mutta toinen syy on enemmän psykologinen. Lama vaikuttaa näköjään mielialaan, ja se näkyy myös liikenteessä. Sen lisäksi tietenkin erilaiset kampanjat ovat tuottaneet tuloksia.

Merionnettomuuksia yritetään tietenkin koko ajan estää. Onnettomuutta Vaasan ulkopuolella seurattiin hyvin tiiviisti, ja minä olen pyytänyt raportin siitä, mikä oli varsinainen syy ja miten voidaan estää vastaavaa toistumasta. Saadun informaation mukaan kuitenkin pelastustyö meni hyvin eikä ollut koskaan vaaratilanteita ja näin ollen varattiin matkustajille vähän runsaammin aikaa myös poistua.

Ed. Rätty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin vielä Savon radasta, että se on ehdottomasti hanke, joka pitäisi saada mahdollisimman pian alulle siksi, että se olisi ruiske koko Etelä-Suomelle ja myös investoinneille radanvarressa oleville asutusalueille. Yritykset ja kansainväliset yritykset sekä yritystoimintaa aloittamisesta kiinnostuneet ovat kyselleet, kos-

ka päätös hankkeen aloittamisesta tulee. Kun se rakennetaan ja tehdään, sen jälkeen, luulen niin, koko Etelä-Suomi tulee hyötymään siitä.

Mitä tulee siihen, että Lahden kautta ei muka kuljettaisi Pohjois-Karjalaan, niin kyllä minun nähdäkseni tällä hetkelläkin mennään Lahden kautta Pohjois-Karjalaan Joensuuhun. Jos Lahden ja Helsingin väli ensin saadaan rakennettua nopeammaksi, se luonnollisesti vauhdittaa myös matkaa Joensuuhun, mikä on erittäin hyvä asia.

Ihan vain vinkkinä totean, että Lahdessa tällä hetkellä keskustellaan kovasti siitä, että meidän täytyisi saada teatterijunayhteys Helsingin ja Lahden välille, koska meillä on niin onnettomasti, että teatteriesitysten jälkeen ei ole junayhteyttä enää Helsinkiin. Se meidän tulisi järjestää mahdollisimman pian, niin että kaikki ne, jotka tulevat teatteriin ja konsertteihin, pääsisivät vielä iltajunalla Helsinkiin takaisin.

Liikenneonnettomuuksien osalta voi todeta sen, että kun enemmän satsaamme rautateille, se on kaikki pois liikenteestä niin ympäristönsuojelun kuin myös onnettomuuksien osalta elikkä pitkällä aikavälillä kaikki transit-liikenne tulisi siirtää teiltä rautateille.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri kertoi täällä, että annettiin kiitoksia siitä, että henkilöliikennettä jatkettiin vähäliikenteisillä radoilla, kun oli aikaisemmin tehty päätös, että nuo yhteydet lopetettaisiin. Kiinnostuneena minäkin kuuntelin näitä muiden alueiden edustajien kiitoksia ja toivon todella, että olisin voinut yhtyä niihin. Näinhän oli, että yöjunayhteys Oulusta Joensuuhun ja Joensuusta Helsinkiin oli ainut, joka sitten päätettiin lopettaa. Minun mielestäni tämä ei ole millään tavalla perusteltua. Varsinaisessa puheenvuorossani kerroin jo sen, minkälaisia kehittämismahdollisuuksia olisi ollut myös sillä osuudella, joka nyt voidaan katsoa vähäliikenteiseksi. Sen sijaan Joensuun ja Helsingin välillä tuskin on mitään ongelmia.

Ed. I h a m ä k i : Rouva puhemies! Rataliikenne on turvallinen, melko saasteeton ja siten ympäristöystävällinen vaihtoehto. Rataliikenne kilpailee hyvin muiden liikennemuotojen kanssa, kun nykyaikaa sovelletaan myös kiskoliikenteeseen eli valitaan kunnan suorat yhteydet ja ajetaan modernilla kalustolla.

Arvoisa puhemies! Kolme ns. itäratavaihtoehtoa selvitettyt liikenneministeriön ja muiden ministeriöiden sekä Valtionrautateiden työryh-

mä on ehdottanut uuden nopean radan rakentamista Savon rata-suunnitelman pohjalta ensin Lahteen, sitten Heinolan kautta Mikkeliin. Työryhmä on todennut tämän ns. Savon rata-vaihtoehdon kannattavimmaksi sekä yhteiskuntatalouden että aluerakenteen kehittämisen kannalta. Tämän vaihtoehdon aluerakennetta tasapainotavaa ylivoimaa korostaa myös Helsingin yliopiston selvitys.

Totean tässä puheenvuorossa vielä kerran, vaikka se tuli esiin keskustelupuheenvuorossani, että itäratavaihtoehtoja pohtiessa saattaa nopeasti ajatellen rantarata olla nopein väylä Pietariin ja Venäjälle. Maantieteellisistä syistä kuitenkin kaikissa ratavaihtoehtoissa radan on noustava, jotta pääsee Pietariin, ylös rannikolta Salpausselälle. Myös rantaradan on noustava Viipurinlahden kiertämisen takia. Ed. Kasurisen puheenvuoroon viitaten ei kysymys ole vain Viipurin heikosta sillasta, vaan koko Viipurinlahti pitää kiertää, ja tämän voi tarkistaa kartasta. Kun Salpausselälle pitää nousta, on järkevää, että sinne nouseaan mahdollisimman varhain eli jo Lahden kohdalla, jolloin vaikutusalue saadaan mahdollisimman suureksi. Siksi Savon rata-vaihtoehto on tarkoituksenmukaisin.

Totean, että edellä mainittu työryhmä on jättänyt kannanottonsa runsas vuosi sitten liikenneministeriöön ja tämän jälkeen on odotettu liikenneministerin lopullista päätöstä asiassa. Kun Suomessa tarvitaan nyt myönteisiä talouspoliittisia signaaleja ja tulevaisuuteen suuntautuva itäratapäätös olisi juuri sellainen, sen pitäisi tulla, vaikka itse rakentaminen tapahtuisi myöhemmin. Myös kuntien maapolitiikan ja maankäytön kannalta nopea ratkaisu olisi tarpeen.

Tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, rohkenenkin kysyä liikenneministeri Norrbackilta: Miksi hallituksessa ei ole tehty päätöstä itäratavaihtoehtoista, vaikka asiasta valmistuneet selvitykset ovat olleet valmiina, ja milloin hallitus aikoo päätöksen tehdä?

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Tämä oli hyvin suora kysymys. Yritän vastata. Transitoliikenteen volyyymi Venäjälle ja Venäjältä Suomen kautta kasvaa tällä hetkellä hyvin voimakkaasti. Aika paljon epävarmuutta liittyy vielä tähän rantavaihtoehtoon. Ei tiedetä vielä, miten paljon transitoliikenne tulee kasvamaan ja mikä sen volyyymi on ensi vuosituhanen puolella. Tämä on se varsinainen syy, miksi emme ole tehneet päätöstä vielä.

Yksi mahdollisuus on juuri ollut se, niin kuin

valtiovarainvaliokunta ehdottaa, että nyt päätettäisiin siitä, että rakennetaan Hyvinkään ja Lahden välistä rataosuutta ja muut osuudet sitten jäävät odottamaan aikaa, jolloin tiedetään kehityksestä vähän enemmän kuin tällä hetkellä. Tämä on varsinainen syy. Minä ymmärrän, että kunnat haluavat saada tietoja kaavoitusta varten, mutta toisaalta nämä investoinnit tehdään aikaisintaan ensi vuosituhannen alkupuolella eli sanotaan 10—15 vuoden päästä, ja näin ollen en ole nähnyt syytä kiirehtiä tässä asiassa.

Sen lisäksi haluan vielä sanoa, että maantietä Turun ja Pietarin välillä parannetaan tällä hetkellä hyvin monella kohdalla eli poistetaan pullonkauloja. Turku — Paimio-tieosuus on jatkuvasti saanut lisää rahaa lisäbudjeteissa ja varsinaisissa budjeteissa. Kehä III:ta täällä Helsingin seudulla parannetaan. Meillä on vielä suunnitteilla Turun ja Helsingin välisen tieosuuden parantaminen. Kotkan seudulla on valmistumassa tieosuus. Eli monella paikalla rakennetaan tätä kokonaisuutta. Suurimmat ongelmat ovat edelleen rajan toisella puolella.

Ed. L a h i k a i n e n : Arvoisa puhemies! Kansainvälisen kilpailukyvyyn turvaaminen edellyttää nopeita ja joustavia henkilöliikenneyhteyksiä. Yritykset ja keskuksat lisäävät kansainvälistä kilpailukykyään tehokkaimmin liittymällä yritysten ja alueiden välisiin yhteistyöverkkoihin. Kansainvälisesti kilpailukykyisimpiä yritysten yhteistoimintamuotoja ovat toiminnallisesti toisiinsa kytkeytyvien yritysten verkot, joista Suomessa on vahvin metsäteollisuus oheis- ja seuranaistoimintoinen. Alueiden kehityksen ja elinvoimaisuuden kannalta on entistä tärkeämpää niiden saavutettavuus kansallisissa ja kansainvälisissä henkilö-, tavara- ja tietoliikenneverkoissa. Nopeat henkilöliikenneyhteydet vahvistavat myös opetus- ja kulttuuripalvelujen asemaa kansainvälisessä kilpailussa ja työnjaossa. Siitähän ed. Rätty vastauspuheenvuorossaan mainitsi. Nopeiden henkilöliikenneyhteyksien kysyntä lisääntyy nopeimmin markkinaosaamis- ja tuotantokeskittymien välillä.

Suomen kilpailukyvyyn kehittäminen vaatii koko Suomen keskusverkon kansainvälistymistä. Eurooppaan integroituvan Suomen avointa taloutta ja yksityistä sektoria painottava kehitys suosii verkostotalouden ja pääkaupunkiseudun ulkopuolisten kasvukeskusten kehittymistä. Kansainvälisen kilpailun ja yhteistyön lisääntyessä myös Suomen riippuvuus kansainvälisestä yhteistoimintaverkosta kasvaa. Suomen keskus-

verkon kansainvälistyminen vaatii kansainvälisiin matkaketjuihin kytkeytyviä nopeita henkilöliikenneyhteyksiä.

Ilman itärataa Itä-Suomen kansainvälistymisen ja talouskehitys jäävät jälkeen muusta Suomesta. Aluepolitiikan tärkeimpiin tavoitteisiin ja keinoihin kuuluu keskusten välisten nopeiden yhteyksien kehittäminen. Päätökset nopeutuvista junayhteyksistä on jo tehty Helsinki — Turku ja Helsinki — Tampere-rataosuuksilla. Myös Itä-Suomen yritysten ja alueiden kilpailukyvyyn turvaaminen edellyttää joustavia kansallisia ja kansainvälisiä matkaketjuja tarjoavia nopeita liikenneyhteyksiä. Jos nopeaa itärataa ei toteuteta, jäävät Itä-Suomen potentiaaliset voimavarat ja kehittämisresurssit hyödyntämättä sekä valtakunnalliset kehittämismahdollisuudet käyttämättä.

Lahden vaihtoehto edistää nopeista itäradoista parhaiten valtakunnallisesti tasapainoista alueellista kehitystä. Lahden vaihtoehto tasapainottaa itäratavaihtoehtoista parhaiten Helsingin kasvu- ja hintapaineita sekä työ- ja asuntomarkkinoita koko ratavyöhykkeellä laajentamalla Helsingin talousaluetta asutuksen ja tuotannon vyöhykkeenä aina Lahteen ja Kouvolaan saakka.

Lahden vaihtoehdossa jo olemassa oleva yhdyskuntarakenne tukee itäratavaihtoehtoista parhaiten helminauhamaisten yhdyskuntarakenteen kehittämistä. Lahden vaihtoehto yhdistää Kouvolan vaihtoehtoa tehokkaammin kansainvälistyviä osaamisen ja joustavan tuotannon verkkoja Helsinki-Vantaan lentokentälle. Niin ikään tämä vaihtoehto yhdistää muita vaihtoehtoja paremmin koko Suomen Pietarin alueelle ja muualle Venäjälle, kuten ed. Ihamäki aiemmassa puheenvuorossaan juuri todisti. Helsingin ja Pietarin välinen nykyinen noin 6 tunnin matka-aika nopeutuu Lahden vaihtoehdossa 3 tuntiin 15 minuuttiin. Esillä ollut Kouvolan oikaisu olisi vain noin neljännestunnin nopeampi.

Arvoisa puhemies! Ministeri Norrback vastasi kysymykseen siitä, koska tärkeitä ratkaisuja on odotettavissa näiden vaihtoehtojen osalta. Aina-kaan toistaiseksi ei tuntunut vielä kovin lupaavalta, että Itä-Suomi ja puoli Suomea saisi myönteisen joululahjapäätöksen. Toivon kuitenkin, että ministeri vakavasti miettii sitä, koska hän panee nimensä tärkeään asiakirjaan, sillä nyt tarvitaan myönteisiä signaaleja, jotta voidaan luoda uskoa tulevaisuuteen. Tällaisilla päätöksillä niitä juuri tehdään.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Lahikaisen puheenvuoron

johdosta todeta, että saattaisi olla hyvä ajatus todellakin täällä yhteisesti hyväksyä ed. Kasurisen esittelemä ponsiehdotus, että tehtäisiin uusi itäradan käsittävä tarveselvitys, jossa erityisesti kiinnitettäisiin huomiota itäisen Suomen liikennetarpeen ja kansainvälisen liikennetarpeen yhteensovittamiseen. Tällä tarkoitan lähinnä yhteyksiä Pietariin ja Pietarista edelleen Keski-Eurooppaan.

Ed. **L a h i k a i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Myllerille todeta, että ratavaihtoehdoista on tehty tavattoman paljon selvityksiä. Toivonkin, että ed. Myller tutustuu selvityksiin, sillä nämä asiat ovat päätöstä vaille.

Ed. **L a i v o r a n t a**: Arvoisa puhemies! Arkielämä on opettanut, että toiveajattelu ja myönteiset signaalit eivät tässä tilanteessa auta, vaan ainoa apu on tuottava työ ja menojen sopeuttaminen saatavilla oleviin tuloihin pitkällä aikavälillä. Onneksi Suomen kansa on tämän oivaltanut ja säästääkin nyt enemmän, kuin julkinen talous kuluttaa tai velkaantuu. Tämän vuoksi onneksi kansantalous tervehtyy, ja se on hyvä asia. On hyvä, että kansalaiset ovat olleet kuuroina niille puheille, joissa on vaadittu ihmisten säästämisteen lopettamista ja kulutuksen lisäämistä. Minä onnittelen Suomen kansaa, että se osaa paremmin talouspolitiikan kuin konsanaan eduskunta.

En puhu pitkään, vaan viittaan päluokan 29 kohdalla pitämäni puheeseen ja perusteluihin, miksi en hyväksy vallitsevaa poliittista populismia ja irtopisteiden keräilyä, joka halvaannuttaa koko poliittisen päätöksenteon. Ilmoitan vain lyhyesti, että en tule äänestämään kotiseutuani koskevien, sinänsä hyvien hankkeiden puolesta, joita ed. Laine tulee esittämään ja niihin määrärahoja esittämään.

En pidä hyvänä vallitsevaa poliittista teatteria. Se on suorastaan surkukupaisaa. Olen vakuuttunut, että tällainen rumpu- ja kyläpolitikointi ei edistä yleistä eikä yhteistä hyvää. Tällaisella toiminnalla ei voida edistää edes niiden asiaa, joiden asialla ollaan olevinaan. Päinvastoin, ainoa edunsaaja voi olla poliitikko, mikäli näin onnistuu kartuttamaan äänipottiaan.

Arvoisa puhemies! Kirjan mukaan.

Ed. **L a i n e** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Luonnollisesti kaikilla kansanedustajilla on oikeus pitää mielipiteensä ja käyttää mielipiteidensä mukaiset puheenvuorot. Oudoksuin

ed. Laivorannan jo aiemmin käyttämää puheenvuoroa yhdestä syystä, ja kun hän sen nyt toisti uudelleen, haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että ed. Laivoranta on yhdessä vaalipiirimme muiden kansanedustajien kanssa ollut tekemässä yksimielisiä päätöksiä eräiden ehdotusten osalta, siis eräiden, ei kaikkien. Minäkin aiemmassa puheenvuorossani korostin, mitkä ovat yhteisiä ja yksimielisiä päätöksiä, mutta sen lisäksi käsitteelin puheenvuorossani myös sellaisia ehdotuksia, joita olen tehnyt, tai sellaisia talousarvioaloitteita, jotka eivät olleet Varsinais-Suomen kansanedustajien ryhmän yhteisiä päätöksiä. Haluan nyt todeta, että en ihmettele siinä mielessä ed. Laivorannan mielipiteitä, koska hän ei ole ollut niiden kannalla aikaisemmassakaan vaiheessa, mutta sitä hämmästelen, että hän irtautuu sen jälkeen, kun yhteiset päätökset on tehty. Katsotaan, miten se käytännössä tapahtuu ja miten siihen myöhemmin on asennoiduttava.

Ed. **L a i v o r a n t a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on totta. Minä olen ollut tekemässä aloitteita, ja ne on ilmeisesti ja toivon mukaan asiallisesti käsitelty eivätkä ne ole mahduneet rahanjakopottiin. Meillä on vain tietty potti jaettava, ja kun en kannata sitä, että syödään enemmän kuin tienataan, en enää tee tai ole kannattamassa sellaisia hulluja esityksiä, jotka eivät kokonaisuuteen ole sopineet. Minä luotan ministereitten harkintakykyyn enemmän kuin ehkä monien muitten.

Ed. **L a i n e** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Toistan sen, että luonnollisesti ed. Laivoranta tekee niin kuin hän nyt ilmoittaa, mutta sitä minä en ymmärrä, että hän ryhtyy arvostelemaan sitä, että niitä päätöksiä ehdotetaan, joita hän itsekin on ollut tekemässä. Minusta on ihan fiksua, että ilmoittaa, että ei tule äänestämään, mutta eihän siitä pidä toisia arvostella ja syyttää arvostelukyvyyttömiksi, jos yhteisten päätösten mukaisia ehdotuksia he tekevät.

Ed. **R ö n n h o l m**: Rouva puhemies! Äskeeseen keskusteluun sen verran, että usko teologisen määritelmän mukaan on luja luottamus siihen, mitä toivotaan, ja se on aikamoinen toive, että uskoi ministerien tekevän vain hyviä ja harkittuja päätöksiä.

Kun ed. Laivoranta äskeisessä puheenvuorossaan voimakkaasti puolusti nimenomaan tuotantoa ja tuotannollisen toiminnan edellytysten luomista, on tainnut ed. Laivorannalta jäädä ympä-

ristöoppi sen verran kesken, että meidän suomalaisten olosuhteitten kohdalla liikenteellä ja liikennekustannuksilla, siis logistiikkalengin tuotteen ja tavaraan aiheuttamalla kustannuksilla, on suurempi vaikutus kuin esimerkiksi energialla. Liikenne on meidän kannaltamme senkin vuoksi hyvin merkittävää, että sijaitsemme syrjässä, sivussa, ja ennen kuin tuotteemme ovat maailmalla meillä on 3—5 prosenttia enemmän niissä kustannuksia kuin kilpailijamaissa Keski-Euroopassa. Sen vuoksi ei ole lainkaan samantekevää, millä kustannustasolla suomalainen tuotanto liikennesuoritteita saa.

Kun on kysymys investoinneista, ed. Laivoranta, niin kuin hyvin tiedätte, silloin ei suinkaan syödä enemmän kuin tienataan vaan investoidaan siihen mahdollisuuteen, että tuotetaan halvemmalla kuin aiemmin ja saadaan sijoitetulle pääomalle vielä hyvä tuotto. Niistä kohteista, joista esimerkiksi Varsinais-Suomen osalta oli puhe, suurin osa on sellaisia, että niiden tuottoaste on hyvin korkea. Tämä pitää paikkansa niin radan kuin erityisesti maantien osalta, ja myös useat pienemmätkin hankkeet ovat liikennetaloudellisesti erittäin perusteltuja. Ne sen lisäksi vähentävät yleensä onnettomuuksia ja pienentävät myös ympäristön räsitusta, jolloin niillä taloudellisuuden lisäksi on muitakin etupuoja esitettävänä, joten minusta vähän populismin puolelle meni näkemys siitä, että nämä esitykset olisi tehty perusteettomasti ja ilman taloudellista harkintaa. Sitä, että on valittu tällainen linja, jossa mieluummin betonimyllyt seisovat ja ruostuvat kuin niitä käytetään, en voi pitää hyväksyttävänä enkä tarkoituksenmukaisena sen paremmin yrittäjien kuin erityisesti työntekijöittenkään kannalta.

Olen itse tehnyt yhden aloitteen budjettiin. Se on hyvin ajankohtainen. Olen ehdottanut, että Naantali — Utö-väylää olisi syvennetty. Jos se olisi jo tehty, yksi onnettomuus olisi poistunut kartaltamme. Anna A, joka on hyvin mielenkiintoinen kohde ottaa esille, kun puhutaan merenkulusta ja sen kustannuksista, ajoi siellä yhdessä aika jyrkässä mutkassa karille. Se ajoi nykytietojen valossa karille sen vuoksi, että siinä oli filippiinien mukavuuslippumiehistö, joka ei osannut englanninkielisten kommentojen perusteella tehdä oikeita ratkaisuja.

Tässä tullaan kahteen mielenkiintoiseen kysymykseen. Ensimmäinen on se, että väylän pitää luonnollisesti olla sellainen, että onnettomuusriskit ovat mahdollisimman pienet. Kun esimerkiksi Naantalin väylän syventäminen 14,2 metriin

maksaa investoinnin takaisin noin neljässä vuodessa, sen tyyppisen investoinnin välitön käynnistäminen olisi ihan järkevää. Sillä saadaan tuotannollisia hyötyjä välittömästi. Sen vuoksi toivoisinkin, kun on paljon puhuttu tässäkin salissa Suomesta itään päin suuntautuvasta liikenteestä, että itään suuntautuvan liikenteen en sanoisi vastapainoksi vaan jatkoksi pitäisi huolehtia siitä, että Suomen läntiset yhteydet ovat kunnossa, ja silloin erityisesti puhumme meriväylistä. Toivon, että saariston meriväyliä osalta pikaisesti ryhdyttäisiin selvittämään, löytyykö mahdollisuuksia nyt suhdannepoliittisista syistä nopeuttaa väyläohjelmassa olevia hankkeita, jotka ovat hyvin kannattavia.

Toiseksi tähän liittyen on tässä yhteydessä ehkä aihetta todeta, että kun Suomen saaristo on hyvin haavoittuvainen ja kun liikenne jatkossa todennäköisesti tulee kasvamaan ja me olemme pakotettuja myös tiettyjä vapauksia antamaan, meidän tulisi suojella omaa saaristoamme muuttamalla erityisellä tavalla.

Ensinnäkin nähdäkseen pitää olla hyvin varovainen mukavuuslippulaiva-asiassa esimerkiksi sen kohdalla, kuinka paljon suomalaista rinnakkaisrekisteritonnistoa sinne siirrämme. Olisi toivottavaa, että voisimme suomalaisilla merimiehillä pääosan kuljetuksista hoitaa. Tuolloin useimmiten ei onnettomuuksiin jouduttaisi.

Toinen kysymys on se, että onnettomuustapauksen satuttua pitää meillä olla, ja sitä toivoisin nyt ministerin mielessään miettivän, pakkokeinot käyttävissämme onnettomuuden asianmukaiseksi hoitamiseksi. En voi hyväksyä sellaista tässä juuri tapahtunutta, että joltakulta kreikkalaiselta varustajalta, joka ei ole edes aluksen runkoa vakuuttanut, mennään kysymään, mihin toimenpiteisiin ryhdytään, kun on välitön eko-katastrofi lähestymässä. Tuolloin pitää viranomaisilla olla oikeus puuttua voimakkaasti tapaukseen ja tehdä oikeat ratkaisut ja pakottaa toiset korvaamaan ne ratkaisut sen jälkeen, kun ne on tehty. Nimittäin kun merellä vahinko tapahtuu, silloin yleensä ei ole juurikaan aikaa liiemmin käytettävissä. Olisi kovin hyvä, jos nopeasti pyrittäisiin luomaan sellainen käytäntö — tämä liittyy myös kauppa- ja teollisuusministeriön alaan — että tällaisissa tapauksissa meillä on järkevä, selkeä organisaatio, joka puuttuu asioihin, tekee ratkaisut sillä tavalla, että onnettomuudet ovat estettävissä.

Edelleen länteen ja lännen ja idän väliseen liikenteeseen liittyen olen aiemminkin siitä puhunut ja pidän sitä edelleen hyvin tärkeänä, että

läntinen yhteys myös päivittäisillä autolautta- vuoroilla voitaisiin säilyttää kutakuinkin nykyisellä tasolla. Jotta se voisi myös mahdollisen Euroopan unionin olosuhteissa tapahtua, tuolloin pitäisi ne edellytykset, jotka tällä hetkellä liikenteellä ovat, säilyttää.

Näkisin, että Ahvenanmaan kysymyksen hoitaminen on Suomen merenkulun kannalta hyvin merkittävä ja siihen sisältyisi loistava mahdollisuus saada hyvää suomalaista tai sanotaan nyt ahvenanmaalaista tonnistoa, jonka käyttö voisi olla joissakin olosuhteissa hieman halvempaa kuin muiden tonnistojen mutta turvallista ja että Ahvenanmaa loisi mahdollisuuden siihen, ettei esimerkiksi epätarkoituksenmukainen liikenne reitillä Helsinki — Tallinna — Tukholma tule viemään sitä turvallista ja hyvää liikennemuotoa, joka tällä hetkellä lounaisesta Suomesta suuntautuu Ahvenanmaan kautta Ruotsin Roslagenin puolelle. Ahvenanmaan maakunnan erityisase- man aikaansaaminen voisi tehdä mahdolliseksi sen, että taxfree-myynti edelleen voisi säilyä yhtenä houkuttimena, jolla tavaraliikennettä ja välttämätöntä muuta liikennettä voitaisiin avustaa. Suomen olosuhteissa tämä nähdäkseni olisi erityisen tärkeätä myös siksi, että kalusto pysyisi asianmukaisena, uutena ja talvi- sekä vaikeisiin olosuhteisiin sopivana niin, ettei tälläkään puolella onnettomuuksia olisi liiemmästi tiedossa.

Yhteenvetona toivoisin, kun idän suunnan liikenteestä on paljon pidetty huolta, että idän suunnan liikenne on vähintään tasapainossa, niin että liikennettä on molempiin suuntiin eikä vain esimerkiksi sieltä tänne. Sen lisäksi toivoisin luonnollisesti, että liikenne voisi Suomen kautta joustavasti ja tehokkaasti jatkua länteen päin ja että lännen ja Suomen väliset yhteydet olisivat mahdollisimman hyvällä tasolla ja että ne olisivat toteutetut sekä investointien osalta että muuten sillä tavalla, että tärkeä merenkulun ympäristö- sekä henkilöturvallisuus olisi turvattu.

Liikenneministeri **N o r r b a c k**: Arvoisa puhemies! Ed. Rönholmin mainitsema onnettomuus on herättänyt keskustelua, ja on todella paljon kysymysmerkkejä. Selvitystyöryhmä on asetettu. Aamupäivällä kävin neuvotteluja työryhmän jäsenten kanssa. Tavoitteena on se, että tiukennetaan kansallisia määräyksiä, niin että tällaisia voidaan välttää, ja kansainvälisillä foorumeilla esitetään myös saman suuntaisia ajatuksia. Ei voi olla niin, että tänne tullaan laivoilla, joiden tekninen taso on hyvin alhainen, miehistön koulutustaso on myös hyvin alhainen ja laiva

on lisäksi ilman vakuutuksia eli vastuu on muilla. Ei näin voi olla. Nopeasti pitää selvittää tämä asia. Minä olen valmis heti ryhtymään toimenpiteisiin, kunhan meillä on vähän vahvempi pohja, jolta voidaan tehdä ratkaisuja.

Verovapaa myynti ennen kaikkea Ruotsin-lai- voilla mielletään helposti viinakysymykseksi ja näin ollen on suhtauduttu siihen kriittisesti. On syytä muistaa, että viinan osuus verovapaasta myynnistä on neljäsosa. Verovapaa myynti on liikennepoliittinen kysymys eikä alkoholipoliittinen. Näin ollen minustakin on tärkeää, että verovapaa myynti voidaan säilyttää mahdollisimman kauan, varsinkin siitä syystä, että investoinnit on tehty tätä järjestelmää silmälläpitäen ja siinä us- kossa, että tämä mahdollisuus on olemassa.

Saanko vielä lopuksi sanoa, että ed. Laivoran- nan puheenvuoro oli tietenkin musiikkia ministe- rin korvissa, kun kehujen määrä ei ole erityisen suuri tällä hetkellä. Mutta toisestakin syystä olen valmis olemaan ed. Laivorannan kanssa samaa mieltä, nimittäin kun valtiovarainvaliokunta on tehnyt budjettiesityksen, niin se on kokonaisuus, jonka takana ollaan, tai jos esitetään siihen näh- den poikkeavia ehdotuksia, niin silloin pitää myös esittää ehdotuksia siitä, miten toimenpiteet rahoitetaan.

Ed. **P e l t t a r i** (vastauspuheenvuoro): Arvoi- sa rouva puhemies! Tässä on käyty minusta var- sin tärkeästä liikenneministeriön hallinnonalasta keskustelua. Tällä on ollut esillä aiheestakin rautatie- ja maantieliikenteen ja nyt erikoisesti ed. Rönholmin puheenvuorossa vesiliikenteen kehittäminen.

Minusta on vähän turhan vähälle jäänyt ilmai- luliikenteen kehittäminen. Kuitenkin esimerkiksi tällä hetkelläkin on pitkin Suomea Ilmailulaitok- sen toimesta rakennettu lentoasemien laajennuk- sia. Ne ovat erittäin työllistäviä ja myös edullisia tänä ajankohtana tehtäviksi. Esimerkiksi juuri jos tätä istuntoa ei olisi, olisin oman alueeni lento- asemani, Kemin — Tornion lentoaseman laajen- nuksen vihkiäisissä, jotka ovat tänä päivänä, ja näitä on ollut Oulussa, Kittilässä ja muuallakin. Ne ovat minusta oikeaan osuneita, mistä vielä vähän kehumisen lisäystä ministerille.

Ed. **L a i v o r a n t a**: Arvoisa puhemies! Pyy- sin tämän puheenvuoron ed. Rönholmin pu- heenvuoron johdosta, kun en viitsinyt vastauspu- heenvuoroakaan pyytää.

Olen samaa mieltä ed. Rönholmin kanssa siitä, että kuljetuskustannuksilla on suuri merki-

tys. Se on ihan totta. Ei ole samantekevää, millaisia kustannuksia kuljetuksista muodostuu. Minulla sattuu olemaan tästäkin hyvin arkinen käytännön elämän kokemus.

Mutta kun tullaan investointeihin, ei ole suinkaan niin, että siinä ei välttämättä syödä enemmän kuin tienataan. On karkeasti ottaen kaksi tapaa, joilla investoinnissa voidaan syödä enemmän kuin tienataan. Toinen on se, että vaikka on sinänsä tarpeellinen investointi, niin kuin nämä liikenneinvestoinnit, jos sen pääomakustannukset ovat suuremmat kuin siitä saatava hyöty, silloin syödään enemmän kuin tienataan. Toinen on se, että tehdään kokonaan virheellinen investointi, ja niitäkin on valitettavasti tässä maassa tehty aivan liikaa.

Ja sitten tullaan tähän betonimyllyjuttuun, joka liittyy virheinvestointeihin. Sanoitte, että ei ole hyväksyttävää, että betonimyllyt seisovat, ei ole hyvä, että ne ruostuvat ja seisovat. Henkilökohtaisesti sydäntäni lämmitti erittäin paljon sellainen ajatus, että ne eivät seisoi ja ruostuisi. Olisi tietysti henkilökohtainen etu, että ne pyörisivät ja rakennettaisiin. Mutta yhteisvastuullisesti ajatellen on aivan selvä asia, että niitten pitää seistä ennemmin kuin että tehtäisiin virheinvestointeja, rakennettaisiin jo nykyään tyhjiällä olevien tilojen rinnalle uusia tyhjiä tiloja. Se ei taatusti hyödytä ketään. Meidän on pakko tunnustaa se tosiasia, että meillä on liikaa betonimyllyjä. Tiedän ihan tarkkaan, että Turun seudullaakin osa niistä joutaa ruostumaan puhki ja mitä nopeammin, sitä parempi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut! Kehotan puhujaa siirtymään puhujakorokkeelle.

P u h u j a : Riitti puheenvuoroni.

E d. R ö n n h o l m : Rouva puhemies! Otan nyt vain kolme esimerkkiä. Turun ja Helsingin välinen rautatieyhteys on ollut vuosikausia teon alla. Jos sitä nopeutetaan, siitä seuraa, että siitä saatava hyöty tulee nopeammin käyttöön ja tätä kautta nopeutettu aikataulu ei aiheuta lisäkustannuksia kuin korkeintaan koron muodossa. Se korko taas varmasti tulevina liikennesäästöinä ja energiakustannuksen vähenemisenä voidaan maksaa takaisin.

Turun — Helsingin moottoritie on liikennetaloudellisesti laskettu hyvin kannattavaksi. Nimenomaan se investointi pystytään ... (Min. Norrback: Osittain!). — Esimerkiksi Paimioon

asti ja ilmeisesti vielä Saloon astikin menee kirkaasti liikennetalouden kannattavalle puolelle, puhumattakaan onnettomuuksista, joiden huomiooton jälkeen se tulee ilman muuta kannattavaksi.

Kolmas kohta oli meriväylähanke, joka väylätyöryhmän arvion mukaan maksaa korot ja kuuletukset neljässä vuodessa liikennetaloudellisesti hyötynä takaisin. Tällaisissa tapauksissa investoinnit eivät varmasti tule aiheuttamaan mitään ongelmaa. Tällaisiin investointeihin kannattaa betoniakin pistää, kun ei tule lisää lämmitettäviä kuutioita eikä mitään muita käyttökustannuksia, vaan ne käyttökustannukset alenevat. Sen vuoksi on mielestäni tärkeää, että juuri tämän tyyppisiä asioita tai tämän tyyppisiä hankkeita ahkerasti etsittäisiin. Joka paikkakunnalta varmasti niitä löytyisi ja saataisiin pyörät pyörimään ja ihmiset töihin ja yrittäjille vähän katetta. Sitäkin he tarvitsevat.

E d. L a i v o r a n t a : Arvoisa puhemies! Ed. Rönholmin äskeiset esimerkit osoittivat hyvin konkreettisesti sen, että kyllä ministerin harkintakykyyn voi luottaa. Turku — Helsinki-moottoritietä rakennetaan. Turku — Helsinki-rautatietä rakennetaan aivan oikein.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 3 2

Yleiskeskustelu:

E d. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Urho Kekkosella oli suuri linja myös maan sisäisen kehittämisen osalta. Hän lähti 50-luvulla linjanvedoisaan siitä, että koko maa pitää teollistaa, ja hän käsitti hyvin sen, että tämä on mahdollista vain siten, että itäiseen ja pohjoiseen Suomeen luodaan vahva valtionyhtiösektori. Kekkonen oli siitä esimerkillinen poliitikko, ettei hän vain puhunut, vaan myös toimi esittämiensä linjojen mukaisesti. Hänellä oli silloisen maalaisliiton ja kansandemokraattisen liikkeen ohella keskeinen vaikutus siihen, että tuli perustetuksi mm. Rautaruukki, Kemira ja vähän myöhemmin Tornioon saatiin Outokummun jaloterästehdas.

Tänä päivänä voidaan sanoa, ja se on fakta, että pohjoisen Suomen teollisuus on valtionyhtiöiden varassa. Jollei niitä olisi, eipä meillä juuri

olisi edellytyksiä pitää yllä edes sitä elintaso, joka meillä siellä nyt on. Vaikka nytkin on jo suuria vaikeuksia, niin jotakin sentään on mahdollista pitää yllä sen vuoksi, että meillä on vahva valtion sektori. Tämän viisaan linjaratkaisun seurauksena, sen ansiosta, että luotiin vahva valtionyhtiösektori pohjoiseen, Lappi esimerkiksi on tosiasiaa niinkin vahvassa asemassa, että se tuottaa 7 prosenttia vientiin menevästä tuotannosta. Tämä jää usein keskustelussa huomiota vaille. Meillä on erittäin vahvoja ja osaavia tuotantolaitoksia. Ne ovat valtionyhtiöitä Metsä-Botnian tehtaan rinnalla.

Rouva puhemies! Meillä on nyt kuitenkin suuren huolenaiheena pohjoisessa Veitsiluoto Oy. Meitä painaa huoli siitä, säilyykö se valtionyhtiönä. Meitä painaa huoli siitä, säilyykö se itsenäisenä pohjoisena yhtiönä, ja meitä painaa huoli siitä, säilyykö Veitsiluoto Oy:n Kemijärven tehdas myös tulevaisuudessa. Tämä huoli on nyt syvä ja jakamaton Lapissa ja koko pohjoisessa Suomessa.

Kyllähän tässä sanoja on sanottu, ja nehan eivät paljon merkitse. Niiden merkitys vähenee näköjään politiikassa koko ajan. Vain teot merkitsevät nyt jotakin. Ne teot, jotka varmistavat sen, että Veitsiluoto Oy säilyy pohjoisena, itsellisenä yhtiönä, olisi tullut jo tehdä, mutta viimeistään nyt niitä pitää ruveta tekemään.

Ensimmäinen teko, joka jotakin todella merkitsee pohjoisen osalta, on se, että kauppa- ja teollisuusministeriö päättää myöntää energiainvestointiavustuksen Veitsiluoto Oy:n Kemian lämpövoimalan rakentamiseen. Kaikki on tämän hankkeen osalta valmista, jotta se voidaan käynnistää: suunnitelmat, ympäristöluvut, laskelmat, kaikki. Puuttuu vain yksi allekirjoitus, mutta se on sitäkin tärkeämpi, koska se on kauppa- ja teollisuusministerin allekirjoitus energiainvestointiavustuksen osalta, ja sitä hän ei tunnu saavan aikaiseksi.

Se toinen teko, joka Veitsiluodon osalta tarvitaan, on, että määritellään selkeästi ja tuodaan julki, että Veitsiluodon Kemijärven tehtaan osalta ryhdytään uudistustoimenpiteisiin ja tälle ohjelmalle määritellään selkeät raamit, aloitusaika ja tämän ohjelman toteutuksen vaiheet. Kemijärven tehdas vaatii uudistamisen. Se, mitä nyt heti tarvitaan, on varmuus siitä, että Kemijärven tehdas säilyy. Jotta se säilyy, sitä pitää kehittää eli siihen pitää myös tulla investointeja. Sielläkin uudistusohjelman aloittamisen osalta ensimmäisenä vaiheena tulee juuri lämpövoimala.

Kun kansanedustaja Seppo Kääriäisestä tuli

kauppa- ja teollisuusministeri, pohjoisessa oltiin toiveikkaita, olihan Kääriäinen esiintynyt aina kehitysalueiden miehenä ja kotimaisen energian suosijana. Näissä molemmissa lämpövoimalahankkeissahan on kysymys nimenomaan siitä, että käytetään tehtaan jätettä ja turvetta sekä jatkossa myös puuta energialähteenä. Näinhän ne on suunniteltu.

Nyt muutaman kuukauden kauppa- ja teollisuusministerin toimintaa seurattuamme me olemme pohjoisessa syvästi pettynyttä hänen toimintaansa. Ei mitään päätöksiä, pyörittelyä vain, vitkuttelua, vetoamista johonkin selvitykseen Veitsiluodon tilanteesta. Jokainen tietää, että vaikeahan se on, mutta se vaikeus ei saa olla esteenä sille, että ruvetaan tekemään jotakin, mikä vie tilannetta eteenpäin.

Näin epävarmuus pohjoisessa jatkuu ja paheenee. Kysymys on myös siitä, että vitkuttelu, jota ministeri harjoittaa, hidastaa työllisyystilanteen parantamista. Kemin tehtaan lämpövoimalan välitön käynnistäminen merkitsee työtä sadoille rakentajille heti. Jos jotakin järkevää elvytyskohdetta tästä maasta etsitään, niin siinä on varmasti yksi sellainen, koska se palvelee myös tuotannollista toimintaa pitemmässä juoksussa.

Tässä on nyt jotakin takana, niin me pohjoisessa päättelemme. Meistä tuntuu, että ministeri Seppo Kääriäinen on virkamiesten suohon laulama Joukahainen, joka enää vain mumisee Veitsiluodon itsellisyystestä ja bioenergian suosinnasta ja kotimaisen energian suosinnasta, mutta virkamiesten takaa kurkistelee Enso, joka ennenkin on yrittänyt Veitsiluodon kaapata.

Rouva puhemies! Vasemmistoliitto tulee kaikein keinoin, mitä sillä käytössään on, puolustamaan Veitsiluotoa valtionyhtiönä, pohjoisena itsellisenä yhtiönä ja kehittyvänä yhtiönä. Tässä olisi odottanut, että kun tämä pohjoinen rakenne teollisuuden osalta on todella rakennettu sillä pohjalla, jonka alussa mainitsin, myös keskustapuolue olisi Kekkonen perintöä vaalimassa tältäkin osin, mutta ei. Monissa muissakin asioissa Santeri Alkio on saanut mennä ja tämmöinen juppismi on tullut tilalle. Niin näyttää nytkin olevan, että vaikka joskus niin hyväntuuloisestikin rempeitä puoluesihteerin puheita puhunut mies, kansanedustaja, tulee kauppa- ja teollisuusministeriksi, niin kyllä kohta virkamiehet vievät ja ministeri vain toistelee sitä, mitä he papereille piirtelevät ja mitä kantaa he edustelevat.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tulee täällä käytävässä yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään perustelulausuman, jossa eduskunta

nyt ottaa kantaa siihen, lähtevätkö Veitsiluodon Kemian ja Kemijärven lämpövoimalahankkeet liikkeelle. Minä toivon ja odotan myös tietysti, että kaikki pohjoissuomalaiset, muualtakin olevat valtionyhtiöihin myönteisesti suhtautuvat kansanedustajat, tukevat tätä pohjoiselle ääretömän tärkeitä asioita.

Jos meiltä viedään Veitsiluoto, meiltä on viety lippulaiva. Muistakaa se, herra kauppa- ja teollisuusministeri! (Ed. Laine: Ed. Ukkolalla on nyt parempi menestys kuin eilisiltana!)

Ed. U k k o l a : Rouva puhemies! Ed. Laine on aivan oikeassa, että on nyt parempi menestys kuin eilen illalla. Silloin kaipasin ministeriä paikalle, kun puhuimme ulkoministeriön pääluokasta. Nyt puhumme kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokasta ja ministeri on paikalla, mistä haluan kiittää näin puhujakorokkeelta käsin ja pöytäkirjaan. (Ed. Tennilä: Hänen kuuluukin olla täällä!) — Niin kuuluu kaikkien muidenkin ministerien olla silloin, kun omaa pääluokkaa käsitellään.

Olin lyhyesti puuttunut kolmeen asiaan kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla, ensinnäkin organisaation vanhakantaisuuteen. On olemassa Kera Oy, sitten on olemassa kauppa- ja teollisuusministeriön yrityspalvelun piiri-toimistot, ja kun lukee budjetista molempien perustelut, niin ei voi muuhun tulokseen tulla, kuin että ne hoitavat pääasiassa samoja asioita. Minkä vuoksi, ministeri, täytyy olla tällainen kaksinkertainen organisaatio nimenomaan alueilla? Miksi KTM:n piiri-toimistoja pitää edelleenkin olla? Miksi niitten tehtäviä ei voida siirtää Keralle, jonka toiminta on laajentunut koko maahan ja joka on minun käsittääkseni osoittanut toiminnassaan, että se on erittäin hyvä yritysten riskiluottotaja. Tämä on sellainen asia, että kun hallintoa ylipäättään halutaan tässä maassa tehostaa, niin tässä ainakin on yksi sellainen tehostamisen paikka. Olen yrittänyt esimerkiksi hallintovaliokunnassa moneen otteeseen tivata ja tiukata, mikä voi olla syynä tällaiseen tuplaorganisaatioon. Vastausta en ole saanut. Siksi olen erittäin tyytyväinen, että ministeri on täällä nyt, ja toivon, että hän tähän asiaan antaa vastauksen.

Minun lähtökohtani on se, että kauppa- ja teollisuusministeriö on strateginen virasto. Se luo ja lyö leimat strategioihin, siihen, minkälaista yritys- ja teollisuuspolitiikkaa tässä maassa harjoitetaan. Sen sijaan ne, jotka toteuttavat strategioita, ovat aivan muut organisaatiot ja niillä on muut tehtävät. Minä en valitettavasti ymmärrä,

minkä vuoksi täytyy olla KTM:n yrityspalvelun piiri-toimistot.

Toinen asia, mihin olisin halunnut puuttua, on kilpailuorganisaatioiden monilukuisuus. Tämän vuoden budjettiin esitin virastojen yhdistämistä. Tiedän, että tällä ajatuksella on sinänsä kannatusta tässä eduskunnassa. Se tuli kyllä äänestykseen, mutta sille, kuten kaikille oppositiosta lähteville asioille, kävi sitten äänestyksessä huonosti. Kun selaa läpi KTM:n pääluokkaa, huomaa, että siellä on hyvin paljon sellaisia virastoja, jotka voidaan aivan hyvin yhdistää.

Nyt minä voin tästä lukea: kuluttajavirasto, kuluttajavalituslautakunta, kilpailuvirasto, elintarvikevirasto, kuluttaja-asiamiehen toimisto, Kuluttajatutkimuskeskus. Nämä ainakin ovat sellaisia, jotka minun mielestäni voisi aivan hyvin yhdistää kilpailuvirastoon, koska kuluttajan etu nimenomaan on se, että tässä maassa on aito kilpailu, aito markkinatalous. Se on kuluttajan etu.

Sen sijaan kuluttajavalituslautakunta, jos täytyy olla jokin tällainen kuluttajien kannalta päätöksiä tekevä elin, tietenkin pitää säilyttää itsenäisenä, mutta kuluttaja-asiamiehen toimisto ja kaikki muut aivan hyvin minun mielestäni voi yhdistää kilpailuvirastoon, jolloin kilpailuviraston resurssit vahvenevat ja sen työ tulee tässä suhteessa hedelmällisemmäksi.

Kolmas asia, mihin lyhyesti haluan puuttua, on yritystuet. Toki kannatan ed. Tennilän täällä tuomaa ajatusta, että kai pitää tukea antaa, jotta tulee toimeen, mutta eihän voi lupottomasti perustaa edes valtio yrityksen toimintaa pelkkään tukipolitiikkaan. Jossakin vaiheessa täytyy edellyttää, että yritysten on tultava toimeen omillaan. Emme me ole sosialistinen valtio, jossa yritykset elävät pelkästään veronmaksajien varoilla. Tälle ajatussuunnalle ja käsityskannalle on, sen jälkeen kun lama on loppu, myös tultava loppu. Yritysten on ryhdyttävä seisomaan omilla jaloillaan ja myös tultava toimeen.

En ole ennättänyt enkä oikeastaan tästä budjetista pysty sinänsä lukemaan, ellei sitten ole mennyt silmien, paljonko yritystukea kaikkiaan annetaan ensi vuonna, mutta tuommoinen näppituntuma, mikä julkisuudessa on ollut, on 6—7 miljardia markkaa. Muistaakseni tämän esitti KTM:n kansliapäällikkö. (Ed. Laine: Paljonko?) — 6—7 miljardia markkaa. (Ed. Laine: Verohelpotuksineen paljon enemmän!) — Se voi olla verohelpotuksina, mutta minä nyt tarkoitan sitä, mikä menee tietynlaisina avustuksina, korkotukina ja riskirahoituksena, yrityksille.

Yrittäjät itsekkin ovat ottaneet yhteyttä ja sanooneet, että kilpailu on niin vääristynyt valtion massiivisen tuen turvin, että he eivät enää sitä hyväksy. Pankkituki sinänsä mitä muuta se on kuin yritystukea, vanhojen rakenteiden ylläpitämistä, vanhan savupiipputeollisuuden ylläpitämistä? Englannissa tästä päästiin eroon mutta ei Suomessa.

Yksi syy meidän tämänhetkiseen taloudelliseen kurjuuteen on juuri siinä, että ei aikoinaan ryhdytty siihen teollisen pohjan, yritys-elämän ja elinkeinoelämän rakennemuutokseen, mikä Suomessa aivan välttämättä olisi tarvittu. Jos meillä olisi kilpailu- ja iskukykyinen tuotantorakenne, niin me emme tässä jamassa olisi, ja nyt me pankkituen avulla vain pidämme tätä vanhakantaista tuotantoa yllä. Minä toki sen ymmärrän sen takia, että jos me antaisimme kaiken mennä nurin, kuin oikeastaan pitäisi antaa mennä nurin, niin työttömien määrä tulisi niin mielettömäksi, että mikään valtio ja mikään hallitus ei sellaisesta voi ottaa vastuuta.

Mutta nämä ovat hyvin vakavat sanat ministeriölle, että kun tämä lama on ohi, niin tästä hommasta on tultava loppu. Yrittäjät itsekkin sanovat, että he tarvitsevat toki alkuvaiheessa riskirahoitusta, ja sitähän he tällä hetkellä eivät pankista saa. He tarvitsevat riskirahoitusta — kun yritys perustetaan, 2—7 vuotta on tällainen 5 vuoden kuolemanloukku — jotta he pääsevät tämän yli. Mutta yrittäjät myös sanovat, että he ovat valmiita sellaisiin järjestelyihin, että kaikki tuki maksetaan takaisin, kun sitä vain siinä vaiheessa on, kun sitä tarvitaan.

Tämän enempiä, rouva puhemies, en tästä KTM:n pääluokasta halua puhua, mutta minä toivon, että ministeri on vakavasti kuunnellut, ja minä toivon, että hän tässä keskustelussa jossakin vaiheessa antaisi myös vakavat vastaukset näihin kysymyksiin.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun vaadimme valtion ottavan vakavasti vastuun esimerkiksi Veitsiluodosta, niin mehän vaadimme vain sitä, että omistajat pitävät huolta omasta yrityksestään, niin kuin kaikki muutkin omistajat pitävät omista yrityksistään. Kyllähän valtion pitää omista yhtiöistään vastata. Kun katselee budjettiesitystä, niin osakehankintoihin on merkitty esityksessä vain 300 miljoonaa, kun tänä vuonna on käytetty yhteensä 750 miljoonaa, eli näin tämä valtionyhtiöiden tukeminen supistuu ja pienenee kuin pyy maailmanlopun edellä, ja tämä on sitä yksityistämisideologiaa.

Mitä tulee ed. Ukkolan tukipolitiikan vastaiseen puheenvuoroon, jos pienyritykset eivät tukea saisi, niin eihän niitä syntyisi tähän maahan ollenkaan eikä olisi syntynyt. Eli on tämä aika ällistytävä hyökkäys pk-sektoria vastaan. Kai tämä puheenvuoro tarkoitti, että kaikki nämä investointiavustukset ja käynnistysavustukset pois ja Keran tuetkin pois. Jos ne vedetään pois, niin ei Pohjois-Suomeen ainakaan synny yhtään pienyritystä. Se nyt on ihan takuuvarma asia.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Tennilä olisi voinut kuunnella tarkemmin. Minä puhuin, että yritykset tarvitsevat tukea alkuvaiheessa, jotta ne pääsevät tämän 7—10 vuoden jakson läpi. Silloin ne tarvitsevat tukea, jonka ainakin minulle soittaneet pienyritykset ovat valmiit jopa maksamaan takaisin. Minun mielestäni parasta tukea ovat korkotukilainat. Ne ovat yksi hyvä järjestelmä. Mutta eihän se tarkoita, että yrityksen toimintaa tuetaan koko ajan. Minä otan esimerkiksi Ekan, ed. Tennilä voi sanoa, että tämä on taas ideologinen hyökkäys, mutta ei tämä ole ideologinen hyökkäys. Kysyn, kuinka paljon meidän pitää tukea Ekaa, joka on vanha yritys. Onko meidän sen toimintaa jatkuvasti tuettava veronmaksajien varoin, koska näinhän tässä käy? Esimerkiksi vähittäiskaupassa on ylikapasiteettia koko ajan, ja se osa Ekasta, joka nyt halutaan velkasaneerauksella pelastaa, on Tradeka, vähittäiskauppa.

Ed. R a s k : Rouva puhemies! Aluksi menen historiaan, hyvin lähihistoriaan. Kuluvaan vuoden budjetin palautekeskustelussa totesi valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja Kalevi Mattila seuraavasti: ”Mitä tulee ed. Raskin esiinottamiin Veitsiluoto Oy:n turvevoimalainvestointeihin, toteaisin, että sitäkin varten täällä rahat on, vaikka ei korvamerkittynä.” Tämä oli 13 päivää tammikuuta kuluvaa vuotta. Kysynkin nyt, mistä se kiikastaa ja kuka jarruttaa? Kuka itse asiasa istuu rahakirstun päällä? Eikö nyt olisi korkea aika kaivaa rahat esille ja antaa Veitsiluoto Oy:n Kemin ja Kemijärven tehtaiden uusille voimalaitosinvestoinneille vihreätä valoa ja rahaa? Kemin hankkeella on tarkoitus korvata 1950-luvulla käyttöön otettu voimalaitososa.

Kemin voimalan rakentamista tukevat mielestäni seuraavat perustelut. Sehän on bioenergiaa käyttävä, niin kuin ed. Tenniläkin totesi, valtion oman yhtiön lämpöä ja sähköä tuottava voimalaitos ja meidän yhtiömme, joka meille vientiin tuottaa tavaraa. Kemin kohdalla mielestäni päte-

vät viime budjettikeskustelussa esitetyt perustelut.

Ensinnäkin tuo voimalahanke toisi työtä rakennusaikanaan, kolmen vuoden aikana, lähes 200 000 henkilötyöpäivää. Toiseksi se valmistuttuaan työllistäisi 40 ihmistä voimalaitoksella ja noin 70 ihmistä turpeen hankinnassa. Kolmanneksi voidaan todeta, että suunnitteilla oleva voimalaitos on kotimainen. Sen kotimaisuusaste on noin kaksi kolmasosaa. Neljänneksi hankkeen hyötösuhde on korkea, noin 80 prosenttia. Viidenneksi se parantaa huomattavasti Veitsiluoto Oy:n energiaomavaraisuutta, koska turpeen lisäksi voimalaitoksella voidaan polttaa tehtaalta ylijäävää puujätettä. Kuudenneksi, mikä mielestäni kemiläisenä on aika tärkeä asia, on, että raskaan polttoöljyn polttamisesta voitaisiin luopua lähes kokonaan. Sen seurauksena rikki- ja hiukkaspäästöt vähenevät nykyisestä 80 prosenttia ja typenoksidipäästöt 25 prosentilla. Perustelut voimalaitoksen rakentamiselle ovat olemassa.

Kemijärven voimalaitoshankkeella on laajempi yhteiskunnallinen merkitys, koska on kyse pohjoisen Suomen tulevasta metsäpolitiikasta. Jos Kemijärven tehdasta ei kehitetä, on seurauksena tehtaan alasajo, ja se olisi kohtalokasta yleisten elämisen edellytysten kannalta Koillis-Lapissa.

Jos ei Koillis-Lapissa jalosteta puuta, niin mitä ihmettä siellä tehdään? Kun siellä nyt eletään metsästä, niin tehtaan alasajon jälkeen elettäisiin metsässä. Tämän vahvisti viime viikolla Metsäntutkimuslaitoksen johtaja Elias Pohtila, kun hän kertoi juuri tehdyistä metsäinvestointituloksista. Pohjois-Suomen metsät ovat tulossa kiihtyvän kasvun vaiheeseen. Metsäteollisuuden supistaminen Pohjois-Suomessa olisi hänen mukaansa erittäin kohtalokasta. Tuolloin menetettäisiin metsänhoitoon sijoitetut monet miljoonat markat.

Aika kuluu, ja metsä sen kun kasvaa, työt seisovat, ja lähetystöt vaeltavat. Viime viikolla Helsingissä oli tätä voimalaitoshanketta vauhdittamassa puolisensataa lappilaista ihmistä. He olivat ihan tosissaan ja hädissään. Kaikki eduskuntaryhmät pitivät hankkeita hyvinä ja lupasivat niille tukensa. Avain on tällä hetkellä kauppa- ja teollisuusministeriössä. Sen totesi lähetystölle mm. työministerin erityisavustaja Nummikoski. Työministeri Ilkka Kanerva totesi, että työministeriössä odotetaan mustekynä kourassa savumerkkejä KTM:n ilmansuunnasta, eli työministeriössä ollaan valmiita osoittamaan työllisyysvaroja, kunhan kauppa- ja teollisuusministeriö ensin tekee oman osuutensa.

Kaikella on aikansa, ja nyt olisi aika lopettaa puhumiset ja panna käyntiin joka ikinen investointi, joka työllistää ja on kannattava. Työstä ihmiset ja rakentajat saavat leipää, ja leivällä lähtee nälkä. Ei tarvitse sitten ministereidenkään selvitellä ulkomaille, onko meillä nälkää vai eikö.

Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään määrärahan varaamista Veitsiluodon voimalaitosinvestointeihin ja tulen kannattamaan ed. Tennilän äsken kertomaa lausumaa, jossa toivotaan, että eduskunta ottaisi positiivisen kannan näihin voimalaitoshankkeisiin.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En malta olla hie-man kommentoimatta ed. Raskin puheenvuoroa. Oli oikein hyvä, että hän vihdoin totesi, että muuallakin Suomessa on tällaisia hankkeita ja kaikki ne pitäisi todella saada käyntiin.

Ed. Raskia haluaisin vain muistuttaa, että tekin kuulutte niihin, jotka kaatoivat ison energiatarvaisuuden, joka oli tarjolla eduskunnassa muutamia aikoja sitten. Tällä hetkellä Suomessa kaikki mahdollinen energiakapasiteetti on käytössä, niin Meri-Pori, Inkoo kuin kaikki muukin. Jos kuluvan talven aikana tammi — helmikuussa tulee kovia pakkasia, Suomessa siirrytään sähkön säännöstelyyn. Lyhyenä aikana vuoden kuluessa on sähkön käyttö kasvanut lähes 10 prosenttia, hinta samoin 7—8 prosenttia, eli kyllä tässä pitäisi myös kauppa- ja teollisuusministeriössä soida isot kellot ja huolehtia siitä, että lähivuosina pystytään halvan perussähkön saanti turvaamaan.

Olen aivan samaa mieltä ed. Raskin kanssa siitä, että tässä vaiheessa on myös hoidettava kotimaiseen polttoaineeseen perustuvat uuden teknologian mukaiset laitokset, joita ovat juuri kaasutusteknologiaan ja muuhun perustuvat voimat, joita hankkeita on todella tarjolla useita Suomessa, myös Kymenlaaksossa, joka on tällä hetkellä Suomen johtava vientilääni. Tässä asiassa kyllä yhdyn ed. Raskin vaateeseen ja vetoomukseen kauppa- ja teollisuusministeriön suuntaan. Kyllä se on, ministeri Kääriäinen, niin, että hallituksella on nyt näytön paikka nimenomaan kotimaisten energialähteiden käyttöön saamiseksi, ja silloin se edellyttää hyvin voimakkaita ja nopeita päätöksiä uuteen teknologiaan perustuvien voimaloiden osalta.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. M. Laukkanen ilmeisesti kuuluu niihin edustajiin ja voimamiehiin, jotka eivät millään jaksava hyväksyä sitä, että päätös on de-

mokraattisesti tehty. Se mielestäni edellyttää sitä, että pulinat siltä osin pois. Nyt pitää erityisesti lähteä miettimään, mitä nyt tehdään.

Saman havainnon tein energiapoliittisessa neuvottelukunnassa tänään. Tuntuu, että monet virkamiehet surevat sitä, että ydinvoimalaa ei rakennettu ja se on esteenä sille, että lähdeittäisiin reilusti kehittämään niitä hankkeita, jotka nyt ovat kehitettävissä. Kun ei kerran ydinvoimalaa rakennettu, niin sitä ei rakennettu, ja se oli eduskunnan päätös.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. M. Laukkaselle totean, että vasemmistoliitto sanoessaan ”ei” ydinvoimalle sanoi ”kyllä” kotimaiselle energialle ja hajautetulle energian tuotannolle. (Ed. Ukkola: Ja hiille!) Tähän ohjelmaan kuuluvat nimenomaan, kun me olemme olleet sitä esittämässä, juuri sen tyyppiset hankkeet kuin Veitsiluodon lämpövoimalahanke. Ne ovat osa sitä vaihtoehtoa, jota olemme olleet alusta lähtien esittämässä.

Ed. M. Laukkaselle totean vielä, että jos hän ensi talveksi povaa sähköpulaa ja on sitä mieltä, että ydinvoimala olisi ollut siihen ratkaisu, niin hän ei taida tietää, missä aikataulussa ydinvoimaloita rakennetaan.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kyllä ed. M. Laukkanen tietyllä tavalla ihan oikeassa on sanoessaan, että ydinvoimalan kaataminen eduskunnassa on aiheuttanut meille hallaa. Se olisi ollut signaali talouden elvytykselle, ja toinen asia on, että se laitos olisi tehty ilman valtion tukiaisia. Pitää paikkansa se, että ei tietenkään ydinvoimala ensi talven sähköpulaan, jos sellainen on tulossa, mitään merkitse eikä vaikuta, mutta sen sijaan voi kysyä, voimmeko me jatkuvasti oman sähkötuotantomme perustaa tuontiin. Kun tiedämme, mistä sitä tuodaan, mistä ilmansuunnasta sitä tuodaan, ja kun tiedämme, minkälaiset tapahtumat siellä saattavat olla edessä, tämä on kyllä hyvin riskialtista toimintaa.

Minä en koskaan usko, että kotimaisella sähköllä pystytään perusvoimahankkeet ratkaisemaan. Niitä täytyy kehittää, mutta ne ovat kuitenkin tietyllä tavalla lisä. Sen sijaan perusvoimaa ja sen tarvetta ei kotimaisella sähkön tuotannolla ratkaista, ellei sitten panna kaikkia koskia siliäksi.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Niin ihmeellisesti kuin tuntuukin, Suomessa on laajoja alueita, asuttuja alueita, niin pohjoisessa kuin saaris-

toalueillakin ilman sähköä. Esimerkiksi Turunmaan saaristoalueilla jokin aika sitten laskettiin olevan vielä 200 taloutta, jotka ovat vailla sähköä. Turunmaan saaristoalueilla on sähköistämistoimia aloitettu 80-luvulla silloin toimineen sähköistämiskomitean ehdotusten pohjalta. Nyt on kuitenkin kehitys sen jälkeen ollut sellainen, että hallitus vuosi toisensa jälkeen vähentää sähköistämismäärärahoja. Esimerkiksi ensi vuoden talousarvioon ehdotetaan vain miljoonaa markkaa, kun se oli parisen vuotta sitten 7 miljoonaa. Kun tämä miljoona markkaakin ehdotetaan merkittäväksi kolmen vuoden siirtomäärärahaiksi, tämä kertoo sellaisesta hitaudesta, joka vaikeuttaa saaristossa asuvien elämää ja toimeentuloa. Tästä syystä tulen ehdottamaan määrärahalisäystä Turunmaan ulkosaariston sähköistämiseen.

Tämän ohella toivoisin kauppa- ja teollisuusministeriöltä, että vaikka täällä sanottiin, että ministeriö edustaa jotakin vanhakantaisuutta, olisitte maakaasuasiassa niin vanhakantainen, että pitäisitte sen asian esillä ja yllä. Sitä varmasti tarvitaan, hankitaan sitä miltä suunnalta tahansa.

Vielä kolmanneksi toteaisin, että ehkä valtionyhtiöiden kohtelu johtuu siitä, että kokoomuksen eduskuntaryhmä mm. eilen täällä vaati valtionyhtiöiden myyntiä. Me olemme sitä mieltä, että valtionyhtiöitä pitäisi kehittää.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti totean, että tiedämme, että vienti vetää, mutta välttämättä se ei kohdistu pienille ja keski-suurille yrityksille. Sen takia olisikin erittäin tärkeää, että maailmalla olisi markkinamiehiä ja -naisia, samoin kaupallisia sihteereitä, jotka avaisivat markkinoita juuri pkt-alalle, koska tiedetään, että yritykset tänä päivänä tuotteitaan kauppaavat yksin Suomen rajojen sisäpuolelle aika huomattavassa määrin. Tästä on ollut puhetta, että ihmisillä ei ole ostovoimaa, eli pkt-ala on erittäin kovassa puristuksessa. Tämä markkinointi pitäisi järjestää. En tiedä, kuinka se parhaiten kävisi.

Sitten eräs toinen asia. Eduskunnassa hyväksyttiin hiljattain ihan myönteisiä pk-yrityksille tulevia investointi-, kehitys-, tuote- ym. avustuksia. Päätökset näistä yleensä tehdään KTM:n piirittämällä eli siellä voidaan päättää näistä, mikä on ihan myönteinen asia. Mutta kun tiedetään tämän päivän pienyritystä, hänen pitäisi hallita skaala hyvin laajasti, ja ainakin ministeri Kääriäinen on joissakin lehdistä puhunut, että on

tarkoitus, että nämä eri yritystuet kootaan saateenvarjon alle. Olisi erittäin toivottavaa, että päästäisiin näistä monimutkaisista yritystuki-muodoista johonkin yhteen eli yrittäjätkin voisivat helpommin selvittää.

Vielä yhtenä asiana hätäisesti: Monet pikku-yrittäjät ovat jo joutuneet ottamaan myös ulkomaista valuuttalainaa, ja kun tiedetään, miten valuuttaheilahtelut ovat kohdistuneet yrittäjiin, he ovat saaneet hyvin paljon korkotappioita ja valuuttatappioita. Jos oikein ymmärtäisin, täällä nyt on aika huomattavasti esitetty, että yrittäjille voitaisiin näitä ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut! Kehotan puhujaa siirtymään puhujakorokkeelle.

Ed. Pelttari: Arvoisa rouva puhemies! Keskustelussa tuotiin esille se, että valtion toimesta pitää yrityksiä tukea, jotta ne pääsevät käyntiin. Näinhän esimerkiksi on tehty juuri Outokumpu Osakeyhtiön Röyttän tehtaiden kanssa. Epäileviä tuomaita oli erittäin paljon aikanaan, kun se voimakkaan kansanliikkeen ansioista saatiin pystyyn. Tällä hetkellä tämä kehitysalueella Torniossa oleva tehdas on koko yhtiönkin paras sampo.

Tärkeää on myös, minkä täällä ovat ed. Tennilä ja ed. Rask tuoneet esille, Veitsiluoto Oy:n voimaloiden uusiminen niin Kemiin kuin Kemijärvellekin, että ne saataisiin käyntiin.

Tietenkin valtionyhtiöidenkin kannalta on tärkeää pääomahuolto, että osakepääoman kautta pumpataan rahaa, jotta voidaan investointeja saada, tai tarvittaessa niitä realisoidaan. Olen valtionyhtiöiden kehittämisestä kyllä sitä mieltä, että nämä voimakkaasti aluepoliittisin perustein aikaansaadut yhtiöt, kuten Veitsiluoto tai Kemijoki Oy, tulee ainakin 50-prosenttisesti tai enemmistön osalta aina säilyttää valtiolla.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeriön johdolla on laadittu kansallinen teollistamisstrategia. Se on erittäin tärkeä koko Suomen kannalta, mutta erityisesti se on teollisuuden kehdon, Pirkanmaan ja Tampereen, kannalta tärkeä asia. Meidän alueemme on ollut perinteinen tekstiili-, vaatetus-, kenkä- ja nahkateollisuuden tyyssija, mutta viimeisten vuosien aikana tästä teollisuudesta, voi sanoa, suurin osa on lopettanut toimintansa kokonaan tai supistanut sitä huomattavasti.

Viime aikojen uutiset ovat kertoneet, että vaatetusvienti on jälleen alkanut vetää ja näillä teollisuuden aloilla olisi valoa näkyvissä. Osa toiminnasta on siirretty maamme rajojen ulkopuolelle, aikaisemmin kauemmaksi, mutta viime aikoina Viroon, Karjalaan ym. lähialueille. Silloin, kun tämä toiminta tukee Suomessa tapahtuvaa toimintaa, sitä voi pitää kannatettavana, mutta tietysti kaikkein tärkeintä meille olisi, että me saisimme näiden alojen teollisuuden uudelleen käyntiin Suomessa. Kuten totesin, kun Tampere on ollut tämän alan keskeinen tyyssija, tietysti me toivomme, että tämän alan kehittämiskeskus jatkossakin voisi olla Tampereen seutu ja Tampereen alueesta, Pirkanmaasta, tulisi muotiklusteri, niin kuin tätä uutta ajattelua hienosti nimitetään, tällaisia kehittämiskeskustoimia, joihin kootaan voimavaroja ja myös koulutus-, tutkimus- ja tuotekehitysvaroja, jotta teollisuus saa innovaatiota, jota se tarvitsee kehittääkseen toimintaansa. Myös tuotanto voi kehittyä niin, että siitä tulee kannattavaa.

Pirkanmaan kansanedustajat ovat tehneet aloitteen Tevanake-alan valtakunnallisen kehittämiskeskuksen toiminnan käynnistämiseksi Tampereen Hervannan ammattioppilaitoksen yhteyteen. Tosiasiassa tämä on kyllä jo käynnistynyt, mutta se tarvitsi laajemmat mahdollisuudet toimintaan. Pirkanmaalle keskittyä tämän alan perus-, keski- ja korkea-asteen koulutuksesta ja tutkimuksesta merkittävä osa. Juuri koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseen tarvittaisiin lisää voimavaroja. Tekstiilien, vaatteiden, nahkatuotteiden ja kenkien tekeminen on edelleen varsin työvoimavaltaista teollisuutta. Sen vuoksi tässä työttömyysstilanteessa olisi tärkeätä saada juuri sellaisia työpaikkoja, joissa tarvitaan taitavia käsiä ja myös virkeitä ja kekseliäitä aivoja, mutta ennen kaikkea, että se myös työllistää. Toivon, että ministeri Kääriäinen omalta osaltaan voisi olla edesauttamassa, että hanke toteutuu, sillä tässä budjetissa aloitteemme ei vielä ole saanut tukea.

Toinen kehittämiskeskus, jota olemme ehdottaneet Tampereelle perustettavaksi, on valimoalan valtakunnallinen kehittämiskeskus. Valimoala on myös niitä aloja, jotka tarvitsevat tasokkaan koulutuksen. Se on nimenomaan niitä harvoja aloja, joka edellyttää voimavarojen keskittämistä. Viime vuosina myös monet valimoista ovat lopettaneet toimintansa, varsinkin perinteikkäät tamperelaiset valimot. Nyt on jo käynnistynyt kehittämiskeskustoiminnan organisointi. Valimotoimintaa edelleen on, ja sitä on osittain

uusin voimin lähdetty viemään eteenpäin. Valimotointa ei ole pelkästään raskaan teollisuuden toimintaa, vaan myös taideoppilaitokset ja taiteilijat tarvitsevat valimotekniikkaa ja valimoita tuekseen voidakseen toteuttaa luomuksiaan. Toivomme siis, että myös valimoalan valtakunnallisen kehittämisskeskuksen toiminnan käynnistämiseksi Tampereen ammattioppilaitoksen yhteyteen saadaan riittävät voimavarat.

Useissa aikaisemmissa puheenvuoroissa on puhuttu energiasta ja energian tuotannosta, mitä on tietysti aiheellista tarkkaan pohtia, kun ydinvoimapäätökseen tuli kielteinen ratkaisu. Viime viikolla, valitettavasti ei jäänyt tarkkaan mieleen, kuka oli se professori, joka kertoi, että ilman ydinvoimaa hyvinkin tullaan toimeen tulevaisuudessa ja uusien energiatuotantomuotojen kehittäminen mahdollistaa sen, että tarvittava energia on saatavissa. Pirkanmaalaisille tärkeä hanke, jota olemme tukemassa, on ollut Enviropowerin demonstraatiolaitos. Toivomme, että tämä asia etenee myönteiseen lopputulokseen nopeasti. Olemme tietysti pahoillamme siitä, että näyttää siltä, että tätä demonstraatiolaitosta ei rakennettaisi Tampereelle vaan se tulee Pirkanmaan ulkopuolelle, Kymenlaaksoon, mutta varmasti se hyödyttää molempia alueita, jos se toteutuu.

Arvoisa puhemies! Näin lyhyesti kauppa- ja teollisuusministeriön alan tärkeistä asioista haluisin pirkanmaalaisesta näkökulmasta tuoda muutamia ajatuksia esille.

Ed. R ö n n h o l m : Rouva puhemies! Äskeisen puheenvuoron käyttäjän esitykseen jatkaen voisi todeta, että totta kai tulemme toimeen ilman ydinvoimaa. Totta kai tulemme tarvittaessa toimeen esimerkiksi ilman maan ulkopuolelta tulevaa sähköä. Kysymys on vain siitä, mitä näistä ja näitten vaihtoehtojen poissulkemisesta seuraa, ja sitähan me juuri tällä hetkellä pohdimme. Sen vuoksi on tärkeää, että nyt ei tehdä virheellisiä johtopäätöksiä, ei tehdä tässä hädässä ratkaisuja, joita jälkeinpäin joudumme katumaan.

Tällä hetkellä näyttää todennäköiseltä, että meidän on jossain lähitulevaisuudessa käännyttävä hiilen puoleen, ja se ratkaisu on seurausta aiemmin tehdyistä päätöksistä. Tilannehan lieenee tällä hetkellä Suomen energiahuollossa sellainen, että sekä Venäjän että Ruotsin puolelta tuleva tuonti on poikkeuksellisen alhaista. Siksi joudumme käyttämään paljon omia laitoksiamme, niin kuin täällä on tänään todettu. Tämä vain kertoo siitä, että liian yksipuolisesti tukeutuminen johonkin suuntaan ei tämän tyyppiselle kan-

sakunnalle ole eduksi ja että on vaikea järjestää turvallista energiahuoltoa muilla kuin sellaisilla polttoaineilla, joitten varastoiminen on helppoa. Mutta niin kuin täällä on todettu, demokratia on puhunut ja elämme sen kanssa. Eduskunta varmasti aikanaan kiltisti kertoo kansalaisille, että tätähän me toivoimme. Siihen täältä löytyi 110 hurjaa.

Energiapuolelta otan esille vielä erään ajan-kohtaisen asian, joka liittyy jakelusähkölaitoksiin. Kauppa- ja teollisuusministeriö on ottanut sellainen kannan, että Imatran Voiman ei tulisi ostaa tai sille ei olisi sallittua ostaa jakelulaitoksia, koska halutaan välttää vertikaalista integraatiota, joka tarkoittaa sitä, että tuotannosta jake- luun sama firma hoitaa asian.

Nyt kuitenkin kauppa- ja teollisuusministeriöllä ei ole mitään sitä vastaan, että ruotsalainen Vattenfall, joka vastaa lähinnä Suomen Imatran Voimaa, voi kyllä Suomesta ostaa jakelulaitoksen ilman minkäänkokoisia sanktioita. Ehkä siten vastapainoksi Imatran Voima voi käydä Ruotsista ostamassa näitä laitoksia. Vastikään Turussa on väännetty kättä siitä, voisiko Yorkshire Electricity, tällainen alueellinen jakelulaitos, ostaa Turun energialaitoksen. Siihenkään ei ole mitään estettä. Tuntuu vähän kummalliselta kanta, että Suomessa estetään vertikaalista integraatiota näin vahvasti, kun tiedämme, että kuitenkin energiapuolella suurimmat säästöt ovat nimenomaan jakelulaitosten puolella saatavissa. Jos katsoo suomalaista energian hintarakennetta, niin nähdään, että meidän tuotantomme on tällä hetkelläkin vielä hyvin edullista. Sen sijaan jakelussa on kustannuksia vähän tarpeettoman paljon.

Näin ollen tämä asia ehkä pitäisi ottaa uudelleen harkittavaksi ja miettiä, onko valittu linja täysin perusteltu, voisiko siitä aivan tarkoituk- senmukaisuus- ja kustannussäästösyistä poiketa. Luulen myös, että tämä voisi olla sillä tavalla tärkeää, että kun meidän on vientimahdollisuuksia yritettävä löytää, niin se loisi erityisesti Imatran Voimalle kykyä ja taitoa myös vientipuolella juuri alueellisella jakelulaitospuolella saada uusia töitä sekä lähellä ympäristössämme että kauempana maailmalla.

Energiapuolen asioista vielä voisi tietenkin toivoa, että äkkiä voitaisiin jollain keinolla ratkaista muutamia investointihankkeita. Niistä täällä on puhuttu pohjoisen osalta; ratkaisu tarvitaan myös Porvoon voimalaitoksen osalta. Kuitenkin kaikkien kohdalla on kyse jonkin asteisesta yhteensovittamisesta ja siitä, millä tavalla esimer-

kiksi jo luvatut laitokset tulevat tähän suhtautumaan. Silloin täytyy, jos Porvooseen mennään, lähteä siitä, että Vuosaaren voimalaitoksen rakentamista vastaavalla tavalla siirretään. Tulenkin siihen näkemykseen, että ehkä ei ole tarkoituksenmukaista, että valtiovalta, valtioneuvosto, kokonaan luopuu näitten investointihankkeitten ohjaamisesta ja luvanvaraisuudesta. Se voisi kuitenkin meillä olla hyvä keino sittenkin ohjailla energian tuotantoa.

Siirryn valtionyhtiöitten omistus pohjaan, niiden pääomarakenteen vahvistamiseen ja muihin niihin liittyviin kysymyksiin. Henkilökohtaisesti en pidä toivottavana enkä edes usko olevan kansakunnan kokonaisedun mukaista, että valtionyhtiöt kovin nopeasti yksityistettäisiin. Pääomahuollon kannalta en usko niillä juurikaan saavutettavan mitään erityistä hyötyä.

Jos ajattelemme tätä viimeksi elettyä lamaa, niin suhteellisesti ottaen voidaan kai todeta, että valtionyhtiömme ovat selviytyneet lamasta parhaiten. Kun katsotte menneitä aikoja ja arvioitte, minkälaisia vahinkoja elinkeinoelämän puolella on tullut, niin onneksemme valtionyhtiöitten pahoja epäonnistumisia ole näköpiirissä eikä nähtävissä. Sen vuoksi mielestäni valtionyhtiöitten toiminnan tehostamiseksi tai jostain muusta syystä ei sellaisia tarpeita ole, että pitäisi nopeasti ainaakaan edetä yksityistämisesä. Yhtiöillä voi olla joitakin erillisiä osa-alueita, jotka soveltuvat paremmin yksityisomistukseen, mutta ne ovat vain marginaalisia tapauksia.

Sen sijaan pääsääntönä mielestäni pitäisi olla, että jo ihan järjestelmien kilpailusystä meillä pitäisi olla rinnan yksityistä ja yhteisöllisesti omistettua tuotantokapasiteettia. Se luo mielenkiintoista jännitettä ja takaa sen, että valtiolla on jotain sanottavaa. En pidä esimerkiksi hyvänä kehityksenä sitä, että valtio luopuisi Enson määräysvallasta. Puunjalostusteollisuus on meille niin tärkeätä, että on välttämätöntä, että meillä olisi puunjalostusteollisuudessa myös valtiolla riittävän painava sananvalta. Energiayhtiöiden osalta minusta tämä on ihan itsestäänselvä kansallinen kysymys. Pitää todella harkiten ja varovaisesti edetä niiden osalta.

Muiden yhtiöiden osalta valtionyhtiöiden määrä on kuitenkin siinä määrin pieni, että niillä ei ole mitään sellaista ylikansallista merkitystä, että esimerkiksi muut maat niihin erityisesti kiinnittäisivät huomiota, eikä niitä ole valtion toimesta tuettu siten, että toisilla olisi valittamisen aihetta. Siksi tästä valtionyhtiöstruktuurista voidaan ihan hyvällä syyllä pitää kiinni.

Oma toivomukseni olisi, että otettaisiin todella vakavaan uuteen harkintaan se, onko sittenkään pääomahuollon puolella saavutettavissa sellaisia etuja valtionyhtiöiden yksityistämisesä, mitä sitten taas talouselämän ohjauksessa menetetään. Oma kannanottoni on vahvasti sen puolella, että tämän tasoinen valtionyhtiöiden omistus voidaan ylläpitää. Se voi muuttaa muotoaan sillä tavalla, että valtio voi myydä jotain ja ostaa tilalle jotain, mutta noin määrällisesti tästä ei olisi aihetta tulla alas päin.

Kuuntelin täällä muutamia teollisuusviisaita, enkä voinut olla hämmästelemättä sitä näkemystä, jonka ed. Ukkola esitti, että kun me olisimme hoitaneet teollisuutemme siten kuin maineikas Brittein saari, Englanti, niin meillä olisi kaikki hyvin. En ole nyt juuri siellä käynyt, mutta ei siitä niin hirveästi ole aikaa, enkä juurikaan voi yhtyä tuohon näkemykseen. Englantilainen savupiippu työntää nokea aivan toiseen malliin ja sen tuotannon tekninen taso on meihin nähden antiikkista. Suomalaisilla ei ole mitään hävettävää englantilaisten rinnalla.

Sen sijaan on itsestäänselvää ja varmaa, että ideologisesti Englanti on tehnyt yksityistämisen puolella näyttäviä operatioita, jotka suurimmalta osaltaan ovat merkinneet lahjoitusta, kansan yhteisten varojen lahjoittamista, yksityisille, mitä ei kuitenkaan voi pitää mitenkään tarkoituksenmukaisena. Sen vuoksi olisi parempi, että Suomi yrittäisi jatkaa omaa teollisuuspolitiikkaansa omalta kansalliselta pohjalta lähtien siitä, että maata yritetään järkevästi rakentaa ja valtio säilyttää omistuksensa omissa yhtiöissään ja suuntaa tasapuolisesti apuaan sinne, missä sitä tarvitaan.

Täällä ovat Lapin kansanedustajat puhuneet voimakkaasti Veitsiluodon puolesta. Siellä nähdäkseni on ihan järkeviä hankkeita, joita voi hyvällä syyllä tukea. Omasta puolestani toivoisin myös, että esimerkiksi Varsinais-Suomen alueella oleva Uudenkaupungin kaupunkiseutu voisi saada tuotannollisten investointien tukea sillä tavalla, että siellä päästäisiin siitä palkähästä, johon siellä on jouduttu. Uskon, että löytyy myös taloudelliset perusteet tällaisten ratkaisujen läpiviemiseen.

Tällä tavalla Suomi edelleen säilyttää tuotannollisesti vahvan pohjan. Se käyttää hyväksensä sitä osaamista, jota meillä on melko runsaasti. Jo tällä hetkellä tiedämme, että ulkomailla on esimerkiksi aika paljon kysyntää suomalaisesta insinööriyöstä, kun sitä vain osataan oikealla tavalla viedä, niin että ei meidän tilanteemme aina-

kaan näissä valuuttakurssiolosuhteissa ole ollenkaan mahdollon. Siitä kyllä selviydytään, kun ei nyt hätäpäissä tehdä suurempia tyhmyyksiä kuin on pakko.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rönholm käytti puheenvuoron, jossa erityisesti kahteen asiaan haluan kiinnittää huomiota.

Toinen on valtionyhtiöiden enemmistöomistusasiasia. Olen hänen kanssaan täydellisesti samaa mieltä siinä, että edelleen on hyvin keskeisiä perusteita sille, että valtio omistaa enemmistön tietyn tyypisissä yhtiöissä. Nämä tietyn tyypiset yhtiöt toimivat avaintoimialoilla tai äärialueilla, jolloin on kansakunnan ja myös yhteiskunnan edun nimissä pidettävä valtion omistuksesta kiinni sillä perusteella, että pystytään kestävästi hyödyntämään myös äärialueilla olevia luonnonvaroja ja pitämään toiminnassa sellaisia toimialoja, jotka muuten yksityisen pääoman avulla eivät toimisi.

Mutta toinen näkökulma, johon ed. Rönholm viittasi, on jäänyt hyvinkin vähälle keskustelulle, ja se oli tämä valtionyhtiöiden tähänastinen onnistuminen ja niihin liittyvä hallinto samalla. Ed. Rönholm totesi, että valtionyhtiöiden osalta ei ole tapahtunut totaalisia epäonnistumisia tähän saakka. Minusta tämä olisi hyvin tärkeä asia noteerata myös valtionyhtiöiden hallintoa johtavassa kauppa- ja teollisuusministeriössä sikäli, että juuri näinä kuukausina ollaan muuttamassa hyvin radikaalisti valtionyhtiöiden hallintoa, siis sitä, millä tavalla valtionyhtiöitä johdetaan. Jään kysymään, mitkä ovat perustelut tämän tyyppiselle linjanmuutokselle, kun tästä asiasta ei ole käyty laajaa keskustelua. Pitäisinhän välttämättömänä, että ennen kuin valtionyhtiöiden hallintorakenteita yleisenä ratkaisuna ryhdytään muuttamaan, siitä asiasta pitäisi käydä normaali keskustelu, jossa otetaan esille nämä asiaan liittyvät näkökulmat, johtaminen ym.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on hyvinkin paljon hävettävää, ed. Rönholm. 80-luvulla Englanti ryhtyi tekemään teollisuuteensa rakennemuutosta ja purkamaan talouselämän ohjausta, ohjausjärjestelmiä, joita ed. Rönholm puheenvuorossaan käsitteli Suomen osalta. Tulos on sellainen, että tällä hetkellä Englanti on lähestulkoon ainut

Länsi-Euroopan maa, jossa bruttokansantuote kasvaa. Syynä on juuri se, että yritysalamä on vapautettu ohjauksesta, ja sehän meidän teollisuuspolitiikkamme ja talouselämämme vika onkin, että sitä säädellään ja hallinnoidaan vielä aivan liikaa. Minä olisinkin kysynyt ministeriltä, jos hän tämän keskustelun jälkeen suvaitsee meille hieman valottaa omia käsityksiään, milloin tässä maassa toteutetaan elinkeinovapaus. Meillä on niin paljon yritysalamä rajoittavaa lainsäädäntöä, edelleenkin on liikaa lupia ja liikaa holhousta ja valvontaa.

Otan yhden esimerkin elintarviketeollisuuden puolelta. Elintarvikevalvonta on sellaista, että se yksinkertaisesti lähestulkoon estää uudenlaisten yritysten syntymisen ja markkinoinnin tässä maassa. Onneksi elintarvikevalvontaan on saatu hieman helpotusta viime vuosina, mutta ei riittävästi.

Minun mielestäni esimerkiksi Alko ja Neste ovat sellaisia monopoleja, valtionyhtiöitä, jotka ovat kyllä hyvin huono esimerkki siitä, miten valtionyhtiöt toimivat ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puuttumatta sen enempää energiakeskusteluun, jota ed. Rönholmkin kävi, en voi olla puuttumatta siihen, kun hän mainitsi, että 110 hurjaa edustajaa teki yksipuolisen ratkaisun energiapolitiikasta. Minä kyllä sanon päinvastoin, että me olimme aika viisaita me 110 edustajaa. Kun hän rivien välistä sanoi, että pitäisi sellaista energiapolitiikkaa harjoittaa, jossa esimerkiksi varastointi on helppoa, niin kyllä minä sanon, että eivät nämä jätöngelmat ole ollenkaan ratkaistuja, eli toivoisin, että ed. Rönholmkin miettisi näitä asioita.

Sitä vastoin meidän pitäisi kaikin voimin tehdä suunnitelmia. Ennen kaikkea hallitukselle lähettäisin terveiset, että pitäisi miettiä, mikä on meidän energiatulevaisuutemme. Pitäisi lähteä teoria-asioista käytännön tekemisiin. Meillä on puuta, turvetta, pitäisi rakentaa Pudasjärven turvevoimala. Olen myös sitä mieltä, että kun on näitä valjastettuja vesistöjä, näitä pitäisi ottaa käyttöön, ja samoin kuin puhuin äsken markkinamiehistä ja -naisista, niin nyt pitäisi olla viisaita ihmisiä ja käydä neuvotteluja Norjan Haltenbankenin kaasusta, joka varmaan koituisi meille siunaukseksi. Eli toivoisin, että energiapolitiikasta lähdetäisiin toimimaan eikä vain keskusteltaisi

pienissä kabineteissa. Mutta toivon, että ed. Rönnholmin viisastuu ja tulee näiden 110 hurjan mukaan.

Ed. T. R o o s : Rouva puhemies! Jos oikein kuulin ja vähintään saman verran ymmärsin, niin ed. Ukkola mainitsi erinomaisen huonosti hoide- tuista valtionyhtiöistä ainakin kaksi esimerkkiä: Nesteen ja Alkon. Nesteen asioita en tunne, Alkon toimintaa tunnen aika hyvin enkä suostu allekirjoittamaan sitä väitettä, että se käy huonosta esimerkiksi. Tuotteista minä en sano mitään, mutta systeemistä sinänsä.

Rouva puhemies! Jättäen pois vastauspuheen- vuorot totean puhuvani maallikkona yhden nimismiehen ja kahden diplomi-insinöörin jälkeen, joten parempi pysyttäytyä vain yhdessä asiassa, siinä, minkä ed. Stenius-Kaukonen myös perusteellisessa Pirkanmaata koskevassa puheessaan otti esille. Teen sen siksikin, että siitä asiasta kävimme kauppa- ja teollisuusministerin luona iltpäivällä ja toisekseen asianomaisen jaoston mietinnössä on siitä oma osansa.

Se koskee VTT:tä ja nimenomaan sitä, että VTT on aika voimaperäisesti uusimassa tällä hetkellä organisaationsa, monen mielestä syystäkin. Siinä uudessa organisaatiossa on yhdeksän uutta tutkimusyksikköä, ja se tavoite, mikä tuossa mietinnössä esitetään, sisältää niistä kolmen paikan määrittelyn, joista yksi olisi Tampereella, yksi Oulussa ja yksi Jyväskylässä. Puhun tässä Tampereen puolesta sen tähden, että näyttäisi siltä, että sijoittuminen Tampereelle ei ole niin varmaa kuin näiden kahden muun mainittuihin paikkoihin. Asiaa voi katsella tietysti alueellisestikin. Se on eräänlainen Otaniemi vastaan muu Suomi, mutta sellaisia virityksiä ei täällä kannata tehdä. Niissä on myös mahdollisuus jäädä toiseksi. Mutta sentapainenkin ajatus tässä kyllä jotenkin mieleen tulee.

Yksi näistä yhdeksästä uudesta tutkimusyksiköstä on automaatioyksikkö, ja sen yksikön toiminnot muodostuvat nykyisistä Otaniemessä toimivasta instrumenttitekniikan ja Tampereella toimivan koneautomaation laboratorioista, sähkö- ja automaatiotekniikan laboratorion teollisuusautomaation ja mittaustekniikan alueista sekä elektrotekniikan laboratorion, joka muuten sijaitsee Oulussa, mekatroniikan alueesta. Tampere on pyytämässä VTT:n automaatiota, ja automaatiotekniikan kehityskelpoisinta osaa tässä uudessa yksikössä edustavat teollisuus- ja koneautomaation tutkimusalueet, joista viimeksi mainitun toiminta keskittyy Tampereelle,

missä jo nytkin on lääkintälaitteiden testauksen ryhmä.

Miksi sitten Tampereelle? Siihen on tietysti muitakin syitä kuin se, että se on Pirkanmaalla ja siellä jo VTT varsin voimakkaasti toimii.

Automaatiotekniikalle on ominaista poikkiteieteellisyys, nopea teknologinen kehitys ja laajat yhteiskunnalliset vaikutukset. Kun nyt palaute- taan mieliin poikkiteieteellisyys, niin Tampere yliopistoiheen, Teknillisine korkeakouluineen ja muine oppilaitoksineen, teollisuuskiineen tarjoaa tässä suhteessa erinomaisen hyvät mahdollisuudet hedelmälliselle yhteistyölle eri toimintojen välillä, sillä Tampereella ja sen lähiympäristössä ovat maamme merkittävimmät prosessi- ja tehdasautomaatiojärjestelmien toimittajat ja kone- automaatiota soveltavat työkonevalmistajat, Valmetit, Tamrockit, Lokomot, Valmet-Tampella, Tampella Powerit ja monet muut.

Lisäksi siellä on, sekä kaupungissa että laajalti maakunnassa, Hämeessä, koko joukko pk-yrityksiä, jotka ovat automaatioalan osa- ja laitetoi- mittajia. Kun valtiovarainvaliokunta teki kesä- matkansa, kävimme juuri Tampereella, Pirkan- maalla, Hämeessä. Jos aikaa olisi ollut enemmän, olisimme voineet käydä tutustumassa esimerkiksi Hämeenkyrössä tällaisen alan teollisuuteen, pie- nestä alkaneeseen yritykseen, joka tällä hetkellä on aivan maan johtavia ja laajenee jatkuvasti ja on osannut paitsi tehdä tuotteita myös myydä niitä.

Monesta näistä syistä, joita on suotta luetella enempiä tässä yhteydessä, olen samaa mieltä kuin se lähetystö, joka arvoisan ministerin tykö- nä tänään kävi, että on hyvin perusteltua ja käytännössä tarkoituksenmukaista sijoittaa VTT:n automaation yksikön johto Tampereelle eikä suinkaan Otaniemeen.

Ed. P e l t t a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Uk- kola otti mielenkiintoisen näkökohdan esille, kun nyt keskustellaan kauppa- ja teollisuusministe- riön pääluokasta, nimittäin elinkeinovapauden. Sehän on meillä Suomessa pääsääntönä, että elin- keinon harjoittaminen on vapaata. Yleensä riit- tää se, että tekee elinkeinoilmoituksen. Mutta toisaalta tätä vapautta rajoittaa se, että meillä hyvin monet ammatit monesta eri syystä ovat luvanvaraisia. Niihin aikaisemmassa ammatissa- ni nimismiehenä aika paljonkin olen törmännyt. On varmasti perusteltua, että tätä luvanvarai- suutta on. Olen ed. Ukkolan kanssa siinä samaa mieltä, että ehkä yhä enemmän elinkeinovapau- den laajentamiseen olisi syytä mennä.

Olisi myös mielenkiintoista nähdä nyt laman aikana tilastoa siitä, miten tällaiset luvanvaraiset elinkeinot ovat selvinneet vapaisiin verrattuna. Minulla on vähän se usko, joka äsken ed. Rönholminkin valtionyhtiöiden osalta oli, että ne ovat paremmin menestyneet kuin muut. Myös uskoakseni luvanvaraisuus, jolloin vähän katsotaan sitäkin, mikä on kulloinkin elinkeinon tarve, ehkäisee turhia investointeja. Sanotaan nyt vaikka matkatoimistot yhtenä esimerkkinä, autoilukinhan on niitä; siinä ehkä konkurssseja ei niin paljon ole tullut kuin muualla. Mutta tämä on enemmän mututietoa kuin tilastoihin perustuvaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. T ö r n q v i s t : Arvoisa puhemies! Käytän tilaisuutta hyväkseni kiittäkseni ministeri Kääriäistä siitä, että kauppa- ja teollisuusministeriö on myötävaikuttanut siihen, että Enso-Gutzeit teki eilen päätöksen Pankakosken tehtaan reilun 100 miljoonan investoinnista. Tuo investointipäätös tiesi sitä, että noin 360 työpaikkaa Pankakosken tehtailla säilyivät, ja ennen kaikkea se tietysti tiesi Lieksan kaupungille sitä, että tulevaisuus näyttää hiukan valoisammalta kuin se olisi ilman tätä päätöstä ollut. Pankakosken tehtaan työpaikat ovat noin 20—25 prosenttia Lieksan kaupungin teollisista työpaikoista. Kiitoksia, herra ministeri!

Kauppa- ja teollisuusministeri K ä ä r i ä i n e n : Herra puhemies! Erittäin monessa puheenvuorossa on käsitelty ja pohdittu valtionyhtiöidemme nykyistä asemaa myös aivan periaatteelliselta kannalta, kuten myös valtionyhtiöiden historiaa. Valtionyhtiöillä on nyt ja tulee olemaan Suomen yritys-elämässä keskeinen asema huolimatta siitä, että niiden rooli ja asema ilman muuta ajan mukana on muuttunut ja muuttuu. Mutta se rooli pysyy ilman muuta keskeisenä.

On puhuttu siitäkin, että valtionyhtiöt olisivat menestyneet ajan aallokoissa paremmin kuin privaattipuoli. Minusta ehkä totuudenmukaisempaa kuitenkin on arvioida niin, että menestyminen on suurin piirtein samanlaista. Tämä arvio koskee myös nyt elettyä aikaa. Valtionyhtiöt ovat tuloskunnoltaan vahentumassa, tervehtymässä, suurin piirtein samaa tahtia kuin privaattipuolenkin yhtiöt, mikä on erinomaisen hyvä asia.

Valtionyhtiöiden osalta on menossa parilla suunnalla tiettyä uudistustyötä. Ensinnäkin on aivan välttämätön asia, että valtionyhtiöiden omistus pohjaa rauhallisesti mutta määrätietoisesti laajennetaan. Ymmärtääkseni tätä pyrkimystä vastaan ei voi olla ainakaan kovin laajaa jyrkkää vastarintaa, vaan on valtionyhtiöiden etu, että omistus pohjaa laajenee, ja tätä tarkoittavia esityksiä tähän hallitus on eduskuntaankin tuonut. Eduskunta on myös tällaisia päätöksiä tehnyt niin, että omistus pohjan laajentaminen on mahdollista.

Valtionyhtiöiden myyminen esimerkiksi sellaisella perusteella, että on saatava varoja vaikkapa valtion velkatilanteen hoitamiseen, tällainen lähtökohta, mielestäni on perusteellisen väärä. Valtionyhtiöiden asemaa ja tulevaisuutta pitää katsoa vähän ja paljonkin pitemmällä tähtäyksellä ja teollisuuspoliittisesta näkökulmasta käsin ensi sijassa ja pääasiassa eikä jonkin sittenkin suhdanne- ja talouden ongelman hoitamisen näkökulmasta.

Valtionyhtiöiden yksityistämistä on muutama puheenvuorossa ”pelätty”. Tällä tiellä ei kuljeta kiireellä, ei ainakaan tämän hallituksen aikana, vaan lähdetään siitä, että kunkin valtionyhtiön osalta nyt on tärkeintä omistus pohjan laajentaminen ja tuloskunnan parantaminen niin nopeasti kuin suinkin mahdollista.

Toinen uudistamisen suunta on valtionyhtiöiden hallinto, johon muun muassa ed. Korva puheenvuorossaan viittasi. Mitään radikaaliahan tässä suhteessa ei ole tehty vaan on jääty odottamaan sitä selvitystyötä, jonka pankinjohdaja Ollilan vetämä työryhmä saa valmiiksi joulun kieppeillä. Sen työryhmän ehdotusten julki tultua on tarpeen käydä juuri se perusteellinen keskustelu hyvin monellakin areenalla, jota ed. Korva mielestäni aivan oikein halusi. Se keskustelu on tarpeen mm. eduskunnan piirissä, jotta jo keväällä, kun valtionyhtiöiden luottamuselimiä täytetään, meillä olisi jo yhdessä mietittyä hallintomallipohjaa kunkin valtionyhtiön osalta.

Se, mitä nyt on tehty ja mihin ilmeisesti ed. Korva viittaa, muutaman valtionyhtiön hallinnon uudistamisen osalta tarkoittaa vain sitä, että omistajan, siis Suomen valtion, ohjausvaltaa halutaan vahvistaa. Hallitustasolla tämä on linja, joka jo, voi sanoa, pari vuotta sitten ollut hallituksen valtionyhtiöpoliittinen linjaus. Se ei ole mikään uusi keksitty ikään kuin päähänpisto vaan harkittu linjaus vahvistaa omistajan ohjausvaltaa.

Yliä pitää sanoa valtionyhtiöistä se, että tärkeää on muistaa ainakin yksi rajaus. Mielestäni energiayhtiöt on ilman muuta pidettävä todella vahvalla tavalla valtion käsissä. Muitakin toki voi olla, mutta tämä kertoo sen ajattelutavan, jolla valtionyhtiöitä täytyy lähestyä kansallisesta lähtökohdasta käsin.

Erikseen on pohjoisen edustajien puheenvuoroissa ja muutenkin puututtu Veitsiluodon, saunoisko, tapaukseen. Veitsiluoto on perustettu pohjoisen metsäyhtiöksi, ja Veitsiluodon täytyy olla pohjoisen metsäyhtiö. Tässä minä korostan ilmansuunta-adjektiivia ”pohjoinen”. (Ed. Tenilä: Hyväksytään!) Kun näin sanon, se tarkoittaa silloin hyvin tärkeää linjanvetoa eräisiin viimeaikaisiin tapahtumiin Veitsiluoto-yhtiön ympärillä.

Senkin sanon selvällä tavalla, että Kemijärvellä, josta aivan oikein Lapin edustajat kantavat huolta, tullaan jalostamaan puuta. Suunnitelmia, että tästä luovutettiin, ei ole. Sehän olisi hulluutta, johon mikään poliittinen päättäjät ei ymmärtäkseni voi eikä saa mennä. Puun jalostaminen ja metsätalous on Koillis-Lapin ja koko Lapinkin kannalta elinehto, ja niitähän kovin monta ei voi kunkin maakunnan osalta olla. Varsinkin Koillis-Lapin osalta puun jalostaminen ja metsätalous sitä ilman muuta on.

Mitä tulee pariin voimalahankkeeseen, joita on aivan erikseen sormella osoitettu, totean, että Kemian voimalan osalta kauppa- ja teollisuusministeriö sekä työministeriö yhdessä ovat tehneet ainakin minun arvioni mukaan kohtuullisen tarjouksen, ehkä vähän pitemmällekin menevän tarjouksen Veitsiluodon johdon suuntaan, mutta tähän mennessä tarjous ei ole vielä täpännyt. Kun näin sanon, toivon, että puhettani ei leimata vain puheeksi, vaan se otettaisiin sellaisena kuin tämän teille sanon. Tarkoitin myös sitä, että Kemian voimalan osalta keskustelu jatkuu, että hanke voitaisiin toteuttaa, sillä se on erittäin järkevä energiapolitiittinen hanke.

Kun Lapin edustajat puhuvat hyvin voimakkaasti nyt näiden kahden hankkeen puolesta, myös Rovaniemen puolesta, joka on tosin jo meidän puoleltamme hoidettu asia, palautan teille mieliin kuitenkin sellaisen tosiasian, että kauppa- ja teollisuusministeriö joutuu toimimaan sittenkin aika vähäisillä määrärahoilla hankkeiden määrään nähden. Myöntämisvaltuuksia oli, kun jouduin tähän tehtävään, energiapolitiikan puolella Pudasjärven ratkaisun siirryttyä noin 100 miljoonaa markkaa, ehkä vähän yli, ja 300 hanketta ympäri maata kilpailee vieläkin noista mar-

koista. Jokainen käsittää, että siinä ei voi revetä kerta kaikkiaan monen suuren hankkeen rahoittamiseen vaan pitää katsoa maata kokonaisuutena. Suomea on muuallakin kuin Lapissa ja Savossa, ja tärkeitä hankkeita on ympäri maata, isoja ja pieniä, ja näitä kaikkia pitäisi voida viedä eteenpäin oikeudenmukaisella tavalla ja järkevyyden pohjalta. Minä pyydän ymmärrystä tälle tilanteelle. Siis myöntämisvaltuutta on noin 100 miljoonaa markkaa ja kilpailevia hankkeita rahoja oikein voimakkaasti hamuamassa noin 300. Siinä tulee tiukka paikka itse kullekin.

Mutta lähden ilman muuta siitä, että kun ensi vuoden budjettiin tullaan varaamaan näinä päivinä 120 miljoonaa markkaa myöntämisvaltuutta, samanmoinen määrä maksattamiseen määrärahoja, näiden osalta lisäbudjettien kautta on saatava volyyymiä lisää aika selvästi juuri sen vuoksi, että kelpoisia hankkeita myös Lapissa on, Kemi ennen muuta.

Kemijärven osaltahan kysymys on, mihin josakin puheenvuorossa viitattiin — ed. Raskin puheenvuorossa ainakin, oli se muuallakin — Veitsiluoto-yhtiön laajasta tulevaisuudesta, mikä se tulee olemaan. Silloin kun lähdetään siitä, että Kemijärveä kehitetään, siinä konseptissa voimalahanke on tietysti hyvin keskeinen asia. Tässäkin minä pyydän nyt jonkin verran edustamalleni ministeriölle harkinta-aikaa ja suunnittelu-aikaa, jotta voisimme tehdä tältäkin osin mahdollisimman perusteltuja ratkaisuja.

Veitsiluoto on velkainen yhtiö, sen kaikki tietävät. Tätä minä en sano tietenkään pahalla enkä verukkeena millekään. Tärkeintä on nyt Veitsiluodon osalta sen tuloksen parantaminen, mihin kyllä näen olevan myös hyviä mahdollisuuksia.

Ed. Ukkola puuttui kolmeen ei mitenkään vähäiseen detaliin, vaan aika tärkeään asiaan, joita kaikkia on syytä pohtia. Minulla ei valmiita vastauksia ole. Ensimmäinen kysymys liittyi lähinnä Keran ja kauppa- ja teollisuusministeriön ns. piiritoimistojen — käytän tällaista kömpelöä termiä — yhteistyöhön tai siihen ajatuksen, että nämä pitäisi yhdistää. Muutamassa kaupungissahan on vielä Tekesinkin toimistoja, ja on ollut vireillä ja esillä ajatus, että kaikki nämä eri elinkeinojen ympärillä toimivat piiritoimistot, piirikonttorit, pitäisi voida panna yhteen. Käytännössähan aika pitkälle onkin niin, että aika monessa maakuntakeskuksessa piiritoimistot toimivat täysin samoissa tiloissa ja hoitavat, totta kai, usein samaa asiaa, mutta hiukan eri näkökulmista käsin.

Jos mentäisiin ed. Ukkolan esittämään ajatukseen tai ideaan, mikä ei aivan uusi ole, mutta kuitenkin aika tärkeä asia, niin ne tehtävät, joita Kera ja KTM hoitavat, pitäisi hoitaa siinä samassa yksikössä. Eivät tehtävät kuitenkaan siitä mihinkään häviäisi. Tähän mennessä me olemme lähteneet yhteistyön pohjalta, olemme korostaneet piiritoimistojen yhteistyön välttämättömyyttä, ja siinä mielestäni onkin menty aika tavalla eteenpäin. Kerron vielä sen, että KTM:n osalta päätöksentekovaltaa monissa asioissa on haluttu siirtää piiritoimistoille. Muun muassa kuljetustuen jakaminen ensi vuoden alusta tulee olemaan piiritoimistojen hoteissa.

Mitä tulee kuluttajaorganisaatioihin, se on ministeri Salolaisen tontti, enkä haluaisi siihen kovin pitkälle puuttua muuten kuin todeten sen, että kuluttajan etua ei hoideta organisaatioiden määrällä. Tässä on varmastikin sukulaisuusajattelua siihen suuntaan, mitä ed. Ukkola sanoi. Kuluttajan etu tulee hoidetuksi terveen talouden kautta, ja terveessä taloudessa vallitsee hyvä kilpailutilanne. Se on minun ajatukseni, kun puhutaan kuluttajan edusta. En kannata sitä ajattelutapaa, että vedettäisiin kaikki kuluttajaorganisaatiot ikään kuin alas, vaan kyllä me tarvitsemme varmastikin muutamia valtion varoin ylläpidettyjä kuluttajaorganisaatioita.

Mitä tulee yritystukiin, mihin ed. Ukkola ja ed. Mäkipääkin puheenvuoroissaan viittasivat, sehan on totta, että kaikkalainen elinkeinoelämälle annettava tuki pankkituki mukaan lukien tahtoo vääristää kilpailua, niin kuin on käynytkin, ja aiheuttaa aika kohtuuttomia tilanteita naapurina toimiville yrityksille, naapuristossa aina toiselle tai kolmannelle hyvin kohtuuttomia tilanteita. Varsinkin tällaisena laman ja konkurssien aikana tämä on korostunut. Tämä on johtanut siihen, että yrittäjät ovat olleet vaatimassa yllättävänkin voimakkaasti melkein pä kaikkien yritystukien poistamista.

Minusta tähänkään äärimmäiseen laitaan ei pidä mennä. Mielestäni yritystukia jatkossakin tarvitaan. Myös silloin, kun elämme jo valoisampia aikoja tai parempia aikoja, menestyksen aikoja, tarvitaan tietynlaisia yritystukia. Minä pidän terveenä sitä, että yritystuet ovat luonteeltaan eräänlaisia sysäyksiä, mikä tarkoittaa sitä, että yritys ei voi laskea omaa elämäänsä, toimintaansa, ainaisen valtion tuen saamisen varaan, vaan ainoa kestävä pohja on tietenkin se, että yritys on itsessään kannattava, menestyy itsessään ja valtion antama tuki investointivaiheessa ja kehittämisvaiheessa on luonteeltaan sysäystukea, joka

auttaa perustamaan yrityksen tai laajentamaan yritystä merkittävällä tavalla. Laman aikanaan, tämän nykyisen laman tai suuren murroksen aikana yritystukia on massiivisen paljon, mikä pitää kyllä kestää ja ymmärtää, koska tämän pahan vaiheen yli pitää jotenkin kelkkua. Kun päästään kovemmalle pohjalle, on ainakin näitten tukien raikkoamisen aika.

Yritystukien osalta kerron sen, että valtiosihteerin Relanderin johtama sateenvarjotyöryhmä, mihin ed. Mäkipää viittasi, tekee todella töitä, pyrkien elinkeinoelämän tukien karsimiseen, selkeyttämiseen ja ehkä myös jonkinlaiseen keskittämiseen. Hallitus yrittää tehdä sateenvarjotyöryhmän esitysten pohjalta omat päätöksensä siinä yhteydessä, kun päätetään vuoden 1995 valtion budjetin kehyksistä. Toivon, että hallitus pystyy silloin näitä päätöksiä tekemään, sillä uskon niiden olevan yrittäjien kannalta hyödyllisiä ja välttämättömiä ratkaisuja, ja yrittäjät näin tietävät paremmin, minkälaisia tukia on käytettävissä ja minkälaisiin tarkoituksiin.

Kun viittasin siihen, että en kannata sitä ajatusta, että pitää kokonaan luopua yritysten tukemisesta, silloin minä viittaan lähinnä teknologia-apuihin, ympäristöinvestointeihin, energiaratkaisuihin ja pk-kentän tukemiseen. Tämän tyypisiin tarkoituksiin esimerkiksi on kyllä välttämätöntä mielestäni hyvinäkin aikana säilyttää tietyn kaltaisia yritystuen muotoja. Sitä paitsi pitää muistaa, että Euroopassa ja maailmassa yrityksiä kyllä tuetaan erittäin voimakkaalla tavalla, ei Suomi ole mikään erikoinen tai mikään musta alue, vaan kaikkialla tuetaan yrityksiä sekä hyvinä että varsinkin huonoina aikoina.

Hyvin monessa puheenvuorossa puututtiin energiapolitiikkaan. Ed. Rönholm puuttui siihen, edustajat Rask, M. Laukkanen ja oli varmasti muitakin edustajia, ed. Laine, jotka ottivat tämän asian esille ikään kuin jälkilämpöinä ydinvoimalaäänestyksestä ja energiapoliittisesta selonteosta ja siihen liittyneestä keskustelusta. Minä totean vain lyhyesti sen, että kun meidän nyt pakko joka tapauksessa etsiä hyvällä harkinnalla, johon ed. Rönholm viisaasti mielestäni viittasi, ikään kuin uusille urille, se mielestäni tapahtuu luotettavimmin ja varmimmin tukeutumalla uuteen tekniikkaan ja satsaamalla voimakkaasti uuteen tekniikkaan ja sen kehittämiseen. Se on mielestäni se olennaisin avain, jolla me pystymme saamaan myös kotimaisia energialähteitä laajasti ja tehokkaasti käyttöön, satsaamalla uuteen tekniikkaan.

Tämä on se painopiste, avain, jolla meidän on kuljettava eteenpäin senkin takia, että energia- ja ympäristöteknologia on meille jo tänä päivänä paitsi kotimaiseen käyttöön aivan välttämätöntä myös hieno viennin alue, joka kasvaa koko ajan. Nykynäkymillä, jos trendit vähänkään jatkuvat, vuosituhannen vaihteeseen mennessä meidän energia- ja ympäristöteknologiamme vienti nousee noin 10 miljardiin markkaan, mikä jo sellaisenaan vastaa energian tuontimme arvoa. Se kertoo sen mittasuhteen, jolla me pystymme jopa vientiämme tämän teknologian edistämisen kautta parantamaan. Tuo luku voi olla vieläkin suurempi, jos onnistumme omassa teknologiapolitiikassamme. Se on avain kotimaisuuteen, se on avain säästämiseen, se on avain moneen muuhunkin.

Arvoisa puhemies! Vain yksi pieni kommentti siihen minkä ed. T. Roos otti esille ja mistä ilta-päivällä lyhyesti pienellä joukolla keskustelimme. Se liittyy VTT:n meneillään olevaan organisaatiouudistukseen, joka sinänsä kai nauttii aika laajaa tukea sekä VTT:n sisällä että VTT:n asiakaskunnan ja tätä alaa seuraavien asiantuntijoiden keskuudessa. Laboratorioistahan luovuttaiisiin ja koottaisiin toiminta yhdeksäksi tutkimusyksiköksi. Lyhyesti sanoen minä pidän erittäin perusteltuna pirkanmaalaisten kansanedustajien — yli puoluerajojen muuten, mikä oli hieno asia — esille tuomaa ajatusta siitä, että näistä yhdeksästä yksiköstä kolmen johto voitaisiin sijoittaa niin sanotusti maakuntiin.

Silloinhan siinä valikoituvat väistämättä luonnolain voimalla esiin Oulu, Jyväskylä ja Tampere ja kukin näistä oman vahvuutensa perusteella. Oulu on elektroniikan työssä, huipputeknologiikan. Jyväskylä on energiapolitiikassa vahva, nimenomaan kotimaisen tutkimuksen osalta edelläkävijöitä, ja Tampereella on automatiikka-alue, josta ed. Timo Roos teki äsken meille eritteilyä.

Minä en näe tätä asiaa ollenkaan vastakkainasetteluna Otaniemen ja maakuntien välillä. Se vastakkainasettelu ei nimittäin tuota yleensä muuta kuin huonoja tuloksia, eikä myöskään ed. T. Roos sitä varmaankaan tarkoittanut, vaan katson asiaa vähän laajemmalta pohjalta nimenomaan näissä kaupungeissa yliopistoissa olevan asiantuntemuksen nojalla ja laajojen maakuntien kehittämisen näkökulmasta. Kyllä meidän maakuntiemme elinvoimaisuus jatkossakin tulee erittäin pitkälle nojaamaan osaamiskeskusiksi, annettiin niille mikä nimi tahansa, joiden ytimenä on sillä paikkakunnalla oleva yliopisto ja tutki-

mustoiminta. Tähän ajattelutapaan minusta täytyy sijoittaa myös VTT:n organisaation uudistaminen ja näiden tutkimusyksiköiden johdonkin sijoittelu.

Ed. K o r v a : Arvoisa puhemies! Ministerin asiallisen puheenvuoron johdosta pari huomiota.

Kannanotto valtionyhtiöiden hallinnon kehittämiseen on minusta tervetullut siinä mielessä, että ministeri minun kuulteni ensimmäisen keran toteaa, että parhaillaan Ollilan työryhmässä valtionyhtiöiden hallintomallia valmistellaan ja työryhmän työn jälkeen yhtiöiden hallintomalli otetaan normaaililla tavalla käsittelyyn ja keskusteluun. Sitä olen pitänyt huonona, että valtionyhtiöiden hallintomalliin ei sisällytetä johtokunta- tai hallitustyöskentelyä, koska sehän on kuitenkin oleellisin osa valtionyhtiöiden johtamisessa. En ole pitänyt sitä perusteltuna, että ministeriö tällä hetkellä toteuttaa jo tiettyä linjaa valtionyhtiöiden hallitusten nimittämisessä, sellaista linjaa, josta ei ole poliittisella tasolla vielä keskusteltu.

Toinen asia, johon haluan kiinnittää huomiota, on kysymys Veitsiluoto Osakeyhtiöstä. Olen kovin tyytyväinen, että ministeri julkisesti ilmoitti käsityksensä Veitsiluoto Oy:stä ja sen kehittämistavoitteista ja myös Kemijärven tehtaan kehittämisestä. Sen kuitenkin tässä yhteydessä voin todeta, että erityisesti Veitsiluoto Oy:n taloudellisen tilanteen arvioinnissa on ollut selvää liioittelua negatiiviseen suuntaan. Minä ymmärrän, että omistajan taholta, joka on KTM, tulee esittää negatiivisinkin vaihtoehto ja suunnitelmia uhkan toteutumisen varalta, mutta pitäisi vastapainon vuoksi esittää myös positiivisia näkemyksiä. Olen juuri tutustunut yhtiön taloudelliseen tilanteeseen ja voin todeta, että se on paljon paljon parempi kuin KTM:n virkamiehistön sisäisessä muistiossa nyt esitellään.

Ed. U k k o l a : Herra puhemies! Ministeri antoi ihan hyviä vastauksia, ei siinä mitään, niihin asioihin, joita omassa puheenvuorossani toin esille. Ainakin hän on ne nyt kuunnellut ja toivotavasti jossakin määrin viemässä eteenpäin.

Toki niissä oli edelleenkin se ongelma, että ei vapautta noin vain voi antaa, vaan täytyy olla tällainen isä edelleenkin, joka tietyllä tavalla katsoo päältä. En huomannut, että ministeri olisi puuttunut elinkeinovapauteen ja sen tietyntyyppiseen puutteeseen. Sehän tällä hetkellä on yrityselämän ehkä pahimpia vitsauksia. Toisin sanoen yrittäjyys on edelleenkin lainsäädännöllisten ja

muitten hallinnollisten esteitten takana. Ei tahdo tulla yrittäjiä, ei tahdota uskaltaa yrittäjäksi, kun on paitsi työlainsäädäntöä myös muuta hallinnollista riesaa, joka nimenomaan pientä ja ensimmäistä yritystä perustavaa pelottaa ja hätkähdyttää.

Sen terveyden vielä valtionyhtiöitten hallintoneuvostoista olisin ministerille jättänyt, että toivoisin, että nyt lopultakin otettaisiin vakavasti se, kuka ja millä tavalla valtionyhtiöitten toimintaa valvoo. Tämä hallintoneuvostojärjestelmä ihan tosissaan ei ole hyvä. Minä muistan kun kansanedustaja Kääriäinen aikanaan lähti ovet paukuen Finnairin hallintoneuvostosta ja puhui Augiaan tallien siivoamisesta ja muusta tällaisesta hyvin tärkeästä asiasta. Minä toivon, että hän edelleenkin ajattelisi samalla tavalla ja keksisi jonkinlaisen ratkaisun näitten valtionyhtiöitten valvontaan, jonkin muun kuin kansanedustajista koostuvan hallintoneuvoston. Vaikka ministeri ei tähän puuttunut, niin ainakin se toivottavasti hänellä on mielessään.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 33

Yleiskeskustelu:

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! ”Nälkä meillä on aina vieraanamme”, sanotaan työväenlaulussa, jota on ahkerasti laulettu näihin päiviin saakka ja välillä on ilkuttu, että se ei ole enää ajankohtainen, mutta tämän laulun sanat ovat saaneet ikävää ajankohtaisuutta viime viikkoina. Ministeri Huuhtanen on yrittänyt sinnikkäästi torjua sen, että Suomessa nähtäisiin nälkää. Mutta on kuitenkin tosiasia, että nälkäisiä ihmisiä meillä on tänä päivänä liian paljon. Mielestäni on aika surullista, että kaikki ministerit käyttävät yhtä esimerkkiä, joka oli jonkun tuttavan naapuritalosta vai mitenkähän se mahtoi olla. Mutta kun ministeri Viinanenkin oikein lehtien palstoilla kertoo, että leipäjonossa leipää käyvät hakemassa sellaiset ihmiset, jotka omistavat kolme asuntoa, niin minä luulen, että tämä on todella yksittäinen esimerkki, jos näin on. Se ei miksikään muuta sitä tosiasiaa, että meillä on nälkää näkeviä ihmisiä.

Stakesin tutkimuksessa on selvitetty, mitä laman aikana on tapahtunut, ja sen päällimmäinen

tulos on, että perheiden toimeentulomahdollisuudet ovat voimakkaasti kaventuneet vuodesta 1990 vuoteen 1993. Muistaakseni Dialogi-lehdestä kopioin sosiaalitutkimusta käsittelevän artikkelin, ja tässä kerrotaan siitä, että vaikka meillä hyvin paljon on mittareita, joilla mitataan julkisen talouden tilaa ja tällaisia kansantalouden kokonaisuutta koskevia asioita, erittäin huonosti pystytään tänä päivänäkin vielä tutkimaan sitä, mitkä ovat olleet nämä vaikutukset. Tutkimus laahaa jäljessä. Parhailaan käytettävissä on vuoden 1990 kotitaloustiedustelun aineisto ja vuoden 91 tulonjakotilastot. Mutta kuten tässä artikkelissa todetaan, pääosa laman nimissä tehdyistä sosiaalietuuksien heikennyksistä on tehty vuosina 92 ja 93. Artikkelissa todetaan myös ja me olemme luetelleet joka lain käsittelyn yhteydessä, mitä on tehty. Mutta kun tässä on nyt sopivasti yritetty koota tuloksia, niin käytän tätä puheenvuoroni pohjana.

Lainsäädännön muutoksille on ollut kuvaavaa asteittaisuus. Julkisen talouden rahoituskriisissä on vältelty vaikeiden rakenneratkaisujen tekemistä ja etuuksia on leikattu vähitellen ansiosidonnaisuutta heikentämällä ja omavastuuta kasvattamalla.

Ihan viimeaikaisten leikkausten vaikutuksista on tehty esimerkkilaskelmia. Esimerkkiperheiksi on mielestäni aivan oikein valittu yksinhuoltaja, yksin asuva, lapseton aviopari ja kahden aikuisen ja kahden lapsen perhe. Tulokset ovat eri tapauksissa seuraavia:

Esimerkiksi sairaustapauksessa ovat nimenomaan vuonna 92 ja 93 tulokset kaikille perhetyypeille olleet negatiiviset. Nimenomaan sairaustapauksista puhutaan, että suurempituloisilla leikkaukset ovat olleet suurempia; kuitenkin todetaan, että vuonna 93 nelihenkisissä perheissä ja myös lapsettomissa pariskunnissa pienituloiset menettivät prosentuaalisesti enemmän kuin suurituloiset.

1 100 markkaa kuukaudessa on arvioitu, että käytettävissä olevat tulot ovat pienentyneet. Se on varsin suuri raha. Työttömyystapauksissa tilanne on sama. Lopputuloksena on, että jälleen kerran vuosi 93 muodostui kaikissa perhetyypeissä ja kaikilla tulotasolla kohtalokkaaksi. Näin sanotaan Stakesin selvityksissä, jotka ministerin tiedossa varmasti täytyy olla. En enempää siteeraa tätä tutkimusta. Nämä luvut puhuvat puolestaan. Ne kertovat sen, että hätä ja ahdistus on lisääntynyt ja nimenomaan toimeentulon niukuus ja toimeentulon puute ovat lisänneet hätää ja ahdistusta.

Kuuntelin juuri uutisia, joissa kerrottiin, että muistaakseni prosenttiluvut olivat 10—15 prosenttia suomalaisista kärsii masennuksesta. Jos masennusta ei hoideta, tiedämme, että kulut ovat todella suuret. Psykiatrian erikoislääkärit Lääkäri-lehdessä olleessa artikkelissa totesivat, että sairauttomat saattavat pitkittyä ja lopulta johtaa ennenaikaiseen työkyvyttömyyteen. Tällöin yhteiskunnan kustannukset nousevat varmasti moninkertaisiksi. Tehokkaan lääkehoidon osuus on eittämättä vaatimaton verrattuna niihin kustannuksiin, joita pitkittyneet sairaalahoidot ja menetetty työkyky aiheuttavat. Näinhän tämä asia on, elikkä kun tehdään leikkauksia lääkekorvauksissa, niin lopputulos on se, että tulot kokonaisuudessaan huomattavasti laskevat. Mutta juuri masentuneisuuden ja vakavien masennustilojen lisääntyminen on mielestäni semmoinen erittäin suuri huolenaihe, johon pitäisi suhtautua vakavasti, koska jos ei kunnolla hoideta masentuneita potilaita, he helposti joutuvat tilaan, jossa menettävät toimintakykynsä käytännössä kokonaan selviytyä arkipäivän pienistäkin askareista. Se tulee todella kalliiksi, puhumattakaan että se aiheuttaa lähiympäristössä ja perheissä suurta hätää ja suuria vaikeuksia.

Sosiaali- ja terveystalokunta sairausvakuutuslain muutoksia käsitellessään nimenomaan totesi, että psyken lääkkeitä eikä mitään muitakaan lääkkeitä saa siirtää alempaan korvausluokkaan, niitä mitkä ovat nyt ilmaisilääkkeitä. Tämä on käsitykseni mukaan luvattu hoitaa, koska 100 miljoonaa markkaa lisää hallituksen neuvotteluissa tuli sairausvakuutuskorvauksiin, ennen kaikkea lääkekorvauksiin.

Valiokunta kiinnitti huomiota myöskin siihen, että Kelassa on tulkintaa muutettu niin, että vaikka aikaisemmin potilaat ovat saaneet erityiskorvattavat lääkkeet, nyt vastaavissa tilanteissa näin ei enää tapahdu. Tämä asia kokonaisuudessaan pitäisi hoitaa niin, että lääkkeitä saa kohtuullisilla kustannuksilla ja on mahdollisuus käyttää kalliitakin lääkkeitä, sillä vaikka nämä uudet lääkkeet ovat kalliita, niin jos ne ovat tehokkaita, ne tuovat tuloksen, joka säästää yhteiskunnan varoja moninkertaisesti. Ennen kaikkea tähän asiaan haluan puuttua juuri sen vuoksi, että toimeentuloaikaudet aiheuttavat masennusta ja sitä kautta ne aiheuttavat erittäin paljon hätää ja tuskaa monissa suomalaisissa kodeissa tänä päivänä. Näissä tilanteissa myöskin yksi syy siihen, että hätä on päässyt kasvamaan niin suureksi, on se, että ruokaa ei ole riittävästi hankittavissa niillä tuloilla, joita perheessä on käytettävissä.

Ed. K u i t t i n e n : Arvoisa puhemies! Käsittelemme parhaillaan valtion ensi vuoden talousarvion sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon-alaa. Ennen kuin lähdin tämän puheenvuoron valmisteluun, kävin läpi tämän vuoden talousarvion vastaavat puheenvuorot. Keskustelu tästä asiasta käytiin 13. tammikuuta tänä vuonna. Tilanne oli jo silloin aikaisempiin nousukauden vuosiin verrattuna epätavallinen. Huolimatta siitä, että kuluvan vuoden sosiaalimenot oli jo silloin arvioitu noin 160 miljardiksi markaksi ja nyt arvio on noin 178 miljardia markkaa, on niistä jouduttu leikkaamaan ja säästämään. Tavoitteena on ollut tehdä se mahdollisimman oikeudenmukaisesti.

Mielestäni lähtökohtana sosiaali- ja terveysministeriönkin hallinnonalan osalta on edelleenkin oltava, että perusturvasta on huolehdittava, samoin oikeudenmukaisuudesta ja tasa-arvosta. Samalla on huolehdittava, että ihmisillä on oltava valinnanvapaus ja vastuu omasta itsestään. On kuitenkin muistettava, että vain kestävän talouden elpymisen kautta voimme turvata kestävästi hyvinvointipalvelut.

Tosiasia on, että meillä on kaikkialla talouden reunaehdot vastassa. Vuodelle 1994 ennakoidaan varovaista 1 prosentin bruttokansantuotteen kasvua valtion talousarvioesityksessä, kun se aiemmin on ollut jatkuvasti suunnaltaan laskeva, joskus peräti 7,1 prosenttia.

Realiteetti on myös se, että säästöpäätöksistä huolimatta asukaskohtainen velka nousee 13 000 markalla vuonna 1994. Kun tähän otetaan tarkasteltavaksi vielä korkea työttömyys ja siitä aiheutuvat menot ja väestön vanheneva ikärakenne, on selvää, että ilman säästöjä ja rakenteellisia muutoksia emme selviä.

Olemme kahtalaisten ratkaisujen edessä. Tarvitaan sekä nopeita ratkaisuja että perusteellisia rakenteellisia muutoksia. Toisaalta nopeat rakenteelliset sosiaaliturvajärjestelmään ja palvelurakenteisiin kohdistuvat muutokset eivät ole mahdollisia. Meillä on niin monimutkainen lainsäädäntöverkko, että se ei ole helposti purettavissa tai muutettavissa. Seurauksena voi olla suuri väliinpuotoajien joukko. Heitä on jo syntynyt aiempien vuosien saatossa ja tämänkin hallituksen aikana.

Päätösten seurauksia on siis tarkasti seurattava ja havaitut epäkohdat korjattava. Muistutan tässä yhteydessä myös menneiden nousukauden vuosien tilanteesta. Vaikka voimavaroja lisättiin, ihmisten pahoinvointi kasvoi. Ihmiset kokivat, että heitä holhottiin liikaa. Omaaloitteisuus vä-

heni. Elintasosairaudet lisääntyivät. Nekin puheet ovat osittain totta, että meillä on uusavuttomia ihmisiä, joiden on jälleen opeteltava itsensä hoitaminen ja arjessa selviytymistaidot aivan alusta.

On myös ilahduttavia esimerkkejä siitä, että ihmisten oma toimeliaisuus on lisääntynyt. Yhteisvastuu on noussut arvoonsa. Suomalaiset ovat selviytyjäkansaa, joiden oma erityisluonne ja voima tulee erityisesti kriisiaikoina selvimmin esille.

Miten sitten budjettivaroja on ohjattava ja lainsäädäntöä kehitettävä? Ensiksi tarvitaan pitkän tähtäimen työskentelyä ja palvelujen sekä sosiaaliturvajärjestelmien perusteellisia rakenteellisia muutoksia. Mainitsen muutamia. Näitä ovat mm. omavastuuseen itsehoitoon ja ennalta ehkäisyyn panostaminen, moniportaisen avohoidon edelleenkehittäminen ja aktivoiva perusturvajärjestelmä. Järjestelmien on oltava yksinkertaisia, niin että käyttäjät ja palvelujen antajat ovat mahdollisimman lähellä toisiaan. Kaikkien palvelujen ei tarvitse olla ilmaisia, vaan varallisuus on huomioitava.

Tähän talousarvioon liittyvät säästölait pohdittiin hyvin tarkkaan. Monet leikkaukset, joita jouduttiin tekemään, eivät ole mieluisia, mutta muut vaihtoehdot olisivat olleet vieläkin haitallisempia. Näin oli esimerkiksi sairausvakuutuksen sairaanhoitokorvauksia leikattaessa.

Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja Aapo Saari kiinnitti huomion aivan oikein siihen, että sosiaaliturvaa on rakennettu kerroksittain tilkkutäkkiperiaatteella ja että karsiminen puolestaan joudutaan tekemään siitä reunasta, mistä perusturvatulokinnat eivät estä sitä tekemästä, ei sieltä, mistä se olisi ehkä järkevintä tehdä. Tämä ei liene kenenkään mielestä oikein.

Samoin olen samaa mieltä ed. Suholan kanssa, että ei tarvita kovinkaan paljon rohkeutta repiä ja syyttää. Todellista rohkeutta vaaditaan silloin, kun otettava oma vastuu asioista ja päätöksistä.

Arvoisa puhemies! Nuoren Keskustan Liitto on laatinut ohjelman suomalaisen sosiaaliturvan uudistamiseksi. Se on raikas ja vastuuta ottava. Ohjelma on otsikoitu: Onko huomenna leipää? Lähtötilannetta Nuoren Keskustan Liitto kuvaa otsakkeilla Suomi on sosialisoitu, maailma on muuttunut, koneisto tappaa työhalun, asuntolainan edestä julkista velkaa, uusi aika — uudet asenteet. Periaatteeksi he esittävät: apua tarvitsevalle — vahvat tulkoot toimeen omillaan, köyhän asiaa ei saa unohtaa, oikeudenmukaisuus on aina mahdollista, perusturva on oltava kaikille,

mutta kaikki ei ole perusturvaa, omillaankin on saatava tulla toimeen.

Toimenpiteiksi Nuoren Keskustan Liitto esittää: Perustulo on kaiken perusta, eläkkeet realistiselle tasolle, ansiosidonnaiset edut omalle vastuulle, laitoshoitopommi on purettava, köyhyyshuolouton laukaistava, rahoitus uusiksi, verotuksen painopisteet remonttiin. Ja lopuksi he muistuttavat: On sukupolvisopimuksen aika.

Tämän päivän nuoret ovat joutumassa kohtuuttomien laskujen maksajiksi. Ihmisten tietoisuus tästä laskusta on huono. Etuudet joutuu aina joku maksamaan. ”Joku muu”, hyvä haltija, on vain saduissa, ei reaalielämässä. Kaiken, mitä itsellemme vaadimme, kuten sosiaaliturvan, joudumme itse rahoittamaan. Itsekritiikki on tarpeen kaikille, ja säästötoimenpiteitä myös eläkejärjestelmässä on harkittava.

Arvoisa puhemies! On jälleen kerran muistuttava, että eläke-erot ovat tämän vaalikauden aikana pienentyneet. Viime vuonna tehtiin kansaneläkkeiden osalta indeksitarkistus. Eläkkeiden yhteensovitusmenettely on sinänsä eläkkeitä tasaava, samoin kuin verotus. Eläketulovähennyksen takia pienempiä eläkkeitä ei veroteta lainkaan.

Perussosiaaliturvan rahoitusjärjestelmän uudistaminen onkin yksi keskeisimmistä toimenpiteistä. Kansaneläkejärjestelmän tulee edelleen olla eläkeläisten vähimmäistoimeentulon takaava. Sen rahoituksen tulee olla vakaa, sillä eläkemenot ovat arvion mukaan 66 miljardia markkaa eli yli 37 prosenttia kaikista sosiaalimennoista kuluvana vuonna. Ne ovat myös voimakkaasti kasvava erä. On arvioitu, että esimerkiksi vuonna 2020 sosiaalimenot tulevat olemaan noin 290 miljardia markkaa, josta eläkemenot ovat lähes 155 miljardia markkaa eli yli 53 prosenttia sosiaalimennoista. Sosiaaliturva-, eläke-, työttömyysvakuutus- ym. maksujen rahoitusjärjestelmiä onkin muutettava työllistämistä edistävään suuntaan uudistamalla samalla järjestelmien rakenteita työntekoa ja yrittämistä palkitseviksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi päätän Ilkka Niiniluodon kansalaispuheenvuoron ajatuksiin Suomen henkisestä tilasta ja tulevaisuudesta. Hän toteaa, että hämmennyksen ja lamaannuksen tilasta on päästävä irti: ”Tavoitteena tulisi olla keskusteleva ja yhteistoimintaan kykenevä yhteiskunta, itsetuntemuksen ja lähimmäisen ymmärtämisen läpäisemä yhteisö, jossa kaikkien silmät ovat avoinna oman ja kumppanien tilanteen suhteen. Keskustelurintaman ulottuvuutta tulisi yhä laajentaa leveysuunnassa (saamalla mukaan

edustavasti kaikki kansalaispiirit mahdollisimman monia foorumeja hyväksi käyttäen) ja syvyysuunnassa (etsimällä ilmiöiden syitä, tulkitsemalla muutosta, erittelemällä monimielisiä käsitteitä). Näemme tehtävämmetällaisen keskustelun yhtenä jäsentäjänä ja vauhdittajana, osana kansallista itserefleksiota ja julkista järjen käyttöä ilman kenenkään asettamia reunaehtoja.”

Arvoisa puhemies! Vain täten löydämme käytävissä olevilla voimavaroilla nykyistä järjestelmää paremmat ratkaisut sosiaali- ja terveystaloudenkin alueella.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Kun eilen yleiskeskustelussa käyttämässäni puheenvuorossa viittasin nälkäongelmasta puhuessani maksuhäiriöiden määrään, sanoin hieman epätarkasti, että maksuhäiriöiden määrä viime vuonna oli yli 300 000. En ollut varsinaisesti väärässä mutta tuo luku oli liian pieni. Se aineisto, johon eilen viittasin, on Suomen Asiakastieto Oy:n kustantama julkaisu Velkakierre, tutkimuksia luottoalalta. Tässä tutkimuksessa sanotaan maksuhäiriöiden määrästä näin: ”Viranomaisten rekisteröimät maksuhäiriöt kasvoivat vuosina 1990—91 räjähdysmäisesti. Asiakastieto Oy:n tilastojen mukaan vuonna 1992 maksuhäiriöiden määrä nousi 430 000:een, jolloin tosin sama henkilö on voinut kirjautua moneen kertaan. Maksuhäiriöllisiä yksityishenkilöitä on noin 270 000, joista runsas 100 000 on todettu varattomiksi.” Tämä siis täsmennyksenä eilen hieman yleisemmin lausumani.

Oikeastaan se, mitä jatkossa puhun, johtuu siitä, että yritän joillakin sanoilla vastata valtiovarainministeri Viinosen eilen käyttämään puheenvuoroon, jossa hän aika halveksivasti kiinnitti huomiota siihen, miten lakisääteisen toimeentulon turvaa käytetään nyt eri asioiden yhteydessä hallituksen esityksien vastustamiseen.

Kun tähän asiaan yritin eilen siltä osin vastata, kun ministeri Viinonen puhui siitä, että perustuslakivaliokunta arvonnin perusteella näitä ratkaisuja tekee, niin haluan nyt pikkuisen vielä täydentää vastausta. Lainaan perustuslakivaliokunnan mietintöä, jonka se antoi käsitellessään valtiopäiväjärjestyksen muuttamista. Perustuslakivaliokunta lausui mm. näin: ”Perustuslakivaliokunta toistaa peruspalveluja koskevan lausumansa ja siten edellyttää, että lainsäädäntötoimin ei heikennetä sellaisia palveluja, jotka perustoimeentuloa turvaavan merkityksensä vuoksi ovat rinnastettavissa edellä tarkoitettuun toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan.”

Kun eduskunta hyväksyi tämän valtiopäiväjärjestyksen muuttamisen, niin eduskunta samalla hyväksyi myös tuon perustuslakivaliokunnan lausuman siten, että se edellytti otettavaksi huomioon, mitä perustuslakivaliokunta oli lausunut. Tähän saakka tähän peruspalvelukysymykseen ei esimerkiksi perustuslakivaliokunta kovin paljon ole kiinnittänyt huomiota, vaikka meillä on sellainen tilanne, että valtionapujen heikentessä, kuten on tapahtunut, nämä heikennykset ovat johtaneet kunnallisten peruspalvelujen heikentämiseen.

Niin kuin eilen kerroin, sosiaali- ja terveystalouden oman tiedotteen pohjalta noin puolessa maan kunnista oli päivähoitopalveluja jouduttu heikentämään vaikeutuneen tilanteen johdosta. On tietenkin hieman makuasia sanoa, ovatko nämä kuntien päätökset seurausta lainsäädäntötoimista vai eivätkö ole. Laajasti tulkiten voisi sanoa, että kun eduskunta valtionapuratkaisujen yhteydessä tekee sellaisia ratkaisuja kuin on tehty, ja se johtaa näiden kuntien päätöksiin, niin nekin päivähoitopalvelujen heikentäminen johtuvat lainsäädäntötoimista. Mutta en nyt tässä halua siinä suhteessa mitään uutta oppia jakaa tai kehitellä, mutta eräänlaisena vastauksena ministeri Viinosen puheenvuoroon halusin tuon sanoa.

Jatkan vielä lainaten eilisen Helsingin Sanomista Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan professorin Jorma Sipilän kirjoitusta. Tämä on kaikki hänen kirjoittamaansa: ”Mitä pitäisi tapahtua, jotta sosiaaliministeri Jorma Huuhtanen voisi käsi sydämellä vakuuttaa, että suomalaisten perustoimeentuloturva on kunnossa? Lähtökohdalla on se meillä yleisesti hyväksytty näkemys, että kansalaisten on saatava täysimääräisen kansaneläkkeen tasoinen toimeentulo. Kansaneläkkeen taso on köyhyysraja. Ei tosin ole selvää, tulisiko näin ajatella enää. Silloin kun tämä köyhyysraja maksuttiin, olivat eläkkeistä perittävät verot ja maksut huomattavasti nykyistä pienempiä ja välttämättömät sosiaali- ja terveystalvet vielä useimmiten ilmaisia. Jotta köyhyysraja saavutettaisiin, olisi nostettava työttömien peruspäiväraha, opintotuki ja sairausvakuutuksen minimipäiväraha kansaneläkkeiden tasolle. Lisäksi olisi pidettävä huolta siitä, että näihin etuuksiin liittyvät lapsikorotukset ovat riittäviä.

Toiseksi, olisi valvottava, että kuntien maksama toimeentulotuki todella toimii perusturvana. Tuen tason olisi oltava kaikissa kunnissa riittävä, ja toimeentulotukea olisi maksettava myös yrittäjille ja opiskelijoille, ilman kohtuuttomia lisäehtoja. Kohtuuton on esimerkiksi se vaatimus,

että opiskelijan on otettava markkinakorkoinen opintolaina täysimääräisenä, ennen kuin hän on oikeutettu toimeentulotukeen. Nykyisillä työttömyysnäkymillä on vastuutonta pakottaa ketään ottamaan markkinakorkoista opintolainaa. Lisäksi kuntien olisi palkattava niin paljon henkilökuntaa, että toimeentulotukea saisi tarvittaessa nopeasti. Viikkojen mittaisia jonoja ei saisi olla.

Kolmanneksi, välttämättömien sosiaali- ja terveyspalvelujen olisi oltava ilmaisia niille, jotka elävät pelkän kansaneläkkeen, työttömien peruspäivärahan tai opintotuen varassa. Heiltä ei saisi periä esimerkiksi terveyskeskus-, sairaala- eikä päivähoitomaksuja. Asumistukien olisi katettava heidän asumiskustannuksensa pientä omavastuuta lukuunottamatta.

Mikään näistä kolmesta ehdosta ei toteudu tämän päivän Suomessa. Ihmiset eivät siis jonota leipää vain siksi, että he ovat ylivelkaantuneita, juoppoja tai usavuttomia. Perusturva yksinkertaisesti vuotaa. Suomi oli vielä kaksi vuotta sitten maa, joka saattoi olla ylpeä kattavasta perusturvasta, ei enää.”

Mainittu sosiaalipolitiikan professori ei ole ollut esimerkiksi perustuslakivaliokunnassa asian tuntijana. Perustuslakivaliokunta on harkinnut kantansa sen perusteella, mitä eduskunnan säätämät lait ovat edellyttäneet. Haluan kuitenkin tässä yhteydessä todeta, että ne edellytykset, jotka professori Sipilä äsken lainaamassani kirjoituksessa asettaa perusturvan tasolle tänään, eivät ole täyttyneet. Meillähän ei ole korotettu perusturvan tasoa siitä johtuen, että on raippaveroilla tai uusilla kansaneläke- tai sairausvakuutusmaksuilla tai kohonneilla sairasmavastuuilla tai muulla tavoin asetettu eläkeläisiä, sairaita, työttömiä uusien maksuvelvollisuuksien eteen. Eihän perustuslakivaliokunta ole tällaista näkökantaa otanut ohjeekseen, mutta kieltämättä professori Sipilän ajattelussa on sellaista, mikä tulisi ottaa huomioon.

Perustuslakivaliokunnan ottamaa tulkintalinjaa kyllä heikentää kaksi asiaa.

Toinen on se, että valtion vaikean taloudelliseen tilanteeseen eli valtionalouden suhdanteisiin viitaten perustuslakivaliokunnassa näyttää yhä useammin syntyvän sellainen tilanne, että tällä perusteella, siis valtion talouden vaikeutumisen perusteella, ryhdytään laskemaan toimeentulon lakisääteisen perusturvan rajaa siten, että todetaan, että nyt tehty vähennys on niin pieni, että vähennys voidaan tehdä loukkaamatta toimeentulon lakisääteistä perusturvaa. Jos tämä todella hyväksytään pidemmällä tähtäimellä lin-

jaksi, niin kerta kerralta perustuslakivaliokunta voi, aste asteelta, rimaa alentaa, ettei enää ole minkäänlaista toimeentulon lakisääteistä perusturvaa. Tämä on siis yksi mahdollisuus, joka on ollut näkyvissä jo pidemmän ajan.

Toinen asia on sitten se, mistä eduskunnassa viime viikolla keskusteltiin. Vaikka syntyisi sellainen tilanne kuten viime viikolla, että eduskunnan perustuslakivaliokunta oli todennut, että se ehdotus, joka oli esillä, kysymys oli kyllä vuoden takaisesta ratkaisusta, oli sellainen, että se nautti toimeentulon lakisääteisen perusturvan suojaa eikä sitä olisi voinut heikentää yksinkertaisella enemmistöllä, niin eduskunnassa kuitenkin syntyi sellainen enemmistö, joka ylitti tuon 2/3:n rajan, ja näin tehtiin toinen ratkaisu, kuin mikä oli perustuslakivaliokunnan tulkintalinja. Näin voi tietysti tapahtua jatkossakin, koska näyttää olevan tällä hetkellä vallitsevana sellainen käsitys, että eduskunta siitä huolimatta, että on määriteltä toimeentulon lakisääteinen perusturvan raja, voi madaltaa sen sillä, että huomattava enemmistö kansanedustajista kuitenkin äänestää ratkaisun puolesta, joka käytännössä merkitsee tuon rajan alentamista.

Nyt sitten, siihen halusin äsken viitata, viimeviikkoisella tulkintalinjalla lähdetään siitä, että näin onkin syntynyt uusi raja. Seuraavan kerran, kun otetaan kantaa tähän, mikä on toimeentulon lakisääteisen perusturvan raja, se onkin tämä uusi raja. Jos tämä tulkintalinja on voimassa ja se hyväksytään, niin sehän tarkoittaa sitten sitä, että eduskunnan enemmistö voi miten tahansa alentaa lakisääteisen toimeentulon perusturvan rajan lattiatasolle saakka tai viedä sen kerta kaikkiaan pois. Siis tämä tulkintalinja johtaa siihen.

Mielestäni tämä ei voi olla oikein. Tästä syystä vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tänään päättänyt tässä asiassa kääntyä eduskunnan puhemiesneuvoston puoleen ja saada aikaan keskustelun, joka johtaisi kysymyksen selvittämiseen, tapahtuu se sitten perustuslakivaliokunnan, koko eduskunnan, puhemiesneuvoston tai kenen toimesta tahansa, mutta parempi selvyys ja johdonpäättös tästä tulisi aikaansaada.

Ed. T a k a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine pohti varsin perusteellisesti ja pitkään perustuslakivaliokunnan merkitystä ja toimia perusturvan määrittelyssä. Se on tietysti ihan tarpeellista ja oikein.

Minä puolestani vähän pohtisin, miten palveluja tarkoituksenmukaisesti järjestetään terveydenhuollon puolella, jotta ihmiset saisivat tarvit-

semansa hyvän hoidon edelleenkin, vaikka eläme lamaa ehkä hyvinkin pitkään vielä. Minusta tässä budjettiesityksessä on pyrkimys parempaan ja hyvään, mutta pitäisi mennä vielä pidemmälle, pitäisi yhdistää kansanterveyslainsäädäntö ja erikoissairaanhoidon, koska nyt ne tahollaan ovat liian erillään ja pilkkovat palveluja. Sitten pitäisi perusterveydenhuollossa järjestää palvelut niin, että potilailla on mahdollisuus käyttää omaa lääkää; malli on todettu hyvin tyydyttäväksi ja myös taloudelliseksi. Pitäisi hyödyntää niitä tuloksia, mitä Kelan yksityisen omalääkärikokelun myötä on saatu palveluiden järjestämisestä, miten niihin on suhtauduttu sekä tyytyväisyysmielessä että taloudellisuusmielessä, ja näin ollen lisätä valinnan vaihtoehtoja, mitä potilailla käytännössä on. Meillä yksityisen terveydenhuollon käyttäjät vastaavat kustannuksista 90-prosenttisesti itse ja taas kunnallisella puolella käyttäjät vastaavat maksuista huolimatta vain 10 prosentista itse. Tässä on hyvin suuri epäsuhta, ja tähän pitäisi puuttua rakenteellisesti.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laine puhui perustuslakivaliokunnan roolista ja siitä, minkä lain pitäisi olla perusteena, kun pohditaan perusturvan suojaa. On hyvin mielenkiintoinen kysymys, jonka ed. Laine ja vasemmistoliitto ovat herättäneet, eli että ei saisikaan katsoa voimassa olevaa lakia, vaan sen pitäisi olla jokin aikaisempi laki. Jos näin katsottaisiin, mikä se raja sitten on? Onko se ensimmäinen laki, joka koskaan on jostakin etuudesta säädetty, vai onko se se laki, joka on ollut voimassa silloin, kun on säädetty pykälä ns. perusturvan suojasta? Tähän asiaan varmasti perustuslakiasiantuntijat ovat oikeampia ottamaan kantaa. Itse pidän kyllä järkevänä sitä, että nimenomaan verrataan lakiehdotusta voimassa olevaan lakiin.

Ed. Laine puhui myös sosiaaliturvan leikkauksista, ja totta onkin, että on joitakin erittäin valittaviakin sosiaaliturvan leikkauksia tehty tänäkin syksynä, mutta ne eivät ole koskeneet lainkaan ns. perusturvaa eli pienimpiä päivärahoja. Siinä suhteessa mielestäni ed. Laine korosti vähän väärin puheessaan tilannetta. Eivät myöskään veroratkaisut ole vaikuttaneet pienimpiin päivärahoihin.

Ed. Laine siteerasi professori Sipilää, joka on hyvin voimakkaasti ottanut kantaa sosiaalipoliittisiin kysymyksiin. Hänenkin kanssaan voi asioista olla eri mieltä. Kyllä professoreillakin on poliittisia mielipiteitä, se on tietenkin todettava. Siteerauksissa puhuttiin mm. sairauspäivärahan

peruspäivärahan korottamisesta. Kuitenkin tänä päivänä peruspäivärahaa saavat vain sellaiset henkilöt, joilla ei ole ollut lainkaan tuloja sairaustuessaan, joten se ei varmaan ole kipein kohta sosiaaliturvajärjestelmässämme tällä hetkellä.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Olen vuosien aikana, kun hyvin usein sosiaali- ja terveydenhuollon pääluokka on osunut ajallisesti keskelle yötä ja sali on ollut hyvin tyhjä, luullut sen johtuvan ajankohdasta. Valitettavasti nyt on todettava, että kello on 21.10 ja sali on lähes yhtä tyhjä. Tämä kertoo siitä, että hallitusvastuussa oleva porvaririntama ei ole kiinnostunut näistä asioista, ei ole halukas kantamaan vastuuta. Ministeri Huuhtanen on paikalla, ja on erittäin hyvä, että edes hän osoittaa mielenkiintoa näihin asioihin.

Kun tätä porvarikautta oltiin vaaleilla aloittamassa, luvattiin kaikille perusturvaa ja pyydettiin tekemään yhteiskuntasopimusta. Näiden kahden vuoden aikana olemme todenneet, että perusturvaa on todella leikattu porvarien toimesta ja erityisesti perusturvaa kaikille luvanneen keskusta-puolueen toimesta. Tästä suunnasta ovat varoitaneet muutkin kuin professori Sipilä, useammat sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat tämän talon ulkopuolelta. Mutta kuten olemme huomanneet, ministeri Viinanen on suhtautunut talouspolitiikan asiantuntijoihin niin, että mikäli kannat eivät miellytä häntä, eivät ole suoraan hänen toimintojensa kaltaisia, niin nämä asiantuntijat ovat olleet huuhaa-henkilöitä. Samoin ed. Taina äsken mainitsi, että professori Sipilällä saattaa olla poliittisia näkökulmia. Ehkä ne ovat poliittisia näkökulmia, jos asiantuntijana yrittää varoittaa ja kertoa, mihin me todella olemme menossa.

Täällä ed. Kuittinen puhui omavastuusta, ennalta ehkäisystä jne., joilla voitaisiin saada säästöjä yhteiskunnassa. Olen aivan samaa mieltä. Mutta juuri ennalta ehkäisystä on leikattu voimavarat pois. Tätä kautta siirrämme ongelmia eteenpäin ja lasku tulee olemaan todella kova.

Kun hallitus on päättänyt suorittaa valtionosuusleikkauksen, joka kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuoltoon, tiedämme, että se kohdistuu erityisesti etelän taajamiin. Valtiovarainvaliokunnan mietinnön vastalauseiden mukaisesti, kun leikkauksiin saatiin pientä loivennusta, pyrittiin yhdessä joidenkin kokoomuspoliitikkojenkin kanssa saamaan aikaan edes pientä korjausta siten, että loivennus olisi saatettu kelamaksujen kevennykseksi. Näin ei kuitenkaan haluttu, vaan

vahvistettiin, että raskaimman roolin kantavat taajamat, joilla on eniten työttömiä, joissa eniten on tänä päivänä kasautunut myös vähäosaisia.

Nämä ovat, ministeri Huuhtanen, niitä alueita, missä on leipäjonoa, nämä ovat niitä alueita, missä kouluissa nähdään, kun lapset tulevat maanantaina kouluun, että heillä on nälkä. Olette sanonut, että meillä ei ole vielä todettu kliinisin tutkimuksin, kliinisin oirein, nälkää tässä maassa. Sitäkö meidän pitää odottaa, niitä lapsia, joita näemme televisiuutisissa, joiden kuivat silmät tuijottavat ja silmissä on karpäsiä. En usko, että haluatte nähdä tätä Suomessa.

Myönnän, että jos jossakin jaetaan ilmaista leipää, niin se on myös ohjelmanumero. Sadasta leipäjonoissa olijasta saattaa neljännes olla hakemassa leivän, kun se annetaan ilmaiseksi, jopa puolet, mutta jos puolet sadasta on hakemassa sitä nälkänsä, se on liikaa. Tällä viittaa ministeri Viinaseen puheisiin, kun hän viittasi kintaalla nälälle mainiten, että hän tietää jonkun, joka omistaa useamman huoneiston ja joka on hakenut sieltä leivän. Kyllä tiedetään maailmassa olevan heitä, jotka ovat aina osanneet hyödyntää kaikki väylät, mutta heillä ei voi kuitata tätä ongelmaa.

Me tiedämme Stakesin tutkimuksen mukaan ja myös, mikäli ministeri Huuhtanen kuuntelee omia virkamiehiään, sosiaali- ja terveysministeriön virkamiesten tietolähteiden mukaan, että kunnat ovat joutuneet alittamaan riman tarjotessaan palveluja ja ovat saattaneet palvelujen tarpeessa olevia lain rajamaille, turvallisuusrajan alapuolelle.

Kun kunnat ovat joutuneet tähän ahdinkoon, on Kuntaliiton vastaus ollut, että lakisääteisiä palveluja pitää purkaa. Kun kuulin tämän valtionosuusleikkauksien yhteydessä, ajattelin, että sellaista sirkusta sosiaalihuoltoon ja terveydenhuoltoon tässä maassa ei voida saattaa. Eilen saamieni tietojen mukaan tämäkin hirveys on totta. Kuntaliitossa on valtioneuvoston kanssa, ilmeisesti myös ministeri Huuhtanen läsnä ollessa, käyty neuvotteluja ja tehty pitkälle vietyjä suunnitelmia siitä, että lakisääteisistä palveluista luovutaan. Vain sosiaali- ja terveysalan sekä peruskoulun, lukion ja ammatillisen koulutuksen ja joidenkin kuntapalvelujen osalta säilytettäisiin lakisääteisyys. Uusia subjektiivisia oikeuksia ei enää säädetä. Ja seuraava kysymys on vain se, aiotteko vielä hallituskaudenanne purkaa voimassa olevat subjektiiviset oikeudet. Miten käy silloin vammaisten, kehitysvammaisten jne?

Kunnat puhuvat nyt lakisääteisestä perusturvasta ja vapaaehtoisista palveluista. Jos ruvetaan

puhumaan lakisääteisestä perusturvasta kunnissa, peruspalveluista, ollaan todella heppoisella pohjalla, kun, kuten tänäänkin on kuultu aiemmissa puheenvuoroissa, edelleen on luvattu perusturva määrittämättä. Sitä voidaan kaiken aikaa surutta leikata, kun ei ole missään määritetty, mitä se on. Sitä vain käytetään käsitteenä ja pohjana ilman määrittelyä.

Me tiedämme, että tämän työttömyyden ja talouslaman aikana sosiaaliset ongelmat kärjistyvät. Se on totuus, jonka jokainen sosiaaliryöstöä tehnyt ja sosiaalipolitiikkaa tunteva on nähnyt. Näin tapahtuu. Mutta meillä alkoholistien hoitolaitokset voidaan sulkea. Meillä ei ole enää alkoholisteja? Kehitysvammaisten hoitolaitoksia voidaan ruveta sulkemaan. Kehitysvammaisia on kotiutettu kotikuntaan ja sijoitettu hyvinkin epämääräisesti halvemmalla. Psykiatrisia hoitosastoja voidaan sulkea. Meillä ei ole enää psykkisesti sairaita? Heitä siirretään avohuoltoon, johonkin. Minne? Meillä ei ole enää perhekrisejä? Meillä ovat turvakodit tyhjinä, ensikodit tyhjinä jne. Uskotteko todella tähän, ministeri Huuhtanen, uskotteko, että maan ollessa tässä tilanteessa meillä ei ole enää näitä sosiaalisia ongelmia? Itsehoidollako nämä ovat hävinneet? Nämä ihmiset on siirretty nyt avohoitoon ilman, että avohoitoon on lisätty resursseja, ei henkilöstöresursseja eikä taloudellisia resursseja. Tämä tarkoittaa sitä, että heitä hoitavat omaiset tai heitä ei hoida kukaan. Esimerkiksi vanhusten hoitolaitoksiin ja sairaaloihin pitkäaikaisosastoille kerrotaan tuotavan tänä päivänä huonokuntoisempia potilaita kuin on vuosiin tuotu. Heidät tuodaan avohuollosta.

Omaisten ja vapaaehtoisten panokseen todella luotetaan. Meillähan on omaishoitolaki. Kyselytunnilla ministeri Huuhtanen vastasi, että mitään ongelmia sen osalta ei ole tiedossa. Faktoja on olemassa. On olemassa lautakuntien hyvin erikoisia päätöksiä. Hoidon vaatavuus ja sitovuus eivät ole kriteerejä, vaan taloudellinen tila on ollut ratkaiseva. Rikkaus ei ole kyllä ratkaisevaa silloin, jos ympärivuorokautisesti on omaistaan hoitamassa, jollei saa lomitusta ja tukea tähän tilaansa. Vaarallisinta on, jos vapaaehtoisia saatetaan puoskaroimaan ammattilaisten työtä. Se on sekä palvelun saajan että vapaaehtoisen osalta todella eettisesti kyseenalaista ja moraalisesti väärin.

Arvoisa puhemies! Toivon, että meillä todella tehtäisiin yhteiskuntasopimus siitä, että vähempiosaiset ja palveluja tarvitsevat hoidetaan tässä yhteiskunnassa, yhteiskuntasopimus siitä, että

yhteiskunnallinen vastuu tässä yhteiskunnassa jaetaan oikeudenmukaisemmin, kuin on porvarihallituksen aikana tehty.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Puisto moitti puheenvuoronsa aluksi porvariedustajia poissaolosta tästä keskustelusta. Koska eduskunnan pöytäkirjaan ei taida tulla valokuvaa eikä tilastotietojakaan tästä tilanteesta, niin haluan todeta, että ed. Puiston näin lausuessa tässä salissa oli kyllä enemmän hallituspuolueiden kuin opposition edustajia. Se taitaa päteä vielä tälläkin hetkellä. (Ed. Laine: Eilen oli päinvastoin, kun ed. Alaranta oli myös paikalla!) — Niin, ed. Laine, olen juuri tulossa siihen. — Eilen illalla täällä hallituspuolueiden edustajia moitittiin poissaolosta. Moite piti paikansa, ja itsekin olin tilanteesta pahoillani. Opposition edustajat moittivat myös ministereitä poissaolosta. Nyt ovat osat vaihtuneet, koska täällä on paikalla kaksikin ministeriä, mm. ministeri Huuhtanen, kun hänen pääluokkaansa käsittellään. Sen sijaan näitä arvostelijoita, jotka eilen tällaisia puheenvuoroja hallituksen suuntaan käyttivät, ei tällä hetkellä ole paikalla.

Ed. Puisto kaipasi puheenvuoronsa loppupuolella perusturvan määritelmää. Haluan vain siitä todeta, että hallituksessa on tällä viikolla tietäkseni käsitelty perusoikeusuudistusta, jonka piti tulla ennen joulua jo eduskunnassa lähete keskusteluun, mutta siirtynee joulun tuonne puolen. Siinä on jonkinlainen määritelmä perusturvasta.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puisto maalaili hyvin synkkää kuvaa siitä, mitenkä laitoksia on lopetettu ja vammaisia siirretty jne. Hän on varmasti oikeassa, näin todellakin on tapahtunut hyvin monessa kunnassa ja monessa tapauksessa ja osin ehkä siitähän syystä, että valtionosuuksia leikataan ja taloudellinen tilanne on vaikea. Siitähän me voimme tietysti kiistellä vaikka kuinka kauan, kuka on syllinen tähän taloudelliseen tilanteeseen.

Mutta sen sijaan siitä, mitenkä näitä ratkaisuja kuntatasolla ja eri laitosten tasolla tehdään, eivät mielestäni hallitus tai hallituspuolueiden kansanedustajat voi ottaa vastuuta, vaan vastuu on niillä päättäjillä, jotka kuntatasolla päättävät näistä asioista. Meistä moni on päättämässä kuntatasolla tai näissä laitoksissa ja kuntainliitoissa. Vastuu on siellä. Itse pelkään, että juuri niillä vastuunkantajilla ei ole riittävästi tietoa ja käsitystä siitä, minkälaisiin olosuhteisiin taloudellisista

syistä ihmisiä esimerkiksi laitoksista siirretään. Tässä suhteessa jaan kyllä ed. Puiston huolen siitä, että varmasti väärää ratkaisuja tehdään. Mutta tärkeää onkin tässä tilanteessa, että kansalaiset ovat aktiivisia ja tieto kulkee sinne, minne sen pitää kulkea, eli niille päättäjille, jotka ovat vastuussa. Varmasti sosiaali- ja terveydenhuollosta politiikassa kiinnostuneet ihmiset joutuvat aina toteamaan sen tosiseikan, että he jäävät kuitenkin yksin puhuessaan näiden ihmisten puolesta ja enemmistö saattaa olla välinpitämätön näiden asioiden suhteen.

Ed. Takala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Puiston kanssa samaa mieltä siitä, että perusturva, josta jatkuvasti puhutaan ja joka on määrittelemättä, on hämmentävä seikka ja epäkohta tässä keskustelussa. Siitä itse asiassa puhuvat kaikki, mutta kukaan ei tiedä, mitä puhuja sillä tarkoittaa. Meidän pitäisi kyllä päästä jo lopulta pidemmälle tässä keskustelussa ja saada se sitten määriteltyä tavalla tai toisella tai luopua sitten keskustelemasta siitä. Esimerkiksi mikä on terveydenhuollon puolella perusturva, on erittäin vaikea asia, mutta keskustelua pitää jatkaa. Keskustelu hoidon priorisoinnista, ja siitä, mikä on kunnallinen palvelu ja missä laajuudessa sitä annetaan on edelleen tarpeen.

Mutta sitten tämä avohoito-ongelma. Ed. Puisto totesi, että avohoitoon ei ole lisätty resursseja. Väittäisin, että meillä koko terveydenhuollossa on tehottomuutta edelleen. On byrokratiaa ja päällekkäistä toimintaa, eikä palvelua siellä ole tarkoituksenmukaisesti järjestetty. Avohuollossa pystytään hoitamaan, enemmän kuin laitoksissa aikaisemmin on hoidettu. Kun ed. Puisto puhui puoskaroinnista, niin se viittaa nimenomaan terveyspalvelujen järjestämiseen, ja viittaa edelleen puheenvuorooni omalääkäritoiminnan selvästä ja laajemmasta järjestämisestä. Itse asiassa suomalaisille kaikille pitäisi taata omalääkäri, ja taloudelliset resurssit siihen kyllä löytyvät. Sen tiedän.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Takalalle: Kun puhuin puoskaroinnista, puhuin nimenomaan siitä, että jos sekä sosiaali- että terveydenhuollon puolella vapaaehtoistyöntekijöitä pistetään liian vaativiin, ammattihenkilöä vaativiin tehtäviin, se on puoskarointia.

Olen samaa mieltä, että avohoidolla on hyvinkin suuret mahdollisuudet hoitaa kansalaisia, mutta se edellyttää henkilökuntaa ja taloudellisia

resursseja. Mikäli lomaautuksia, irtisanomisia ja virkojen jäädyttämisiä samanaikaisesti tapahtuu, niin avohoito on silloin vain teoriaa. Se on avoidollista heitteillejättöä.

Ed. Tainalle: Olemme samaa mieltä siitä, että kunnat tekevät äkinäisiä ja varmasti tämän tyyppisen tilanteen kokemattomuudesta johtuvia harhapäätöksiä, virheratkaisuja, mutta eivät eduskunta ja hallitus voi pistää päätä pensaaseen. Kyllä kahden vuoden ajan on siirretty johdonmukaisesti valtion tehtäviä kunnille ilman taloudellista vastinetta ja nyt tämä valtion- osuusleikkaus lopuksi. Nämähän aiheuttavat tämän taloudellisen ahdingon kunnissa, ja kunnat joutuvat priorisoimaan palveluja ja tekevät siinä virheitä.

Vielä perusturva-käsitteestä. Ed. Takala sanoo, että pitäisi sitten vaikka luopua siitä. Sitä päivää ei tule, että luopuisin puhumasta perusturvasta.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yritin säästää aikaa, vaikka olinkin eri mieltä edustajien Takala ja Taina aiemmin käytämien vastauspuheenvuorojen johdosta.

Mutta kun ed. Takala jälleen kerran toisti, ettei toimeentulon lakisääteisen perusturvan rajaa ole missään määrätty, niin se mielestäni kävi ilmi lainaamastani professori Sipilän kirjoituksesta. Mutta luen varmuuden vuoksi vielä hallituksen esityksen perusteluista, miten se määriteltiin: ”esimerkiksi eläkkeiden osalta pidetään esityksessä mainitun kansaneläkkeen asemesta täyden kansaneläkkeen suuruista toimeentulotasoa.” Tämän sitten perustuslakivaliokunta lausunnossaan myös totesi mm. siinä yhteydessä, kun katseltiin, että entä sitten nämä ansioon suhteutetut etuudet. Siltä osin perustuslakivaliokunta sanoi, että ”mainittuja vähimmäisetuusia vastaavat ansioon suhteutetut etuudet sellaiselta osaltaan, joka yhdessä vähimmäisetuuden kanssa vastaa täyden kansaneläkkeen suuruista toimeentulotasoa”. Tämän täyden kansaneläkkeen suuruisen toimeentulotason aikanaan perustuslakivaliokunnalle kertoi hallituksen puolesta silloinen sosiaali- ja terveysministeri, ja niin kuin tässä nyt koetin todistaa, tämän kannan hyväksyi eduskunta. Se on siis olemassa, tämä voimassa oleva kanta.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitähän ed. Puisto mahtoi tarkoittaa sillä, että on siirretty valtion tehtäviä kunnille? Käsitteäkseni esimerkiksi sosiaali- ja terveystoi-

missa ei näin ole tapahtunut. Sen sijaan vastuuta on siirretty kuntatasolle ja valtion ohjausta on vähennetty. Se on tietenkin aivan oikea suuntaus. Näin tulee tehdäkin. Ehkä juuri siitä syystä, että vastuuta on siirretty ja samanaikaisesti on taloudellisia vaikeuksia, tämä aiheuttaa suurta tuskaa siellä, missä päätösvalta nyt on.

Minunkaan mielestäni ei pidä eduskunnan tai hallituksen pistää päätä pensaaseen vaikeuksien ja tilanteiden takia, joita eri tahoilla on, mutta ei myöskään pidä siirtää vastuuta muualle, vaan vastuu pitää kantaa siellä, missä kustakin päätöksestä vastuu on. Mielestäni juuri tänä päivänä meillä on yhteiskunnassa sellainen ilmiö, että syytetään aina toisia tahoja omista päätöksistä. Kukaan ei kannu vastuuta omista tekemisistään. Tämä on ilmeisesti ajan ilmiö. Juuri siksi, että päätökset ovat vaikeita, on niin mukava syyttää esimerkiksi kuntatasolla valtiota omista päätös- virheistä.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Niin keskustan kuin kokoomuksen edustajat toistavat nauhanomaisesti sitä, että toimeentulon lakisääteistä perusturvaa ei ole heikennetty. Te olette juuri vieneet kansaneläkkeiden ensi vuoden indeksikorotukset — 1,6 prosenttia — sillä perusteella, että kyseessä oli muka niin pieni korotus, että se voitiin viedä taikka sitä ei voitu jättää lepäämään. Se on viety ensi vuodelta. Vaikka tähän mennessä vähimmäisetuusia ei ole leikattu, tosiasiallinen tilanne kyseisten ihmisten kohdalla on ollut se, että heidän toimeentulonsa on heikentynyt ja juuri sillä tavoin kuin mm. professori Sipilä kirjoituksessaan toteaa ja mistä me olemme koko syksyn keskustelleet. Lääkekustannukset ovat nousseet, kaikki sairaanhoitoon liittyvät kustannukset ovat nousseet, ja tätä kautta toimeentulo kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta on heikentynyt.

Tässä yhteydessä vielä nostan uudelleen esille sen, mistä puhuimme perhetukipaketin yhteydessä. Mielestäni on aivan käsittämätöntä, että hallitus ensi vuoden alusta valtioneuvoston päätöksellä saattaa voimaan toimeentulotuen määrien heikennykset. Ne koskevat lapsiperheitä, jotka ovat toimeentulotuen varassa. Heidän toimeentulonsa heikkenee ensi vuonna merkittävästi. Se koskee myös kaikkia 17 vuotta täyttäneitä, jotka asuvat vanhempiensa luona. Koko ajan saamme ihmeellisempiä tulkintoja siitä, miten toimeentulotuki kokonaan evätään. Nyt on keksitty, että laki lapsen elatuksesta vaatii sitä, että vanhem-

pien on huolehdittava myös opiskelevista lapsistaan ja heillekään ei enää myönnetä tällä perusteella toimeentulotukea.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n :
Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen aloitti puhevuoronsa kertomalla, että olen yrittänyt torjua, että Suomessa on nälkää, ja mitä varmimmin hän perustaa oman mielipiteensä tiedotusvälineissä olleisiin uutisiin. Näin oletan, koska emme ole hänen kanssaan keskustelleet asiasta.

Tämä asia on liittynyt tiedotustilaisuuteen, jonka lähinnä ulkoministeriön toivomuksesta järjestin kansainvälisille tiedottajille, kun oli ilmennyt useissa maissa Suomesta liikkuvan selaista tietoa, joka oli syytä oikaista. Tämä asia lähti liikkeelle sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamasta tutkimuksesta, jossa selvitettiin taloudellisen laman vaikutuksia terveydentilaan. Tässä tutkimuksessa kävi ilmi — ja kuten ed. Puisto totesi, olin myös sen todennut — nälästä seuraavaa: ”Kliiniset merkit nälkiintymisestä puuttuvat.” Tämä on todellakin suora lainaus tutkimuksesta, mutta haluan jatkaa samasta tutkimuksesta lausumalla seuraavaa: ”Sen sijaan psyykkiset sairaudet, psyykkiset ongelmat ovat lisääntyneet huomattavasti talouden laman seurauksena.” Tähän ed. Stenius-Kaukonen puuttui.

Olen pyrkinyt johdonmukaisesti kertomaan, mitä tutkimus sanoi ja mitä se ei sanonut, mihin siinä tutkimuksessa saattoi uskoa ja mihin ei. Jos ajatellaan tutkimusta, niin kuin olen tottunut selvittämään tutkimuksia, että ne ovat tieteellisesti päteviä, tutkijat nimenomaan ovat korostaneet, että nälän määrittely oli tieteellisesti pätemätön eikä siihen edes pyritty. Se oli ns. sivujuonne. Mutta nälän näkemisestä tehtiin uutinen yhdessä ns. leipäjonojen kanssa, joita me olemme myös omissa tiedotusvälineissämme nähneet. Näitä jonoja sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan ei ole kuin Helsingissä, ja ilmeisesti niitä nyt voi syntyä Turkuun, missä on aloitettu vastaava toiminta.

Mutta yllättävää leipäjonoissa on se, että vapaaehtoisvoimin ja lähinnä Pelastusarmeijan toimesta ilmaista ruokajakelua on harjoitettu jo neljä vuotta sitten. Se toiminta aloitettiin silloin. Sen käyttö on nyt erityisesti, kun tieto on levinnyt, huomattavasti lisääntynyt. Tästäkin asiasta olen sanonut, että olen iloinen, että meillä on vastuunsa tuntevia tahoja yhteiskunnassa, jotka tuntevat huolta lähimmäisen hädästä ja järjestävät vapaaehtoisesti ylimääräistä ruoka-apua.

Tiedotustilaisuuteen liittyen halusin korostaa, että me suomalaiset järjestämme asian omin voimin esimerkiksi tällä tavoin vapaaehtoisjärjestöihin tukeutuen niin, että suomalaiset eivät näe nälkää sillä tavoin kuin kansainvälisesti ymmärretään nälän näkeminen. Siellä tulkitaan nimenomaan nälän näkeminen, mihin ed. Puisto viittasi, lasittuneiksi silmiksi, joissa kärpäset liikkuvat.

Olen sanonut myös, että meillä on sosiaalisia ongelmia, jotka vaativat korjaustoimenpiteitä, ja olen koko syksyn kiinnittänyt huomiota asiaan ja yrittänyt ministeriöni toimesta hoitaa asiaa paremmalle mallille. Mutta nyt tulee muistaa, että tällainen kriisiapu ja viimesijainen apu meidän väestöllemme on kuntavastuinen. Pahinta mielestäni on, että koko Suomi tavallaan leimautuu ja Suomen vastuulliset kunnat, jotka ovat hoitaneet asiansa, eräitten ääriesimerkkien valossa. Tämä ei ole oikein näitä kuntia kohtaan, joissa kuntalaisista kannetaan huolta. He eivät jonottele, eivät toimeentulokijonoissa eivätkä liioin leipäjonoissa. Ihan huomaamatta asia pyritään hoitamaan.

Siitä huolimatta olen varma, että kaikki eivät ole tyytyväisiä tähän järjestelyyn, kun pitäisi asioitten tietysti olla vielä paremmin. Ymmärrän, että täälläkin salissa on yleinen vaatimus se, että köyhyyttä Suomessa ei saa olla. Sehän on ideaalitalanne. Me varmaan kaikki jakaisimme tällaisen yhteiskunnan, mutta niin vain köyhyyttä on koko maailman läpi. Ei Suomi ole ainoa maa, joka tässä tilanteessa nyt on.

Voin todeta, että voimme olla ylpeitä viimesijaisesta toimeentulouestamme, joka tavallaan takaa yksinäiselle ihmiselle lähes 2 000 markan käyttövarat tavanomaisiin päivätarpeisiin: ruokaan, vaatteisiin, muihin pienempiin kuluihin. Vielä sen lisäksi Suomessa kykenemme auttamaan ihmisiä asumiskustannuksissa jopa niin, että asunovelkaakin harkinnanvaraisella toimeentulotuella hoidetaan. Sen lisäksi meillä on asumiskuluihin tultu mukaan korkotuella ja myös velkasaneerauslaki yksityisiä talouksia koskien on apuna tarvittaessa. Se ei vain toimi riittävän kattavasti.

Yhteenvetoni ns. suomalaisten nälkäasiasta on se, että ensinnäkin meidän täytyy virittää järjestelmä herkemmäksi tämän tyyppisiä tarpeita varten ja se on kuntien asia. Vetoan erityisesti niihin kuntiin, joissa näitä ongelmia on, että ne menisivät selvittämään asiaa tykönään niin, että ainakin toimeentulokijono-käsite häviäisi. Sinne varmaan useissa tapauksissa tarvitsee palkata lisää työvoimaa. Siihenkin viitattiin. Se tulee teh-

dä. Samoin näkisin välttämättömäksi parantaa tunnistusjärjestelmiä, niin että todellinen hätä pystyttäisiin kovan työn ja kiireen keskellä löytämään ja yksilöt ottamaan esille ja kunnat tulisivat heidän tuekseen aikaisempaa paremmin.

Ed. Stenius-Kaukonen totesi, että perheiden käytössä olevat tulot ovat voimakkaasti laskeutuneet vuodesta 90 alkaen. Tätäkään en ole pyrkinyt millään tavoin peittelemään. Näin asia todella on. Kun kansantulomme kasvu pysähtyi jo 90 ja kun se syöksynomaisesti lähti pienemään jo 91 edellisen hallituksen toimesta, kansantulohan laski noin 7 prosenttia 91, vielä niissäkin oloissa kotitalouksiin tuli palkkatuloja enemmän kuin lähihistoriassamme on ollut. Sen jälkeen, kun ns. talouskupla puhkesi, ovat myös kotitalouksien tulot lähteneet pienemään.

Me olemme yrittäneet ministeriössä parhaamme mukaan selvittää, mille tasolle kotitalouksien ostovoima olisi palannut, ja karkea arvioni tähänastisista tiedoista on, että kotitalouksien ostovoima on vuosien 87—88:n paikkeilla ja se ostovoima on koostunut nyt eri tavoin. Siellä on enemmän tulonsiirtotuloja ja vähemmän palkkatuloja verrattuna meidän parhaisiin päiviimme aina vuosiin 87—88 saakka. Se taas kertoo sen, että tämä hallitus on todella käyttänyt hyvin paljon valtion menoja erityisesti tulonsiirtoihin. Olen useaan kertaan sanonut, että tällä hetkellä koko kansantulostamme käytämme 37 prosenttia sosiaalimenoihin, mikä lienee kansainvälisiä ennätyksiä. Samoin oma arvioni on, että me joudumme elämään tässä tilanteessa monta vuotta eteenpäin hyvin lähellä samoja lukuja, yli 30 prosentin, ja sosiaalimenojen rahoitus alkaa käydä meille yhä suuremmaksi ongelmaksi.

Yritämme tulla tammikuun jälkipuoliskolla tai helmikuun alussa ulos omilla tutkimuksillamme siitä, mitä on tapahtunut suomalaisille kotitalouksille viime vuosina, ja luulen, että siitä voimme käydä sitten raikkaan keskustelun. Asia on meille kaikille varmasti kipeä.

Emme ole enää yhtä rikkaita kuin olimme velkaantumisen aikoihin. Täytyy vain todeta, että velkaantumiseen perustuva rikkaus ei tietenkään ole tavoiteltava asia sekään. Siitä syntyvät erityisesti ed. Laineen esille ottamat maksuhäiriöasiat. Meillä varmaan kaikilla on elävästä elämästä kokemuksia, mitä 90-luvun taitteessa tapahtui myös kotitalouksissa. Silloin riskejä otettiin aivan mahdottomasti. Silloin pääsivät karkaamaan asuntojen hinnat aivan mielettömyyksiin, ja erityisesti minua surettaa se, että edellisen hallituksen aikana asuntojen hintojen noustua pil-

viin oltiin pakotettuja ostamaan näitä kalliita asuntoja, joita nyt maksellaan, jos kyetään. Tämä on todella hyvin ongelmallinen asia.

Ed. Stenius-Kaukonen otti esille, jos palaan vielä tuohon tutkimukseen, sen oikeastaan keskeisimmän sanoman: psykiatristen ongelmien lisääntymisen tässä yhteiskunnassa, ja hän erityisesti käsitteli, jos ammattikieltä käytetään, reaktiivisen masennuksen kohtaa. Kun ihmisillä on vaikeuksia, jotka ovat kaikkien ymmärrettävissä, niihin useimmilla liittyy masentunut käyttäytyminen, joka on ongelmallista, mutta siinä mielessä hyvä asia, että mikäli perussyy katoaa, myös masennus useimmiten katoaa, jos sairaus ei ole kestänyt liian kauan.

Tässä yhteydessä voisimme olla rehellisiä tässäkin salissa itsellemme sillä tavoin, että myöntäisimme, mikä tässä yhteiskunnassa on oikeastaan suurin ongelma. Se on omasta mielestäni suurtyöttömyyden ongelma. Kaikki puhuvat aina viisaimpia ajattelijoita myöten työn jakamisesta, mutta kun tulee se aika, kun esimerkiksi tulosopimuksissa pitäisi käytännössä toimia tähän suuntaan, niin ei löydy halukkaita, ei löydy halukkaita jakamaan työtä, vaan pikemminkin sitä vaadittaisiin entistä enemmän yksille ja myös entistä suurempaa palkkausta. (Ed. Stenius-Kaukonen: Löytyy halukkaita luopumaan työstä kokonaan, se selviää, kun jatketaan seuraavaan pääluokkaan!)

Ed. Kuittinen puuttui kolmeen mielestäni hyvään seikkaan. Hän korosti ennalta ehkäisyn merkitystä tulevana strategiavalintana. Sosiaali- ja terveysministeriö on täysin samoilla linjoilla. Olemme aloittaneet ennalta ehkäisyn asian julistamisen. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kunnat ovat eri linjoilla!) Olin itse viime maanantaina Kuopiossa tilaisuudessa, jonne kutsuimme kuntien yleishallintojohdon, kunnanjohtajat, kunnanhallitusten puheenjohtajat, ja kerroimme, miten tulisi toimia järkevästi tässä vaikeassa tilanteessa. Tulisi erityisesti satsata ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin. Keskustelu oli hyvin vilkas, jopa innostunut, ja näimme, että tämän tyyppinen informaatio-ohjaus, joka oikeastaan onkin yksi meidän harvoista keinoistamme tällä hetkellä kuntiin päin, on paikallaan, ja sitä tulemme jatkamaan.

Omatoimisuudesta ja vapaaehtoistyöstä yksi huomio mietinnöstä on mielestäni viisaasti tehty ponsi, jossa vapaaehtoistyön merkitys näkyy arvostuksena siten, että valtiovarainvaliokunta ilmoittaa, että Raha-automaattiyhdistyksen voitovarojen käytön pitää muuttua alkaen vuonna

1996, kun vuoden 1994 budjetissa ja vielä vuoden 1995 budjetissa voittovaroja käytetään budjetin yleiskatteena. Siitä siis luovutaan vuonna 1996, ja tämä on mielestäni aivan oikea ponsi.

Minulle ovat valot vilkkuneet jo parin minuutin ajan, ja vaikka olisi paljonkin sanomista, joudun sen nyt jättämään. Vielä perusturvan suureen kokonaisuuteen muutama huomio.

Itse edustan sitä kantaa, että meidän todella tulee ponnistella toimivan perusturvajärjestelmän puolesta. Mutta olen yhtä lailla hieman epäilevä, niinköhän se onnistuu, kun tiedän, miten vahva ja kova kannatus sosiaaliturvapuolella on ansiosidonnaisella sosiaaliturvalla. Joka tapauksessa me joudumme käymään sen ajatuksellisen mittelön, kumpaa me enemmän preferoimme, kumpi on meille tärkeämpi. Voin julistaa jo tässä vaiheessa, että jos me sosiaaliturvan aivan perimmäistä ajatusta haluamme noudattaa, niin totta kai meidän tulisi kiinnittää kaikki huomio perusturvaan ja toimivan perusturvan kehittämiseen, ja kun se tulee olemaan jostakin pois, pitäisi olla kanttia antaa periksi ansiosidonnaisessa sosiaaliturvassa. Vain tällä tavalla näen mahdolliseksi toimia tiukan talouden aikana.

Täällä viitattiin jo perusoikeusuudistukseen, joka saattaa selvittää tätä asiantilaa, mutta kyllä siinä vain edelleen tulee jäämään perustuslakivaliokunnalle hyvin keskeinen rooli, kun mietimme, mikä se taso on ja miten toimivuus kaiken kaikkiaan perusoikeusuudistuksen jälkeen perusturvan osalta toteutuu.

Arvoisa puhemies! Mielestäni valtiovarainvaliokunnalle tulee antaa kaiken kaikkiaan kiitos myös hallituksen puolelta siitä, että ne maltilliset korjaukset, jotka siellä on tehty ponsien muodossa, tavallaan ohjaavat jatkotoimintaamme. On myös myönnettävä, että sosiaali- ja terveysministeriön kannat ovat olleet hyvin paljon samanlaisia ja olemme lähtee niillä ehdotuksilla liikkeelle, kun budjettia vuodelle 1994 aikoinaan lähdettiin valmistelemaan.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minun on vilpittömästi sanottava, että ministeri Huuhtasen tapa käsitellä asiaa oli varsin maltillinen ja se puoltaa rakentavaa keskustelua asiasta.

Itse ajattelen kuitenkin, että sanoi tuo tutkimus mitä tahansa, niin kyllä varmasti kaikilla kansanedustajilla on sen verran vielä kentän tuntemusta, että tosiasia on se, että Suomessa on varmasti enemmän kuin uskoisimme niitä ihmisiä, jotka eri syistä näkevät nälkää. Yksi

ehkä tyypillinen syy saattaa olla se, että on henkilöitä, joilla on tietty toimeentulo, mutta joiden velkarasite on niin suuri, että he tosiasiaa tinkiävät ravinnostaan ja siten siinä mielessä näkevät nälkää, etteivät saa sitä ravintomäärää, mikä heille kuuluisi.

Nyt ajattelenkin, eikö tällaisessa tilanteessa olisi tärkeää, että ministeriön taholta hyvin aktiivisella tavalla vaikutettaisiin siihen, että kansalaiset saisivat sisäisen varmuuden siitä, että ensinnäkin heillä on ehdoton oikeus kääntyä viranomaisen puoleen ja saada apua tällaisissakin tilanteissa, jos niin on. Jos taas on niin, että henkilö yrittää vain selvittää velkojensa kanssa ja pakottaa itsensä aliravitsemustilaan, sitten mielestäni jotakin rakenteellista muutosta pitäisi saada aikaiseksi. Minua todella kiinnostaisi tietää, eikö tässä suhteessa olisi syytä hyvin voimakkaalla tiedottamisella yrittää auttaa niitä ihmisiä, jotka ovat avun tarpeessa.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pitkähkön puheenvuoronsa alkupuolella ministeri Huuhtanen selosteli suomalaisten kokemaan nälkään liittyviä lausuntojaan ja lehdistötilaisuuksiaan ja niiden olemusta. Aivan erityisesti kiinnitin huomiota siihen, että arvoisa ministeri piti tätä tieteellisenä asiana. Aivan erityisesti kiinnitin huomion lauseeseen, jossa ministeri totesi, että ei ole osoitettu kliinisesti näin.

Arvoisa ministeri, jos olisi osoitettu kliinisesti, tieteellisesti, että kansasta 100 000 ihmistä on näkkiintynyt, niin Suomen kansainvälinen maine, mitä te kovasti katsotte vaalivanne, olisi mennyt kymmeniksi vuosiksi eteenpäin. Arvoisa ministeri, minä väitän, että tavalla, millä te suhtaudutte tähän ilmiöön, te olette pahentanut tilannetta enemmän kuin olette onnistunut sitä korjaamaan.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ministeri Huuhtanen on kyllä joutunut tässä salissa kohtuuttoman röykytyksen kohteeksi niin tänä iltana kuin aikaisempinakin iltoina. Jokainen, joka on käynyt nälkää näkevissä maissa, tietää, mitä nälkä on.

Mutta minä en tähän sinänsä halunnut puuttua, koska olen todella sitä mieltä, että Suomessa on nälkää. Meidän velvollisuutemme on pitää huoli, että sitä ei ole, ja silloin se edellyttää tältä talolta hyvin radikaaleja ratkaisuja. (Ed. Puisto: Minkälaisia?) — Meidän on luovuttava esimerkiksi ansiosidonnaisesta sosiaaliturvasta ja siir-

ryttävä huolehtimaan ihmisten perusturvasta. (Ed. Puisto: Lisää nälkää!) Minä toivon, että vasemmisto ottaa myös tämän huomioon, kun puhutaan näistä asioista. — Tämä eduskunta joutuu kyllä käymään tämän keskustelun, ja minä ehdottomasti olen perusturvaihminen. Kyllä rikkaat ihmiset pystyvät huolehtimaan itsestään. Meidän pitää huolehtia heikoista, niistä, jotka eivät pysty huolehtimaan itsestään. Mutta meidän velvollisuutemme ei ole jakaa tulotukia, olivatpa ne missä muodossa tahansa, sellaisille ihmisille, jotka pystyvät taatusti huolehtimaan itsestään, olivatpa he työttömiä, olivatpa he palkansaajia, olivatpa he eläkeläisiä, olivatpa he yksinhuoltajia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. T a k a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen totesi, että ministeri on tässä ns. nälkäkeskustelussa pahentanut tilannetta, mutta näkisin kyllä päinvastoin ja toteaisin, että ministerin olisi ehkä hyvä jotenkin pystyä valvomaan paremmin sitä työtä, mitä omissa ministeriössä tehdään. Minulle on tullut se käsitys, että tutkijan tekemä tutkimus, mitä toimittajat ovat tunnetulla tavalla lehdistössä referoineet, ei vastaa sitä tasoa, mitä meillä on totuttu tutkimuksilta odottamaan. Tutkijan pitäisi kantaa huolta siitä, minkälaista tutkimusta hän tuottaa ja teettää, ja jos tutkimuksella ei ole pätevyyttä, se on kyseenalaista tulosta, ja siinä leimautuu tämä taho ja tässä tapauksessa ministeriö.

Jos taas on kysymys siitä, ettei ollut, niin kuin ministerin puheenvuorossa vähän tuli esille, tarkoitukseen näлкиintymistä selvittää, niin jos toimittajat ovat tulkinneet tutkimusta väärin, silloin tutkijoiden tehtävä on se oikaista eikä pelkästään ministerin. Tätähän siltä taholta ei ole tehty eli tässä peräänkuulutetaan sitä tutkimustyötä, mitä ministeriössä tehdään. Mielestäni se ei ole kovin korkealaatuista.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka tämä nälkäkeskustelu Suomessa on otettava todella vakavasti ja on tiedossa tietenkin se, että ihmisillä on yksilötasolla vaikeuksia, niin en kuitenkaan haluaisi, että Suomi

on Euroopassa Bosnian rinnalla nälkäänäkevien maiden joukossa. Mielestäni Bosniassa on tällä hetkellä sellainen tilanne, johon Suomen tulee reagoida ja mitä pikimmin myöntää avustusta Bosniaan. Myös on todella tunnustettava se, että ei meidän nälkämme ole sellaista kuin se on jossakin sen kaltaisessa maassa kuin Bosniassa.

Joka tapauksessa olen sitä mieltä, että tämä meidänkin nälkäkeskustelumme pitää ottaa vakavasti. Meillä ei kuitenkaan mielestäni ole vain sosiaaliturvajärjestelmän asia tämä nälkäongelma läheskään. Tietenkin sosiaaliturvaan tehdyt muutokset ovat osaltaan vaikeuttaneet ihmisten toimeentuloa samoin kuin verotusratkaisut ilman muuta, mutta kuitenkin suurin ongelma on varmasti juuri se, mihin ed. V. Laukkanen viittasi eli velkaantuminen. Minuunkin otti yhteyttä minulle tuntematon henkilö, joka kertoi omasta tilanteestaan. Hänellä oli työpaikka ja palkka, mutta lähes kaikki palkasta menee velan maksumun. Velka oli otettu hulluina vuosina, kun velkaa annettiin, eikä ollut mitään omaisuutta velan takeena vaan tyhjän päälle oli tämä velka otettu. Kun keskustelin hänen kanssaan joustomahdollisuuksista, eikö ulosottoviranomainen tai pankki jouta yhtään, hän totesi, että ei. Olen samaa mieltä ed. V. Laukkanen kanssa siitä, että ehkä julkista keskustelua voisi käydä siitä, eivätkö nämä velkojat voisi olla tällä hetkellä vähän joustavampia. Ei velkoja voi antaa anteeksi, mutta niiden perimistä ehkä voitaisiin joustavoittaa.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista, että tänään jo aiemmin ed. Taina ilmoitti, että professori Sipilä on poliittinen henkilö ja sen takia hänen lausuntonsa eivät ole kovin vaikuttavia tai niitä ei pidä noteerata. Ed. Takala oli sitä mieltä, että jos tutkija sai epämiellyttäviä tuloksia, tutkija on väärässä tai huono tutkija ja on tehty väärää johtopäätöksiä. Tämä on aika mielenkiintoinen lähestymistapa, jos asioita tulee julki.

Mutta vielä mielenkiintoisempi oli ed. Ukkonen puheenvuoro, joka oli sitä mieltä, että asiat ratkeavat, kun ansiosidonnaista päivärahaa leikataan. Sehän onkin työläisen ainoa omaisuus, mutta onneksi se on vielä perusturvan piirissä joltakin osin. Sen sijaan ette koskaan tuo esiin sitä, että ehkä pääomaa pitäisi enemmän verottaa. Pääomaverotus on Euroopan alhaisin tässä maassa. Löytyisiköhän niitä yhteiskunnan vastuunkantajia myös siltä reunalta? Sanoitte myös, että kannatatte perusturvaa, mutta ette mitään tulonjakoa. Mikä sellainen perusturva on, jos

yksinhuoltajille, sairaille, eläkeläisille jne. ei taata toimeentuloturvaa? Mikä sellainen perusturva on? Ehkä se on se ydinturva tai ydinpalvelut, joista nyt puhutaan ja joka on se hautausapu.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheen-
voro): Arvoisa herra puhemies! Tässä on yksi kysymys, joka väistämättä tähän nälkäkeskusteluun liittyy, ja vaikka en nyt kysy mitään, olisi mielenkiintoista tietää ministeri Huuhtasen ajatuksia siihen liittyen. Nimittäin jos me kohtaamme todellista nälkää samanaikaisesti, kun tiedämme, että varat ovat äärettömän niukat, niin ministeri Huuhtanen tietysti vastaa, että meillä on köyhät aina keskuudessamme ja meidän täytyy sietää sitä asiaa.

Mutta sitä kyllä kerta kaikkiaan ihmettelen, onko todella mahdollista, että eduskuntakin oikeastaan yksimielisesti ja kaikki hallituspuolueen kansanedustajat sietävät sen asian, että samanaikaisesti esimerkiksi lapsilisien kautta rahaa jaetaan kymmeniä tai satoja miljoonia niille henkilöille, jotka eivät missään tapauksessa ole taloudellisen avustuksen tarpeessa. Päinvastoin he voivat olla erittäin hyvässä taloudellisessa asemassa ja kaiken lisäksi heitä on siunattu vielä suuremmoisella lahjalla, kun he ovat saaneet lapsia, jotka voivat täysin hyvin ilman minkäänlaista taloudellista yhteiskunnan tukea. Sitä en kerta kaikkiaan voi ymmärtää, että hallitus silmää räpäyttämättä jakaa näitä varoja, joista on siis niukuutta, kaiken köyhyiden keskellä varakkaille ihmisille.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n :
Herra puhemies! Aivan lyhyesti ed. V. Laukkasen kahteen kysymykseen, mitä niistä ajattelen.

Toinen koski ns. nälkäkeskusteluun liittyvää jatkotyötä, olemmeko ajatelleet jotakin tehdä asiassa. Haluamme nyt selvittää asian huomattavasti täsmällisemmällä tavalla kuin tähän tutkimukseen huonosti soveltuva selvitys kertoi. Teemme tämän työn ja selvitämme, millä tavoin tämä asia näyttäytyy Suomessa. Sen jälkeen pyrimme tekemään myös toimenpide-ehdotukset, ja korostan, ne ovat ehdotuksia kunnille, joiden on tarkoitus asiaa hoitaa. Nyt pidämme taukoa tässä asiassa. Teemme työtämme nopeasti ja tehokkaasti saadaksemme jotakin perusteltua sanottavaa ja sillä tavoin perusteltua, että se olisi rakentavaa ja avun tarpeessa olevia auttavaa.

Mitä tulee lapsilisiin ja ylipäänsä toimeentuloturvan muihin muotoihin, mutta erityisesti lapsilisiin, haluan korostaa korostamasta päästyäni

sitä, että lapsilisät on tarkoitettu lapsiin kohdistuvien menojen auttamiseksi. Eli pyritään järjestelmällä tulemaan niiden perheiden tueksi, joissa on lapsia, erotukseksi niistä, joilla ei ole lapsia eikä lapsimenojakaan. Mielestäni tuloerot tulee korjata verotuksella eikä niinkään lähteä toimeentuloturvan tarveharkintaan tässä toivotulla tavalla, mitä ed. V. Laukkanen esitti. On hirvittävän vaikeaa siinä tilanteessa käydä sanomaan, mikä perhe on oikeutettu lapsilisiin. Koko tarveharkinta, se on nähty toimeentulotukiasiassakin, on äärimmäisen vaikeaa. Sen vuoksi mielestäni selkeä systeemi, ns. universaali systeemi, on parempi. Korostan vielä sitä, että tuloerojen kaventaminen tapahtuu mielestäni kaikkein parhaiten verotuksen kautta.

Ed. Pulliainen on tiedemies, ja siksi ihmettelen hänen suhtautumistaan siinä suhteessa, että jos pysyy tiukasti asiassa ja pyrkii vain kertomaan sen, niin se on sitten kovin tuomittavaa, ja hän sanoi, että tavalla, jolla olen suhtautunut asiaan, olen pahentanut asiaa. On tietysti valitettavaa, jos niin on käynyt. Tarkoitukseni on ollut vilpittön. Olen halunnut sanoa, että meillä on omat sosiaaliset ongelmamme tähän taloudelliseen tilanteeseemme liittyen, me haluamme hoitaa ne Suomessa omin voimin; me emme ole ensimmäisen avunsaajan osassa, kun kansainvälisesti arvioidaan ruoka-apua. Siinä suhteessa voin yhtyä arvioihin, että esimerkiksi Bosniassa ja oikeastaan hyvin paljon muuallakin tätä apua kaivataan todella enemmän kuin meillä. En ole kuitenkaan estänyt avun tuloa Suomeen. Olen vain todennut, että sen täytyy olla järjestäytynyttä. Täällä vastaanottavien tahojen tulee olla valmiita avun jakamiseen ja myös rehellisesti kertoa, onko avun tarve täällä niin suuri kuin esimerkiksi Bosniassa.

Arvoisa puhemies! Olen nyt valmis lopettamaan nälkäkeskustelun myös eduskuntasalissa vedoten erityisesti siihen, mitä sanoin puheenvuoroni alussa. Nyt ministeriössä selvitetään asia perin pohjin, ja tulemme sitten selvityksestä kertomaan lähinnä kunnille, miten asian näemme ja miten siihen tulisi reagoida.

Ed. S k i n n a r i : Herra puhemies! Yksi perusongelma meillä Suomessa tällä hetkellä verrattuna mihin tahansa kansantalouksiin on se, että meillä otettiin vuoden 86 jälkeen nimenomaan yritysten ja pankkien taholta erittäin paljon velkaa, niin että vuoden 87 paikkeilla ulko-
maista velkaa oli jo 250 miljardia markkaa bruttomääräisesti. Eli otettiin velkaa yhtä paljon kuin

valtion ja kuntien senaikaiset menot olivat yhteensä. Täytyy silloin muistaa, että kuntien osuus tästä oli alle prosentin ja valtion osuus noin 10 prosenttia, eli valtion osuus on noin 25 miljardia markkaa. Tämä on se perusongelma, joka nyt on näkynyt siinä, että pankkeja on pitänyt tukea enemmän kuin missään muualla suhteessa kansantalouden kokoon ja sosiaaliturvaa on leikattu. Nyt kun selvityksiä on tehty, ja itse sitä on koetettu koota, niin tämän hallituksen aikana, jos ensi vuosi otetaan mukaan, 22 miljardia markkaa sosiaali-, ja terveys- ja työttömyysturvaa on leikattu yhteensä. Kun tähän lisätään kuntien valtionosuuksien leikkaus, niin se on tänä vuonna 3,5 ja ensi vuonna 3,9 miljardia markkaa.

Mutta mitä tulee ansiosidonnaiseen sosiaaliturvaan, johon ed. Ukkola puuttui, niin minusta täytyy muistaa se, että meillä Suomessa sosiaaliturva perustuu palkanalennukseen. Jos me teemme sellaisen amerikkalaisen järjestelmän, että maksetaan ihmisille kunnan palkat ja sitten jokaisen oma asia on hankkia vakuutus ja tullaan siihen tilanteeseen kuin Yhdysvalloissa on ollut, että 40 miljoonaa ihmistä on sairausvakuutuksen ulkopuolella. Nythän presidentti Clinton on järjestämässä asioita pohjoismaiseen systeemiin. Samaten Venäjällä on lähdetty liikkeelle luomaan pohjoismaista sosiaaliturvajärjestelmää. Eli siitä ruplaperiaatteesta, 280 ruplaa kuussa palkkaa, 15 ruplaa eläkettä, joka oli Brezhnevin aikana, sielläkin on todettu, että se ei toimi. Tässä suhteessa ed. Ukkola ei oikein muista, mikä on työn ja palkkatyön merkitys. Meillä käytännössä ollaan keskieuropalaista keskitasoa tässä sosiaaliturvassa.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Ilmeisesti minun pitää eilinen ryhmäpuhe lukea uudestaan, koska silloin tosiaankaan ei ollut yhtä ainutta demaria täällä, sosialidemokraattia, kuuntelemissa, koska siinä mielestäni selvitin hyvin aukottomasti, mitä minä tarkoitan perusturvalla ja perustulolla.

Ansiosidonnainen tuki — taikka turvamuotohan tuli Suomeen vasta 80-luvulla, vuosina 83—85. Silloin toimittajana mielestäni en ollut sitoutunut mihinkään puolueeseen ja yritin ajatella asioita ihan normaalilla järjellä. En pitänyt sitä hyvänä järjestelmänä sen takia, että siinä heikot joutuivat heikommalle kuin hyvätuloiset, mutta siihen me olemme nyt tietenkin menneet.

Mutta minulle perustulo, aukottoman suoja-verkon luominen, tarkoittaa sitä, että jokaiselle

taataan turva ja tuki, olipa kysymys vanhuksesta, lapsesta, vammaisesta tai työttömästä. Mutta jos mennään täydelliseen perustuloon, se on tietty summa kuukaudessa jokaiselle, summa, joka otetaan pois hyväosaisilta joko negatiivisen tuloveron avulla tai jossakin muussa muodossa. Toisaalta se vapauttaa tästä luterilaisesta työn ideologiasta eli sen turvin voi ryhtyä yrittäjäksi ja kuitenkin elää. Sen turvin voi hoitaa vammaista kotona, sen turvin voi mennä ns. yhteiskunnalliseen palveluun. Toisin sanoen perusturva tai perustulo täydellisenä, sellaisena kuin minä sen näen, tulee kaikille, ja mitään muuta turvaa ei silloin tule, ja rikkailta se otetaan pois. Mutta tähän on ihan ihan utopiaa, eikä tietenkään voikaan kuvitella, että se toteutuisi aivan heti sen takia, että on luotu tämä tuloihin perustuva järjestelmä. Sillä on niin suuri tuki tässä yhteiskunnassa, että siinä saavat heikot sortua ennen kuin siitä järjestelmästä luovutaan.

Kuitenkin jo paljon saavutettaisiin, jos esimerkiksi mentäisiin siihen ministeri Huuhtasen ajatuksen, että näitä järjestelmiä yhdistettäisiin. Minä toivoisin, että järjestelmien yhdistäminen olisi esimerkiksi sellaista, että opintotuki ja työttömyysturva olisivat kohtuullisen samanlaisia ja että työtön voisi samalla myös opiskella ja opiskelija tehdä työtä ilman, että heti lähtee tämä turva ja tuki pois. Silloin tämä auttaisi aika paljon eteenpäin. Jos tähän vielä liitettäisiin esimerkiksi kunnan myöntämä toimeentulotuki, niin silloin olisi tässä yhteiskunnassa jonkinlaisen perustulon alkio, joka nimenomaan kohdistuisi kaikkein heikkotuloisimpiin tai kaikkein heikompiosaisiin. Tällaisen järjestelmän minä nyt toivon ministeri Huuhtasen pystyvän tänne tuomaan. Puhun en pelkästään itseni puolesta vaan myös LKP:n edustajana, tietysti sen puheenjohtajana, koska LKP on ainoana puolueena sitoutunut kannattamaan tällaista perustuloa. Meidän lähtökohtamme on se, että hyväosaiset kyllä osaavat huolehtia tässä yhteiskunnassa itsestään.

Esimerkiksi työttömyysturva, mitä se on? Jos se on korvaus palkkatulon menetyksestä, niin silloinhan se on ok. Mutta onko työttömyysturva myös toimeentuloturva? Ne, jotka putoavat ansiosidonnaisen päivärahan ulkopuolelle peruspäivärahalle, tässä tilanteessa joutuvat siinä mielessä heikoille, että sen lisäksi ei ole pystytty turvaamaan asumista, ja kysymys on juuri ylivelkaantuneista tällä hetkellä. Jos tähän järjestelmään vielä pystyttäisiin ainakin tilapäisesti tässä vaiheessa yhdistämään ylivelkaantuneitten asumistuki esimerkiksi työttömille, niin minun mie-

lestäni näin lamankin aikana olisi päästy aika pitkälle eteenpäin tai itse asiassa tämä lama olisi tietyllä tavalla meidät pakottanut ajattelemaan näitä järjestelmiä uudelleen.

Minä haluan ja minä toivon, että sellaisesta sosiaaliturvajärjestelmästä, joka on niin monimutkainen ja laaja, kun jokaiselle alalle, jokaiselle vaivalle ja vitsaukselle on oma järjestelmä ja oma laki ja omat tukisysteemit, päästäisiin eroon. Jokaiselle vaivalle ja vitsaukselle on holhooja vielä ja valituslautakunta päälle. Eihän tätä järjestelmää hallitse enää kukaan. Toivon, että pystyttäisiin yhdistämään näitä järjestelmiä jonkinlaisiksi järkeviksi kokonaisuuksiksi, jotka järkevä ihminen pystyy tajuamaan. Monen ehkä leipäjonosakin olevan ongelma on se, että saattaa olla aivan hyvin, että he olisivat oikeutettuja tässä tuhansien järjestelmien maassa tukeen, mutta he eivät tiedä, että he ovat oikeutettuja. Eli tarvitaan yksinkertaiset järjestelmät ja vahva perusturva. Jos halutaan ansiosidonnainen turva säilyttää, ei se mitään, säilytetään vain. Silloin täytyy lähteä siitä, että työntekijän osuutta tämän turvan rahoituksessa, vakuutuksessa, kasvatetaan tai siten jokainen hankkii turvan itse tietyn rajan jälkeen. Esimerkiksi ed. Stenius-Kaukonen varmaan tietää, mitä minä tarkoitan: Jokainen palkansaaja säästää omasta palkastaan tietyn eläkkeen, ja jos hän haluaa saada yli tämän eläkettä, niin siitä vain omilla ansioilla. Mutta tällainen pakollinen vakuutusturva, pakollinen eläke, jonka kansallinen säästää palkastaan, mielestäni voisi tällä hetkellä olla kohtuullisempi. Ei meidän eläkejärjestelmämme tarvitse antaa 50 000—60 000 markkaa eläkettä kuussa. Minusta se on väärin.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola oli kyllä monissa näkemyksissään mielestäni oikeassa. Olen hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että sosiaaliturvajärjestelmä kaipaa uudistamista ja yksinkertaistamista, sekä sen maksujärjestelmä että rahoitusjärjestelmä.

Mutta vastauspuheenvuoron pyysin tämän viimeisen asian elikkä eläkejärjestelmän vuoksi. Meidän pakollinen normaali työeläkejärjestelmämme ei anna 50 000 markan eikä 100 000 markan eläkkeitä. Ne ovat niitä sopimuseläkkeitä, joilla ei ole mitään tekemistä meidän TEL-järjestelmämme kanssa. Nykyinen TEL-järjestelmä leikkaa eläkkeitä ja tasoittaa tuloja melko reippaasti, ja siinä järjestelmässä ei päästä mihinkään ylisuuriin eläkkeisiin vaan turvataan normaali toimeentulo. (Ed. Laine: Kuten esimerkiksi Ilas-

kivellä!) Toivoisin todella, että keskustelu siitä, että nykyinen eläkejärjestelmä antaisi tällaiset suurellekkeet, lopetettaisiin. — Ed. Laine tuolta toteaa, että esimerkiksi Ilaskivellä on suuri eläke. Hän kuuluu taatusti juuri niihin henkilöihin, joilla on tällainen sopimuseläke, niin kuin monilla yritysjohtajillakin on. Se ei ole meidän TEL-järjestelmämme vika sopimusjärjestelmän, ja siihen lienee oikeus jokaisella lainsäätäjän siihen puuttumatta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 34

Yleiskeskustelu:

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Ministerit ovat tänään olleet kiitettävästi paikalla osallistumassa pääluokkakeskusteluihin, mutta ministeri Kanerva tekee ikävän poikkeuksen. Häntä ei näy täällä tänäänkään.

Työttömyys on julistettu maamme päällimmäiseksi ongelmaksi jopa hallituksen taholta, mutta tämä osoittaa hallituksen suhtautumista kuitenkin työttömyyteen. Juhlapuheissa puhutaan kauniisti, mutta kun vaaditaan käytännön tekoja, niin niistä on puute.

Viime viikolla tiedotusvälineet kertoivat työryhmän esityksestä, että otettaisiin käyttöön järjestelmä, jossa työssä oleva henkilö voisi luopua ilmeisesti puoleksi vuodeksi työstään ja saada ansiosidonnaista päivärahaa sillä ehdolla, että työnantaja ottaa hänen tilalleen toisen työntekijän. Tässä on kysymys itse asiassa sapattivapaajärjestelmästä, jota vasemmistopuolueet ovat eduskunnassa vuosia esittäneet. Tämä on varmasti ihan perusteltu kokeilu. Toivottavasti se tulee pian eduskuntaan käsiteltäväksi. Ministeri Huuhtanenkin siitä varmaan tietää, tai ministeri Kanerva, joka juuri saapui sisään, voi kertoa, missä vaiheessa tämän ehdotuksen valmistelut ovat.

Mutta tähän asiaan liittyy itse asiassa 101 kansanedustajan lakialoite palkansaajien ja yrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä. Sosiaali- ja terveysministeriö on lähettänyt aloitteemme lausuntokierrokselle ja pyytänyt vastaukset siitä 15 päivään tammikuuta mennessä. On tietysti hyvin mielenkiintoista nähdä, mikä on palaute näiltä järjestöiltä. Palaute kansalaisilta on ollut erittäin

positiivinen. Ihmiset todella toivovat, että he pääsisivät eläkkeelle, kun ovat 30—40 vuotta tehneet työtä. Viimeksi tämänpäiväinen soittaja totesi, että kun on 30—40 vuotta ollut työssä, kun lapset ovat kasvaneet jo suuriksi, niin silloin on valmius siihen, että tulee pienemmillä tuloilla toimeen. Eivät he lähde siitä, että tässä vain halutaan päästä eläkkeelle joutilaaksi, vaan nimenomaan läh- tökohta on se, että ajatellaan nuoria, ollaan valmiita luovuttamaan työpaikka nuorille.

Äskeisessä keskustelussa väitettiin, että vain puhutaan usein siitä, että ollaan valmiit jakamaan työtä. Ministeri Huuhtanen muistaakseni tästä juuri puhui. Mutta sitten kun istutaan neuvottelupöytään, kukaan ei ole valmis toteuttamaan näitä esityksiä. Se ei pidä paikkaansa. Tämä ei ole totta, ministeri Huuhtanen. Ihmiset ovat valmiita luovuttamaan työpaikkansa, nimenomaan ikääntyneet, pitkään työssä olleet, nuorille. Nyt olisi aika toteuttaa se siinä samassa yhteydessä, kun toteutetaan tämä esitys, että voi puoleksi vuodeksi jäädä ansiosidonnaiselle päivärahalta ja tilalle palkataan toinen.

Meidän esityksemme eläkkeestä merkitsee sitä, että se olisi pidempiaikainen ratkaisu ja sillä tavalla se olisi nuorten kannalta tietysti paljon perustellumpi ratkaisu. He saisivat pysyvän työpaikan, ja ikääntyneet pääsisivät muutamaa vuotta aikaisemmin eläkkeelle. Ennen kaikkea se on perusteltu sen vuoksi, että se tuo huomattavat säästöt. Kun on pitkään työssä olleella kaikki mahdolliset lisät palkkaansa ja kun tilalle otetaan nuori, näitä korotuksia ei ole, ja vaikka jo muutama korotus olisikin, säästö on merkittävä. Kun hallitus hakemalla hakee palkkakulujen leikkaamista, niin tässä on erittäin oiva keino leikata palkkakuluja.

Tässä yhteydessä en jatka tästä asiasta pidempään, koska olen tästä niin useasti täällä jo usean vuoden ajan puhunut, mutta toivon, että ministeri Kanerva kommentoi. Lakialoitteen tekijät, siis 101 kansanedustajaa, eivät suinkaan ole esittäneet, että tämä on ainoa tapa hoitaa nuorisotyöttömyyttä, vaan tämä on yksi keino muiden joukossa, ja tältä pohjalta on esitys tehty. Se on tehty myös siltä pohjalta, että siitä ollaan valmiit keskustelemaan. Se on pohjaehdotus, ja siinä pilkun paikkaa voidaan muuttaa ja keskustella, millä tavoin sitä voitaisiin kehittää niin, että se olisi kaikkien hyväksyttävissä.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Vaikka maassa vallitseva tilanne vaatisi varmasti hyvin perusteellista paneutumista työministeriön päaluokan

asioihin, omalta osaltani työdyn myös vähän niin kuin lyhyeen kaavaan vuorokauden ajankohdas- takin johtuen ja kun vielä tämänkin jälkeen on seuraava pääluokka ja sen asioita käsitellyssä.

Haluaisin kuitenkin sen todeta, että kyllä työtömyys on suurin yhteiskunnallinen ongelma maassamme, ja samalla on todettava, että hallituksen talousarvioesitys ei sisällä sellaisia lääkkeitä, joilla olemassa oleva vaikea tilanne saataisiin ratkaistuksi. Monet ministerit ja monet muutkin ovat useita kertoja toistaneet sen, että kaikkien ministeriöiden pitäisi pääasiana ottaessaan kantaa ja tehdessään ehdotuksia pitää työtömyysongelmaa, työttömyyden poistamista, työllisyyden turvaamista. Tämä oli muuten myös työllisyyslain ainakin jossakin pykälässä, en nyt muista missä pykälässä, tällainen perusajatus, se oli myös työllisyyslakia aikanaan valmistelleen komitean perusajatus.

Näistä hyvistä puheista ja hyvistä tavoitteista huolimatta tuntuu kuitenkin siltä, että tämä tavoite ei ole läpäissyt kaikkia ministeriöitä. Kaikkien ministeriöiden toimet eivät ole sellaisia kuin nämä puheet ja nämä tavoitteet edellyttäisivät.

Osaltaan ongelmaa voitaisiin varmasti ratkaista niillä keinoilla, joita opposition vastalauseissa on esitetty, samoin sillä, että maassa saataisiin aikaan ratkaisuja, joilla työ jaettaisiin uudelleen useamman kesken. Ed. Stenius-Kaukonen äsken toisti usein toistamansa ajatusmallin, jolla tilannetta voitaisiin helpottaa.

Olen tehnyt talousarvioaloitteen, jossa ehdotan 50 miljoonaa markkaa Varsinais-Suomen työllisyysohjelman laatimiseen ja sen toteuttamisen aloittamiseen. Aloite lähtee siitä, että pelkäämme Turun työvoimapiirin alueella työttömien määrä saattaa nyt jo lähennellä 50 000:ta. Siinä vaiheessa, kun tämän aloitteen kirjoitin, määrä oli noin 42 000 ja työttömyysaste 20. Tällä hetkellä esimerkiksi Turun kaupungin työttömyysprosentti lienee siinä 22—23.

Tässä työllisyysohjelma-aloitteessa ehdotettiin, että ohjelmaan sisällytettäisiin vuokra-asuntotuotannon ja muun uudisrakentamisen lisääminen, joka muutoin on sitten seuraavan päaluokan kohdalla esillä; asuntojen peruskorjaustoinnin voimakas lisääminen; valtion eri sektorien kehittämissuunnitelmiin sisältyvien rakennuskohteiden, kuten rautatiehankkeiden, virastotalojen ym., aikaistaminen; työministeriön työllisyys- ja koulutusvarojen sekä valtion työvirastojen määrärahojen korottaminen työllisyysperustein; pienen ja keskisuuren teollisuuden toimintaedellytysten parantaminen. Edelleen tässä

aloitteessa ehdotetaan toteutettaviksi useita sellaisia rakennushankkeita, joista osa on saanut rahoitusta, osalle esitetty rahoitusta, mutta jotka ovat rahoitusta vaille jääneet. En toista näitä yksityiskohtia.

Aloitteessa on myös ehdotuksia siitä, miten työllisyysohjelma voitaisiin rahoittaa. Mainitsen tämän seikan sen vuoksi, että moni kuitenkin mielessään ajattelee tai kenties kysyykin, miten se rahoitettaisiin.

Tulen tämän pääluokan yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan tämän aloitteen hyväksymistä.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Meillä on tänä iltana ollut hyvä herraonni elikkä minä tarkoitan sitä, että ministerit ovat olleet hyvin aktiivisesti paikalla, kun omia pääluokkia on käsitelty, ja siitä ainakin omalta kohdaltani haluan esittää kiitoksen.

Ministeri Viinanen sanoi eilen jossakin vastauspuheenvuorossaan, että mitäpä jos kokeiltaisimme sitä keinoa, että annettaisiin ihmisten tehdä töitä. Kysymys oli siitä, minkä vuoksi yritykset eivät tällä hetkellä palkkaa työntekijöitä, vaan teettävät ylitöitä. Muutama luku ennen, kun menen tähän asiaan. Parissa kolmessa vuodessa on menetetty teollisuudessa 120 000 työpaikkaa. Jos tähän mukaan lasketaan kauppa ja rakentaminen, menetys on ollut 300 000 työpaikkaa. Meillä on 500 000 ihmistä vailla työtä, elikkä kolme viidesosaa näistä työttömistä kärsii siitä, että muutamassa vuodessa on teollisuusyrityksiä mennyt konkurssiin, ja toisaalta he kärsivät siitä, että kun ihmisiä on sanottu irti, niin tällä hetkellä heitä ei palkata.

Kuitenkin lama on pikkuhiljaa kääntymässä ja töitä teollisuudessa riittäisi. Sitä merkitsee se, että ylitöitä tehdään. Mutta jokaisessa yrityksessä on niin tiukka rekrytointikielto, että uusia työntekijöitä ei palkata, vaan yritysten tämänhetkiset työntekijät joutuvat tekemään ylitöitä ihan henkensä kaupalla. Toisaalta yritykset saattavat ostaa tämän työpanoksen jopa kalliimmalla ulkopuoliselta konsulttiyritykseltä, sen sijaan että palkkaisivat esimerkiksi työttömän tai uuden työntekijän, joka tulisi konsulttiyritystä halvemmaksi.

Sytä tähän tilanteeseen on ainakin kaksi. Yritykset eivät ensinnäkään usko, että nousu, mikä tällä hetkellä on pikkuhiljaa käynnistymässä, olisi pysyvä. Vaikka tällä hetkellä tilauksia on, ei uskota vielä siihen, että hyvä tilauuskanta säilyisi niin kauan, että uusia työntekijöitä voisi palkata.

Toinen selittävä tekijä on meidän työläinsäädäntömme ja sen tiukat määräykset, ja tähän ministeri Viinanen eilen puheenvuorossaan viittasi. Eli kun yritykset ovat nyt laman aikana kantapäähän kautta oppineet, kuinka vaikeaa, hankalaa ja myös kuinka kallista on sanoa irti työntekijöitä, kun töitä ei ole, niin nyt pelätään uusien työntekijöiden palkkaamista, vaikka töitä olisi.

Eduskunta puolestaan on se paikka, jossa tehdään lait. Tässä talossa laaditaan myös työläinsäädäntö, ja minä olen, ministeri Kanerva, vakaasti sitä mieltä, että myös työläinsäädäntö kuuluu tälle talolle eikä etujärjestöille. Minä en ymmärrä, miksi te ette tuo niitä riittäviä tarpeellisia lakeja tänne siitä huolimatta, että etujärjestöt eivät suostuisikaan niitä hyväksymään. Eivät etujärjestöt sanele, mitä Suomen eduskunta tekee. Kyllä ne ovat kansanedustajat, jotka päättävät.

Minä olen vakaasti sitä mieltä, että meidän velvollisuutemme on nyt tehdä muutamia määräaikaista helpotuksia. Me voisimme edes kokeilla määräaikaaisuutta pariin kolmeen muutokseen ja näillä määräaikaistilanteilla voisimme synnyttää uusia työpaikkoja. Toisin sanoen ensimmäinen määräaikainen laki voisi helpottaa määräaikaisten työntekijöiden palkkaamista. Toinen määräaikainen laki voisi olla työntekijöiden koeaikojen pidentäminen.

Määräaikaisuus on mielestäni sellainen asia, jota edes voisi kokeilla, ja uskoisin jopa, että sen voisi saada läpi näissä ns. kolmikantaneuvotteluissa, jotka minun käsittäkseni, vaikka Ilo näin sanoo, eivät ole pakollisia. Jos kerran ei synny sopimusta näissä kolmikantaneuvotteluissa työläinsäädännön uudistamisesta, sen jälkeen hallitus esittää ja eduskunta päättää ja tässä on se kolmikanta. Näin minä olen, kun olen yrittänyt asioita tutkia, ymmärtänyt. Eivät Ilon säännökset kolmikannasta ja kolmikantaneuvotteluista ole sellaisia, ettei mitään saa tehdä ja että jollakin eduskunnan ulkopuolisella taholla olisi veto-oikeus.

Käsittäkseni määräaikaisten työ sopimusten tekemisen helpottaminen ja koeajan pidentäminen olisivat ainakin kaksi kokeilemisen arvoista keinoa, joilla yritysten ylityöt nyt voitaisiin muuttaa uusiksi työpaikoiksi. Jos joustoa ei synny tässä talossa, yritykset jatkavat entistä menoa, ihmisiä ei palkata, ja jos tilauksia ei ennätetä tehdä, sitten niitä ei ennätetä tehdä. Eli ei minusta tällainen järjestelmä voi olla oikea, että yrityksen täytyy sanoa ”kiitos ei” tilauksille, vaikka niitä olisi tulossa. Kyllä meidän tehtävämme on tehdä

sellainen lainsäädäntö, että yritykset Suomessa pystyvät toimimaan. Tämä on yleisempi kannanotto siihen, mistä puhuin KTM:n pääluokan kohdalla: Yritysten toimintamahdollisuuksia on kyllä yksinkertaistettava. Muuten Suomessa ei päästä työttömyydestä eroon.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa herra puemies! On ehkä tarpeetonta toistaa sitä, kuinka liikuttavan yksimielinen eduskunta ja oikeastaan koko kansa on siitä, että Suomen kansantalouden syvimpänä ongelmana pidetään tietenkin työttömyyttä. Kun täällä on vielä ministeri Kärnerä henkilökohtaisesti paikalla, vaikka on jo yömyöhä, uskon, että sekin osaltaan viestittää sitä, että tähän ongelmaan suhtaudutaan ministeriössä vakavasti.

Jos me ajatlemme sitä nykyhetkeä, jossa me elämme, niin meidän täytyisi myöntää, että työministerin nimi pitäisi oikeastaan muuttaa työttömyysministeriksi, jolloin tehtävänä olisi jotenkin huolehtia niiden ihmisten asioista, jotka ovat työttömiä, ja lieventää työttömyyttä. On oikeastaan vanhakantaista ajatellakaan, että työministerin tehtävänä olisi huolehtia siitä, että olisi riittävästi työpaikkoja. Minusta tällainen ajattelu on kerta kaikkiaan aikansa elänyt. Mehän elämme vapaassa markkinataloudessa emmekä ainoastaan täällä Suomen rajojen sisäpuolella, vaan enää ei ole oikeastaan rajoja Suomen ja muiden maiden välillä, kun puhumme Euroopan talousalueesta.

Joku voi tietysti sanoa, että koko Eta ei ole vielä voimassa, mutta siihen voi tietysti vastata, että jo 20—30 vuotta me olemme hitaasti mutta varmasti edenneet taloudellisessa yhdentymisessä, tässä kuuluisassa integraatiossa, kansainvälisyyden nimissä ja se on johtanut tähän tilanteeseen. Nyt me näemme, mitä tästä tilanteesta on yksinkertaisesti seurannut. Suomi kansantaloutena on menettänyt talouspolitiikan ohjauskeinoja, ennen kaikkea sellaiset ohjauskeinot, jotka voisivat mahdollistaa työpaikkojen pysymisen Suomessa tai puhumattakaan siitä, että se mahdollistaisi työpaikkojen luomisen Suomessa.

Tulen vain tässäkin yhteydessä lyhyesti esittämään sen yksinkertaisen ajatuksen, että jos eduskunnassa ei vielä kokonaan luovuta siitä ajatuksesta, että Suomessa voisi olla vähemmän kuin 500 000 tai vähemmän kuin 400 000 työtöntä, niin ymmärrämme, että tarvittaisiin jotakin todella radikaalia vaihtoehtoa, että näin voisi tapahtua. Emme me voi luoda työpaikkoja sillä, että täällä puhuttaisiin siitä, että suurtyöttömyys

on ratkaistavissa tai että se täytyy ratkaista ja että se tulevaisuudessa ratkaistaan, vaan se vaatisi todella konkreettisia toimenpiteitä. Siksi lyhyesti haluan todeta, että jotta voisimme ymmärtää, minkälaisia toimenpiteitä tarvitaan, meidän täytyisi ymmärtää perimmältään, miksi meillä on 500 000 ihmistä työttömänä.

Näen yksinkertaisesti tilanteeseen suurimpana syynä kaksi seikkaa. Toinen on tietenkin tieteellistekninen kehitys, joka yhä enemmän johtaa siihen, että ihmisiä ei tarvita enää työn teossa. Tavaroiden valmistus onnistuu yhä enemmän automaation ja teollisuuden keinoin siten, että yhä harvempi työntekijä on edesauttamassa tuotannossa. Se on kiistaton tosiasia, joka ei koske ainoastaan Suomea, vaan koko läntistä Eurooppaa ja oikeastaan koko globaalia maailmaa siellä, missä ylipäänsä tuotantoa merkittävällä tavalla on.

Tätä me emme voi kiistää, mutta mielestäni meidän täytyisi kyllä vakavasti keskustella, onko tämä tieteellistekninen kehitys siltikin myönteistä, vaikka se lopulta voisi johtaa siihen, jos hiekkakärryyn jopa omalta alaltani, että voitaisiin ajatella jotakin tuomioistuinautomatista, jonne voisi vain syöttää tietyt tiedot, ja sieltä putkahtaisi oikea rangaistus, ilman että siihen tarvittaisiin yhtäkään juristia. Tämä kehitys on tietysti hyvin pitkälle mahdollista, mutta meidän pitää jonain päivänä kysyä vakavasti, onko tämä kehitys sittenkään myönteistä.

Sen suurin ongelma on kaikeksi siinä, että tällaisessa kehityksessä tulonjako on äärettömän epätasainen. Aina on niitä, jotka nauttivat massatuotannon tuloksista ja menestyvät suunnattoman hyvin ja selvää on, että he voivat käyttää palveluksia laajasti ja työllistää ihmisiä. Mutta perustulonjako on äärettömän vääristynyt tällaisessa kehityksessä verrattuna siihen, että keskimäärin jokainen ihminen omilla käsillään voisi tehdä työtä ja saada siitä koko lailla vastaavan palkan kuin työtoverinsakin.

Toinen yhtä vakava kysymys työllisyydessä — ja puhun edelleenkin vain siitä, että jos täällä vielä joku haluaa edes toivoisi, että voisimme tehdä jotakin 500 000 työttömän armeijalle muutakin kuin pitää juhlapuheita — liittyy tietenkin siihen, että meidän pitäisi Suomessa valmistaa kaikki ne tuotteet, jotka voidaan Suomessa valmistaa. Siinä olisi työtä yllin kyllin.

Jokainen meistä tietää, että on kaunista puhua siitä, että ostetaan suomalaisia tuotteita ja kun ostamme suomalaisia tuotteita, me välittömästi tuemme Suomen työllisyytilannetta. Näinhän

Suomalainen Työn Liitto ja eri järjestöt puhuvat kauniisti. Mutta nyt ongelma on se, ettei enää tahdo löytyä suomalaisia tuotteita, joita voisi ostaa. On ajautettu liian pitkälle, ja ydinongelma piilee siinä, että rajojen takaa tulevat käytännöllisesti katsoen kaikki ne tuotteet, joita ostamme, käytännöllisesti katsoen kaikki ne tuotteet, jotka ovat päällämme, tai mikä tahansa kulutustavara, elektroniikka — mielikuvitus voi vain kertoa, mikä kaikki todella tulee rajan takaa. Jokainen meistä tietää hyvin konkreettisia esimerkkejä.

Viikko sitten ostin pientä lahjaa. Halusin ostaa puuisen palapelin, johon pieni lapsi voi laittaa lemmiä ja sikoja, hyvin kotimainen aihe, maanviljelykseen liittyvä. Materiaalikin oli hyvin kotimainen, puuta. Se maksaa 80 markkaa, sellainen pieni puinen lätyskä. Voisimme varmasti kuvitella, että Suomi on sellaisella korkean teknologian tasolla, että tällaisia tuotteita kyettäisiin valmistamaan Suomessa. Vallitsevassa kilpailutilanteessa nämä palapelit tulivat Englannista, Hollannista ja Israelista, mutta ensimmäistään suomalaista vastinetta ei ollut.

Mielestäni meidän täytyy vilpittömästi kohdata kysymys, eikö tässä tilanteessa ole jotakin nurjaa. Suomi on sentään hyvä raaka-ainetuottaja, mitä tulee puupalapeleihin. Suomessa on myös modernia teknologiaa, meillä on 500 000 ihmistä työttömänä, mutta emme kykene valmistamaan näitä palapelejä. On tietysti tavattoman triviaalia, arvoisa herra puhemies, lähes kello 23 puhua jostakin yksittäisestä palapelistä, mutta Suuri Mestarinkin puhui usein vertauskuvien avulla. Tämä tilanne on tietenkin niin lohduton, koska tiedän, että yksin oikeastaan koko eduskunnassa puhun Etää vastaan, niin että siinä mielessä tämä suotakoon minulle anteeksi.

Arvoisa herra puhemies! Tämän asian laajempi kokonaisuus liittyy kuitenkin siihen, että Euroopan talousaluesopimuksen myötä ja kun otamme vielä huomioon sen yhdentymiskehityksen, jossa Suomi on halunnut olla mukana ja joka johtaa siis myös vapaaseen maailmankauppaan, visiot alkavat olla hurjia ei ainoastaan Suomen vaan koko Euroopan kannalta.

Aasian dynaamiset taloudet nousevat hyvin voimakkaalla tavalla, ja yksistään Kiina ja Intia, joissa on sentään 40 prosenttia koko maailman työväestöstä, nousevat niin väkevästi tässä maailman taloudessa, että koko Eurooppa alkaa olla lujilla. Luin *The Economist* -lehteä viime viikolla, ja siinä pohdittiin paljon Naftan vaikutuksia ja todettiin ja myönnettiin, että totta on, että Mek-

sikossa palkat ovat vain 1/8 siitä, mitä ne ovat USA:ssa. Mutta silti he haluavat uskoa, että tämä vapaakauppa-alue tuottaa ja on kannattavaa myös USA:lle, aivan samalla tavalla kuin Euroopan talusalue sopimus. Perusteluina oli se, että USA:laiset ovat toki kahdeksan kertaa tuottavampia kuin meksikolaiset.

Olen ymmärtänyt niin, että eduskunnassakin on paljon uskoa siihen, että juuri tällä perusteella meidän ei tarvitse pelätä sen enempää Espanjaa tai Portugalia kuin oikeastaan mitään Aasian maatakaan. Olen myös vakuuttunut siitä, että tämä on väärä ajattelutapa, koska nämä Aasian dynaamiset taloudet kehittyvät teknisesti valtavalla nopeudella. Kun moderni liikkeenjohto voidaan siirtää Aasian maihin ja sinne voidaan siirtää myös kaikki modernit koneet, ei ole mitään estettä sille, että tuottavuus Aasian dynaamisissa maissa on vähintäänkin yhtä hyvä kuin Suomessa, ellei parempia. Kun siihen yhdistetään se, että työvoimakustannukset ovat kuitenkin vain murto-osa — ehkä voimme havainnollistaa tilanteen niin, että yhdellä työntekijällä voidaan Aasian maissa palkata 40—50 työntekijää — me näemme, mikä tästä on lopputuloksena. Sen takia minä edelleen tässäkin tilaisuudessa puhun vakavasti sen puolesta, että nekin, jotka pitävät varmana sitä, että talouden yhdentymiskehitys on myönteistä, harkitsisivat yhä uudestaan ja uudestaan sitä, miten se voi olla myönteistä, jos sen hedelmät eli seuraukset ovat äärettömän lohduttomat tällaisen pienen kansallisvaltion kuin Suomen kannalta.

Minusta on syytä palauttaa mieliin vain aivan lyhyesti se, että koko yhdentymiskehitys on äärettömän kielteinen sen takia, että pienet valtiot pyrkivät ja mikseivät suuremmatkin tulemaan paremmin toimeen liittoutumalla ja yhdistymällä muihin kansakuntiin sotilaallisesti, taloudellisesti tai poliittisesti, mutta koko tämä yhdentymiskehitys on alun perinkin kielteistä. Näin ollen sillä tulee olemaan myös kielteiset seuraukset. Tässä suhteessa vilpittömästi haluan tänä yönä hetkenäkin puhua sen puolesta, että Suomen pitäisi peruuttaa integroitumiskehityksessä, pyrkiä omavaraisuuteen ja luottaa siihen, että kansakunta tulee toimeen omillaan.

Ed. Koskinen: Herra puhemies! Kun edelliseltä puhujalta tuli tällainen euronihilistinen näkemys, niin ehkä olisi lievää europositivismiäkin syytä jakaa.

Euroopan sosialidemokraattinen puolue julkisti juuri menneellä viikolla työllisysohjelman-

sa koko Euroopalle. Meillähän on vaarana tällainen kurjistuvan laman kierre, eli jos kaikissa maissa tehdään niin kuin porvarihallitus Suomessa, niin Euroopalla on edessään yhä syvenevä työttömyyskierre, kun tarvittaisiin päinvastaisia yhteisiä toimia kaikissa Euroopan maissa taloudellisen kasvun käynnistämiseksi ja ennen kaikkea työllisyyden kohentamiseksi. Tuon aluksi esille joitakin näkemyksiä Euroopan sosialidemokraattien työllisyysohjelmasta.

Budjettivaihtoehdossamme on Suomen ensi vuoden työllisyyspolitiikkaan esitetty lisäyksiä ennen kaikkea työllisyyden hoitoon, mutta myös työvoimakoulutukseen. Viittaamme vain siihen vastalauseeseen, joka on valtiovarainvaliokunnan mietintöön sosialidemokraattien taholta jätetty.

Euroopan sosialidemokraattien työllisyysaloite perustuu terveelle kansantaloudelliselle periaatteelle. Se perustuu sille näkemykselle, että työ auttaa enemmän yhteiskunnan taloudellista ja sosiaalista kehitystä kuin työttömyys ja että Euroopassa on valtava kasvupotentiaali, kun vain mobilisoidaan ihmisten halu ja kyky työntekoon. Ohjelma perustuu myös sille tosiasialle, että Eurooppa koostuu toisistaan riippuvaisista kansoista mutta että Eurooppa sinänsä on hyvin itsenäinen alue kokonaisuutena. Lähes kaikki tavarat ja palvelut, joihin Euroopassa investoidaan tai joita kulutetaan, on tuotettu Euroopassa. Vain 7 prosenttia on muualta tuotua, 93 prosenttia on Euroopan sisällä tuotettu. Tämä suhdehan vastaa jokseenkin sitä, mikä Yhdysvalloissa on. Tämä merkitsee, että yhteisellä eurooppalaisella taloudella on suuremmat mahdollisuudet toteuttaa onnistunut työllistämishjelma kuin kansallisella taloudella rajoituksineen. Toimenpiteet, jotka johtavat kasvavaan aktiviteettiin, johtavat tuotantoon ja työllisyyteen koko Euroopassa.

Tämä on siis lähtökohtamme, kun edessä on kaksi perimmäistä ongelmaa, joita on käsiteltävä samanaikaisesti: massatyöttömyys ja kasvavat budjettivajeet. Suomellahan on euroopanennätys budjettivajeen kasvuvauhdissa. Jotta voisimme taistella näitä kahta ongelmaa vastaan, on välttämätöntä voimistaa ja kehittää työllisyyttä yksityisellä sektorilla ja pienentää tulonsiirtojen taakkaa ja vahvistaa tulopuolta julkisella sektorilla. Siksi ainoa kestävä ratkaisu on investointijohtoisien kasvun strategia.

Aivan ensimmäiseksi on luotava parempi yri-ty silmasto, joka houkuttaa investoimaan yksityiselle sektorille yrityksiä ja kotitalouksia. Tällai-

sen parannuksen on perustuttava siihen, että on odotettavissa kysyntää ja yrityksille kohtalainen kannattavuus. Sen on perustuttava myös siihen, että ihmisillä on myönteistä odotettavaa työpäikan, sosiaaliturvan ja reaalipalkkojen osalta. Meillähän hallituksen linja on päinvastainen. Levitetään pessimismiiä ja toivottomuutta.

Elvyttämällä taloudellista toimeliaisuutta julkisella vallalla on ratkaiseva merkitys luottamuksen luomisessa. Me haluamme elvyttävää rahapolitiikkaa ja niin elvyttävää finanssipolitiikkaa kuin on välttämätöntä ja kuin on mahdollista budjettivajeen rajoissa. Korkotaso on avainkysymys sekä yksityiselle investointitoiminnalle että julkiselle rahoitukselle yhdessä inhimillisten voimavarojen, investointien ja työmarkkinoiden toiminnan parantamisen kanssa.

Sijoittaminen, investoiminen, uuteen tuotantokapasiteettiin yrityksissä on välttämätöntä ei-inflatorisen, siis todellisen, reaalisien kasvun saavuttamiseksi, mutta se ei yksin riitä. On välttämätöntä parantaa työmarkkinoiden toimintaa, poistaa työvoiman tarjonnan ja kysynnän väliin epätasapaino. Siksi Euroopan sosialidemokraatit esittävät voimakasta ohjelmaa investoinneista inhimillisiin voimavaroihin. Se voimistaa taistelua työttömyyttä vastaan ja lisää tulevan kasvun edellytyksiä. Sama pätee investointeihin tutkimukseen ja tuotekehittelyyn sekä talouden perusrakenteeseen, infrastruktuuriin, missä haluamme parantaa kapasiteettia, välttää pullonkauloja ja voimistaa Euroopan talouden tuottavuutta. Julkisille ohjelmille esitämme investointien ja yritysten tuottavuuden tukemista. Tämä investointijohtoisien kasvun strategia on oikeudenmukainen ja kestävä tie kohti tervettä julkista taloutta.

Tavoitteeksi on asetettu työttömyyden puolittaminen kuluvan vuosikymmenen aikana. Se toisi julkisen talouden lähes tasapainoon koko Euroopassa. Siksi uusi työllistämispolitiikka on taloudellisen vakauden ja ns. konvergenssin ehto. Tällaisen kehityksen tukemiseksi julkisten menojen rakennetta on muutettava siirtymällä passiivisesta tuesta aktiivisiin toimenpiteisiin työllistämisen puolesta, lyhyen aikavälin toimista pitkän aikavälin toimiin, tulonsiirroista investointeihin. Julkisten menojen tulee siten olla suuntautuneita enemmän työllisyyteen, vähemmän tulonsiirtoihin. Tämähän merkitsee juuri aktiivisempaa työllisyyspolitiikkaa passiivisen työttömyysturvan vaihtoehtona.

Toimintaohjelman tavoite on taistelu sekä työttömyyttä että inflaatiota vastaan. Laskemal-

la korkotasoa ja elvyttämällä yksityisiä ja julkisia investointeja luodaan uusia ja tuottavampia työpaikkoja. Parantamalla kaikkea, mutta erityisesti ammatillista koulutusta ja työn organisointia luomme paremmin toimivat työmarkkinat. Se merkitsee vähemmän pullonkauloja, kapeikkoja, ja korkeampaa tuottavuutta. Näin luodaan uudet kokonaistaloudelliset puitteet korkeammalle työllisyyden tasolle, jatkuvalla matalalla inflaatiolla ja kestäväälle kasvulle. Eli keskeiset suositukset ovat tietysti koron alentaminen, julkisen ja yksityisen investoinnin lisääminen, mutta tätä pääluokkaa koskee erityisesti aktiivisempi työvoimapolitiikka.

Perinteisesti Euroopan mittakaavassa Pohjoismailla on ollut oikeastaan monin verroin aktiivisempi työvoimapolitiikka. Täällä on satsattu enemmän työvoimakoulutukseen ja myös työllistämistöimiin. Tässä Ruotsin taso on Suomeen verrattuna ollut noin puolitoista — kaksinkertainen, mutta Euroopan mittakaavassa sosialidemokraattien ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että 2,5 prosenttia työvoimasta olisi joko uudelleen- tai täydennyskoulutuksessa, työvoimapolitiittisessa koulutuksessa. Suomessahan tämä tavoite jokseenkin on saavutettu. Meillä luonteva tavoite olisikin noin kaksinkertainen, koska meillä on työttömyysongelma kaksinkertainen. Toisaalta meidän työvoiman, varsinkin suurten ikäluokkien ja sitä vanhemman työvoiman, koulutustarve on hyvin suuri.

Sitten joustavuustekijöihin, joihin edeltävässä keskustelussa on viitattu. Jotta työllistämistöimillä, sanotaan nyt työllistämistuella, työvoimapolitiittisella koulutuksella, työvoimakoulutuksella, olisi merkitystä pysyvien työpaikkojen luomisessa, ne pitäisi kytkeä tuottavaan työhön eli lähinnä yksityisen sektorin työhön, mutta ei nykyiseen tapaan siten, että kuuden kuukauden jälkeen ei ole mitään tarjolla, vaan pitäisi vakavasti lähteä tutkimaan juuri sen kaltaisten työllistämispimusten rakentamista, joita ammattiyhdistysliike kuluvalle sopimuskierröksellä ensimmäisenä tavoitteenaan esitti mutta joihin sen paremmin työnantajapuolelta kuin hallituksen puoleltaakaan ei vastakaikua riittävästi löytynyt.

Suomen oloissa hyvälläkään taloudellisella kasvulla ei päästä kohtuullisiin työllisyyslukemiin 10—15 vuoden aikana; tarvittaisiin hyvin poikkeuksellisia ratkaisuja. Työn uusjako jossaakin muodossa lienee välttämättömyys. Sehän tapahtuisi silloin myös ansiotasoa alentamalla. Se voisi pitää sisällään juuri työllistämispimusia mallia hyväksi käyttäen sen, että valtakunnalli-

sella tasolla joko alakohtaisesti tai keskusjärjestötason sopimuksilla sovittaisiin ne yleiset periaatteet, joilla työajan lyhentäminen ja vastaavien uusien työtilaisuuksien osoittaminen tapahtuisi, mutta itse työllistämispimukset tehtäisiin yritys- tai paikallistasolla, jolloin myös voitaisiin valvoa, että työajan lyhentäminen ja palkkaus- kustannusten uudelleenjakoa todella myös johtaisivat uusiin työtilaisuuksiin.

Tällaista työllistämispimusia mallia julkinen valta voisi tehokkaimmin tukea sillä, että uusiin työtilaisuuksiin harjaannutettaisiin työllistämistuella tai työharjoittelulla. Mutta keskeistä olisi, että myös työnantaja sitoutuisi tietyn ajan kestävään työllistämiseen. Jos ajatellaan, että kuusi kuukautta annetaan työllistämistukea, kohtuullista olisi ilmeisesti vähintään 1—2 vuoden työllistämisisitumus.

Tällaiseen työllisyyspimusia malliin aika luonnollisesti kuuluisi se, mihin edellä keskustelussa on viitattu, että tällaisilla poikkeuksellisilla toimilla luodut työpaikat eivät olisi yhtä vahvan työsuhteturvan piirissä kuin normaalit työsuhteet. Jos näistä toimista huolimatta yrityksellä menisi heikosti, tällaisista lisätyöntekijöistä voisi päästä nopeammin eroon. Heillä voisi olla esimerkiksi 1—2 kuukauden maksimaalinen irtisanomisaika, eikä se kasvaisi sitä vauhtia kuin työ- sopimuslain mukaan normaalisti irtisanomisaika pitenee.

Joustavuuteen, määräaikaisiin työ- sopimusiin ja ehkä jossakin määrin irtisanomisaikojen lyhentämiseen uusien työ- sopimusten osalta on myös sosialidemokraattien ja esimerkiksi Pal- kansaajien tutkimuslaitoksen viimeaikaisissa selvityksissä annettu vinkkejä. Meidän massatyö- tömyytemme on todella niin mittava, että tällai- sista oikeaoppisista linjoista joudutaan puolin ja toisin luistamaan, jotta tästä kohtuullisessa ajasa- selvittäisiin. Mutta ennen kaikkehän tämä edellyttäisi myös työnantajapuolelta asenteen muutosta. Pitäisi uskaltaa sopia siitä, että jos työssä olevat alentavat palkkojaan tai jättävät ansaitut palkankorotukset nostamatta, sen palk- kakustannusten säästön ohjaaminen uusiin työ- tilaisuuksiin olisi välttämätöntä ja työnantajien pitäisi myös siihen sitoutua.

Tähän kokonaisuuteen liittyy myös välillisten työvoimakustannusten alentamistarve, jonka käänköpuolena tietysti ovat sosiaaliturvan rahoitusongelmat. Näissä tarvitaan myös kansallisia ratkaisuja. Kun alussa puhuin Euroopan sociali- demokraattien työllisyysohjelmasta, siinä juuri ehkä suurimmat ongelmat — sosiaaliturvan ra-

hoitus, välilliset työvoimakustannukset ja työajan lyhentämismalli, työn uusjaon malli — jäävät kansallisella tasolla ratkaistavaksi.

Suomella tässä on väkisinikin tienraivaajan rooli, koska meillä suhteessa ongelma on kaikkein pahin. Toisaalta meillä on Euroopan kärkipäätä oleva työmarkkinajärjestelmä, korkea järjestäytymisaste, ja edellytykset konsensuksella päästä kohtuullisempiin työttömyyslukemiin olisivat, jos vain niitä pystyttäisiin käyttämään. Ongelmaksi on muodostumassa se, että tällä hallituksella ei ole oikeastaan työllisyyspolitiikkaa, ei sellaista työllisyyspolitiikkaa, jota tarvittaisiin tällaisen massatyöttömyyden oloissa. Niillä toimilla, joita hallitus on esittänyt ja niitäkin myöhään, pärjättäisiin tavallisessa suhdannetaantumassa mutta ei tällaisissa oloissa kuin Suomessa nyt jo kolmatta vuotta on.

Ed. A l a r a n t a : Herra puhemies! Ed. Koskinen puheenvuoro on sinänsä myönteinen poikkeus sosialidemokraattien eduskuntaryhmän hiljaisesta käyttäytymisestä siinä keskustelussa, joka on käsitellyt sosiaali- ja terveysministeriön ja työministeriön hallinnonaloja. Haluan todeta, että havaintojeni mukaan keskustelussa ei ole ollut paikalla edes yhtään kyseisten jaostojen sosialidemokraattisia kansanedustajia, mikä olisi mielestäni ollut hyvin terveellistä ihan periaatteellisista syistä.

Ed. Koskinen puheenvuoronsa alussa esitellössään Euroopan sosialidemokraattien työllistämishjelmaa viittasi oman ryhmänsä vastalauseen erääseen pöteon. Se on sallittua ja aivan hyvä asia. Mutta ed. Koskinen ei ole ilmeisesti lkenut valtiovarainvaliokunnan koko mietintöä vaan pelkästään ryhmänsä vastalauseen. Sen takia haluan täydentää hänen puheenvuoroaan toteamalla, että jaosto muotoili myös aivan yksimielisen pönnen juuri niistä asioista, joita ed. Koskinen puheenvuorossaan totesi. Tämä mietinnön sivulla 75 oleva yksimielinen pönsi kuuluu näin: ”Valiokunta edellyttää, että hallitus laatii aktivoivan, tuotannollisiin ja pysyviin työpaikoihin tähtäävän koulutus- ja työllisyyspoliittisen ohjelman, jossa kiinnitetään erityistä huomiota pitkäaikaistyöttömyyden katkaisuun ja nuorten koulutus- ja työpaikkojen luomiseen.” Tällaisella yksimielisellä pönnellä on toivottavasti oma tärkeä painoarvonsa.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Oikeastaan minä keskustelun aikana olen kirjannut viisi kysymystä, kun ministeri on paikalla.

1) Mistä löytyy työtä puolelle miljoonalle työttömälle ihmiselle? Kone on korvannut ihmisen. Tekniikka on vallannut ihmisen. Työttömät eivät enää löydä paikkaansa.

2) Milloin työtön kansa saa tehdä työtä yhteiskunnan tuen sijasta? Toisin sanoen tällä hetkellä hän kansalla on suurin ongelma se, että ne työttömät, joita tunnen, haluaisivat tehdä työtä, mutta heitä heitä ei oteta työhön tai koulutukseen, koska yhteiskunnalta tulevan lainsäädännön kautta heiltä kielletään tällainen mahdollisuus.

3) Koulutettu työtön on aina arvokkaampi kuin kouluttamaton työtön. Mitä ministeri aikoo tehdä sen eteen, että tämä saataisiin sille linjalle, että todella kaikilla niillä työttömillä, jotka haluavat edes kouluttaa itseään, olisi mahdollisuus päästä koulutuksen piiriin?

4) Varmasti myös suurena kysymyksenä on se, milloin työministeriön puolelta aloitetaan ne suuret työttömien työhankkeet, joilla ruvetaan rakentamaan rautateitä tai moottoriteitä tai lentokenttiä niin, että kaikille on varmasti työtä, koska työvoimaa on ja tällä hetkellä rakentaminen ilmeisesti on aika halpaa.

5) Viimeisenä, ehkä tärkeimpänä kysymyksenä on se, mitkä ovat ministeri Kanervan lääkkeet työttömyyden poistamiseen. Se ei varmasti ole yksinkertainen vastaus eikä helppo vastaus. Mutta joka tapauksessa: Mitä ministerillä tällä hetkellä todella on mielessä, miten aiotte poistaa tämän työttömyyden, työministeri?

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Niin kuin ed. Koskista lukuun ottamatta muutkin ovat ottaneet lyhyen kaavan mukaan, itsekin sovellan samaa metodologiaa mutta pohjaan käytyyn keskusteluun. En oikeastaan mene siltä osin merta edemmäs ja lähden liikkeelle siitä perustilanteesta, jossa työttömyydestä voidaan vastuuta kantaa. Se on tietysti kansantalouden tila, kansantalouden kehityspiirteet, jotka tässä suhteessa, herra puhemies, ehkä eduskunnan tämän toimikauden osalta tällä haavaa ovat ensimmäisiä kertoja antamassa viitettä lupaavammasta taloudellisesta tulevaisuudesta, jonka pohjalta myös huomispäivän toiveet työttömyyden saattamisesta siedettävämpään vaiheeseen tulevat sitä kautta myös perustellummiksi.

On nimittäin niin, että kansantalouden tila tällä hetkellä sallii täsmälvytyksen toteuttamisen. Osaltani olisin jo aikaisemmin pitänyt sitä toivottavana, mutta nyt viimeistään on mahdollista vauhdittaa taloudellista käännettä Suomessa tavalla, jossa juuri elvytykseen liittyvien toi-

menpiteitten käyttöönotto on olennaista sen vaihtotasekehityksen jälkeen, joka on kaikkien tiedossa, joka jo tänä päivänä on positiivinen ja joka vuositasolla ensi vuonna muuttuu huomattavasti positiiviseksi. Erimielisyyttä on vain siitä, missä määrin vaihtotasekehitys on koko vuositasollakin ensi vuonna positiivinen.

Vähälle huomiolle ei kannata jättää myöskään sitä, että työmarkkinaratkaisu alkukipsautumisen jälkeen eteni varsin rivakasti ja löysi sellaisen sovelluksensa liittokohtaisissa ratkaisuissa, joka antaa maltillisessa yleisilmeessään mielestäni mahdollisuuksia kansantaloudessa myönteisten tunnuspiirteiden esiinnousulle. Luottamus korotason edelleen alenemiseen on seikka, joka tietysti on meille hyvin tärkeä ja joka myös osaltaan vaikuttaa talouden perusilmeeseen.

Kun vielä palkkaverotusta koskevalla puolella voidaan tehdä ratkaisuja, jotka vahvistavat orastavaa tulevaisuudenuskkoa, ollaan ilman muita vaiheissa, jossa alhaisen inflaation oloissa voidaan päästä elvyttävän talouspolitiikan tielle. Tämä on merkittävä seikka, joka luo optimismia myös työllisyyspolitiikan hoitamiseen.

Aivan ratkaisevassa asemassa tässä kaikessa on se, millä tavoilla päästään liikkeelle investointeja tukevien toimien suunnassa. Siihen keskustelussa mielestäni aivan perustellusti kiinnitettiin huomiota. Näin ollen sen elvytyspaketin, jota hallitus tai itse asiassa talouspoliittinen ministerivaliokunta kotvan aikaa takaperin valmisteli, jonka perusteena ovat juuri äsken mainitun kaltaiset tekijät, jossa perusteena sinänsä, tavoitteena sinänsä, on työllisyyden hoitaminen, kansantaloudelliset samoin kuin työllisyyttä kohentavat ja valtiontaloudelliset kokonaisvaikutukset ovat sen kaltaisia, että ehkä paremmin kuin kertaakaan aikaisemmin tämän eduskunnan aikana voidaan katsoa luottamuksellisesti eteenpäin.

Erittäin tärkeää tässä suhteessa on se, millä tavoin yksityiset investoinnit saataisiin liikkeelle. Sen suhteen olemme valmistelemassa paperia, joka saisi aikaan taloudellisen käänteen vauhdittamista ja sitä kautta tietysti myös työllisyyden paranemista. Keinot ovat tässä suhteessa ensi sijassa verotuksellisia, ja sen tyyppistä verotuksellista ratkaisua on aihetta eduskunnan odottaa lähipäivien kuluessa.

Sen lisäksi tarvitaan yksityisten investointien vauhdittamista, ennen muuta tuotannollisten investointien vauhdittamista, joilla on työllisyyteen liittyviä myönteisiä vaikutuksia ja jotka vielä toivottavasti olisivat myös infrastruktuurin suuntaan vaikuttavia. Niitä on tänä päivänä liian vä-

hän liikkeellä, ja niiden nopean ja tehokkaan matkaansaattamisen täytyy olla tänä päivänä talouspolitiikassa aivan keskeisenä silmämääränä.

Toinen asia on yksityisten investointien verotuksellisin keinoin tapahtuvan liikkeelle lähtemisen lisäksi julkisten investointien vauhdittaminen, johon eräissä puheenvuoroissa myös viitattiin, mm. viimeksi käytetyssä puheenvuorossa, siis toisin sanoen sellaisten infrastruktuuri-investointien aikaansaaminen, jotka parantavat tuotannollisen toiminnan edellytyksiä maassamme. Tämän kaltaista pakettia olemme myös valmistelemassa, johon on eri ministeriöiden suunnassa olevia ajatuksia kerätty, jossa on energiainvestointeja, jossa on valtionyhtiöiden suunnassa olevien mahdollisuuksien hyväksikäyttöä, jossa myös puntaroidaan kuntien suunnassa olevien investointien liikkeelle saattamista jne. Nämä on katsottu nimenomaan kauppa- ja teollisuusministeriön ja työministeriön yhteistyönä sillä tavoin, että ne ovat järkeviä, kannattavia infrastruktuuri-investointeja, jotka veisivät todellakin nyt kehitystä nopeutuvasti positiiviseen suuntaan.

Sen lisäksi tähän tietysti kuuluu eräitä muita seikkoja, mutta niin kuin sanottu, työ tällä rintamalla on parhaillaan menossa, mutta ei missään odotusasennossa, ja viimeisimmätkin tähän elvytyspakettiin liittyvät osaratkaisut tulevat nähtäväksi viimeistään ensimmäisessä ensi vuodelle esiteltävässä lisämenoarviossa, joka tultaneen eduskunnalle esittämään näillä näkymillä tammikuussa. Toisin sanoen talouspolitiikan keinoin pyritään merkittävästi etsimään parannuskeinoja niin, että työllisyys saataisiin jollain tavalla käännettyä inhimillisempään kehityssuuntaan.

Sen lisäksi tässä puheenvuorossani puutun lyhyesti siihen puoleen, joka työttömyydessä on kaikkein ongelmallisinta aluetta: nuorisotyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys. Nuorisotyöttömyyttä koskien on valmistumassa parhaillaan ehdotuskokonaisuus, joka lähtee erään tyyppisen nuorten koulutustakuujärjestelmän aikaansaamisesta, jolla saattaa olla huomattaviakin vaikutuksia nuorten koulutusmahdollisuuksien lisäämisessä tai työharjoittelumahdollisuuksien parantamisessa. Nuorison koulutustakuu, jota ns. kansliapäällikkötyöryhmä parhaillaan valmistelee, saattaa merkitä jo ensi syksynä jopa 20 000 oppilaspaikkaa lisää. Kustannukset ovat yllättävän korkeita, mutta nuorisotyöttömyys toisaalta on myös asia, joka on tässä maassa pakko ensi luokan kysymyksenä hoitaa.

Toinen asia on pitkäaikaistyöttömien työttömyysjaksojen keskeyttäminen ja heidän saamisensa tietysti normaaliin työelämään takaisin mukaan. Siinä toimii työmarkkinajärjestöjen aloitteesta johdollani kolmikantapohjainen valmisteluelin, joka on parisen kuukautta työskennellyt hyvin intensiivisesti. Tähtäimme on tänä päivänä se, että saisimme tältä osin ehdotuspaperimme valmiiksi kutakuinkin tammikuun aikoihin. Mitään aikarajaa en halua tässä yhteydessä esittää tai antaa, koska ajallisten hirttosilmukoitten esittäminen ei varmaan ole poliittisesti eikä muutenkaan asioitten luonteen kannalta mitenkään järkevää, mutta erittäin ripeässä tahdissa tuota ohjelmaa kolmikantaisesti valmistelme, ja siinä tulee otettavaksi huomioon varsin lukuisa määrä erityyppisiä työllistämiskynnystäkin alentavia mahdollisuuksia, joihin keskustelussa täällä aiemmin viitattiin.

Sen lisäksi haluan sanoa, että huomenna tulevat julkistettaviksi uudet työttömyystilastot. Olen pitänyt hyvin tarkasti huolen siitä, että en hihku hetkeäkään aikaisemmin ennen kuin virallisesti ilmoitetut julkistamisajankohdat ovat, enkä tee tässä suhteessa nytkään poikkeusta. Mutta näissä työttömyystilastoissa on ollut nähtävissä eräs ominaispiirre jo kotvan aikaa, ja se on se, että lyhytaikainen työttömyysvirta on tyrehymässä. Siis virta työttömyyskortistoon on tyrehtymässä, mutta samanaikaisesti kun virta työttömyyteen on heikkenemässä aikaisempiin vaiheisiin verrattuna, selvästi työttömyyden perusongelmaksi on muodostumassa pitkäaikaistyöttömyys, siis työttömyyden kesto on pahenemassa. Me olemme vielä selvästi eurooppalaisen keskitason alapuolella tässä asiassa, mutta olemme uhkaavaa vauhtia kuitenkin tavoittamassa normaalia keskieuropplaista tai eurooppalaista tasoa tässä suhteessa.

Se on paha hälytyskello, sillä se, miten kaukana ajassa taaksepäin työvaihe ihmisellä on, selvästi korreloi uusien työtilaisuuksien löytymiseen negatiivisella tavalla, niin että sitä vaikeampaa on työllistyä, löytää uusia työtilaisuuksia, mitä pidempään ihminen on työttömänä ollut, ja se kierre on erittäin paha. Se juuri on se yhteiskunnallinen kehitysilmio, joka johtaa syrjäytymiseen kaikkine siihen liittyvine kielteisine seurausvaikutuksineen, ei vain työllisyysongelmana vaan tietysti kaikkine muinekin inhimillisine ja sosiaalisine vaikeuksineen.

Täällä viitattiin keskustelussa myös työlakeihin. En niihin yhteydessä suuremmalti puutu, sillä eduskunta tietää varsin hyvin sen, että työ-

elämän joustoja valmisteltiin parin vuoden aikana kolmikantaisissa komiteoissa. Kun esitykset tulivat esityskuntoon ja niitä oltiin eduskuntaan tuomassa, tiedätte, mihin Suomi oli viime kevään aikana työmarkkinajärjestöjen toimesta ajautumassa. Sen jälkeen täällä tehtiin arvio, jonka mukaan niitä ei ajeta eduskunnassa läpi.

Mutta se, mikä on käsitykseni mukaan jäänyt yllättävän vähälle huomiolle syksyn työmarkkinaratkaisua julkisuudessa luonnehdittaessa on pennien ja prosenttien — päätös oli linjaltaan maltillinen — arvioinnin ohella se, minkälaisia liittokohtaisia sovellutusmalleja työelämän joustoasiassa kirjattiin. Erityisesti on mainittava Metallin puolella tehty sopimusjärjestely, jossa on varsin pitkälle sen kaltaisia joustomalleja, joita mainitsemisiani kolmikantaisissa komiteoissa oli jo aikaisemmin esitetty. Näin on eri toten työaikojen joustojen osalta, mikä on tässä suhteessa kaikkein keskeisimmässä asemassa joustojen suunnassa. Tervehdin erityisen suurella tyytyväisyydellä sitä, että se, mitä ei lainsäädäntöiteise ollut keväällä mahdollista toteuttaa, vaan päinvastoin ajaututtiin yleislakon uhan alle, on nyt alle puolessa vuodessa ollut mahdollista kirjata liittokohtaisiin sopimuksiin.

Hallituksella ei ole mitään kielteistä huomautettavaa siitä, että ei tehdä lainsäädäntöä, vaan liittokohtaisten sopimusten kautta voidaan tällaista linjausta viedä eteenpäin, joka mahdollistaa paikallisen sopimisen, yrityskohtaisen sopimisen, rajojen väljentämisen, joka on ilman muuta eurooppalainen, kansainvälinen, normaali piirre, vaikka suomalaiset ovat olleet kovasti jäykkäniskaisia ja vanhakantaisia tämän asian eteenpäinviennissä.

Viitatan tässä vielä myös erääseen seikkaan, joka tulee eri puolilta yhteiskunnasta. Se tulee läpi eduskuntaryhmien koko tämän salin leveydeltä kaiken aikaa esille, ja se on työn uudelleenjakaminen ja työn osittaminen. Minulla on käytössäni mietintö siitä, kuinka tässä asiassa olisi mahdollista edetä, ja kun sitä on nyt pyöritetty lausunnoilla ja arvioitu, niin kukaan ei ole näihin saappaisiin tyytyväinen. Näillä kengillä on kaikkien mielestä hankala kävellä, mutta siitä huolimatta kaikki eri tahot tässä yhteiskunnassa pitävät välttämättömänä esimerkiksi osa-aikatyöjärjestelmän aikaansaamista.

Tulen todennäköisesti ensi viikolla esittämään valtioneuvostolle osa-aikalisjärjestelmän käyttöönottoa Suomessa, joka tulee merkitsemään sitä, että sen ansioita pudottavan vaikutuksen kompensoimiseksi, joka työntekijöille osa-

aikaiseen järjestelmään siirtymisestä koituu, valtio tulee omalta osaltaan pehmentämään tätä vaikutusta. Se on osa-aikalisän ydinsisältö, ja pyrkimys on todellakin löytää Suomessa osa-aikajärjestelyjä, joissa voitaisiin nyt koeluontoisesti katsoa, millä tavoin osa-aikatyömarkkinat Suomessa lähtisivät liikkeelle, ja päästään sanoista tekoihin.

Tiedän etukäteen, että vaikka samaa asiaa kaikki vaativat, niin kun siitä malli löytyy vihdoin viimein, kaikki sanovat, että se on huono. Mutta minä toivon, että kerrankin voitaisiin myös nähdä se, että ei se, että jokin malli ei sataprosenttisesti sovi kaikille samaan aikaan, kohta ja välittömästi, voi tarkoittaa sitä, että jätetään uudistukset tekemättä. Aion nyt edetä tämän uudistuksen kanssa, hoitaa osa-aikakysymyksen sillä tavalla eteenpäin, että tässä myös käytännössä alkaa tapahtua täysin riippumatta siitä, että kaikki risut ja männynkävyt eivät olekaan pois tieltä silloin, kun tämä esitys on teknisesti muutoin valmis.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 35

Yleiskeskustelu:

Ed. Stenius - Kaukonen: Herra puhemies! Kun ympäristö- ja asuntoasioiden pääluokkaan ei ole yhtään puheenvuoroa tähän mennessä pyydetty, niin ehkä edellisen keskustelun jatkoksi on syytä todeta, että vaikka ministeri Kanerva totesi juuri, että korkotaso on edelleen alnemassa ja toivomus on siitä, että se pysyisi alhaalla, niin ainakin lehdet juuri ovat kertoneet, että lainojen korot ovat nousussa. Asumisen hinta on yksi niistä tekijöistä, jotka ovat vaikuttaneet siihen, että työttömien, joista puhuimme edellisen pääluokan yhteydessä, ja yleensä sosiaaliturvan varassa elävien, joista puhuimme sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa, toimeentulo on niin vaikeaa.

Asuntoministeri Rusasen toimenpiteillä nämä asiat eivät ole kovinkaan olennaisesti helpottuneet. Jos nyt vuokra-asuntoja on saatavissa, niin vuokrat ovat kuitenkin monelle perheelle liian korkeat, jotta niistä selviytyisi. Ylipäänsä asumisen kustannukset edelleen ovat liian korkeat, ja olisi mielenkiintoista kuulla, mikä on ministeri

Rusasen viimeinen resepti tähän. Me olemme kyllä vastikään käsitelleet näitä lakeja ja opposition taholta on todettu, että itse asiassa aravatuotantojärjestelmä on romutettu.

Ministeri Pietikäinen teki syksyllä esityksen siitä, että erilaisilla ympäristöinvestoinneilla ja muilla ympäristöministeriön pääluokkaan kuuluvilla toimenpiteillä olisi voitu luoda 20 000 työpaikkaa. Vasemmistoliiton toimesta on yritetty ponnekkaasti kannattaa ministeri Pietikäisen esityksiä, mutta tuntuu siltä, että ne eivät ole läpäisseet hallituksen seula. Muiden pääluokkien alalla tehtävät toimet olisivat juuri niitä, jotka helpottaisivat ministeri Kanervankin taakkaa työttömyyden vähentämisessä. Se on ensisijainen alue, mutta kovin vähän tapahtuu siellä.

Ed. K o m i: Herra puhemies! Kuten valtiovarainvaliokuntakin toteaa, ovat luonnonsuojeluohjelmiin varatut korvaus- ja ostomäärärahat riittämättömiä, vain noin 85 miljoonaa markkaa, kun tarve olisi miljardin luokkaa. Mielestäni suhde osto- ja korvausrahoissa on myös väärä. Korvauksiin on varattu vain noin 20 prosenttia määrärahasta. Suhdetta tulisi muuttaa enemmän korvauksia suosivaksi, jolloin kokonaisrahantarvekin pienenisi. Tämän lisäksi valtion maita on voitava käyttää huomattavasti nykyistä enemmän vaihtomaina luonnonsuojeluun varattujen yksityisalueiden vaihtoon.

On kohtuutonta, että yksityisten maita on pantu vuosiksi toimenpidekieltoon, jona aikana mm. rantojen rakentaminen on kielletty, ja samaan aikaan rantojen arvot ovat laskeneet jopa puoleen siitä lähtökohdasta, jolloin toimenpidekiellot ovat astuneet voimaan. Tänä päivänä korvauksista neuvotellaan nykyhinnoilla, jolloin maan arvon lasku jää yksin maanomistajien tappioksi.

Mielestäni on juridisesti väärin, että rakentamiselta rajatut alueet lojuvat jopa kymmenen vuotta rajatun käytön piirissä ilman minkäänlaista korvausta. Siksi osto- ja korvauskäytäntöä on muutettava niin, että osto- sekä korvauspäätökset tehdään ripeästi, ja jos valtiolla rahoitus siirtyy, on sille maksettava kohtuullinen korko valtion varoista.

Tasa-arvoperiaatekin vaatii, että samalta lähtöviivalta luonnonsuojeluun rajatuilla alueilla maata omistavat saavat korvauspäätöksensä liki samanaikaisesti, vaikka valtion rahatilanne ei mahdollistaisi korvausten maksua heti. Ellei tämmöistä kohtuullista ratkaisua saada aikaan, on vakavasti mietittävä mahdollisuutta aloittaa rantojensuojeluohjelman purku jossain mitassa.

Ed. L e h t o s a a r i : Herra puhemies! Minä jatkan siitä, mihin ed. Komi lopetti. Nyt käsitellyssä olevaan ympäristöministeriön pääluokkaan sisältyy mm. 85 miljoonan markan määräraha, jolla voidaan hankkia valtiolle maa-alueita erilaisiin suojelutarkoituksiin.

Tällaisia kohteita on mm. rantojensuojeluohjelma, johon ed. Komikin viittasi. Rantojensuojeluohjelman toteuttaminen, joka edellisen hallituksen toimesta laadittiin, vaatisi huomattavasti suuremmat määrärahat, kuin nykyisin talousarvioon on esitetty. Määrärahojen niukkuus onkin johtamassa eritoten Mikkelin läänissä lähes kestämättömään tilanteeseen. Näillä näkymin ja näillä määrärahoilla ei pystytä kunniallisesti läpiviemään aiottua rantojensuojeluohjelmaa. Kymmenien miljoonien sijasta tarvittaisiin satoja miljoonia, kenties miljardeja. Kun rahat eivät riitä ja kun valtion maihin vaihto myös pahasti takellee, ohjelman toteuttaminen ontuu pahasti.

Maanomistajien kannalta tilanne alkaa olla varsin kestävä. Maanomistajat eivät pysty hyödyntämään näitä maa-alueita eivätkä saa niitä myöskään kaupaksi juuri äsken mainituista syistä. Suojeluohjelman toteuttamisessa on syntynyt aikamoinen pattitilanne tässä valtakunnassa.

Herra puhemies! Ellei aivan lähitulevaisuudessa saada rahoja lisää maiden lunastamiseen ja mikäli vaihtomaakauppa ei onnistu, mielestäni jäljelle jää ainoa johtopäätös: Suojeluohjelmat ovat ylimitoitettuja, ja ne on purettava.

Ympäristöministeri P i e t i k ä i n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Alkaakseni tästä suojeluohjelmien tarpeellisuudesta toivon, että voimme olla laajasti eri poliittiselta kirjoilta yksimielisiä tässä eduskunnassa siitä, että sivistysvaltiossa suojeluohjelmia ei ole syytä lähteä purkamaan, varsinkaan Suomen kaltaisessa maassa, missä todellinen suojeluprosenttimme on itse asiassa eurooppalaisittainkin mitattuna varsin alhainen. Meillähän tämmöisen kauniin kuvan suojelun tasosta antaa se, että kun katsomme Ylä-Lapin aluetta, niin siellä suojeluprosentit nousevat melko korkeiksi, reippaasti yli 10:n, paikoitellen yli 20 prosenttiin. Mutta sitten kun katsomme eteläistä Suomea Oulun linjasta alaspäin, niin tosiasiaa meidän suojeluprosenttimme ei ole lähelläkään niin EU:n suosittamaa 10:tä prosenttia kuin kansainvälisten luonnonsuojelusopimusten suosittamaa 10:tä prosenttia, vaan puhumme tosiasiaa noin parin kolmen prosentin osuudesta, joten pikemminkin meillä tällä puolella aika paljon urakkaa on tehtävänä. Us-

kon ja toivonkin, että eduskunnan tahto myös sen urakan tekemiseen löytyy.

Vastaavasti olen myös vilpittömästi huolissani siitä, minkälaisen maineen Suomelle tällaiset suojelualueiden purkupuheet antaisivat kansainvälisissä yhteyksissä, kun tiedetään mm., kuinka herkkä tämä tilanne metsäteollisuutemme osalta on.

Ennen kuin menen itse suojelun rahapuoleen, tietysti on hyvä muistaa kokoluokkaa. Siinä yhdyn kummankin edustajan käyttämään puheen- vuoroon, että on aivan totta, että luonnonsuojelualueiden hankintaan käytettävät rahat ovat hyvin minimaalisia, ne ovat promilleluokkaa. Koko ympäristöpääluokka on 0,38 prosenttia koko valtion budjetista, ja mm. yhä edelleen me käytämme vuosittain enemmän rahaa metsäautoteiden rakentamiseen kuin suojelualueiden hankkimiseen. Jos esimerkiksi jättäisimme sitäkin rahaa käyttämättä, se toteuttaisi paremmin suojelutarkoitusta, ja käyttäisimme osan siitä suojeluohjelmien toteuttamiseen, mikä vastavasti helpottaisi tätä puolta.

On totta, että näin pienellä rahamäärällä työn tekeminen on ollut aika kova urakka. Kun puhutaan aikatauluista, suojelualueiden toteuttamisaikataulua on aikaisempaan vuosikymmenen verrattaessa onnistuttu hieman kuromaan umpeen ja tiivistämään erityyppisellä keinovalikolla, joita keinoja toki tarvitaan jatkossa huomattavasti enemmän. Ei ole kenenkään etu, jos kansalaisten tai maanomistajien mielipiteet kääntyvät suojeluvastaisiksi siksi, että korvauksen saaminen tai kohtelu koetaan epävarmaksi tai epäoikeudenmukaiseksi. Ne yli kymmenen vuoden odotusajat, joita aikaisempina vuosina on joskus koettu, eivät, jos nykyisistä suunnitelmista voidaan pitää kiinni, jatkossa tulisi pitää kiinni paikkaansa.

Suojeluohjelman toteuttaminen muodostuu eri tyyppisistä keinoista. Keino, joka on tämän hallituksen aikana otettu käyttöön, on jaksotukset eli se, että suojelun toteuttamista, sen määrärahan maksamista, voidaan jaksottaa useammalle vuodelle, kolmelle vuodelle. Tämän idea on se, että sellaisessa tilanteessa — kuten aivan oikein Mikkelin läänissä — jossa on useita myyntitarjouksia, kyettäisiin kohtelevaan laajempaa joukkoa, toivottavasti kaikkia, tarjoavista maanomistajista tasapuolisella tavalla eli useammat pääsisivät tähän niin sanotusti toteutuksen syrjään omalta osaltaan kiinni.

Vaihtomaakysymys on hyvin todellinen. Toivon, että eduskunnan ja hallituksen yhteisellä

tahdolla edetä tällä puolen hyvin ripeästi. Ed. Komi viittasi esimerkiksi rantojen arvon vaihteluun. Rantojen arvot ja suojelualueiden arvothan vaihtelevat myös toisin päin, niin että sitten kun hinnat nousevat, se joka on joutunut odottamaan useamman vuoden, saa paremman hinnan kuin esimerkiksi tällä hetkellä. Tällaista kohtuutonta heilahtelua on pyritty tasottamaan sillä, että käytetään parin kolmen vuoden hintaindeksiä, jolloin tavallaan se heilahtelu suuntaan tai toiseen ei ole niin rajua. Hinnat eivät mene niin rajusti alaspäin nyt kuin markkinahinnat ja toisin päin eivät sitten nousekaan.

Mutta tässä suhteessa selvästi vaihtomaakäytäntö on kummankin kannalta edullisempi ja oikeudenmukaisempi sen vuoksi, että olipa hinta korkea tai matala, niin maa- tai metsäalue toiseen vaihdettuna vastaa aina suhteessa omaa arvoaan. Usein varsinkin metsänomistajalle tämä on myös perustellumpi vaihtoehto sen vuoksi, että korvausraha myös tultaisiin käyttämään metsäalueiden hankintaan, jolloin myös tämä puoli tulee siinä hoidetuksi.

Ympäristöministeriö esittikin tässä yhteydessä, kun lakia Metsähallituksesta käsiteltiin, että Metsähallitukselle olisi taattu riittävät toimintanedellytykset vaihtomaakäytännön aikaansaamiseksi eli varattaisiin Metsähallituksen peruspääomaa 500 miljoonan markan edestä käytettäväksi vaihtomaiden toteuttamiseen. Olen todella vakavasti huolestunut siitä, miten Metsähallitus jatkossa kykenee hoitamaan osuutensa niinkin tiukoissa tulostavoitteissa, kuin mitä sille on asetettu ja niissä puitteissa joita pääomassa on vaihtomaakäytännön toteuttamiseen.

Vaihtomaakäytännön osalta Metsähallitus tulee olemaan se tärkein kohde. Jonkin verran myös muita kohteita voidaan käyttää. Hyvässä yhteistyössä on keskusteltu sekä puolustusministeriön, opetusministeriön että maa- ja metsätalousministeriön kanssa maa-alueiden saamisesta ja käyttämisestä vaihtotarkoituksiin.

Tätä rahoituspakettia on toki pyritty ensi vuosille laajentamaan lisäämällä vaihtomaakäytäntöä, lisäämällä jaksotuksia, lisäämällä myös korvausmäärärahoja ja katsomalla mitä muita työkaluja meillä olisi käytössä, kuten luonnonsuojeluobligaatit, jotka taas valtioneuloudellisesti ja rahoituksen kannalta ovat osoittautuneet aika vaikeiksi.

Syy siihen, minkä vuoksi ostomäärärahojen ja korvausmäärärahojen suhde on sellainen kuin se tällä hetkellä on, on se, että kun käytännön tilanteissa on arvioitu, on aivan totta, että kummalla-

kin puolella on hyvin suuri paine. Se tietysti vähän vaihtelee läänikohtaisesti. Aivan erityistapaus on Mikkelin lääni, jossa paine on ehdottomasti kaikkein suurin. Ostotapauksissa käytännössä on vain osoittautunut, että se kriittisyys kyseisen tarjoajan kannalta on hyvin paljon suurempi niin, että siihen tarpeeseen myös kohtuuden nimessä on vastattava.

Korvaus- ja ostomäärärahan erohan ei ole kovin suuri itse asiassa, koska korvauksessa korvataan rakennusoikeuksista, jolloin korvausmäärät ovat useissa tapauksissa noin 80 prosenttia siitä, mikä on ostomääräraha. Sikäli tältä puolen se toki helpottaa jonkin verran valtioneuloutta, mutta ei ole kovin olennainen eikä iso tekijä. Kokonaisuudessaan sekä korvaus- että ostomäärärahopottiin pitäisi saada lisää, lisää nimenomaan sillä tavalla, että sitä voitaisiin myös käyttää jaksotuksiin ja niin, että saataisiin tavallaan tämä suma purettua. Tämä suma tulee aina silloin, kun uusi suojeluohjelma astuu käytäntöön, koska silloin tulee suurin määrä tarjouksia. Esimerkiksi viime aikoina tämän vuoden kuluessa tarjouksia on tullut, ns. tipahdellut, tasaiseen tahtiin, mutta ei ole tullut enää rysäyksenä.

Tavallaan, jos näin voisi sanoa, se patti joka siellä on olemassa, tuli heti suojeluohjelman jälkeen, kuten muissakin tapauksissa. Tätä pattia on pyritty hoitamaan nyt sillä tavalla, että on asetettu selkeät prioriteetit, joissa painopistekohteenä on selvästi Mikkelin lääni ja siellä painopisteenä on vielä sellainen luokitus, että ensisijaisesti voimavarat suunnataan ns. palokuntalaistyötä lukuun ottamatta rantojen suojeluohjelman toteuttamiseen ja siellä yksittäisiin yksityisiin maanomistajiin. Selvästi periaatelinjana on ollut, että esimerkiksi julkisyhteisöt, yritykset ja muut kohteet saavat tässä tilanteessa odottaa.

Ehkä edustajia taustatietona kiinnostaa se tieto, että rantojen suojeluohjelmasta on tällä hetkellä kokonaisuudessaan, kun katsotaan koko ohjelmaan varatut alueet, hiukan yli puolet toteutettu ja tämän hallituksen aikana yksityismaita koko siitä potista, joka on ollut hankkimatta, on hankittu reilut 10 prosenttia, joten kohtuulliseen alkuun siinä on päästy, ja toivottavasti nyt päästäisiin suman osalta hyvin eteenpäin.

Minä pidän hyvin tärkeänä sitä, että me viemme päättäväisesti tätä ohjelmaa eteenpäin toisaalta ja toisaalta me pidämme myös huolen siitä, että on riittävät voimavarat olemassa. Täytyy muistaa, että maanomistajan tärkein oikeusturva on riittävä rahoitus, josta me tietysti luonnollisesti hallituksessa ja hallituspuolueena kannamme

vastuun. Erityisen tärkeäksi tämä kysymys tulee nyt, kun ulkomaalaisomistusta omalta osaltaan tulee vapautumaan. Esimerkiksi Saimaan alueelle sieltä on kiinnostusta suuntautunut kohtuullisen merkittävässä määrin, ja kun kaavoituksemme on monissa kunnissa vielä aika kesken, niin jos aiomme arvokkaimpia luontokohteita säilyttää, tarvitsemme senkin takia päättävistä ja ripeää toteuttamista rantojen suojeleuhjelman osalta.

Arvoisa puhemies! Odotankin niin hallituspuolueiden kuin opposition edustajien taholta tässä työssä aktiivista panostusta kuten myös siinä työssä, että näitä ympäristö- ja työllisyys-hankkeita, joihin mm. maisemankunnostustyöt, suojealueiden kunnostustyöt ja vesi- ja viemärointityöt kuuluvat, voitaisiin viedä eteenpäin.

Ministeri R u s a n e n : Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että aravalainoitus jatkuu edelleenkin tästä eteenkinpäin, mutta valtiontaloudellisista syistä olemme olemme joutuneet tätä välineistöä aika tavalla muokkaamaan, ellen sanoisi että uudistamaan kokonaan. Ensi vuoden alusta alkaen valtion tukeman asuntotuotannon rahoittamisessa on erilaisia aikaisemmasta poikkeavia välineistöjä käytettävissä, itse asiassa kolmekin vaihtoehtoa, joissa uusina ovat arvopaperistaminen ja korkotukijärjestelmä, jonka edellyttämät korkotukilait, niin kuin asuntotuotantolain, uudistetussa muodossa aravalain, eduskunta viime viikolla hyväksyi.

Näiden välineiden lisäksi myös asuntotoimen hallinto on uudistettuna jo aloittanut toimintansa tämän kuukauden alusta. Vuokrasääntelyn purku, johon täällä myös hieman viitattiin, on tuonut uusia asuntoja, vuokra-asuntoja nimenomaan, taas 30 000 kappaletta tähän päivään mennessä. Tarjonnan myötä vuokrat ovat pysyneet suhteellisesti hallituina. Vuokralla asuminen ja vuokralle antaminen ovat tänä päivänä arvostetuimpia ja asuntomarkkinat toimivat paremmin kuin 20 vuoteen. Asuntoja erimuotoisina ja tarjontaa on runsaasti. Myös nuorille tarjottuja vaihtoehtoja on saatu täällä sääntelyn purulla lisättyä, ja myös tänä päivänä rakentajien uudet tuotteet, jotka nimenomaan toimivat korkotukimallilla, ovat herättäneet erittäin suurta mielenkiintoa.

Asp-järjestelmä, joka oli jo kuihtua olemattomaksi, on tänä päivänä erittäin toimiva. Se tarjoaa kohtuuhintaisen ja pitkäaikaisen asuntolainoituksen mahdollisuuden. Pankit jopa kilpailevat asp-asiakkaista tänä päivänä.

Ihan yhteenvetona voisi todeta, että menneinä kasvun vuosina kasvatettiin hallintoa myös asumisen puolella. Yhteiskunnallinen elämämme kokonaisuudessaan ja myös kansalaiset muokattiin siihen näkemykseen ja uskoon, että ilman julkista holhousta ja valtion ja kuntien tukea ei asumistakaan pystytä järjestämään. Mutta katsoisin, että tällainen kansalaisten vapaaehtoinen toiminta ja omaehtoinen vastuu asumisestaankin on saatu parempaan arvostukseen.

Ed. K o m i : Herra puhemies! Arvoisa ministeri otti aivan oikein esille hintojen muutoksen, jota on molempiin suuntiin. Siinä mielessä näkisin, että korvausneuvottelukäytäntöä olisi ilmeisesti selkeytettävä, koska siinä vaiheessa, kun toimenpidekielto astuu voimaan, maanomistajalta riistetään oikeus itse asiassa sen alueen käyttöön. Olisiko parempi malli, että lähtökohtaa käytettäisiin jonkinlaisena korvausmenettelyn pohjana, jolloin molemmat osapuolet tietäisivät, miten asia tulee etenemään?

Olisin kysynyt vielä, kun tietojeni mukaan ympäristöministeriöön on tullut pakkolunastushakemuksia juuri rantojen suojeleutapauksissa: Miten ministeri aikoo näissä tapauksissa menettellä?

Ed. L e h t o s a a r i : Herra puhemies! Olen vahvasti samaa mieltä ympäristöministerin kansa siitä, että tiettyjä alueita on paikallaan tässä maassa suojella. Ja näinhän maassamme on tehtykin. On tehty ihan hyvää työtä. Pohjois-Suomessa on isot alueet ikuisiksi ajoiksi suojeltu. Näin on myös muualla Suomessa, esimerkiksi Saimaalla, missä on isot kansallispuistot, jotka tulevat säilymään luonnonmukaisessa tilassa tuleville sukupolville. Nämä suojeleuhjelmat ovat toteutuneet tähän saakka varsin mallikkaasti, niin kuin täällä todettiin, mutta laman tullessa ja edelleen vahvasti jatkuessa ja kestäessä tilanne on valitettavasti muuttunut. Se tilanne, minkä täällä puheenvuorossani aikaisemmin kerroin Mikkelin läänin osalta, se pattitilanne, pitää valitettavasti paikkansa. Ellei tilanne tältä osin korjaannu, niin tässä voi käydä niin, kuten ministeri pelkää ja minäkin pelkään, että suojeleuhjelmat tulevat saamaan vastustajien joukon, joka omalta osaltaan on nujertamassa tätä sinänsä arvokasta ja hyvää asiaa.

Ympäristöministeri P i e t i k ä i n e n : Arvoisa puhemies! Mitä toiminnan selkeyteen ja ripey-

teen tulee ja riittäviin voimavaroihin, niin en voi muuta kuin yhtyä kumpaankin edellisen puheenvuoron käyttäjään.

Mitä pakkolunastuksiin tulee, selkeä linja on ollut se, että pakkokeinojen käyttäminen on viimeinen mahdollisuus eli viimeiseen asti toimenpidekieltotapauksissa neuvotteluja käydään. Jos ajatellaan tätä kolmivuotiskautta ja niitä satoja neuvotteluja ja kauppoja, reilut 300, mitä on käyty, niin niistä valtioneuvoston ratkaistaviksi ja neuvottelujenkin jälkeen pakkolunastuksiin on jäänyt viitisen tapausta, joten puhumme todella promilleluokasta, joka on selkeästi moninkertaisesti vähemmän kuin käytetään esimerkiksi tielinjausten ja voimalinjojen yhteydessä. Täytyykin sanoa, että loppujen lopuksi, vaikka voimavarat ovat pieniä ja ehkä tunteetkin joskus lämpimiä, neuvottelut paikallistasolla ja ministeriössä maanomistajien kanssa ovat sujuneet hyvin ja kummaltakin osapuolelta on hyvää yhteistä neuvottelutahtoa ja yhteistyötä löytynyt. Uskon, että tässäkin puolessa voimavarojen riittävyys omalta osaltaan auttaisi, mutta ihan kokonaan emme koskaan pääse siitä muutaman promillen tilanteesta, jossa kyseessä ovat tie-, voimalinja- tai puolustusedut tai suojelualueet ja joudutaan tähän erittäin ikävään ratkaisuun menemään.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 36

Yleiskeskustelua ei synny.

P ä ä t ö k s e t :

Luku 01 Markkamääräisen velan korko, luku 03 Valuuttamääräisen velan korko ja luku 09 Muut menot valtionvelasta hyväksytään.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

P o i s t o p ä i v ä j ä r j e s t y k s e s t ä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) asia.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

ensi perjantain täysistuntoon:

3) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18 (PNE 2)

seuraavaan täysistuntoon:

4) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 22 (HE 300)

5) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 27 (HE 104)

6) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 54 (HE 306)

7) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 55 (HE 308)

8) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 56 (HE 307)

9) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 57 (HE 287)

10) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 59 (HE 292)

11) Talousvaliokunnan mietintö n:o 50 (HE 295/1992 vp)

12) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 58 (HE 96 ja LA 55)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 23.53.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

